

स्वर्गवासी साधुचरित श्रीमान् डालचन्दजी सिंघी.

बापू श्रीवहादुर सिंहजी सिंघीके पुण्यश्लोक पिता

जन्म-वि. सं. १९२१, मार्ग. वदि ६ 卐 स्वर्गवास-वि. सं. १९८४, पौष सुदि ६

दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय
स्व. श्रीबाबू बहादुरसिंहजी सिंघी

अजीमगंज-कलकत्ता

जन्म ता. २८-६-१८८५]

[मृत्यु ता. ७-७-१९४४

सिंघी जैन ग्रन्थ माहा

[ग्रन्थांक २५]

श्रीमहेश्वरसूरिकृताः

ज्ञानपञ्चमीकथाः

[प्राकृतभाषानिवद्धाः]

SINGHI JAIN SERIES

[NUMBER 25]

NANAPANCHAMIKAHAO

OF

MAHES'VARASURI

कलकत्ता निघासी

साधुचरित-श्रेष्ठिवर्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंघी पुण्यस्मृतिनिमित्त

प्रतिष्ठापित एवं प्रकाशित

सिंघी जैन ग्रन्थमाला

[जैन भागमिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक, कथात्मक—इत्यादि विविधविषयगुणिकतः, प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर-राजस्थानी भादि नानामापाभिषद्; सार्वजनीन पुरातन धार्याय तथा नूतनसंशोधनात्मक साहित्य प्रकाशिनी सर्वश्रेष्ठ जैन ग्रन्थावलि.]

प्रतिष्ठाता

श्रीमद्-डालचन्दजी-सिंघीसत्पुत्र

स्व० दानशील - साहित्यरसिक - संस्कृतिप्रिय

श्री बहादुर सिंह जी सिंघी

प्रधान सम्पादक तथा संचालक

आचार्य जिन विजय मुनि

(सम्मान्य नियामक - भारतीय विद्या भवन, बंगई)

सर्वधैय संरक्षक

श्री राजेन्द्र सिंह जी सिंघी

तथा

श्री नरेन्द्र सिंह जी सिंघी

*

प्रकाशनकर्ता

सिंघी जैनशास्त्र शिक्षापीठ

भारतीय विद्या भवन

॥ वम्बई ॥

प्रकाशक—जयन्तरुप्य ए.ए.वे, एम्.ए. एल्.एल्. सी. ऑनररी रजिष्ट्रार, भारतीय विद्या भवन, चौपाटीरोड
मुद्रक—रामर्षद केर दोडगी, निर्गमसागर प्रेस, १६-१८, कोलभाट स्ट्रीट, कोलबादेवी; मुंबई २.

श्रीमहेश्वरसूरिविरचित

[प्राकृतभाषामय]

नाणपंचमीकहाओ

[ज्ञानपञ्चमीकथाः]

[विस्तृत गुजराती प्रस्तावना पाठभेद परिशिष्टादि विविधवस्तुसमन्वित]

*

संपादक

अध्यापक डॉ. अमृतलाल सवचंद गोपाणी

एम्. ए., पीएच्. डी.

प्राध्यापक-अक्षरमागधी शिक्षाविभाग

(भारतीयविद्या भवनद्वारा संचालित - मेघजी मधुरादास आर्ट्स कॉलेज, धन्धेरी)

प्रकाशनकर्ता

सिंधी जैन शास्त्र शिक्षापीठ

भारतीय विद्या भवन

वंच ई

विक्रमाब्द २००५]

मयमावृत्ति, पंचमन प्रति

[१९४९ विक्रमाब्द]

ग्रन्थांक २५]

५

[मूल्य रु. ७-४-०]

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

शक्ति यद्भाभिषे देहो मुमसिद्धा मनोरमा । मुसिदाबाद् इत्याख्या पुरी धैभयशालिनी ॥ १
 बहवो निबलसत्यत्र जैना उक्तेशयंराजाः । धनाढ्या नृपसम्मान्या धर्मकर्मपरायणाः ॥ २
 धीहालचन्द्र इत्यासीत् तेष्वेको बहुभाषवान् । साधुवत् सचरित्रो यः सिंधीकुलप्रभाकरः ॥ ३
 धार्य प्रवागतो यत्र कर्तुं व्यापारविसृतिम् । कलिकातामहापुर्यां धनधर्मायैनिक्षयः ॥ ४
 कुशाग्रीयस्वकुलैश्च सहाया च मुनिपथा । उपायं विपुला लक्ष्मीं कोट्यधिपोऽजनिष्ट सः ॥ ५
 तस्य मण्डुकारीति सत्कारीकुलमण्डना । अभूत् पतिप्रता पत्नी शीलसौभाग्यभूषणा ॥ ६
 धीयद्दुरसिंहालयो गुणवैज्ञानयस्योः । अभयत् सुकृती दानी धर्मप्रियश्च धीनिधिः ॥ ७
 प्राप्ता पुत्रयवता तेन पत्नी तिलकमुन्दरी । यस्याः सौभाग्यचन्द्रेण भासितं लक्षुलाभ्यम् ॥ ८
 धीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्य ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यवक्षस्वात् दक्षिणबाहुयत् पितुः ॥ ९
 मरेन्द्रसिंह इत्याण्यस्येजस्वी मध्यमः सुतः । सूनुरिन्द्रेन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥ १०
 सन्निव्रवोऽपि सपुत्रा आसन्नकिपरायणाः । विनीताः सरला भय्याः पितृर्मांगानुगामिनः ॥ ११
 अन्येऽपि बहवस्तस्माभयत् स्वरादिवान्धवाः । धनीजनैः समृद्धः सन् स राजैव व्यराजत ॥ १२

अन्यथा -

सरस्वत्यां सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यासीत् सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥ १३
 नादंकारो न दुर्मायो न विलासो न दुर्वयः । इष्टः कदापि तद्गोहे सतां तद् विख्यासास्पदम् ॥ १४
 मर्को गुरुजनानां स विनीतः सज्जनान् प्रति । यन्पुत्रनेऽनुरक्तोऽभूत् प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥ १५
 देश-काळस्थितिशोऽसौ विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादि-साहित्य-संस्कृति-सकलाग्रियः ॥ १६
 समुल्लै समाश्रय धर्मस्योत्कर्षहेतवे । प्रपाराय च शिक्षाया दत्तं तेन धनं धनम् ॥ १७
 गाथा सभा-समित्यादौ भूत्वाऽप्यक्षपदान्वितः । दरया दानं यथायोग्यं प्रोत्साहिताश्च कर्मठाः ॥ १८
 एवं धनेन देहेन ज्ञानेन ह्युमनिष्ठया । मकरोत् स यथासक्ति सत्कर्मणि सदादायः ॥ १९
 अधान्यदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं स कार्यं मनस्यपिन्तयत् ॥ २०
 पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्पद्-ज्ञानरचिः स्वयम् । तस्मात् सज्जनपूज्यार्थं यतनीयं मयाऽप्ययम् ॥ २१
 त्रिचार्यैर्धं स्वयं शिष्ये पुनः प्राप्य सुसम्पत्तिम् । श्रद्धास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशाम् ॥ २२
 जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने प्रा न्ति नि के त ने । सिंधीवदाङ्कितं जै म ज्ञा न पी ठ मतीष्ठिपत् ॥ २३
 धीजिनविजयः प्राज्ञो मुनिनाम्ना च विद्युतः । स्वीकर्तुं मायित्त्वेन तस्याधिष्ठायकं पदम् ॥ २४
 तस्य सौजन्य-सौहार्द-स्वीर्षादीर्घाविसृष्टेः । यशीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं धरम् ॥ २५
 कर्षान्द्रेण रवीन्द्रेण स्वीयपायनपालिना । रत्न-नीगाङ्ग-चन्द्राब्दे तत्प्रतिष्ठा व्यधीयत ॥ २६
 प्रारब्धं मुनिना चापि कार्यं तदुपयोगिकम् । पाठनं ज्ञानलिप्सूनां ग्रन्थानां ग्रथनं तथा ॥ २७
 तस्यैव प्रेरणं प्राप्य धीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृभेयसे चैषा प्राऽब्धा ग्रन्थमालिका ॥ २८
 उदारप्रेतता तेन धर्माशीलेन दानिना । स्वयितं पुष्कलं द्रव्यं तत्सर्कार्यसुसिद्धये ॥ २९
 छात्राणां वृत्तिदानेन नैकेषां विदुषां तथा । ज्ञानाभ्यासाय निष्कामसाहाय्यं स प्रदत्तवान् ॥ ३०
 जलभाष्यादिकानां तु मातृहृदयदसौ मुनिः । कार्यं प्रियार्थिकं तत्र समान्यान्वयप्र चास्वितः ॥ ३१
 तत्रापि सत्तयं सर्वं साहाय्यं तेन यच्छता । ग्रन्थमालाप्रकाशान महोत्साहः प्रदर्शितः ॥ ३२
 मन्त्रे-सिष्यैके-चन्द्राब्दे जाता पुनः सुयोजना । ग्रन्थावस्थाः स्थिरस्थाय विस्ताराय च भूतना ॥ ३३
 ततः सुदृष्टरामशोर् सिंधीवंशानमस्यता । भा वि धा भ य ना देयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥ ३४
 आसीत्तस्य मनोवाञ्छाऽपूर्वा ग्रन्थप्रकाशने । तदर्थं स्वयितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥ ३५
 दुर्विकासाद् विप्रेर्हन्त । दौर्भाग्याद्याग्रग्रन्थभूताम् । स्वल्पनैवाथ कालेन स्वयं स सुकृती ययौ ॥ ३६
 इन्द्रे-सौ-म्यै-नेत्राब्दे मासे आपावसम्भवे । कलिकातालयपुर्यां स प्राप्तवान् परमां गतिम् ॥ ३७
 पितृमर्केषु तत्पुत्रैः प्रेयसे पितुरात्मनः । तथैव प्रपितुः रक्ष्ये प्रकाशयतेऽधुना पुनः ॥ ३८
 इयं ग्रन्थमालाः श्रेष्ठा श्रेष्ठा प्रशावतां प्रथा । भूयाद् भूयै सतां सिंधीकुलधीर्तिप्रकाशिका ॥ ३९
 विश्वजगत्कषाद्दार सच्चिदानन्दरा सदा । चिरं मन्दिरव्यं लोके धीसिंधी ग्रन्थपद्धतिः ॥ ४०

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीसेदपाटालयो देशो भारतविश्रुतः । रूपहेलीति सन्नाम्नी पुरिकां तत्र सुस्थिता ॥
 सदाचार-विचारार्थ्यां प्राचीननृपतेः समः । श्रीमच्चतुरसिंहोऽत्र राठोडान्वयभूमिपः ॥
 तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् राजपुत्रः प्रसिद्धिभाक् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणीः ॥
 मुञ्ज-भोजमुखा भूया जाता यस्मिन् महाकुले । किं वष्यते कुलीनस्य तत्कुलजातजन्मनः ॥
 पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चानुर्य-रूप-लावण्यः सुवाक्-सौजन्यभूयिता ॥
 क्षत्रियाणीप्रभापूर्णां शौर्योद्दीप्तमुखाकृतिम् । यां दृष्ट्वैव जनो मेने राजन्यकुलजा शिवयम् ॥
 पुत्रः किमनासिंहालयो जातस्तयोरतिप्रियः । रणमल्ल इति चान्यद् यत्तम जननीकृतम् ॥
 श्रीदेवीहंसनामाऽत्र राजपूज्यो यतीश्वरः । ज्योतिर्भेषज्यविद्यानां पारगामी जनप्रियः ॥
 भागतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् बहून् । जातः श्रीवृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥
 तेनाथाप्रतिमप्रेम्णा स तस्सुनुः स्वसन्निधौ । रक्षितः, शिक्षितः सम्यक्, कृतो जैनमतानुगः ॥
 दौर्भाग्यात् तच्छिशोर्बाळ्ये गुरु-तातौ दिवंगतौ । विमूढः स्वगृहान् सोऽथ यदृच्छया विनिर्गतः ॥

तथा च -

ज्ञान्त्वा नैकेषु देशेषु सेवित्वा च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा जातो जैनमुनिस्ततः ॥
 ज्ञातान्यनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्त्वात्तत्त्वगवेषिणा ॥
 अधीता विविधा भाषा भारतीयां युरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येवं प्रज्ञ-नूतनकालिकाः ॥
 येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वद्प्रशंसिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्भिताः ॥
 स बहुभिः सुविद्वन्निस्तनमण्डलैश्च साकृतः । जिनविजयनाम्नाऽसौ ख्यातोऽभवद् मनीषिषु ॥
 यस्य तां विश्रुतिं ज्ञात्वा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥
 पुरे चाहममदाबादे राष्ट्रीयशिक्षणालयः । विद्यापीठ इति ख्यात्या प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥
 आचार्यत्वेन तत्रोच्चैर्नियुक्तः स महात्मना । रस-मुनि-निर्धोन्द्भेदे पुरा तत्त्वाख्य मन्दिरे ॥
 यर्पाणामष्टकं यावत् सम्भूष्य तत् पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥
 तत आगत्य सैलमो राक्षकार्ये च सक्रियम् । कारावासोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वराज्यपर्वणि ॥
 क्रमात् ततो विनिर्मुक्तः स्थितः क्षान्ति निकेतने । विश्वचन्द्रकवीन्द्रश्रीरथीन्द्रनाथभूषिते ॥
 सिंधीपदयुतं जैन ज्ञानपीठं तदाधितम् । स्थापितं तत्र सिंधीश्रीढालचन्द्रस्य सुनुना ॥
 श्रीयहादुरासिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥
 प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पदेऽधिष्ठातृसम्भवे । अध्यापयन् वरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाक्यम् ॥
 तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे क्षेपा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥
 अथैवं विगतं यस्य यर्पाणामष्टकं पुनः । ग्रन्थमालाविकासार्थिप्रवृत्तिषु प्रयस्यतः ॥
 बाण-रस-नैवेन्द्रेन्द्रे मुंदाईनगरीस्थितः । मुंशीति विरुदख्यातः कन्हैयालालधीसखः ॥
 प्रुचो भारतीयानां विद्यानां पीठनिर्मितौ । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रयत्नः सफलोऽचिरात् ॥
 विदुषां धीमतां योगात् संस्था जाता प्रतिष्ठिता । भारतीय पदोपेत विद्या भवन सञ्ज्ञया ॥
 आहूतः सहकार्यार्थं स मुनिस्त्रेण सुहृदा । ततः प्रभृति तत्रापि सहयोगं प्रदत्तवान् ॥
 तद्बन्धनेऽन्यदा तस्य सेवाऽधिका ह्यपेक्षिता । स्वीकृता नभ्रभावेन साऽप्याधार्यपदाधिता ॥
 नन्द-निर्धेय-चन्द्राब्दे वैक्रमे विहिता पुनः । एतद्ग्रन्थावलीस्थैर्यकृत् तेन नव्ययोजना ॥
 परामर्शात् ततस्तस्य श्रीसिंधीकुलभास्वता । भाविद्याभवनाथेयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥
 प्रुक्षा दशसाहस्री पुनस्तस्योपदेशतः । स्वपितृस्मृतिमन्दिरकरणाय सुकीर्तिना ॥
 देवादरूपे गते काले सिंधीवयो दिवंगतः । यस्तस्य ज्ञानसेवायां साहाय्यमकरोत् महत् ॥
 पितृकार्यप्रगत्यर्थं पदशीलेच्छामर्जैः । राजेन्द्रसिंहमुख्यैश्च साकृतं तद्वचस्ततः ॥
 पुण्यश्लोकपितुर्नाम्ना ग्रन्थागारकृते पुनः । यन्पुण्येष्टो गुणश्रेष्ठो ह्यर्दलक्षं प्रदत्तवान् ॥
 ग्रन्थमालाप्रसिद्धयर्थं पितृवत् तस्य कांक्षितम् । श्रीसिंधीपन्धुभिः सर्वं तद्गिराऽनुविधीयते ॥
 विद्वज्जनकृताह्लादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं मन्दस्वियं लोके जिनविजय भारती ॥

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

ॐ अद्यावधि मुद्रितग्रन्थनामावलि ॐ

- १ मेरुतुङ्गाचार्यविरचित प्रयन्धचिन्तामणि मूलग्रन्थ.
- २ पुरातनप्रयन्धसंग्रह. (पहिलिध ऐतिहासतप्य परिपूर्ण)
- ३ राजशेखरसूरिविरचित प्रयन्धकोश.
- ४ जिनप्रभसूरिकृत विविधतीर्थकल्प.
- ५ मेघविजयोपाध्यायविरचित देवानन्दमहाकाव्य.
- ६ यशोविजयोपाध्यायकृत जैनतर्कभाषा.
- ७ हेमचन्द्राचार्यकृत प्रमाणमीमांसा.
- ८ महाकलहदेवकृत अकलङ्कप्रयन्धप्रयी.
- ९ प्रयन्धचिन्तामणि - हिन्दी भाषान्तर.
- १० प्रभाचन्द्रसूरिविरचित प्रभाषकचरित.
- 11 Life of Hemachandrāchārya:
By Dr. G. Bühler.
- १२ सिद्धिचन्द्रोपाध्यायविरचित भानुचन्द्रगणिकरित.

- १३ यशोविजयोपाध्यायविरचित ज्ञानविन्दुप्रकरण.
- १४ हरिवेणुचार्यकृत गृहसूक्त्याकोश.
- १५ जैनपुस्तकप्रशस्ति संग्रह-प्रथम भाग.
- १६ हरिभद्रसूरिविरचित धूर्तारण्यान.
- १७ दुर्गदेवकृत रिष्टसमुच्चय.
- १८ मेघविजयोपाध्यायकृत दिग्विजयमहाकाव्य.
- १९ कवि अब्दुल रहमानकृत सन्देशरासक.
- २० महाकवि भर्तृहरिविरचित शतकत्रयादि-सुभा-
पितसंग्रह.
- २१ श्याम्लाचार्यकृत न्यायायतारथातिकवृत्ति.
- २२ कवि धाहिलरचित पउमसिरीचरित. (अपभ्रंश)
- २३ महेश्वरसूरिकृत नाणपंचमीकहा.

ॐ संप्रति मुद्र्यमाणग्रन्थनामावलि ॐ

- १ खरतरगच्छगुर्वावलि.
- २ कुमारपालचरित्रसंग्रह.
- ३ विविधगच्छीयपट्टावलि संग्रह.
- ४ जैनपुस्तकप्रशस्ति संग्रह, भाग २.
- ५ विज्ञप्तिमहालेखादि विज्ञप्तिलेखसंग्रह.
- ६ जस्योतमसूरिकृत कुबलयमालाकथा.
- ७ उदयप्रभसूरिकृत धर्माभ्युदयमहाकाव्य
- ८ कीर्तिकेशमुषी आदि अनेक प्रशस्त्यादि संग्रह.
- ९ जिनेश्वरसूरिकृत कथाकोपप्रकरण.
- १० महाशुनि गुणपालविरचित जंजूचरित्र (प्राकृत).

- ११ जयपाहुडनाम निमित्तशास.
- १२ फौजहलविरचित लीलावतीकथा (प्राकृत).
- १३ गुणचन्द्रविरचित मंत्रीकर्मचन्द्रवंशप्रयन्ध.
- १४ नयचन्द्रविरचित हम्मीरमहाकाव्य.
- १५ भद्रबाहुसंहिता.
- १६ महेश्वरसूरिकृत नर्मदासुन्दरीकथा.
- १७ जिनपदाख्यानद्वय (प्राकृत).
- १८ स्वयंभूविरचित पउमचरित (अपभ्रंश).
- १९ सिद्धिचन्द्रकृत काव्यप्रकाशखण्डन.
- २० जयसिंहसूरिकृत धर्मोपदेशमाला.

ॐ मुद्रणार्थ निर्धारित एवं सज्जीकृतग्रन्थनामावलि ॐ

- १ भानुचन्द्रगणिकृत विवेकविलासटीका. २ पुरातन रास-भासादिसंग्रह. ३ प्रकीर्ण वाक्य प्रकाश. ४ सिद्धिचन्द्रो-
पाध्यायविरचित वासवदत्ताटीका. ५ हेमचन्द्रसूरिकृत मूलशुद्धिप्रकरणवृत्ति. ६ रत्नप्रभाचार्यकृत उपदेशमाला टीका.
- ७ यशोविजयोपाध्यायकृत अनेकान्तव्यवस्था. ८ जिनेश्वराचार्यकृत प्रमालक्षण. ९ महाविज्ञप्तिवृत्ति. १० तरुणप्रभा-
चार्यकृत आवश्यकशालावबोध. ११ राठोडवंशावलि. १२ लपकेशगच्छप्रयन्ध. १३ वर्द्धमानाचार्यकृत गणरत्नमहोदधि.
- १४ प्रतिशासोमकृत सोमसौभाग्यकाव्य. १५ नेमिचन्द्रकृत पृथीशतक (पृथक् पृथक् ३ बालावबोधयुक्त). १६ शीलिका-
चार्य विरचित महापुण्यचरित्र (प्राकृत महाप्रयन्ध). १७ बंधुपट्टचरियं (प्राकृत). १८ नेमिनाहचरित्र (अपभ्रंश-
महाप्रयन्ध). १९ उपदेशपदटीका (वर्द्धमाचार्यकृत). २० निर्वाणलीलावती कथा (सं. कथा ग्रन्थ). २१ सनत्कुमार-
चरित्र (संस्कृत काव्यग्रन्थ). २२ राजवह्म पाठकृत भोजचरित्र. २३ प्रमोदमाणिस्यकृत वारभटालंकारवृत्ति.
- २४ सोमदेवादिहृत विदग्धसुखमण्डनवृत्ति. २५ समयसुन्दरादिहृत वृत्तरत्नाकरकृति. २६ पाण्डित्यदर्पण. २७ पुरातन
प्रयन्धसंग्रह-हिन्दी भाषान्तर. २८ भुवनभानुचरित्र शालावबोध. २९ भुवनसुन्दरी चरित्र (प्राकृत कथा) इत्यादि, इत्यादि.

सौभाग्यवती श्री कस्तूरीने
खेहार्द्रभावे समर्पण

अ. स. गोपाणी

ग्रन्थानुक्रमणिका

ख० बाबू श्री वहादुरसिंहजी सिंधी अने सिंधी जैन ग्रन्थमाला

पृष्ठ.

ॐ सरणाञ्जलि ॐ

§ ३-§ ९

प्रास्ताविक वक्तव्य - ग्रन्थमालासंपादक लिखित

§ १०-§ १५

संपादकीय प्रस्तावना

१-४४

(१) ज्ञानपंचमी माहात्म्यदर्शक कथासाहित्य	१-७
(२) महेश्वरसूरिओ	७-१०
(३) 'नाणपंचमी' अने 'भविस्सदत्तकहा'	१०-१२
(४) भविष्यदत्त आख्याननो सारांश	१२-१७
(५) 'भविस्सदत्त कहा'नो सारांश	१७-२१
(६) विशेषनामोनुं साम्य	२१
(७) विशेषनामो वधे मेद	२२
(८) वधारानां विशेष नामो	२२
(९) स्थळनां नामो	२३
(१०) प्रसंगो	२३-२४
(११) 'नाणपंचमी कहा' अने तद्गत सुभाषितो	२४-३५
(१२) प्राकृतभाषा अने संघ विधेना महेश्वरसूरिना मन्तव्यो	३५-४०
(१३) ग्रंथसंपादनमां उपयोगमां लीधेली प्रतिबोनों परिचय	४०-४२
(१४) पाठांतरो	४२
(१५) प्राकृतभाषामां लखायेल जैन कथा साहित्यनो टूंक परिचय	४२-४४
(१६) छंद, भाषा अने कवित्व	४४
(१७) आभार दर्शन	४४

नाणपंचमी कहा

१-७६

(१) जयसेण कहा	२-२०
(२) नंद कहा	२०-२४
(३) भद्रा कहा	२५-२९
(४) वीर कहा	२९-३४
(५) कमला कहा	३४-३९
(६) गुणागुराग कहा	३९-४४
(७) विमल कहा	४४-४८
(८) घरण कहा	४९-५३
(९) देवी कहा	५३-५८
(१०) भविस्सयत्त कहा	५८-७६
ग्रंथगत सुभाषितोनी पादसूची	७७-८०
ग्रंथगत विशेषनामोनी सूची	८१-८४
ग्रंथगत आवश्यक शब्दोनी सूची	८५-८७

स्व० बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंघी

अने

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

— [स्मरणञ्जलि] —

भारत अन्नय आदर्शपोषक, कार्यसाहायक, उदाहरणरक अने सहृदय ब्रह्मरूप बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंघी, जेम्णे मारी विशिष्ट प्रेरणापी, पोताना स्वर्गवाची साधुचरित पिता श्री डालचंदजी सिंघीना पुण्य-स्मरण निमित्त, आ 'सिंघी जैन ग्रन्थ माला' नी कौर्तिकारिणी स्थापना करीने, एना निमित्ते दरवर्षे हजारो रूपिया खर्च करायानी आदर्श उदारता प्रकट करी हवी; अने जेमनी आमी वासाधारण ज्ञानभक्ति साधे अन्नय आर्थिक उदारवृत्ति जोईने में पण, मारा जीवनाचे विशिष्ट शक्तिशाली अने बहु ज मूल्यवान् धर्मोप उच्चरकाळ, ए प्रथमयाळाना ज विवाह अने प्रकाशने माटे सर्वात्मनाए समर्पित करी दीधो; तथा जेम्णे आ प्रथमयाळानुं विगत १३-१४ वर्षांमां आधु सुंदर, धृष्ट अने सर्वांदरणीय कार्यफल निष्पन्न यत्ने जोईने भविष्यमां आनां कार्यने धर्मादे प्रगतिमान् अने धर्मादे वित्तीय रूपमां जोवानी पोताना जीवनाची एकमात्र परम अभिलाषा सेवी हवी; अने तदनुसार, मारी प्रेरणा अने योजनाने अनुसरिने, प्रस्तुत ग्रंथमालाची कार्यव्यवस्था 'भारतीय विद्याभवन' ने समर्पित करी, आना भावी अंगे निश्चित थया हता; ते पुण्यवान्, साहित्यरसिक, उदारमनस्क, अमृता-मिलापी, अभिनन्दीय आत्मा हवे आ संसारमां विद्यमान नथी. सन् १९४४ ना जुलै मासनी ७ मी तारीखे ५१ वर्षीनी उमरे ए महात्मा आ लोकमांभी प्रस्थान करी गयो. तेमना एवा भय्य, आदरणीय, स्पृहणीय अने स्वाभनीय जीवनाचे पोतानी किंचित् ब्रह्मरामक 'स्मरणञ्जलि' समर्पित करवा निमित्ते, तेमना संक्षिप्त जीवन-परिचय आहि आपवामां आवे छे.

सिंघीजीना जीवन सायेना मारा खास खास स्मरणानुं विस्तृत आलेखन में हिंदीमां क्युं छे अने ते खास करीने सिंघीजीना ज 'स्मारक ग्रंथ' तरीके प्रगट करवामां आवेला 'भारतीय विद्या' नामक पत्रिकाना श्रीजा मागनी अनुपूर्तिरूपे प्रसिद्ध करवामां आयुं छे. सिंघीजी विषे विज्ञेय जाणवानी इच्छावाळा वाचकोने ए 'स्मारक ग्रंथ' जोवानी मलयग छे.

*

बाबू श्री बहादुर सिंहजीना जन्म बंगालना मुर्शीदाबाद जिल्लामां आवेला अजीमगंज नामक स्थानमां, संवत् १९४१ मां थयो हतो. तेओ बाबू डालचंदजी सिंघीना एकमात्र पुत्र हता. तेमनी माता श्रीमती मधुकुमारी अजीमगंजना ज वैद कुटुंबना बाबू जयचंदजीनी पुत्री थवी हवी. श्री मधुकुमारीना एक च्हेन जगतसेठने खां परणावेळी हवी अने बीजी च्हेन सुप्रसिद्ध नाहार कुटुंबमां परणावेळी हवी. फलकत्ताना स्व० सुप्रसिद्ध जैन स्कॉलर अने आगेवान् व्यक्ति बाबू पूरणचंदजी नाहार, बाबू बहादुर सिंहजी सिंघीना मासीआई भाई थला हता. सिंघीजीना विवाह, बाळचर-जीआगंजना सुप्रसिद्ध घनांथ्य जैन गृहस्थ लक्ष्मीपत सिंहजीनी पौत्री अने छत्रपत सिंहजीनी पुत्री श्रीमती तिलकसुंदरी साधे संवत् १९५४ मां थयो हतो. ए रीते श्री बहादुर सिंहजी सिंघीना कौटुंबिक संबंध बंगालना खास प्रसिद्ध जैन कुटुंबे साधे गाढ रीते संकळाएलो हतो.

*

बाबू श्री बहादुर सिंहजीना पिता बाबू डालचंदजी सिंघी बंगालना जैन महाजनोमां एक बहु ज प्रसिद्ध अने सञ्चारित पुरय थई गया. तेओ पोताना एकीला जात पुरुषार्थ अने उद्योगपी, एक बहु ज साधारण स्थितिना व्यापारीनी कौटुंबीची म्हुंटा करोडाधिपतिनी स्थितिये पर्वोच्चा हता अने साराय बंगालमां एक सुप्रसिद्ध अने प्रामाणिक व्यापारी तरीके तेमणे विशिष्ट क्वालि प्राप्त करी हवी. एक वखते तेओ, बंगालना सौधी मुख्य व्यापार जे जूटनो गणाय छे तेना, सौधी म्हुंटा व्यापारी थई गया हता. तेमना पुरुषार्थपी, तेमनी व्यापारी पेडी जे हरिसिंह निहालचंदना नामे चालती हवी ते बंगालमां जूटनो व्यापार करवारी देसी तथा विदेशी पेडीयोमां सौधी म्हुंटी पेडी गणाती थई हवी.

बाबू डालचंदजी सिंघीना जन्म संवत् १९२१ मां थयो हतो, अने १९३५ मां तेमनुं श्री मधुकुमारी साधे लग् थयुं. १४-१५ वर्षीनी उमरमां डालचंदजीए योजना पितानी दुकाननो कारभार, जे ते वखते बहु ज साधारण रूपमां चालती हतो, ते हापमां सीधो. तेओ अजीमगंज छोटी कलकत्ते आग्या अने खां पोतानी होशियारी अने खंत वडे ए कारभारने भीमे भीमे वृष ज दपारो अने अंते तेने एक सौधी म्हुंटी 'फर्मे'ना रूपमां स्थापित कयो. कलकत्तानां प्यारे 'जूट सेलर एसोसिएशन'नी स्थापना थई खांदे बाबू डालचंदजी सिंघीने तेना सौधी पहला प्रेडिडेन्ट बनाववामां आग्या हता. जूटना व्यापारमां आमी रीते सौधी म्हुंटा स्थान मेळवीने पटी तेमणे पोतानुं रक्ष्य बीजा बीजा उद्योगो तरफ पण दीयुं. एक तर-

फ. तेमणे माध्यप्रंतीमां आवेला कौरिया स्टेटमां कोलकासी खाणोना उद्योगने पायो. नांफ्यो अने पीजी तरफ दक्षिणना शक्ति अने धकलतराणां राज्यांमां आवेली चूनाना पर्यटोनी खाणोना, तेम ज चेळगाम, सावंतवासी, इचलकरंजी जेवा स्थानोमां आवेली 'बोक्रसाइट' नी खाणोना विकासनी शोध करवा पाळळ पोतांतुं लक्ष्य परोव्युं. कोलकाणा उद्योग अर्थे तेमणे 'मिसर्स डालचंददा बहादुरसिंह' ए नामधी नवी पेढीनी स्थापना नवी जे आजें हिंदुस्थानमां एक अग्रगण्य पेढी गणाय छे. ए उपरांत तेमणे बंगालना चोवीस परगणा, रंगपुर, पूर्णिया अने मालददा विगेरे जिद्दाओमां, म्हेटी जमीनदारी पण खरीद करी अने ए रीते बंगालना नामांकित जमीनदारोमां पण तेमणे पोतांतुं खास स्थान प्राप्त फवुं. बाबू डालचंदजीनी थावी सुप्रसिद्ध केवळ व्यापारिक क्षेत्रमां ज मर्यादित न्होली. तेचो पोतानी उदारता अने धार्मिकता माटे पण पुटला ज सुप्रसिद्ध हता—तेमनी परोपकाररुति पण टेदली ज प्रशंसनीय हती. परंतु, परोपकाररुत्तम प्रसिद्धिची तेओ प्रायः दूर रहें. ता हता. घणां भागे तेओ शुस्रीते ज आर्थजनेने पोतानी उदारतानो लाभ आपता. तेमणे पोताना जीवनमां लालोतुं दान फवुं हये पण तेनी प्रसिद्धि के गोंध तेमणे भाग्ये ज करवा इच्छी हशे. तेमना सुपुत्र बाबू धी बहादुर सिंहजी ए प्रसंगोपात चर्चा करता जगाभ्युं हतुं, के तेचो जे बाई दान आदि करता, तेनी खबर तेमणे पोताने (पुत्रने) पण भाग्ये ज पती. थावी तेमना जाहेर दानो अंगोनी मात्र नीचाना २-४ प्रसंगोनी ज माहिती मळी शक्ती हती.

सन १९२६ मां 'चित्तरंजन' छेवा सदन माटे बळकतामां फाळो करवामां आच्यो ह्यारे एक वार सुद महात्माजी एमना भक्तीने गया हता अने ते वखते तेमणे वगर मायजे ज महात्माजीने ए कार्य माटे १०००० रुपिया आप्या हता.

१९१७ मां कलकत्तामां 'गवर्नमेंट हाउस'ना शेडानमां, लॉर्ड चार्मोइफळना आश्रय नीचे रेडकॉस माटे एक मेळावडो पयो हतो तेमां तेमणे २१००० रुपिया आप्या हता. तेम ज प्रथम महायुद्ध वखते तेमणे ३,००,००० रुपियाना 'वॉर बॉण्ड्स' खरीद करीने ए प्रसंगे सरकारने फाळांमां मदद करी हती. पोतानी छेद्री अवस्थामां तेमणे पोतानां निवट कुटुंबीजानो—के जेमनी आर्थिक स्थिति बहु ज साधारण प्रकारनी हती तेमने—रुपिया १९ लाख बहेंची आपवानी व्यवस्था करी हती जेनो अमल तेमना सुपुत्र बाबू बहादुर सिंहजीये कर्तो हतो.

बाबू डालचंदजींतुं गार्हस्थ्य जीवन बहु ज आदर्शरूप हतुं. तेमना धर्मपत्नी थीमती, मनुकुमारी एक आदर्श अने धर्म-परायण पत्नी हता. पति-पत्नी बंने सदाचार, सुविचार अने सुसंस्कारनी मूर्ति जेवा हता. डालचंदजींतुं जीवन बहु ज सादुं अने साधुत्व भरेलुं हतुं. व्यवहार अने व्यापार बंनेमां तेओ अखंत प्रामाणिक अने नीतिपूर्वक चर्चानारा हता. स्वभावे तेओ खूब ज शान्त अने निरभिमानी हता. ज्ञानमार्ग उपर तेमनी ऊंडी धर्या हती. तत्त्वज्ञानविषयक पुस्तकेतुं वाचन अने धवण तेमने अखंत प्रिय हतुं. किन्न नगर कॉलेजना एक अध्यात्मलक्षी बंगाली प्रोफेसर नामे बाबू ब्रजलाल अधिकारी—जेओ योगविषयक प्रक्रियाना अच्छा अभ्यासी अने तत्त्वचिंतक हता—तेमना सहवासधी बाबू डालचंदजीने पण योगनी प्रक्रिया तरफ खूब रुचि बई गई हती अने तेची तेमणे तेमनी पासेधी ए विषयनी केदलीक खास प्रक्रियाओनो ऊंडो अभ्यास पण फवो हतो. शारीरिक स्वास्थ्य अने मानसिक पावित्र्यनो जेनाची विद्यास धाय पवी, केदलीक व्यावहारिक जीवनने अखंत उपयोगी, योगिक प्रक्रियाओनो तेमणे पोताना पत्नी तेम ज पुत्र, पुत्री आदिने पण अभ्यास करवानी प्रेरणा करी हती.

जैन धर्मना विद्वद्ध तत्त्वज्ञान प्रचार अने सर्वोपयोगी जैन साहित्यना प्रसार माटे पण तेमने खास रुचि रहेली हती अने पंडितप्रवर धीं सुबलरुपनीना परिचयमां भाष्या पडी, ए कार्य माटे कांईक विशेष सक्रिय प्रयत्न करवानी तेमनी सारी उत्कंठा जागी हती. कलकत्तामां २-४ लाखना रचें आ कार्य करताळ कोई साहित्यिक के वैश्वभिक केन्द्र स्थापित करवानी योजना. तेओ विचारी रखा हता, ए दरम्यान सन् १९२७ (वि. सं. १९८४) मां कलकत्तामां तेमनो स्वर्गवास पयो.

✽

बाबू डालचंदजी सिंधी, पोताना समसना बंगालनिवाची जैन समाजमां एक अखंत प्रतिष्ठित व्यापारी, दीर्घदर्शी उद्योगपति, म्हेटी जमीनदार, उदारचित्त सदस्यहल्य अने साधुचरित सत्पुरुष हता. तेचो पोतानी ए सवी संपत्ति अने शुण-बतानो समग्र वारसो पोताना एक मात्र पुत्र बाबू बहादुर सिंहजीने सौंपता गया, जेमणे पोताना ए पुण्यश्लोक पितानी स्मृत संपत्ति अने धर्म सद्कीर्ति—बंनेने घणी सुंदर रीते वधारीने पिता करताय सकाई भद्रता मेळववानी विशिष्ट प्रतिष्ठा प्राप्त करी.

बाबू धी बहादुर सिंहजीमां पोताना पितानी व्यापारिक कुशलता, व्यावहारिक निपुणता अने सांस्कारिक सक्षिप्ता तो संपूर्ण अंगे वारसागतचचे उतरलेली हती हता, परंतु ते उपरांत तेमनामां बौद्धिक विशदता, कलात्मक रसिकता अने विविध विषयमादिणी प्राज्ञल प्रतिभानो पण उच्च प्रकारनो सक्षिप्ता थयो हतो अने तेची तेचो एक अगाधारण व्यक्तिव धरावनार महापुत्रभाषोनी पंडितां स्थान प्राप्त करवानी योग्यता मेळवी थाक्या हता.

तेओ पोताना पिताना एकमात्र पुत्र होवाची तेमने पिताना विशाल कारभारमां मानपणधी ज लक्ष्य आपवानी करज पवी हती अने तेची तेचो हाईस्कूलनो अभ्यास पुरो करवा सिवाय कॉलेजनो विशेष अभ्यास करवानो अवसर मेळवी थाक्या न हता. छतां तेमनी ज्ञानरुचि बहु ज तीव्र होवाची, तेमणे पोतानी मेळे ज, विविध प्रकारना साहित्यना वाचननो अभ्यास

खूब ल घषायों हतो अने तेची सेओ इंग्रजी उपरांत, बंगाली, हिंदी, गुजराती भाषाओ पण खूब सरस जाणता हता अने ए भाषाओमां लक्षाएल्यो विविध पुस्तकोना वाचनमां सतत निमग्न रहेता हता.

नानपणयी ज तेमने प्राचीन वस्तुओना संग्रहो भारे शोख लागी गयो हंतो अने तेची तेओ जूनां सिक्काओ, चित्रो, मूर्तिओ अने तेची धात्री मीजी चीजोना संग्रह करवाना अत्यंत रसिक भई गया हता. झवेरातनो पण ते साथे तेमनो शोख खूब बण्यो हतो अने तेची तेओ ए विषयमां पण खूब ज निष्णात भई गया हता. एना परिणामे तेमणे पोतानी पासे सिक्काओ, चित्रो, हस्तलिखित बहुमूल्य पुस्तको विगेरेनो जे अगूय संग्रह भेगो क्यो हंतो ते आजे हिंदुस्थानना गण्यागांठ्या एवा संग्रहोमां एक महत्त्वुंत स्थान प्राप्त करे तेओ छे. तेमनो प्राचीन सिक्काओना संग्रह तो एटलो यधो विशिष्ट प्रकारनो छे के जेदी आली दुनियांमां तेजुं श्रीजुं के चोपुं स्थान धापे तेम छे. तेओ ए विषयमां एटला निपुण भई गया हता के म्होटा म्होटा म्युजियमोना बगुरेटरो पण वारंवार तेमनी खलाह अने अभिप्राय मेळवचा अर्थे तेमनी पासे जायता जाता.

तेओ पोताना एवा उच्च सांस्कृतिक शोखने रुईने देश-विदेशनी आबी सांस्कारिक प्रवृत्तियो माटे कार्य करती अनेक संस्थाओना सदस्य विगेरे बन्धा हता. दाखला तरीके-रॉयल एशियाटिक सोसायटी ऑफ बंगाल, अमेरिकन ज्यांमाफिकल सोसायटी न्युयॉर्क, बंगीय साहित्यपरिषद् कलकत्ता, न्युमिसेटिक सोसायटी ऑफ इन्डिया विगेरे अनेक प्रसिद्ध संस्थाओना तेओ उत्साही सभासद हता.

साहित्य अने शिक्षण विषयक प्रवृत्ति करनारी जैन तेम ज जैनेतर अनेक संस्थाओने तेमणे मुक्त भणे दान आपी ए विषयोना प्रसारमां पोतानी उत्कट अभिरुचिने उत्तम परिचय आप्यो हतो. तेमणे आबी रीते केट-केटली संस्थाओने आर्थिक सहायता आपी हवी तेनी 'संपूर्ण माई मळी शक्ती नयी. तेमनो सभासद आदां फर्योंमां पोताना पिताना जेनो ज प्रामः मौन धारण करवानो हतो अने ए माटे पोतानी प्रसिद्धि करवानी तेओ आकांक्षा न्होता राखता. तेमनी साथे योई योई वखते प्रसंगोचित सारवाक्य थतां आबी वाचतनी जे आडकतरी माहिती मळी शक्ती तेना आधारे तेमनी पासेवी आर्थिक सहायता मेळवतारी केटलीक संस्थाओनां नामो विगेरे आं प्रमाणे जाणी शक्यात छे:-

हिंदू एकेडेमी, दोलतपुर (बंगाल), ६० १५०००)

सरकारी उर्दू बंगाला, ५००००)

हिंदी साहित्य परिषद् भवन (इलाहाबाद), १२५००)

विश्वदानंद सरस्वती मारवाडी हॉस्पिटल, कलकत्ता, १००००)

एक मेडर्निटीहोम, बंगलकत्ता, २५०००)

बनारस हिंदू युनिवर्सिटी, २५०००)

जीवांगंज हाइस्कूल, ५००००)

जीवांगंज लंडन मिशन हॉस्पिटल, ६००००)

कलकत्ता-सुरीदावायदाना जैन मन्दिरा, ११०००)

जैनधर्म प्रचारक सभा, मानभूस, ५००००)

जैन भवन, कलकत्ता, १५००००)

जैन पुस्तक प्रचारक मंडळ, आगरा, ७५०००)

जैन मन्दिर, आगरा, ३५०००)

जैन हाइस्कूल, अंबाला, २१०००)

जैन मुखकुल, पालीतणा, ११००००)

जैन प्राकृत कोश माटे, २५०००)

ए उपरांत हजार - हजार पांचसो - पांचसोनी नाणी रकमो तो तेमणे संकडेनी संख्यामां आपी छे जेनो सरवाळो दोष भे ल्यास जेतलो थवा जाय.

*

साहित्य अने शिक्षणनी प्रगति माटे सिंधीजीनो जेतलो उत्साह अने उद्योग हतो तेजलो ज सामाजिक प्रगति माटे पण ते हतो. अनेकार्थ तेमणे आबी सामाजिक सभाओ विगेरेमां प्रमुख तरीके भाग लईने पोतानो ए विषेनो आन्तरिक उत्साह अने सहकारभाव प्रदर्शित क्यो हतो. जैन क्षेत्रांवर कॅन्फरन्सना सन् १९२६ मां मुंबईमां भराएला खास अधिवेशननां तेओ प्रमुख बन्धा हता. उदयपुर राज्यमां भावेल्ला कैसरीयाजीः तीर्थना वहीनटना विषयमां स्टेट साथे जे शपदो उभो थयो हतो तेमां तेमणे सौधी बपारे सन, मन अने धननो भोग आप्यो हतो. आ रीते तेओ जैन समाजना हितनी प्रवृत्तियोमां यथायोग्य संपूर्ण सहयोग आपता हता परंतु ते साथे तेओ सामाजिक मूढता अने सांप्रदायिक कट्टरताना पण पूर्ण विरोधी हता. बीजा बीजा धनवानो के आगेवानो गणता रुढीमक जैनीनी मानक, तेओ संकीर्ण मनोवृत्ति के अन्वयधडा-पोषक विवृत्त भकिधी सर्वथा पर हता. आचार, विज्ञार के ब्यवहारमां तेओ बहु ज उदार अने विवेकशील हता.

तेमजुं गृहस्थ तरीकेजुं जीवन पण बहु ज साजुं अने सात्त्विक हतुं. बंगालना जे जातना नवाभी गणता वातावरणमां तेओ जन्म्या हता अने उरळ्यो हता ते वातावरणनी तेमना जीवन उपर कधी ज खराप असर भई न हती अने तेओ लगभग ए वातावरणयी तर्जुन अलिप्त जेवा हता. आदल्या म्होटा धीमाव होवा धटां, धीमंतादेना खोटा बिल्लाष के सिध्या आडंबरवी तेओ सदा वर रहेता हता. दुर्बल्य अने दुर्बल्येन प्रबले तेमनो भारे विरस्कार हतो. तेमनी स्थितिना धनवानो ज्यारे पोताना मोग-शोर, आनन्द-प्रमोद, बिल्लास-प्रवास, समारंभ-महोत्सव इत्यादिमां ल्याखो रुपिया उडावता होय छे ल्यारे सिंधीजी तेनादी तर्जुन विमुख रहेता हता. तेमने शोख मात्र घारा वाचननो अने कलायय बहदुओ जोवा - संग्रहवानो हतो. यदारे जुओ

बीजा १० हजार रुपियांनी उदार रकम पण धापी जेना एते भवनमां तेमना नाम्ने एक हॉल बंधावधानां भावे अने वे मां प्राचीन वस्तुओ तेम ज चित्र विगैरेने संग्रह राखवामां भावे.

भवननी प्रबंधक समिति ए सिंधीजीना धा विशिष्ट अने उदार दानना प्रतिपोष रूपे भवनमां प्रचलित 'जैन सांस्कृतिक विभाग'ने स्थायी रूपे 'सिंधी जैनदास्य शिक्षापीठ' ना नामे प्रचलित राखवामां कसिरीप निर्णय कयां.

✱

ग्रन्थमालांना जनक अने परिपालक सिंधीजीए, शारंगधी व एनी सवें प्रकारनी व्यवस्थानो भार मारा उपर सुद्धे तेओ तो फक्त खास एटली ज आर्काशा राखता हता के ग्रन्थमालामां केम बंधारे ग्रन्थो प्रकट थाप अने केम तेमनो बंधारे प्रसार थाप. तेमना जीवनमां एक मास ए ज परम धर्मिजाया हती के मा ग्रन्थमाला द्वारा जेटला बने जेटला सारा सारा अने महत्त्वना ग्रन्थो जल्दी जल्दी प्रकाशित थाप अने जैन साहित्यनो वृक्ष प्रसार थाप. ए अंगे जेटलो सवें थाप जेटलो ते बहु ज उदाहरणी करवा जल्दुन टला. भवनने ग्रन्थमाला समर्पण करती वरते तेमने मने कयुं के— 'अखार सुधी तो नयमां सरैरास २-४ मंथो प्रकट वता आम्हा छे परंतु जो आप प्रकाशित करी बाधो तो, दरमहिने कयें मंथो मण प्रकाशित थता जोई हुं धपावं तेम नथी. यथा सुधी आरनी कले मारी जीइसी छे सारं सुधी, जेटलं साहित्य प्रकट करवा-करावानी आपनी इच्छा होय ते प्रमाणेनी आप व्यवस्था करो. मारा तरफची पैधानो संघेस आपने जराय नहीं अणाय', जैन साहित्यना उदार माटे भावी उत्कट आर्काशा अने भावी उदार चित्तवृत्ति धराननार दानी अने विनम्र पुरुष, मं मारा जीवनमां धीजो कोई नथी जोयो. पोतानी हयाती दरम्यान तेमने मारा हस्तक ग्रन्थमाला खाते कयमग ७५००० पौणो लाख रुपिया खर्च ययां हने; परंतु ए १५ वर्षेना गज्ज दरम्यान तेमने एकवार पण मने एम नधी पुछुं के कइ रकम, कया ग्रन्थ माटे, बंधारे खर्च करवामां भावी छे के कया ग्रन्थना संपादन माटे कोने दुं आपणानी आव्युं छे. ज्यारे ज्यारे हुं प्रेस इत्यादिना बीजो तेमनी उपर भोळतो खारे खारे, तेओ ते मात्र जोईने ज ऑफिसमां ते रकम शुक्रवाचना घेरा साधे भोळती देता. हुं तेमने कोई भीलनी विगत समजाववा इच्छतो, तो पण तेओ ते विषे उत्साह न्होता बलावता अने एनाधी विरह ग्रन्थमालानी साइस, डाईव, प्रीडिंग, बाईंडिंग, हेडींग आदिनी बाबतमां तेओ स्वुं स्वीकवटणी विचार करता रहेता अने ते अंगे विस्तारणी चर्चा पण करता. तेमनी भावी अपुवें ज्ञाननिष्ठ अने ज्ञानमयिषे ज मने तेमना जेहपासामां भद कयें अने वेधी हुं यदिकचित्त धा जातनी ज्ञानोपासना करवा समयं थयो.

उच्च रीते भवनने ग्रन्थमाला समर्पित कयां बाद, सिंधीजीनी उपर अणायेवी उत्कट आर्काशांने अनुलक्षीने मने प्रस्तुत कार्य माटे बंधारे उत्साह थयो अने ओ के भावी शारीरिक स्थिति, ए कार्यना अविश्रत धमधी प्रतिदिन बंधारे ने बंधारे हाडपची क्षीण थती रही छे, छतां मं एना कार्यने बंधारे वेगवाद अने बंधारे विस्तृत बनबकानी दृष्टिमे केटलीक विशिष्ट योजना करवा मांरी, अने संपादनना कार्यमां बंधारे सहायता मळे ते माटे केटलाक विद्वानेना नियमित सहायोगी पण व्यवस्था करवा मांरी. अनेक नाना-मोटा ग्रन्थो एक साधे प्रेसमां छापवा आम्हा अने बीजा तेवा अनेक नवा नवा ग्रन्थो छापवा माटे तैयार करवा मांख्या. जेटला ग्रन्थो अखार सुधीमां कुल प्रकट थया हता जेटला ज बीजा ग्रन्थो एक साधे प्रेसमां छापवा साध थया अने तेधी पण धमणी संरक्षणा ग्रन्थो प्रेस कंपी आदिना रूपमां तैयार थया जायवा.

ए पठी घोरा ज समय दरम्यान, एटले सप्टेंबर १९४३ मां, भवन माटे कलकत्ताना एक निवृत्त दक्षिणी प्रोफेसरनी म्हेठी लाईब्रेरी खरीद करवा, हुं स्यां थयो. सिंधीजी द्वारा ज ए प्रोफेसर साधे वाटाघाट करवामां भावी हती अने मारी प्रेस-भाषी ए आरबी लाईब्रेरी, जेनी किंमत रु. ५० हजार जेटली मागवामां भावी हती, सिंधीजीए पोताना तरफची ज भवनने भेट करवानी अतिमहनीय मनोवृत्ति दर्शावी हती. परंतु ते प्रोफेसर साधे ए लाईब्रेरी अंगेनो योग्य थोदो न थयो अने तेधी सिंधीजीए, कलकत्ताना सुप्रसिद्ध खर्गवाधी जैन सङ्ग्रहस्थ बाबू पूरणचंद्रनी नाहारनी म्हेठी लाईब्रेरी लई लेवा विषे पोतानी सव्यद भाषी अने ते अंगे पोते ज योग्य रीते एनी व्यवस्था करवानुं माये लीधुं.

कलकत्तामां अने आखाय बंगालमां ए वर्ष दरम्यान अर्ध-दुर्भिक्षनो भयंकर काल काल बतीं राहो हतो. सिंधीजीने पोताना वतन अजीमगंज, मुर्शिदाबाद तेम ज बीजां अनेक स्थळे मारीयोनो मकत अने माध्यमवित्तोने अल्प मूल्यामां प्रतिमास हजारो मण धान्य निर्यात करवानी म्हेठी अने उदार व्यवस्था करी हती, जेना निमित्त तेमने ए वर्षमां लगभग त्रण-साठ्या त्रण लाख रुपिया खर्च खाते मांरी वाळवा हता. बंगालना वतनीशेमां अने जमीनदारोमां भावो म्हेठी उदार आर्थिक मोग ए निमित्त अन्य कोइये आम्हो होय तेम जालवामां नथी आच्युं.

अक्टोबर-नवेंबर माघमां तेमनी तखिलत बगडवा मांरी अने ते घीरे घीरे बंधारे ने बंधारे शिथिल थती गई. जानेवारी १९४४ ना शारंगमां हुं तेमने मळवा करी कलकत्ता थयो. ता. ६ ठी जानेवारीनी 'संध्याए' तेमनी साधे वेदीने ३ कलाक सुधी ग्रन्थमाला, लाईब्रेरी, जैन इतिहासना आलेखन आदि अंगेनी स्वुं उत्साहपूर्वक बावो बीतो करी

परंतु तेमने पोताना जीवननी अल्पतानो आभास जाणे भई रघो होय तेम; वचे वचे तेओ तेवा उद्धारो पण काढ्या करता हता. ५-७ दिवस रहिने हुं मुंबई आवया नीकळयो सारि छेळी मुलाकात वखतें तेओ बहु ज भावभरेले हृदये मने विदाय आपता वोल्या के - 'कोण जाणे हवे आपणे फरी मळीजुं के नहिं!' हुं एमना ए दुःखद वाक्यने बहु ज दवा-एला हृदये सांभळतो अने उद्वेग पांमतो, एमनाथी सदानां माटे छूटो पळ्यो. ते पछी तेमनी साधे मुलाकात थयानो प्रसंग ज न आच्यो. ५-६ महिना तेमनी तबियत सारी-नरखी रखा फरी अने आखरे एन् १९४४ ना जुलाईनी ७ मी तारीखे तेओ पोताना विलपर देहने छोटी परलोकमां चाह्यां गया. मारी साहित्योपासनानी महान् सहायक, मारी अल्पकल्प सेवानो महान् परिपोषक अने मारी कर्तव्य निष्ठानो महान् प्रेरक, सद्बुद्धय सुपुरुष, आ असार संसारमां मने शून्य हृदय ब्रगावी पोते महाशून्यमां विलीन थई गयो.

सिंधीजीजुं जो के आं रीते नावावंत स्थळ मारी संसारमांथी विल्लत थयुं छे, परंतु तेमणे स्थापेली आ ग्रन्थमाळा द्वारा तेमजुं यशःशरीर संकडो वेणो सुधी आ संसारमां विद्यमान रही तेमनी कीर्ति अने स्मृतिनी प्रशस्तिनो प्रभावक परि-चय भावी प्रजाने संतत आप्या करसो.

*

सिंधीजीना सुपुत्रोनां सत्कार्यो

सिंधीजीना स्वर्गवासधी जैन साहित्य अने जैन संस्कृतिना महान् पोषक नररत्ननी जे म्होटी खोट पक्षी छे ते तो सहजभावे पुराय तेम नथी. परंतु मने ए जोईने हृदयमां ऊंची वाशा अने आश्वासक आल्हाद थाय छे के तेमना सुपुत्रो - श्री राजेन्द्र सिंहजी, श्री नरेंद्र सिंहजी अने श्री वीरेन्द्र सिंहजी पोताना पिताना सुयोग्य सन्तानो होई पितानी. प्रतिष्ठा अने प्रसिद्धिना कार्यमां अगुरुप भाग भजवी रखा छे अने पितानो भावना अने प्रवृत्तिने उदारभावे पोषी रखा छे.

सिंधीजीना स्वर्गवास पछी ए बंधुओए पोताना पिताना दान-पुण्य निमित्त अजीमगंज विगेरे स्थानोमां लगभग ५०-६० हजार रुपिया खर्च कर्यां हता. ते पछी थोडा ज समयमां, सिंधीजीना वृद्धमातानो पण स्वर्गवास भई गयो अने तेथी पोताना ए परम पूजनीया दादीमाना पुण्यार्थ पण ए बंधुओए ७०-७५ हजार रुपियानो व्यय कर्यो. 'सिंधी जैन ग्रन्थमाळा' नो सचळो भार पण ए सिंधी बंधुओए, पितानाए निर्धारेल विचार प्रमाणे, पूर्ण उत्साहथी उपाधी लीधो छे, अने ते उपरान्त कलकत्ताना इन्दीयन रीसर्च इन्स्टीट्यूटने बंगालीमां जैन साहित्य प्रकट करवा माटे सिंधीजीना स्मारकहरे ५००० रुपियानी प्रारंभिक मदद आपी छे.

सिंधीजीना ज्येष्ठ चिरंजीव बाबू श्री राजेन्द्र सिंहजीये, मारी इच्छा अने प्रेरणाना प्रेमने वश भई, पोताना पुण्यश्लोक पितानी अज्ञात इच्छाने पूर्ण करवा माटे, ५० हजार रुपियानी नादर रकम भारतीय विद्याभवनने दान करी, अने तेना दवे कलकत्तानी उच्च नाहार लाइब्रेरी खरीद करीने भयनने एक अमूल्य साहित्यिक निधिहरे भेट करी छे. भवननी ए भव्य लाइब्रेरी 'बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंधी लाइब्रेरी' ना नामे सदा ओळखासे अने सिंधीजीना पुण्यार्थे ए एक म्होटी ज्ञानपरय बनसे. बाबू श्री नरेंद्र सिंहजीये, बंगालनी सराक जातिना सामाजिक अने धार्मिक उत्थान निमित्ते पोताना पिताए जे प्रवृत्ति चालू करी हती, तेने अपनानी लीधी छे अने तेना संचालननो मार प्रमुखपणे पोते उपाधी लीधो छे. सन १९४४ नवेंबर मासना कलकत्तामां दिगंबर समाज तरफथी उजवाएला 'वीरशासन जयन्ती महोत्सव'ना प्रसंगे तेना फाळामां एमणे ५००० रुपिया आप्या हता तेम ज कलकत्तामां जैन श्वेतधर समुदाय तरफथी बांधवा धारेल 'जैन भवन' माटे ३१००० रुपिया दान करी पोतानी उदारतानी शुभ शहसात करी छे. भविष्यमां 'सिंधी जैन ग्रन्थमाळा' नो सर्वे आर्थिक भार आ यथे बंधुओए उत्साह पूर्वक स्वीकारी लेवानी पोतानी प्रशंसनीय मनो-भावना प्रकट करीने, पोताना पिताना ए परम पुनीत यशोमन्दिरने उन्नतोत्तर उन्नत स्वरूप आपवानो शुभ संकल्प कर्यो छे. तथास्तु.

भारतीय विद्या भवन, मुंबई
ईसिंवर, १९४८

- जिनविजय मुनि

પ્રાસ્તાવિક વક્તવ્ય

[જૈન પ્રાકૃત વાક્યવ્યવસ્થા સંક્ષિપ્ત રૂપરેખા]

સિંધી જૈન ગ્રન્થમાલાના ૨૫ મા મળિતરીકે, મદેશરધ્વરિરચિત 'નાળપંચમી કહાગો' (જ્ઞાનપદ્મની કથાઓ) નામનો જે આ વિશિષ્ટ પ્રાકૃત કથાગ્રન્થ વિદ્વાનોના કરકમલમાં અવસ્થિત થાય છે, તે પ્રાકૃત ભાષા અને

જૈન કથાસાહિત્ય - મંનેના અમ્યાસની દષ્ટિએ શ્વાસ ઉપયોગી કહી શકાય તેવો છે.

૧ શ્રમણ ભગવાન શ્રીમહાધારના નિર્વાણ કાલથી લઈ, વિક્રમના ૧૮ મા સંકાના અન્ત સુધીના, ૨૨૦૦ - ૨૩૦૦ વર્ષ જેટલા વ્યતીત થયેલા દીર્ઘ સમય દરમ્યાન, જૈન આચાર્યો અને વિદ્વાનોએ પ્રાકૃત ભાષામાં જે વિપુલ વાક્યવ્યવસ્થા નિર્માણ કર્યું છે, તે કાલવિભાગની દષ્ટિએ મુશ્કેલપણે બે ભાગમાં ઘૂંચી શકાય તેવું છે - એક પ્રાચીન કાલીન અને અન્ય ઉત્તર કાલીન. હાલના વિક્રમના દશમાં સંકાના અંત સુધીમાં રચાણ સાહિત્યની ગણના પ્રાચીનકાલીન વિભાગમાં કરવા જેવી છે, અને તે પછીના સમયમાં રચાણ સાહિત્યની ગણના ઉત્તરકાલીન વિભાગમાં કરવા જેવી છે.

૨ જિનેશરીય 'કથાકોશપ્રકરણ'ની પ્રસાધનામાં, મેં કેટલાક વિચાર સાથે, ૫ વ્થાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, કે જિનેશર ધ્વરિના ગુણ વદ્દેનાનાચાર્યના ક્રિયોદ્ધાર સમયથી, શ્વેતાંશર જૈન સંપ્રદાયના ચતિ - સુનિવર્ગમાં એક નવીન યુગનો - નૂતન સંગઠનની પ્રવૃત્તિનો - પ્રારંભ થયો હતો. એ પ્રવૃત્તિના કેન્દ્રસ્થાને સૌ સ્વેતવાસ વિરૂદ્ધ વસતિવાસ ત્રિપેની વિચારણા મુલ્ય હતી, પરંતુ જેમ જેમ એ વિચારણાએ શ્વેતાંશર વતિ - સુનિ વર્ગમાં વ્યાપક વાદ - વિવાદનું સ્વરૂપ ધારણ કરવા માંડ્યું, તેમ તેમ સંપ્રદાયના ધાર્મિક તેમ જ સામાજિક વ્થા અનેક વિધિ - વિધાનો અને ક્રિયા - કર્મોના પ્રસો પણ તેમાં અવસ્થિત થતા ગયા. ધના પરિણામે સંપ્રદાયમાં પરાપૂર્વથી ચાલતા આવેલા સ્વામી વર્ગના ગણ - ગણ્ડોમાં અને તે સાથે ગૃહસ્થ વર્ગના જ્ઞાતિ - કુળોમાં પણ, નવા - જુના વિચારોનો સંઘર્ષ ધવા લાગ્યો અને તેના ઈષ્ટે સમાજની સામૂહિક ગતિનો પ્રવાહ એક જુદા - નવા જ માર્ગે ઘલવા લાગ્યો.

૩ સ્વામી વર્ગમાં અવસ્થિત થયેલા કેટલાક ક્રિયાકાન્ડવિષયક વિચાર - એવોના ઈષ્ટે નવા નવા ગણો - ગણ્ડોનો પ્રાદુર્ભાવ થયો; અને એ ગણ - ગણનાયકોએ પોત - પોતાના ગણની પ્રતિષ્ઠા તેમજ અનુયાયિઓની સંત્યા વધારવતી દષ્ટિએ, મિત્ર મિત્ર સ્થલોમાં સવિરોધ પરિભ્રમણ કરવા માંડ્યું. તેમને પોતાના ઉચ્ચ ચારિત્ર્ય, ઉત્તમ પાવિત્ર્ય અને જ્ઞોતિ - વિદ્યાદિ સમ્બન્ધ સમ્બંધિત પ્રમાણવદ્દેશક શક્તિસામર્થ્યના ઘડે, રાજયાધિકારી વર્ગ તેમ જ ધનિક વર્ગને પોતાના તરફ આકર્ષી, સ્થલે સ્થલે પોતાના પક્ષનાં પેલો, ઉપાસ્યો વિનેરે ધર્મસ્થાનોની સ્થાપના કરાવા માંડી. માણુક વાલકવયસ્ક ગૃહસ્થયુગોને, સાંસારિક ચિંતનનાઓના મયાવહ સ્વરૂપે ઉપદેશો, તેમનામાં સંસારથી વિરક્ત થવાની આવના જાણૂત કરીને તેમને પોતાના શિષ્યો ધનાવવા માંડ્યા. આથી રીતે ધર્મથી જતી શિષ્યસંઘસાને, કાર્યક્રમ અને જ્ઞાનસમૂહ ધનાવવા માટે, આગમ, ન્યાય, સાહિત્ય, વ્યાકરણ વાદિ વિષયોના વિશિષ્ટ જ્ઞાતા વિદ્વાનોનો સંયોગ અને સહકાર મેલવવાની તેમણે વ્યવસ્થા કરવા - કરાવવાના પ્રયત્નો પ્રારંભ્યા. ધોર્ય સ્થાનોમાં, શ્વાસ સ્વાધવાય પીઠો સ્થાપવામાં આગ્યા, અને સર્વ વિશિષ્ટ વિષયોના જ્ઞાતા અને યોગ્ય ઉપાસ્યોને નિયુક્ત કરવામાં આગ્યા. અપ્યાવકો અને અપ્યવનાર્થીયોને શ્વાસવચક તેમ જ ઉપયોગી વ્થા વિવિધ વિષયોના શાસ્ત્રોના - સંપ્રદાયવાદ્ય જ્ઞાનસંદેશો સ્થાપિત કરવામાં આગ્યા.

૪ જે સમયને અનુલક્ષીને આ વિધાન કરવામાં આવે છે તે સમયમાં - અર્થાત્ વિક્રમના ૧૧ મા અને ૧૨ મા સંકામાં, શ્વેતાંશર જૈન સંપ્રદાયમાં, આ પ્રવારની નૂતન જાણૂત અને પ્રવૃત્તિનો વિશિષ્ટ ઢેગ ઉત્પન્ન થયો. પ્રાદેશિક વિભાગની દષ્ટિએ જોવાં, મુશ્કેલ કરીને આ પ્રવૃત્તિના પ્રચારકેન્દ્રો ગુજરાતનાં અગહિલુર, સંઘાત અને મરુચ; રાજસ્થાનનાં મિત્રમાલ, જાવાલિપુર, નાગપુર, અજયમેર, ત્રિપુરૂટ અને આઘાટપુર; તેમ જ માલવાનાં ઉડ્ડન, ત્વાલિયર અને ઘાતા આદિ નગરો હતાં. તે સમયમાં ગુજરાતમાં ચાલુક્યો, માલવામાં પરમારો અને રાજસ્થાનમાં ગુહિલોતો તેમ જ ઘાટનાનો મુશ્કેલ રાજવર્ત્તાઓ હતા. એ રાજવર્ત્તાઓનો જૈન ધર્મ અને જૈન સમાજ તરફ યદુ જ સહાનુભૂતિ અને સમાદર મરેલો વ્યવહાર હોવાથી, જૈન સ્થાનિયો અને જૈન ગૃહસ્થોને પોતપોતાના વ્યવહાર અને વ્યવસાય કાર્યમાં, પ્રગતિ કરવા માટે ઘણી સરહત અને સપલતા મલવાની પરિસ્થિતિ નિર્મિત થઈ હતી. તે સમયનો જૈન ગૃહસ્થવર્ગ ધેશના વ્યાપાર અને કૃષિકર્મમાં જેમ અમસ્થાન ધરાવતો હતો તેમ રાજ્યકારભારમાં પણ યદુ જ અમ્ભાગ મજવતો હતો. રાજ્યનાં નાનાં મોટાં દરેક અધિકારસ્થાનો પર જૈનોની વિશિષ્ટ સંપ્રધા, અધિકારિરૂપે સત્તા મોગવતી હતી. જૈન ઘનિકો રાજ્યના સર્વેશ્વરકક્ષાનાં મહામાલનો પદો પણ શોભાવતા અને રાજસંરક્ષણનાં મહાર્થદનાયકનાં જેવાં પદો પણ ધીપાવતા. જૈન ધર્મના ધાન અને દયાના ઉચ્ચ ઉપદેશો, એ ક્ષાત્રવંશીય વળિકવર્ગમાં મહાર્થદનાયકનાં જેવાં પદો સારી માવના જાણૂત કરેલી હતી અને તેથી જૈન અધિકારિયોના હાથે રાજ્યની ઉન્નતિ અને પ્રજાની પ્રગતિ સ્થિર - માથે સંપાલિત થઈ શકતી હતી.

५ देशां तेषां ज राज्यमां, जैन गृहस्थ वर्गंती आ रीते आर्थिक अने सामाजिक बन्ने दृष्टिये, सुस्थिति होवायी जैन त्यागी वर्गणे पण 'सर्वसाधारण प्रजा'मां सारो प्रभाव हतो अने जेनेतर समाज पण तेने आदर अने उच्चभावयी सत्कारतो. राजद्वारमां पण जैन आचार्यो, अने विद्वानोना ल्यागी जीवननी अने ते साधे विद्योपासनाती पण सारी प्रतिष्ठा मनाती अने तेथी अनेक राजवंतीं जनी पण एमना भक्त अने उपासक धर्मां पोचानुं कल्याण समजता.

६ जनसमूहमां जैन यतिवर्ग तरफ आ रीते सद्भाव अने सन्माननी लागणी वधवाधी, ए यतिवर्गने पण पोतानी आन्तरिक शक्तिने विशेषभाये धरारवानी अने व्यक्तिवने विकसाववाणी भायना बलवती थया लागी. 'विद्वान् सर्वत्र पश्यते' ए उक्तिनी सत्यता समजातां, तेमणे पोतानी विद्याविषयक समृद्धि धरारवा तरफ सविशेष लक्ष्य आपवा मांळ्युं. जैन सिद्धान्तोना अध्वर्यव-अध्यापन उपरांत, अन्य दार्शनिक साहित्यनुं; तेम ज व्याकरण, काव्य, अलंकार, छन्दःशास्त्र अने ज्योतिःशास्त्र आदि सार्वजनिक साहित्यनुं पण; विशेषभाये तेमणे आकडन करवा मांळ्युं अने तत्तद्विषयोना नवा नवा ग्रन्थो पण रचवा मांळ्या. अने ए रीते जैन विद्वानोनी विद्यासमृद्धि घषवा लागी. ए विद्वान् यतिवर्गनुं मुख्य फलंथ्य धर्मोपदेश आपवानुं होवाथी, ए कार्यमां विशिष्ट साहायक थाय तेवां प्रकारना साहित्यनी-अर्थात् कथात्मक ग्रन्थोनी-रचना तरफ पण तेमनुं सविशेष लक्ष्य खं धार्युं.

७ एम तो जैन वाक्यधर्मां, धर्मकथायुगो नामे एक साहित्यिक विभाग, भगवान् महावीरना प्रवचनोना एक अंग तरीके, ऐक प्राचीन कालथी ज चाल्यो थाये ऐ अने तेना आधार अने अनुसन्धानरूपे अनेक पूर्वाचार्यो द्वारा समये समये, नाना मोटा एवा अनेक धर्मकथाविषयक स्वतंत्र ग्रन्थोनी केटलीये रचनाओ यती रही छे; परंतु जे समयने अनुलक्षने, आ वर्गन करावामां आवे ऐ ते समयमां, आ प्रकारना धर्मकथाविषयक साहित्यनी सृष्टि-घणा ज विशाल अने विविध प्रमाणमां थया लागी हती. विक्रमना दशमा सैका पूर्वना जैन कथाग्रंथोनी संख्या, ज्यारे मात्र हाथनी आंगळीनी रेखायी गणी शंकाय तेटलीं नाती हती ह्यारे आ पछीना २-३ सैकामां एटले के वि. सं. १०५० थी लई वि. सं. १३५० वधेना ३०० वयोमां ए संख्या वर्धनी सैकडोनी संख्यायी गणी शंकाय तेटलीं मोठी थई.

८ पूर्वकालीन वसुदेवहिंडी, तरंगवती, पदमचरिय, हरिवंसचरिय, समराष्ट्रकहा, कुवलयमालाकहा, चउपध-महापुरिसचरिय, भेमिणाहचरिय विगोरे केटलांक मुख्य चरित्रग्रन्थो तेम ज उपदेशमाला, उपदेशपद, धर्मोपदेशमाला आदि थोडाक कथासंग्रहात्मक ग्रन्थोमां कथासूत्रोना आधारे, ए समयमां विद्वानोए मित्र मित्र प्रकारना अनेक स्वतंत्र चरित्रग्रन्थो तेम ज कथाग्रन्थोनी घणा विशाल प्रमाणमां रचनाओ करवानो प्रसर प्रयास आदर्यो हतो.

९ ए नूतन रचनाओमां, ऋषभादि २४ तीर्थंकरोना हजारो ग्रंथां प्रमाणवाळो जुदां जुदां अनेक नवां चरित्रो; भरत, सनकुमार, ब्रह्मदत्त, राम, कृष्ण, पांडव, नळ विगोरे चक्रवर्ति के तेमना जेवा प्रसिद्धिवाळा राजाओनां विविध जातिनां वाक्याओ; ते उपरांत अन्यान्य अनेक साधु अने सांघवी जनोना, राजा ओ अने राणीयोना, ब्राह्मणो अने श्रमणोना, सेठो अने सेठानीयोना, धनिको अने दरिद्रोना, चौरो अने जुगारियोना, धूर्तो अने गणिकाओना, धर्महील अने अधर्मियोना, पुण्यवाद् अने पापात्माओना-इत्यादि नाना प्रकारना मनुष्योना जीवनने उद्देशीने लक्षाएला अनेकानेक कथाग्रन्थोने समावेश थाय ऐ. जैन विद्वानोमां जाणे ए समयमां कथासाहित्यनी रचना करवामां परस्पर मोटी स्पर्धा थई रही हती. अमुक गच्छवाळा, अमुक विद्वाने, अमुक नामनो कथाग्रंथ बनाव्यो ऐ, ए जाणो-वांचिने बीजा गच्छवाळा विद्वानो पण, ए ज प्रकारना बीजा कथाग्रन्थो रचवा उत्सुक थया. आ रीते चन्द्रगच्छ, नागेन्द्रगच्छ, राजगच्छ, चैत्रगच्छ, पूर्णतल्लगच्छ, वृद्धगच्छ, धर्मवोपगच्छ, हर्षपुरीयगच्छ आदि मित्र मित्र-गच्छो, के जे ए वे सैकाओमां विशेष प्रसिद्धि पाव्या हता अने प्रभावशाली थया हवा, ते दूरेक गच्छमांना विशिष्ट विद्वानोए, आ प्रकारना चरित्रो अने कथाग्रन्थोना प्रणयनमांटे प्रोणवाद् प्रयत्न कर्पो हतो. ऋषभादि तीर्थंकरो, भरतादि चक्रवर्तियो, राम कृष्णादि अधेचक्रियो आदि शलाकापुर्य तरीके गणाती केटलीक व्यक्तिओना चरित्रप्रसंगोने अवलंबीने तो, बच्चे प्रण ग्रण विद्वानो द्वारा, एक ज पेटी दरम्यान, बच्चे ग्रण ग्रण चरित्रोनी रचनाओ सम-समयमां निर्मित थई.

१० आ रीते पुराण-प्रसिद्ध व्यक्तिओनां चरित्रो सिवाय, जैन धर्मना सिद्धान्तो, आचारो अने विचारोना प्रचारने उद्देशीने नाना-मोटा अनेक कथाग्रन्थोनी सृष्टि थई. ए कथाग्रन्थोमां, जैन सिद्धान्त प्रतिपादित ज्ञान, दर्शन अने चारित्रस्वरूप मोक्षमार्गना ए ग्रण मूल तत्वो; अहिंसा, सत्य, अलेप, ब्रह्मचर्य अने अपरिग्रह स्वरूप पांच साधंभौम तत्वो; दान, शील, तप अने भाव एम चतुर्विध आचरणीय धर्मो-इत्यादि विषयोना स्वरूप अने गुणवर्णने उद्देशीने अनेक बी-पुरणोनी नाना प्रकारनी जीवनघटनाओ भालेखती कथाओनी संकलना धप्टी छे. ए वपी कथाओनी संख्या हजारोनी गणतरीथी गणाय तेटलीं विशाल छे. ए ग्रन्थोमां केटलाक तो एवा संग्रहग्रन्थो पण ऐ जेमां सो, वसो, त्रणसो, के तेथी. ए धपारे पांचसो-पांचसो जेटलीं कथाओ एकत्र प्रथित करवामां आवेलीं छे. आ संक्षिप्त निवेश उपरथी वाचकने कल्पना भापी शक्यो के जैन कथासाहित्य केटलुं विशाल अने वैविध्यवाळुं छे.

[નાગપંચમી કહાં અને મહેશ્વર સૂરિ]

૧૧ પૂ જાતના વિદ્યાલ જૈન કથાસાહિત્યમાંનો મહેશ્વરસૂરિ નામના આચાર્યે વતાવેલો પ્રસ્તુત “નાગપંચમી કહાં” પણ એક મુન્દર કથાપ્રન્ય છે. એમાં જૈન પ્રક્રિયા પ્રમાણે જ્ઞાનનું માહાત્મ્ય વતાવવા તેમ જ જ્ઞાનનું આરાધન કરવાના ફલનું વર્ણન કરવાની દૃષ્ટિએ, મવિષ્યદ્વાદિની દશ કથાઓ કહેવામાં આવી છે. સરસ અને સુલલિત પ્રાકૃત ગાથાઓમાં રચાણ શા અપયોગી પ્રન્ય, પ્રાધ્યાપક ઠોં. અમૃતલાલ સ. ગોપાળી દ્વારા સુસંપાદિત થઈ પ્રથમ જ વાર પ્રસિદ્ધિ પામે છે.

૧૨ આ પ્રન્યના રચયિતા મહેશ્વર સૂરિ અને તેમનો સમય; પ્રન્યનો ઉદ્દિષ્ટ વિષય અને પ્રન્યગત કથાપરિચય; આ વિષયના અન્ય કથાપ્રન્યો અને તેમની સાથે ધાની શુભના; તેમ જ આ પ્રન્યની વિશિષ્ટ વર્ણવડેલી, ભાવામધુરતા, સુમાપિતોક્તિ આદિ વિષયક પ્રન્યના ઘદિરંગ અને અન્તરંગ વિવેચન સાથે સમ્બન્ધ ધરાવતા વિવિધ વિષયોનું હકાપોહ કરતું જે વિસ્તૃત વર્ણન, પ્રાધ્યાપક ગોપાળીયે પોતાની પ્રહ્લાપનામાં આપ્યું છે તેથી વિજ્ઞ વાચકોને પ્રન્યનું સંપૂર્ણ હાર્દ વહુ જ સારી રીતે સ્વગત થઈ શકે તેમ છે.

૧૩ પ્રન્યકાર મહેશ્વર સૂરિના સમ્બન્ધમાં, વિદ્વાન્ સંપાદકે જે હકાપોહ કર્યો છે, તે પરથી જણાય છે કે, પ્રસ્તુત પ્રન્યના અન્તે પ્રન્યકારે પોતાને માત્ર સજન અપાધ્યાયના શિષ્ય તરીકેના સૂચવેલા અહેલ સિવાય ક્ષીની કર્તા હકીકત તેમના વિષયમાં જાણવામાં આવતી નથી. એ સમયના ક્ષીજા ક્ષીજા અનેક કથાકારોએ જેમ પોતાના પ્રન્યોમાં, સ્વક્રીય ગદ્ય, ગુરુ, સમય, સ્થાન આદિના વિષયમાં થોડો-થળો અહેલ કરેલો મઠી આવે છે, તેવો કશો વિશેષ અહેલ, આ મહેશ્વર સૂરિયે, વોતાની પ્રસ્તુત કૃતિમાં કરેલો નથી. તેથી એમના સમય અને સ્થાન આદિના વિષયમાં કર્તા વિશેષ કલ્પના કરવી શક્ય નથી. પરંતુ પાટળના સંઘવીના મંદારમાં, એક તાટવપ્રીય પુસ્તિકા છે, જે વિ. સં. ૧૧૧૧ માં, સિદ્ધરાજ જયસિંહના સમયમાં ધવલકલ્ક (આધુનિક ખોલકા) માં લખાણેલી છે, તેમાં એક ૬૪૩ ગાથાનો ‘પુષ્પવદ’ નામે પ્રાકૃત ગાથાવદ્ કથા લખેલી છે, જે એ જ મહેશ્વર સૂરિની કૃતિ હોય એમ કાળે છે. એ કથાના પ્રારંભમાં કથાકારે અપોદાવરૂપે જે ૩-૪ ગાથાઓ લખી છે તેમાં નીચે પ્રમાણેની પંક્તિઓ મઠી આવે છે.

નમિઝગ અમયસૂરિ મચીપ્પ સુયગુરુવં ઝુગપદ્ધાણં ।

સેયંયપ્કુલતિલયં તપલચ્છી-સરસ્સઈ-નિલયં ॥

સજ્ઞગ ગુરુસ્સ સીલો.....પુષ્પવદ્યેયં કહ્દ કહ્દ ॥

આ પંક્તિઓમાં અપલઘ્વ ઘતી ૨ ક્ષી ગાથાનો પાઠ સંહિત છે કારણ કે પુસ્તિકાનું પ્રથમ પત્ર જમણી ઘાણુએ તૃતી ઘાણુ હોવાથી તેટલા અક્ષરો જતા રહ્યા છે. એ જતા રહેલા પાઠમાં કથાકારનો નામનિર્દેશ હોવાનો સંભવ છે. કારણ કે ગાથાના પ્રથમ પાદમાં ‘સજ્ઞ ગુરુના શિષ્ય’ એ શબ્દો મળે છે અને છેલા પાદમાં ‘પુષ્પવતીની કથા કહે છે’ એ વાક્ય મળે છે; એટલે જતા રહેલા ક્ષીજા-ક્ષીજા પાદમાં કથાકારનો નામનિર્દેશ હોવાની સંભાવના છે. તે સજ્ઞગુરુના શિષ્ય છે એમ ઠો અપલઘ્વ વાક્ય સ્પષ્ટપણે જણાવે છે જ, એટલે એ અનુમાન કરવામાં અસંગતિ નથી દેવાતી કે એના કરતાં પણ એ મહેશ્વર સૂરિ જ હશે. અને જો એ સંભાવના ઘરાબર હોય તો મહેશ્વર સૂરિના પ્રગુરુનો નામનિર્દેશ પણ એ પુષ્પ-વતીકથામાંથી ઘધારાનો મઠી આવે છે. એ પ્રગુરુનું નામ અમયસૂરિ એવું આપવામાં આવ્યું છે અને તેમને શેઠાવરુ-કતિલક અને ઘુગપ્રધાનના વિશેષગથી અહેલ્લામાં આપ્યા છે. પરંતુ આ અમયસૂરિ કોણ અને કયારે થઈ ગયા તે પ્રથમ પણ પાઠી તિચારવાનો રહે છે જ. કારણ કે અમયસૂરિ કે અમયદેવ નામના પણ અનેક પ્રસિદ્ધ આચાર્યો થઈ ગયા છે તેથી કથા અમયસૂરિના શિષ્ય સજ્ઞગુરુ કે સજ્ઞ અપાધ્યાય હતા તેવો પુરાવો ન મેલકી શકાય ત્યાં સુધી મહેશ્વર સૂરિનો નિશ્ચિત સમય ન જાણી શકાય.

૧૪ પ્રસ્તુત ‘નાગપંચમી કહાં’ની જૂનામાં જૂની અપલઘ્વ પ્રતિ જે જેસલમેરમાં છે તેની લખણ સાલ ૧૧૦૯ ઘવાવવામાં આવી છે. પરંતુ મારી તપાસ દરમ્યાન મને જણાવું હતું કે તે મિતિ કોઈએ પાઠલકથી તે ઉપર લખેલી હતી. મૂલ આશ્વા પ્રન્યની દિપિ કરતાં એ પંક્તિના અક્ષરો ઘદન હુદી જાતના-એટલે કે મૂલ પ્રતિલિપિ કરનાર લલિયાના હલાક્ષરો કરતાં ઘદન અન્ય કોઈ સ્વક્રિયા લલેહા અને પાઠલના સમયના છે. એ પ્રતિના આઘમ્ત પૃથ્વી ફોટો કોપી જે મારી પાલે છે તેની પ્રતિકૃતિ આ સાથે આપવામાં આવી છે, તે પરથી વાચકો વ ઘસ્તુ પ્રલક્ષણે જોઈ શકશે. ઘા ઘેનુસર કોઈએ આ પંક્તિ લખી હશે તેની કલ્પના ઘતી નથી. મૂલ પ્રતિ જૂની છે એમાં તો શંકા નથી જ. ૧૧૦૯ માં નહીં લખાઈ હોય, તો ઘળ એની દિપિ આદિ જોતાં એ જ સંકારમાં એ લખાણેલી છે એમ માનવામાં તો કરી જ ઘર્મિત નથી જણાતી.

૧૫ મહેશ્વર સૂરિયે આ કથાઓનું સૂચક ઘસ્તુ કોઈ પ્રાચીન પ્રન્યમાંથી લીધું છે કે તેમનું સ્વતંત્ર કલિપત છે તે ઘઠાવનાર કોઈ વિગિષ્ટ પ્રમાણ જાણવામાં નથી આવ્યું. એમાંના છેલા મવિષ્યદ્વાલકયાન સિવાય ક્ષીજા આલકયાનો ઘાણ તેમનાં ઘ કલિપત શોકાનો વિશેષ સંભવ કાળે છે. ‘મવિષ્યદ્વાલકયાન’ ઉપર ઘનપાલ તિગેરે ક્ષીજા વિદ્વાનોએ ઘળ રચનાઓ કરેલી છે તેથી કથાક એ આલકયાની કથા ઘ્વી પણ હોય. પ્રારંભના અપોદ્યાવાત્મક ભાગમાં, ૩૦ ક્ષી

ગાથામાં, પૂ પોતે પુન સુઘ્વે છે કે 'વંચમી'ના તપના પ્રભાવથી સૌભાગ્યપ્રાપ્તિ, સુકુલજન્મ, ધ્યાધિમુક્તિ, પ્રિયસંયોગ, ચન્દ્રમોચન આદિ જે જે સુલ્લો પ્રાણિયોને, જે જે રીતે મલ્યાં છે તે હું પોતાની દુહિના વૈમવ અનુસાર અર્હિ કહીશ. પૂ પરથી પૂમ જો કલ્પના કરવામાં આવે કે પૂ કથાઓની વસ્તુકલ્પના પ્રાયઃ મહેશ્વર સૂરિની પોતાની જ કલ્પિત કરેલી હશે, તો તે અસંભવિત નહિ લેવાય.

૧૬ મહેશ્વર સૂરિ પૂ પ્રસ્તુત પ્રન્યની રચના કરવામાં જે એક વિલક્ષણ પદ્ધતિ સ્વીકારી છે તે પણ ધ્યાન રાખે તેવી બાબત છે. આલો પ્રન્ય ૨૦૦૦ ગાથાઓમાં પૂર્ણ કરવાનો તેમણે પ્રથમ સંકલ્પ કર્યો હતો અને તેમાં ૩૦ હુદી હુદી કથાઓ ગુંથધારીની યોજના ઘડી કાઢી હતી. પૂમની પહેલી અને છેલ્લી પૂ વે. કથાઓ યરાશ્વર ૫૦૦-૫૦૦ ગાથામાં આલેખવાની અને વાકીની ૮ કથાઓ યરાશ્વર ૧૨૫-૧૨૫ ગાથાઓમાં પ્રયિત કરવાની પરિમાણવદ્ધતા પૂમને મનમાં નિશ્ચિત કરી હતી. સ્તુતિયો અને સરવવિપયના તો પૂવા કેટલાક પ્રાચીન પ્રન્યો ભારતીય સાહિત્યમાં મળી આવે છે જેમાંના હુદા હુદા વિપયના અનેક પ્રકારનો ૫, ૮, ૧૬, ૨૦, ૨૪, ૩૨, ૫૦ કે ૧૦૦ જેટલા નિયત અને સમાન સંખ્યક શ્લોકો કે પદોમાં રચવામાં આવેલાં હોય છે; પરંતુ કથાપ્રન્યોમાં એકસરખાં નિયત સંખ્યાવાળાં પદોમાં હુદી હુદી વસ્તુવદ્ધતાવાળી કથાઓની રચના કરવાની આવી કલ્પના તો આ પ્રન્યમાં જ જોવા મળે છે.

૧૭ મહેશ્વર સૂરિની આ કૃતિના અધ્યયનથી જણાય છે, કે તે એક બહુ જ સરસ પ્રતિમાશાલી અને માયાપ્રમુલ્લવાનુ કવિ છે. સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત વચ્ચે માયાઓના તે નિષ્ણાત વિદ્વાનુ છે. જો કે પૂમના સમયમાં સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત વચ્ચે માયાઓમાં સાહિત્યિક રચનાઓ થતી હતી, પરંતુ જૈન સિધાયાના અન્ય વિદ્વાનો-જેઓ મુલ્ય કરીને પ્રાહ્ણયર્ગના હતા અને જેમની સંખ્યા ઘણી મ્હોટી હતી તેઓ-મ્હોટા ભાગે સંસ્કૃત માયાના જ વિશેષ અનુરાગી હતા અને તેથી સંસ્કૃતમાં થપ્લી રચનાઓને જ પ્રાયઃ તેઓ આદરની દૃષ્ટિયે દેખતા. પ્રાકૃત માયા સરક તેમની ડંપેશા અને અનંદર ભાવના જ વિશેષ રહેતી હતી. પૂંથી જે વિદ્વાનોને, પોતાની રચનાઓની વિદ્વદ્ધર્ગમાં પ્રતિષ્ઠા અને ક્ષ્યાતિ થતી જોવાની હુચ્છા રહેતી, તેઓ પોતાની વિશિષ્ટ રચનાઓ પ્રાયઃ સંસ્કૃતમાં જ વિશેષમાયે કરવા પ્રયુક્ત થતા. જેમ આધુનિક ભારતીય વિદ્વાનોમાં મનમાં, હૂંમેઝી માયાની જે વધારે મહત્તા દેખાય છે અને હૂંમેઝીમાં લલાવા પુસ્તકોની જે વધારે પ્રતિષ્ઠા અંકાય છે તેમ જ પોતાની ભારતીય માયા તરફ જે ડંપેશા કે લ્યુથાવૃત્તિ દૃષ્ટિગોચર થાય છે, તેમ પૂ સમયમાં સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત માયા વિષે પ્રાહ્ણયાદિ વિદ્વંધજનોની મનોવૃત્તિ પ્રવર્તતી હતી.

૧૮ પ્રાહ્ણયોને જેમ પ્રાકૃત તરફ ડંપેશાવૃદ્ધિ કે અસ્વાદૃત્વૃત્તિ રહેતી હતી તેમ જૈનોને સંસ્કૃત તરફ તેવા પ્રકારનો કોઈ અનાદરમાવ તો હતો જ નહિ; પરંતુ સંસ્કૃત પૂ એક માત્ર વિશિષ્ટ પ્રકારના રુદ્ધિપ્રિય અને જાતિવાર્ધિષ્ટ ધર્મની પ્રિય માયા મનાતી હતી અને તેના સાહિત્યનો ડંપેશા પ્રજાનો માત્ર અમુક જ સ્વલ્પ વર્ગ દેખાતો હતો, તેથી જનસમસ્તને ધર્મોપદેશદ્વારા સન્માર્ગમાં પ્રવર્તાવવાની આકાંક્ષાવાલા જૈન શ્રમણ ધર્મને, તેના માંડે વિશેષ આદરમાવ ન હતો. કારણ કે જનપદની ડંપેશા માયા તો પ્રાકૃત હતી અને તે પ્રાકૃત દ્વારા જ બહુજનવર્ગ પોતાનો સર્વ ડંપેશાવ્યવહાર ચલાવતો હતો. પૂ જનવર્ગ જે માયાને સમજી શકે તે જ માયામાં જૈન શ્રમણો સર્વેશ પોતાનો ધર્મોપદેશ કરવાનું પરમ કર્તવ્ય માનતા અને પૂંથી જૈનો સર્વેશ તત્કાલીન દેશમાયા પ્રાકૃતને પ્રાધાન્ય આપતા.

૧૯ જૈન ધર્મોપદેશકોની પૂ ચિરાગત પરિપાટીને અનુસરવાની દૃષ્ટિયે જ, મહેશ્વર સૂરિ પણ, પોતાના પ્રસ્તુત કથ-પ્રન્યની રચના પ્રાકૃતમાં કરવાનું જણાવે છે. તે કહે છે કે 'સંસ્કૃતમાં કરેલી કવિતાનો અર્થ અલ્પવૃદ્ધિવાલા સમજી શકતા નથી તેથી વધા જનોને સુલેખી જેનો બોધ થાય પૂ હેતુથી આ રચના પ્રાકૃતમાં કરવામાં આવે છે' (ગાથા ૩). વળી તે કહે છે કે 'જેને પરતો ડંપેશા કરવાની દુદ્ધિ હોય તેણે તો તે જ માયાનો વ્યવહાર કરવો જોઈએ જેનાથી વાલ આદિ સર્વે જનોને બોધ થાય' (ગાથા ૫). પરંતુ પૂ સાથે મહેશ્વર સૂરિને પ્રાકૃત માયાની કવિતાની હૃદયંગમતાની પણ પૂટલી જ વિશિષ્ટ અનુમૂતિ છે અને તેથી તે ડંપેશાવૃદ્ધિ કહે છે કે-'મૂદાયે તેમ જ દેશી શબ્દોથી રહિત અને સુલલિત પદોથી પ્રયિત પૂર્ણ રમ્ય પ્રાકૃત કાવ્ય કોના હૃદયને નહિ ગમે તેમ છે ?' (ગાથા ૪). મહેશ્વર સૂરિનું આ કથન જેમ પ્રકટરૂપે પ્રાકૃત કાવ્યની હૃદયંગમતાનું સૂચન કરે છે તેમ અપ્રકટરૂપે તેમની પોતાની કવિતાની ગુણવત્તાનું પણ સૂચન કરે છે; અને પૂ સૂચનની પ્રતીતિ વિશ્વ વાચકને પ્રસ્તુત પ્રન્યની પૂંથી અનેક ગાથાઓના પાઠથી થઈ શકશે જેમાં મહેશ્વર સૂરિની મુન્દર સસુકિયો, લલિત પદપંક્તિયો અને વેધક માવમંગિયો મરેલી છે. પ્રન્ય સંપાદક પ્રાધ્યાપક ગોપાળીયે પોતાની પ્રહ્લાવનામાં પ્રન્યમાંની પૂંથી કેટલીક સરસ, મુમમુર, કાવ્યમય અને હૃદયંગમ ઉક્તિયોનો પરિચય આપવાનો ડંપેશા પ્રયત્ન કર્યો છે, તેથી પૂ વિષે વિશેષ ડંપેશા કરવાની આવશ્યકતા નથી રહેતી.

[જૈન વિદ્વાનોને સંસ્કૃત માયાના ડંપેશાની આકાંક્ષાવાલા]

૨૦ પૂ તો હવે નિર્વિવાદ રીતે સિદ્ધ થઈ ગયું છે કે પ્રાકૃત માયાના મંદારને સમૃદ્ધ કરવાનો સર્વેશ જૈન શ્રમણોને છે. અને જૈનોનો પૂ આપા તરફ ડંપેશા અનુરાગ હોય તે પણ સ્વાભાવિક જ છે. કારણ કે જૈન પ્રાહ્ણયોને મન સંસ્કૃત પૂ દેવગિરા છે તેમ જૈનોને મન પ્રાકૃત પૂ દેવવાણી છે. શ્રમણમરવાનુ શાલપુત્ર મહાવીરે પોતાનો સમગ્ર ધર્મોપદેશ પોતાની દેશ-માયા-જનપદીય માયા (પ્રાકૃત) માં જ આપ્યો હતો અને તેથી તેમની પૂ પ્રવચનોને તેમની શિષ્ય

सन्ततिषे देनाभाषा (प्राकृत) मां ज प्रथित कर्मां हतां. एतले ए पुरातन जैन समुदायनी आदरवुद्धि प्राकृत तरफ सविशेष होय ते स्वाभाविक छे; अने तेथीं ज प्राचीन समयना मोठा भागमा जैन आचार्यो, पोतानी शास्त्ररचना प्राकृत भाषांमां ज करवाये प्रघातरीक भयां हता. परंतु, कालपरिवर्तन धर्यां, गुप्तोत्तम साम्राज्य समय दरम्यान, भारतवर्षमां संस्कृततुं प्रभुत्व अने व्यापकत्व सूत्र ज वर्णुं अने भारतना वृक्षिणापथ अने उचारापय एम बरुं प्रदेशोमां ते एक सारखी सुप्रतिष्ठित समग्र खण्ड व्यापी राष्ट्रभाषां यनी. गुप्त राजाजोना संस्कृतिप्रणे अने औदार्यभाषे, प्राज्ञगवर्गने पोताना अध्ययन-अध्यापनात्मक शिक्षणकार्यमां, अखंत उषसाह प्रदान कर्णुं अने तेथीं तेमणे धर्मशास्त्र, पुराण, दर्शन, व्याकरण, काव्य, नाटक, ज्योतिष, वैद्यक विगरे सर्व विषयोना संकडो नया नया ग्रन्थोनी रचना करीने संस्कृत भाषांना अंभारने अखंत समृद्ध बनायो. आरीते राष्ट्रमां संस्कृतनी प्रमुखा अने सार्वजनिकतानो प्रभाव वधतो जोई, जैन विद्वानोने पण एनो समादर करवो अलावश्यक लाग्यो अने एमणे पण प्राकृतनी साधे संस्कृतमां य पोतानुं साहित्य निर्माण करवानो उपक्रम आरंभ्यो.

२१ श्वेतांबर जैन संन्यायमां ए उपक्रमनो आरंभ करनार, घणुं करीने, सौथी प्रथम उमास्वाति आचार्य भया, जेमणे जैन प्रवचनना सर्व सत्यो, सिद्धान्तो अने पारिभाषिक पदार्थोने संस्कृतनी सूत्रात्मक शैलीमां प्रथित करी, खोपज्ञ भाष्य साधेना 'अहंश्रवचनेन्देइवत्परव्यायीधितम' नामना, सूत्रग्रन्थनी सुन्दर रचना करी. सांन्यायिक प्रयाद तो एथो छे के तेमणे सर्व मळीने नावा मोठा ५०० प्रकरणोनी रचना करी हती; परंतु चतुर्मासमां तो तेमनी अन्य एक ज 'प्रशमभति प्रकरण' नामनी उत्तम कृति उपलब्ध थाय छे जे संस्कृत भाषां छन्दोनी बनेडी छे.

२२ उमास्वाति पथी धीजा आचार्य सिद्धसेन दिवाकर भया जेमणे प्राकृतमां गाथायद 'सन्मलितक' नामना प्रौढतरम जैन दार्शनिक ग्रन्थनी रचना करवा साधे, जैन न्यायनी परिभाषा स्थिरकरवा माटे 'न्यायवाचसार' नामना एक संक्षिप्त प्रकरण ग्रन्थनी, तेम ज भिन्न भिन्न दार्शनिक विषयोनी चर्चा करनारी प्रौढ भावमंगी भरेली केटलीक 'द्वारप्रसिका' नामक कृतियोनी संस्कृतमां उल्लूह रचना करी. जैन ऐतिहासिक अनुश्रुतियो प्रमाणे तो, आचार्य सिद्धसेने समग्र जैन प्रवचननी संस्कृतमां अवधारणा करवानी मनोवृत्ति बतावी हती अने तेना लीधे पुराणमिमी स्वविरवर्ग तरफथीं तेमने आक्षेपात्मक निरस्कार पण सहन करवो पळ्यो हतो, तेम ज छेवते ते माटे प्रायश्रित पण छेणुं पळ्युं हत. ए गमे तेम होय, पण प्राज्ञणेना सांस्कृतिक अने धार्मिक वर्धस्वने कारणे, तेमनी धर्दापत्र अने उपास गिरा संस्कृतने जेनोए पण अपनाववी पथी अने प्राकृतनी साधे संस्कृतमां पण तेमणे पोतानी ग्रन्थरचना करवी नरु करी.

२३ प्रारंभमां तो केटलीक दार्शनिक अने सिद्धान्तिक विचारोने आलेखता प्रकरणग्रन्थो ज संस्कृतमां रचावा दाद भया. ते पथी जूना आगमोनी व्याख्याओ संस्कृतमां रचावा लागी. महान् प्रपकार आचार्य हरिभद्र सूरिणे, ए चले जावनी प्रवृत्तिमां, एक पुरस्कर्ता अने प्रेरक तरीके सौथी विशेष भाग अग्रभयो होय एम तेमनी रचनाओ जोतां स्पष्ट अणाय छे. ते पथी अन्य अन्य आचार्योए पण, आगमोनी व्याख्याओ तेम ज रतुति - स्तोत्रादि लेखा अन्यान्य विविध विषयनी मानी-मोटी कृतियो, संस्कृतमां रचवानो प्रयास थाल. सधयो. परंतु जैन ग्रमणोने सर्रा अने सर्वत्र जेना वाचननी नियत आवश्यकता रहेती हती तेवा धर्मोपदेश माटे अति उपयोगी जणाता कथाग्रन्थो तो प्रायः प्राकृतमां न रचावा रह्या हला.

२४ पादलिप्त सूरीनी वरंगवई कहा, विमलसूरिना हरियंस अने पठमचरिय, संवदासगणिनी वसुदेवहिंडी हरिभद्रसूरिनी साम्राज्यकहा, उपोत्तनसूरिनी कुवल्यमालाकहा, श्रीलाचार्यनुं खडपलमहापुरिसचरिय, विजयसिंहसूरिनी सुवनसुन्दरीकहा तथा जेमिनाहचरित विगरे प्रसिद्ध अने प्रौढ कोटिना कथा कथाग्रन्थो प्राकृतमां ज रचावा छे.

२५ संस्कृत भाषांमां सौथी प्रथम कथाग्रन्थ रचनार, कदाच महाकवि सिद्धार्थ छे, जेमणे पोतानी 'उपमिति भवप्रपंचा' नामनी उल्लूह रूपक कथा संस्कृत गद्य-वचनमां (वि. सं. १९२ मां) नियद करी. ए कथा पोते प्राकृतमां न रचवां शानांते संस्कृतमां रचवानुं पसन्द करे छे, तेनो खुलासो पण तेमणे ए ग्रन्थनी आदिमां कर्मां छे; जे परथी ए वस्तुनो पण निर्देश मळीं थके छे के जैन विद्वानोने प्राकृत साधे संस्कृतमां पण सर्व प्रकारतुं जैन साहित्य सज्जन करवानी आवश्यकता केम प्रतीव थई. महाकवि सिद्धार्थ पोतानी कथाना उपोद्घातमां कहे छे के -

संस्कृता प्राकृता चेति भाषे प्राधान्यमहृतः । तथापि संस्कृता तावद् दुर्बिदग्धद्वि स्थिता ॥
याज्ञानामपि सद्बोधकारिणी कर्णपेशला । तथापि प्राकृता भाषा न सेषामभिमानसते ॥
उपायै सति फलेषु सर्वेषां चित्तरञ्जनम् । अतस्तदनुरोधेन संस्कृतेषु फरिष्यते ॥

अर्थात्—संस्कृत अने प्राकृत बरो भाषाओ (साहित्यसज्जनमां) समान प्राधान्य भोगववा लायक छे, परंतु जे दुर्बिदग्ध (विद्विष्ट प्रकारना स्वग्रहणी भाषिष्ठ) जनो छे तेमना हृदयमां संस्कृते स्थाव. अभाषेणुं छे. प्राकृत भाषा, जे बालजनोने पण सर्वोच करवावनाही होई कानने पण मधुर लागे सेवी छे, हलां, ते तेमने (दुर्बिदग्ध जनोने) सेवी प्रिय मधी लागती. एतले जो उपाय होय तो बचाना चित्तनुं रंजन करनुं जोईये, एवी हृदयाधी हुं आ

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अथ गीर्वाणस्य विदुषोः प्रश्नोः उत्तरम् ।
 प्रश्नः । त्वया कथं ज्ञायते किं ज्ञेयं ।
 उत्तरम् । ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।
 प्रश्नः । त्वया कथं ज्ञायते किं ज्ञेयं ।
 उत्तरम् । ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।

यथा ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।
 प्रश्नः । त्वया कथं ज्ञायते किं ज्ञेयं ।
 उत्तरम् । ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।

अथ गीर्वाणस्य विदुषोः प्रश्नोः उत्तरम् ।
 प्रश्नः । त्वया कथं ज्ञायते किं ज्ञेयं ।
 उत्तरम् । ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।

यथा ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।
 प्रश्नः । त्वया कथं ज्ञायते किं ज्ञेयं ।
 उत्तरम् । ज्ञेयं त्वया ज्ञायते ।

‘नाणपंचमी कदा’ना प्राचीनतम ताडपयीय पुलकना आद्यन्त पत्रनी प्रतिकृति

પ્રસ્તાવના

જ્ઞાનપંચમી માહાત્મ્યદર્શક કથાસાહિત્ય

અભ્યાસુધી અપ્રકટ અને અનેક દટિષ્ટ અર્થ એવા અર્થ ગંભીર જે કથા — ગ્રંથ વિદ્વાનોના કરકમલમાં, આ સિંધી જૈન ગ્રંથમાલાના ૨૩ મા મળકારૂપે ઉપસ્થિત થાય છે તે કથા — ગ્રંથનું નામ 'પંચમી કથા' છે. આ ગ્રંથમાં પંચમી — માહાત્મ્યનું વર્ણન પ્રધાનપણે કરવામાં આવેલું છે તેથી તેનું 'પંચમી માહત્ત્વ' એવું સુસંબદ્ધ બીજું નામ પણ રાખવામાં આવેલું છે. આ કથા — ગ્રંથ વે હજાર જેટલી ગાયામાં જૈન માહારાષ્ટ્રી પ્રાકૃતમાં લખાયેલો છે. માપા ઉપર ક્ષતિ અપભ્રંશની તો ક્ષતિ અર્ધમાગધીની અસર પડેલી છે પણ એકંદરે જૈન માહારાષ્ટ્રી પ્રાકૃતમાં આ ગ્રંથ લખાયેલો છે એમ જરૂર કહી શકાય. જ્ઞાન પંચમીના વ્રતને અનુલક્ષી કોઈએ સંસ્કૃતમાં, કોઈએ પ્રાકૃતમાં, કોઈએ અપભ્રંશમાં તો કોઈએ ગૂજરાતીમાં કથાઓ લખેલી છે. તે વધી કથાઓમાં તો 'જ્ઞાન પંચમી માહાત્મ્ય,' 'પંચમીકહા,' 'મહિસ્સયત્ત કહા,' 'સૌભાગ્યપંચમી કથા,' 'વરદત્તગુણમંજરી-કથા' — આદિ નામથી પ્રચલિત છે. પરંતુ તે વધીમાં મહેશ્વરસૂરિરચિત પ્રસ્તુત કથા ઉપલબ્ધ સાહિત્યમાં કદાચ જૂનામાં જૂની હોય એમ લાગે છે.

મિત્રમિત્રકર્તૃક પંચમી માહાત્મ્ય કથાઓ

મહેશ્વરસૂરિરચિત પ્રસ્તુત 'પંચમી કથા'ની પાટણની હસ્તલિખિત પ્રતિની જે પ્રતિલિપિ છે તે ઉપરથી એ સ્પષ્ટ દેખાય છે કે તે પ્રતિ જેસલમીર મંડારની ૧૦૦૯ (વિક્રમ સંવત્) વર્ષમાં લખેલી તાડપત્રીય પ્રતિ ઉપરથી વિ. સં. ૧૬૫૧ માં આપાઠ શુક્ર તૃતીયા ને સોમવારને દિવસે મુખ્ય નક્ષત્રમાં તપાંગઠાધિરાજ મંદારક પંડિત શ્રી આનંદવિજય ગણિ શિષ્ય બુદ્ધિવિમલ ગણીએ પૂરી કરી હતી. પણ જેસલમીર માંડાગારીય ગ્રંથોની સૂચી તપાસતાં માહુમ પડે છે કે ઉપર્યુક્ત તાડપત્રીય પ્રતિનો લેખન સંવત્ ૧૧૦૯ મુકવામાં આવ્યો છે અને એના વર્ણનમાં સૂચીકાર પંડિત જા. મ. ગાંધીએ લખ્યું છે "અસંમતે આદર્શાત્ સં. ૧૬૫૧ વર્ષ લિખિતે પત્તનીયપુસ્તકે 'સં. ૧૦૦૯ વર્ષે' લેખનમસ્ય પ્રાદર્શિ." આ ઉપરથી બરાબર એક સૈકાનો તપાસત નીકળે છે. જેસલમીર મંદારની તાડપત્રીય પ્રતિ પ્રલક્ષ તપાસતાં ૧૦૦૯ ની સાલ નીકળે છે એટલે હવે એ આવૃત્ત શકાને સ્થાન નથી. જેસલમીર મંદારની સૂચી વનાવનાર સૂચીકારનો એ પ્રમાદ દોષ હોય એમ લાગે છે. ગમે તેમ પણ ગ્રંથકાર શ્રી મહેશ્વરસૂરિની પ્રાચીનતા તો સ્પષ્ટ જ દેખાય છે. આજ કથાની બીજી એક

૧ જુઓ 'જેસલમીર માંડાગારીય ગ્રંથોની સૂચી' (જે. મા. પ્ર. સુ.) ગાયકવાડ ઓરીએન્ટલ લીટીસ (ગા. ઓ. લી.) નં. ૨૧, વડોદરા, ૧૯૨૩. પૃ. ૪૪. તેને જ્ઞાન પંચમી કથા' તરીકે પણ ઓળખાયેલ છે — જુઓ 'પત્તનસ્થ પ્રાચ્ય જૈન માંડાગારીય ગ્રંથ સૂચી' — પ્રથમ ભાગ (પ. મા. પ્ર. સુ. મા. ૧) ગા. ઓ. લી. નં. ૭૬, વડોદરા, ૧૯૩૭, પ્રસ્તાવિકા, પૃ. ૫૭.

૨ મારી પાલે જે પ્રતિલિપિ છે તે ઉપરથી તો તેમ લાગે છે. (મિલિયાનું નવ દસાણ વિ એધ કહાણાણ હોઈ વિશેયં । પાહાણં માણેણં દોણિહસહસ્સાઈ ગંચગં ॥ ૧૦ । ૫૦૦) ; પરંતુ એક ટેકાણે ૨૦૦૪ ગામાનો ઉલ્લેખ પણ મઠી આવે છે. તે માટે જુઓ સાંસ કરીને 'વૃહટિપ્લિકા' (જૈન સાહિત્ય સંશોધક, નો. ૧, અં. ૨) માંનું નીચેનું વાક્ય: —

'પંચમી કથા દશકથાનકાલિકા પ્રા. મહેશ્વરસૂરીયા ૨૦૦૪'

૩ જૈન માહારાષ્ટ્રી પ્રાકૃત એ નામકરણ માટે જુઓ યાકોષી સંપાદિત 'સમરાદ્ય કહા'ની પ્રસ્તાવના. (વીઝીઓચીકાં ઇન્ડિકા સીરીઝ, યોરુમ — ૧૬૬) પૃ. ૨૧ — ૨૨.

૪ ઉપર્યુક્ત જે. મા. પ્ર. સુ. પૃ. ૪૪ તપા પૃ. ૫૧.
માનવં પ્ર. ૧

તાડપત્રીય પ્રતિ સં. ૧૩૧૩ માં વીસલદેવ રાજ્યે તન્નિયુક્ત નાગહના મહામાલ્યપણામાં થયેલી ડહેલાયેલી છે. પાટળમંદાર (નં. ૧ સંઘવી પાઠા) માં તે છે અને એક ત્રીજી તાડપત્રીય પ્રતિ પળ ત્યાં જ છે જે પ્રતિ કિંચિત્ અપૂર્ણ છે. આ રીતે જેસલમીરમાં એક અને પાટળમાં બે એમ કુલે ત્રણ તાડપત્રીય પ્રતિઓ જાળવામાં છે.

આ મહેશ્વરસૂરિ રચિત પ્રાકૃત ગાયાવદ્ધ 'પંચમી કહા' પછી ધર્કટવંશ યણિક્ ધનપાલ રચિત અપભ્રંશ ભાષા યદ્ધ 'ભવિસ્સયત્ત કહા' આવી છે. આ કથા 'જૈન પ્રંયાવલિ' (જૈ. પ્ર.) માં મહેંદ્રસૂરિ કે મહેશ્વરસૂરિને નામે ઓટી રીતે ચહેલી છે. 'જૈનપ્રંયાવલિ'ના પૃ. ૨૫૬ની પાદ નોંદમાં એમ લખ્યું છે કે "આ કથા પંચમી માહાત્મ્ય પર રચેલી છે. જેસલમીરની હિરાલાલે કરેલી પોતાની ટીપમાં તથા ઈન્ડીની ટીપમાં એના કર્તા મહેશ્વરસૂરિ લખ્યા છે: સંભાતના શેઠ નગીનદાસના મંદારમાં મહેંદ્રસૂરિનું નામ આપીને સદરહુ પ્રતિ (ભવિષ્યદ્દશાહ્યાનની) લખ્યાનો સંવત્ ૧૨૧૪ નોંધેલો છે. હાલમાં પં. શ્રી આણંદસાગરજી જણાવે છે કે આ સિવાય બીજી એક ધનપાલકૃત પળ છે પણ તે અમોને અપલબ્ધ નથી." આ પ્રમાણેના યાચ્યો 'જૈન પ્રંયાવલિ'ના અપર્યુક્ત પૃષ્ઠની પાદનોંધમાં છે. મને એમ લાગે છે કે આ કૃતિ કે જેનું નામ 'જૈન પ્રંયાવલિ'માં ભવિષ્યદ્દશાહ્યાન છે તથા જેના રચનાર એનાં મહેંદ્રસૂરિ જણાવ્યા છે અને જેની પ્રતિઓ જેસલમીર, ઈન્ડી તથા સંભાતમાં છે એમ તેમાં જણાવ્યું છે તેમજ જેની ગાથા સંખ્યા ૨૦૦૦ ગણાવવામાં આવી છે તે બીજો કોઈ ગ્રન્થ નહિ પણ મહેશ્વરસૂરિકૃત 'પંચમી કહા' જ હોવી જોઈએ. મારા આ અનુમાનની પ્રુથિમાં પં. લાલચંદ્ર મ. ગાંધીનું નિમ્નોક્ત યાચ્ય યાસ નોંધ્યા જેવું છે:—"P. P. ૧૧૬૭ ફલગ્ર મહેંદ્રસૂરિકૃત ભવિષ્યદ્દશાહ્યાન' દર્શિત તદપ્યેતદેવ મહેશ્વરસૂરિરચિત ભવિષ્યદ્દત્તકથાવસાનં 'પંચમીમાહાત્મ્ય' સમ્ભાવ્યતે । લેખક-સ્વલનાતઃ પ્રેક્ષકસ્યાપિ સ્વલના પરમ્પરાયાન્વયાવતીર્ણા પ્રેક્ષયતે ।" પીટર્સનના પહેલા રિપોર્ટના ૬૭ નં. માં ડહેલેલ પુસ્તક અને 'જૈન પ્રંયાવલિ' નિર્દિષ્ટ પુસ્તક વચ્ચે એકજ હોય એમ લાગે છે. ઇટલે મહેંદ્ર (કે મહેશ્વર) સૂરિરચિત ભવિષ્યદ્દશાહ્યાન તે વીણું કાંઈ નહિ પણ પં. લા. મ. ગાંધી જણાવે છે તેમ "મહેશ્વરસૂરિરચિત ભવિષ્યદ્દત્તકથાવસાનં 'પંચમીમાહાત્મ્ય' હોયું જોઈએ. 'જૈન પ્રંયાવલિ'માં મહેશ્વરસૂરિ રચિત 'ભવિષ્યદ્દશાહ્યાન' (૨૦૦૦ ગાથા—ઈન્ડી) નો ધીજો ડહેલ પૃ. ૨૨૮ અપર કરે છે તે પણ 'પંચમી કહા' વિષેનો જ સમજવો. આ 'ભવિસ્સયત્ત કહા' કે જેનું વીણું નામ 'સુય પંચમી કહા' પણ છે તેનો રચનાર ધનપાલ છે અને તે ધનપાલ ધર્કટ વંશનો હતો. તેની યાચીસ સંધિઓ છે. આ કથા અપભ્રંશમાં લખાયેલી છે અને તેનો નાયક ભવિષ્યદ્દ રાજા છે. જ્ઞાનપંચમીના પદ્યનું તેમાં ધર્ષન કરેલું છે. તેનો લેખક ધનપાલ પોતે જ પોતાનો પરિચય આપતાં કહે છે કે તેના પિતાનું નામ માણસ હતું અને માતાનું નામ ધનશ્રી હતું તેનું પદ્ય લખાણ ધવલ અને પુષ્પદંત કવિના લખાણ સાથે સરલાવી શકાય તેવું છે. તેની અપભ્રંશ હેમચંદ્રના અપભ્રંશ કરતાં પ્રાચીન લાગે છે પણ તે અપરથી તેની અને હેમચંદ્રની વચ્ચે બે સૈકાનું અંતર હોય એમ

૫ જુઓ મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ કૃત 'જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ'—સત્રિત્ર (જૈ. સા. ઇ. ૬.), સુંબઈ, ૧૯૧૧, પૃ. ૪૦૮ તથા અપર્યુક્ત પ. મા. પ્ર. સ. નં. ૪૦.

૬ અપર્યુક્ત પ. મા. પ્ર. સ. નં. ૨૧.

૭ આ કથા યાચીવીણે પૂર્વનીમાં સન ૧૯૧૮માં સંપાદિત કરી અને સ્વાર ચાંદ ગા. ઓ. ઈ. માં નં. ૨૦ માં લ. દલાલે પ્રો. ગુણેની પ્રસ્લાવના અને ટિપ્પણ સહિત સંશોધિત કરી વહાર પાઠી.

૮ જુઓ શ્રી જૈન શ્વેતાંબર મોચ્કરનં, સુંબઈ સરકારી વિ. ઇ. ૧૯૬૫માં પ્રકાશિત 'જૈનપ્રંયાવલિ' (જૈ. પ્ર.) પૃ. ૨૨૮ તથા પૃ. ૨૫૬.

૯ અપર્યુક્ત જૈ. મા. પ્ર. સ. પૃ. ૪૪.

૧૦ મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ કૃત 'જૈન ગૂર્જર કવિઓ' (જૈ. ગ. ક.) પ્રમાણમાં

ફલ્કી તેને દશમી સદીમાં મુકવાનું યુક્તિયુક્ત લાગતું નથી." ડલ્ટુ, ઇસવી સનની બારમી સદી આસપાસ થયો હોવાનું સામાન્યપણે સ્વીકારાયું છે."

ધારાધીરા મુંજનો અને મોજનો પણ અતિ માનીતો, સરસ્વતી વિરુદ્ધને પ્રાપ્ત થયેલ, 'પાઈયલ્ચ્છી', 'તિલકમંજરી' વગેરેનો રચનાર ઘિપ્ર સવેદેવનો પુત્ર ધનપાલ ઉપર્યુક્ત ધનપાલ કરતાં વીજો" અને તેના પછી થયો હોવાનું મનાય છે.

'ભવિસ્સયત્ત કહા'ના રચનાર ધનપાલને વિન્દરનિલ્લ, યાકોવીને અનુસરી, દિગંબર જૈન શ્રાવક કહે છે." ધર્કટવંશ ઈજ ઉપકેશ—ઝકેશ વંશ" અને ઝકેશ ઈટલે ઓસવાલ વંશ એવું પણ કયન જોધામાં આવે છે." સારાંશ ઈ કે વિક્રમની અગીઆરમી સદીમાં કે તે પહેલું થઈ ગયેલા શ્વેતાંબરાચાર્ય શ્રી મહેશ્વરસૂરિ રચિત પ્રાકૃત ગાથામય પંચમી કથાના દસમા કથાનક ભવિષ્યદત્ત ઉપરથી" ઈસવી સનની બારમી સદીમાં થયેલ મનાતા ધર્કટવંશ વળિફ દિગંબર જૈન ધનપાલે 'ભવિસ્સયત્ત કહા' અથવા સુયપંચમી કહા' અપભ્રંશ માપામાં રચી.

ધનપાલની 'ભવિસ્સયત્ત કહા' પછી તેરમી અને ચૌદમી સદીમાં કોઈપ્ર સંસ્કૃત—પ્રાકૃતાદિમાં પંચમી કથા વિષે કાંઈ લખ્યું હોય તેવું જાણવામાં નથી. પંદરમી સદીમાં વિબુધ શ્રીધર નામના કોઈ દિગંબર જૈન વિદ્વાને 'ભવિષ્યદત્ત ચરિત' સંસ્કૃતમાં લખ્યું હોવાનું વહાર આવ્યું છે. આ ભવિષ્યદત્ત ચરિત્ર પંચમી વ્રતને અનુલક્ષીને ધનપાલના 'ભવિસ્સયત્ત કહા'ની પેઠે લખવામાં આવ્યું હોય એવો પૂરતો સંભવ છે. માપા સંસ્કૃત છે. પણ સંદ્યા ૭૯ની છે અને લિપિસંવત્ ૧૪૮૬નો છે. ઈ ઉપરથી ઈમ માની શકાય કે તે સંવત્ ૧૪૮૬ પહેલા થયેલ હશે. દિલ્હીના ધર્મપુરા મહોલ્લામાં આવેલા નયામંદિરના મંડારમાં આ ગ્રન્થની પ્રતિ છે. જુઓ "અનેકાંત"—જૂન, ૧૯૪૧—પૃષ્ઠ-૩૫૦.

આ પછી વિક્રમની સોઝમી સદીમાં સિંહસેન અપરનામ રઈઘુપ (દિગંબર જૈન) 'મહેસર ચરિય,' 'ભવિસ્સયત્ત ચરિયાદિ' અપભ્રંશ માપામાં રચેલા જણાય છે." આ 'ભવિસ્સયત્ત ચરિય' પંચમી વ્રતના ફલના દટ્ટત રૂપે મહેશ્વરસૂરિ, ધનપાલ, વિબુધ શ્રીધરની માફક સિંહસેને લખ્યું હોય ઈ તદ્દન સ્વાભાવિક છે. આ

૧૧ આથી વિરુદ્ધ અમિપ્રાય માટે જુઓ ઉપર્યુક્ત પુસ્તકનું પૃ. ૩૮. તથા જૈ. સા. સં. ૬. વૃ. ૩૩૦ ઉપરનું વાક્ય "ધનપાલ કવિ લગભગ દસમી સદીમાં થયો." ઈજ પુસ્તકના પૃ. ૧૮૮ ઉપર "આ પેઠી ભવિષ્યદત્તકથા પરથી ધર્કટ વળિફ ધનપાલે અપભ્રંશમાં ભવિસ્સયત્ત કહા—પંચમી કહા રચી જણાય છે" વાક્ય લખેલું છે. મહેશ્વરસૂરિ ઈ. સ. ના દશમા સૈકામાં પ્રાયઃ થયા ઈમ તો શ્રી. દેસાઈ તેજ પુસ્તકના પૃ. ૧૮૭ ઉપર કબુલ કરે છે તો પછી મહેશ્વરસૂરિના 'પંચમી કર્વા'ત-ગત ભવિષ્યદત્ત કથાનકનો આધાર લઈ 'ભવિસ્સયત્ત કહા' લખનાર ધનપાલને દશમી સદીમાં કયાંથી મુકારો?

૧૨ જુઓ ઉપર્યુક્ત પ. મા. પ્ર. સ. ના પ્રાસાવિક (અંગ્રેજી) ના પૃ. ૬૨ ઉપરની પહેલી પાદનોંધ.

૧૩ વિન્દરનિલ્લ કૃત 'હિંદુરી ઓફ ઈન્ડીઅન લિટરેચર,' પૃ. ૨. પૃ. ૫૩૨ ઉપરની ચોથી પાદનોંધ.

૧૪ ઉપર્યુક્ત પુસ્તકનું પૃ. ૫૩૨.

૧૫ ઉપર્યુક્ત પ. મા. પ્ર. સ. પૃ. ૨૨૭ તથા પૃ. ૨૨૯.

૧૬ ઉપર્યુક્ત જૈ. સા. સં. ૬. પૃ. ૪૫૩ ઉપરની ૪૧૧ મી પાદનોંધ.

૧૭ સારસ્વાલો ઉપર્યુક્ત જૈ. મા. પ્ર. સ. ના પૃ. ૪૪ ઉપરનું નિત્રોક વાક્યઃ—સામ્પ્રતં પ્રતિદ્ધા ધર્કટવળિફવંશોન્નવ-ધનપાલનિર્મિતા.....અપભ્રંશા ભવિસ્સયત્ત કહા (પંચમીકહા) અથવા ઈવ પ્રાન્તકથાયાઃ પ્રપંચરૂપા ॥ અહિંઆ ઈક વાત સાસ સ્પષ્ટ કરી હેવા લાયક છે. ઈક 'પંચમી ચરિત્ર' ત્રિમુવન સ્વયંમુ નામના આઠમી—નવમી શતાબ્દિમાં (જુઓ ભાર-તીય વિયા (ત્રૈમાસિક) મા. ૧; અં. ૨; પૃ. ૧૭૭) થયેલ મનાતા કવિપ્ર લખ્યું હોવાનો ઝહેલ મઠી આવ્યો છે (જુઓ ભારતીય વિયા (ત્રૈમાસિક) મા. ૨; અં. ૧; પૃ. ૫૧). તો મઠી મહેશ્વરસૂરિ અને ધનપાલ પહેલું પણ પંચમી વ્રત ઉપર લખાયું હોવાનું માન્યું પડે. આ ગ્રન્થ જોવા મળ્યે પછી

૧૮ ઉપર્યુક્ત જૈ. સા. સં. ૬. પૃ. ૫૨૦

कवितुं नाम 'रईधु' छे. ते हरसिंह सिंघइनो पुत्र अने गुणकीर्ति शिष्य यशःकीर्तिनो शिष्य हतो. आ यशः-कीर्ति ग्वालियरमां ई. स. १४६४ (वि. सं. १५२१)मां राजकर्ता तोमर वंशना कीर्तिसिंह राजाना सम-यनी आसपास विद्यमान होवानुं जणायुं छे तेथी सिंहसेन या रईधुए पण तेज समय आसपास आ प्रभो रघ्या होवा जोइए. पोताना प्रन्थोमां तेणे गुणाकर, धीरसेन, देवनंदि, जिनवरसेन, रवियेण, जिनसेन, सुरसेन, दिनकरसेन, चउमुह, स्वयंभू, अने पुष्पयंतनो उल्लेख करेल छे." आज कविना रचेल 'दह खखणु जयमाळ' नामना प्रन्थनी प्रस्तावनामां पंडित प्रेमी जणावे छे के 'रईधु' कविए 'भविस्सचरियादि' प्रन्थो लह्याना उल्लेख मळी आवे छे. तेओ एम पण जणावे छे के ते सर्व प्रभो अपभ्रंशमां होवा संभव छे." आ 'भविस्सयत्त चरिय' मुद्रित ययुं जाणवामां नथी.

विक्रमनी सत्तरनी सदीना लगभग मध्यभागमां (सं. १६५५मां) तपागच्छीय कनककुशलले संस्कृत भाषामां 'ज्ञान-पंचमी माहात्म्य' पद्यमां लह्युं. आनी एक प्रति पाटणना संघवी पाडाना भंडारमां तंथा लीबडीना ज्ञानभंडारमां वे प्रतिओ छे. रचना संवत् (विक्रमीय) १६५५ लखेल छे. 'जैन प्रंथावलि' तेतुं श्लोक प्रमाण १५० गणावे छे." अने लीबडी भंडारतुं सूचीपत्र १५२ श्लोक नोंधे छे;" यपारे ए कथाना मुद्रित प्रंथमां १४० श्लोक छे." श्रीयुत देसाई पोताना 'जैन साहित्यना संक्षिप्त इतिहास'मां लखे छे के तपागच्छीय कनककुशलले सं. १६५५मां 'वदत्तगुणमंजरीकथा', 'सौभाग्यपंचमीकथा' अने 'ज्ञानपंचमी-कथा' पर बालावबोध रच्यो छे." आ वांचता आपणने से'ज आभास बाप के श्री देसाई आ प्रणेप पुस्त-फोने जुदा जुदा समजे छे पण खरी रीते एम नथी. कनककुशलले एकज बालावबोध रच्यो छे अने ते 'ज्ञानपंचमीमाहात्म्य' उपर; अने तेमां दृष्टांतरूपे वरदत्त, गुणमंजरीने लीधा छे तेमज कनककुशलले ते प्रंथमां निस्सोक श्लोक लखे छे

"जायतेऽधिकसौभाग्यं पद्मम्यारापनात् घृणाम् ।

इत्यथा अभिधा अथे लोके सौभाग्यपंचमी ॥"

जे उपरथी एने 'सौभाग्यपंचमी' पण कही शक्या. अर्थात् कनककुशलले प्रण बालावबोध नथी रच्यो परंतु एकज बालावबोध रचेल छे.

तपागच्छीय कनककुशलले पछी रत्नचंद्र शिष्य माणिक्यचंद्र शिष्य दानचंद्र विजयसिंहसूरि राज्य सं. १७००मां 'ज्ञानपंचमी कथा' ('वरदत्त-गुणमंजरी कथा') रची." आ कथा मुद्रित यई नथी. तेनी प्रतिओ बगोरे कथां छे ते कहां जाणवामां आव्युं नथी.

१९ उपर्युक्त जै. गू. फ. प्रथम भाग, पृ. ८७.

२० जैन प्रन्थ रत्नाकर कार्यालय तरफथी प्रकाशित आ प्रंथनी पं. नासुराम प्रेमीनी प्रहावना.

२१ उपर्युक्त जै. प्र. पृ. २६४ तथा लीबडी जैन ज्ञान भंडारनी हस्तलिखित प्रतिओतुं सूचीपत्र (ली. भा. प्र. सं.) -धी भागमोदय समिति प्रन्थोदार प्रन्थीक-५८-प्रथम आवृत्ति, मुंबई, इ. स. १९२८, पृ. ६२ तथा उपर्युक्त जै. सा. सं. इ. पृ. ६०४. आ 'ज्ञान पंचमी माहात्म्य', धीविजयधर्मसूरि जैन प्रन्थमालाना पु. ३७ मा एक भाग रूपे बहार पडेल छे. जुओ 'धीपर्वकथा संग्रह' (प. क. सं.), विजयधर्मसूरि जैन प्रन्थमाला, पु. ३७ संपादक-सा. सुनिधी हिमांशुविजय, उज्जैन, वि. सं. १९३३, पृ. ३-१६.

२२ जुओ उपर्युक्त जै. प्र. पृ. २६४.

२३ जुओ उपर्युक्त ली. भा. प्र. सं. पृ. ६२.

२४ जुओ उपर्युक्त प. क. सं. पृष्ठे ३-१६.

२५ जुओ उपर्युक्त जै. सा. सं. इ. पृ. ५९१ तथा ६०४.

२६ जुओ उपर्युक्त प. क. सं. पृ. १५, श्लोक १३६.

२७ जुओ उपर्युक्त जै. सा. सं. इ. पृ. ६०२.

૧૯૦૭ દાનચંદ્ર પઠી 'સપ્તસંધાન' મહાકાવ્યના લેખક ઉપાધ્યાય મેઘવિજયજીએ (અટ્ટારી સદી) પણ 'પંચમી કથા' લખી હોવાનો ઉલ્લેખ મઠી આવે છે. તે હજુ મુદ્રિત થઈ જણાતી નથી. તેની પ્રતિ પંચ્યાસ શ્રીહંસવિજયજી પ્રાપ્ત છે એમ શ્રી દેસાઈ પોતાના 'જૈન સાહિત્યના સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ'માં જણાવે છે.^{૧૯}

આ પઠી ઓગણીસમી સદીમાં વિ. સં. ૧૮૨૯ થી ૧૮૬૯ ના ગાઝામાં ખરતરગઢીય ક્ષમાકલ્યાણ ઉપાધ્યાયે 'સૌમાન્ય પંચમી' નામે પંચમી વ્રતના માહાત્મ્ય ઉપર સંસ્કૃતમાં ગદ્ય પદ્ય યુક્ત કથા રચી. આ પુસ્તક વિજયધર્મસૂરિ જૈનપ્રંથમાઝા તરફથી પ્રકાશિત 'પર્વકથાસંગ્રહ' નામના ગ્રંથથી ભિન્ન પરંતુ તેજ નામધારી એક વીજા 'પર્વકથાસંગ્રહ' નામના પત્રાકારે મુદ્રિત પુસ્તકમાં પ્રથમ કથારૂપે સ્થાન પામેલી છે. તેના સંપાદક મણિસાગરજી છે અને જૈન છાપખાના-કોટા (રાજપુતાના) તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલી છે. આ ક્ષમાકલ્યાણ ઉપાધ્યાય ખરતરગઢીય જિનલામસૂરિના શિષ્ય અમૃતધર્મના શિષ્ય હતા. શ્રી. દેસાઈ નોંધે છે કે તેમને ધાતુર્માસિક હોલિકા આદિ દશ પર્વ કથા રચી હતી.^{૨૦} પરંતુ ત્યાં આગલ તેઓ ૯ દશ પર્વ કથાઓમાં 'સૌમાન્ય પંચમી' નો ઉલ્લેખ સ્પષ્ટ રીતે કરતા નથી. જો કે ક્ષમાકલ્યાણ ઉપાધ્યાયે 'સૌમાન્ય પંચમી' રચી હતી એ નિર્વિવાદ છે. ડીબી મંડારમાં આની એક પ્રતિ છે.^{૨૧} 'જૈન પ્રંયાવલિ'માં ક્ષમાકલ્યાણ કૃત 'સૌમાન્ય પંચમી' વિષે સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ નથી. 'અક્ષયતૃતીયા કથા,' 'અટ્ટાઈ વ્યાહ્યા,' 'ધાતુર્માસિક પર્વ કથા,' 'પૌષ દશમી કથા,' 'મેઠુ ત્રયોદશી કથા,' 'મૌન એકાદશી કથા (ગ્રા),' 'રજ: પર્વ કથા,' 'હોલિકા કથા' અને 'રોહિણી કથા,' વગેરેનો ગ્રંથ તરીકે 'જૈનપ્રંયાવલિ'માં ઉલ્લેખ છે પણ કર્તાતું નામ નથી લખેલ; અને એ વધારી પ્રતિઓ અમદાવાદના ડેલાના મંડારમાં છે એમ ત્યાં લખેલું છે.^{૨૨} આ બંધા પર્વોનો સરવાલો કરતાં નવ પર્વ થાય છે; અને શ્રી. દેસાઈ દશ પર્વકથાઓ લખી હોવાનો ઉલ્લેખ કરે છે. તે ઉપરાંત 'જૈન પ્રંયાવલિ'માં તેજ પુષ્ટ ઉપર 'જ્ઞાન પંચમી' કથાનો ઉલ્લેખ છે. કર્તાતું નામ નથી અને પ્રતિ અમદાવાદના ડેલાના મંડારમાં છે એમ જણાવ્યું છે.^{૨૩} તો કદાચ આ 'જ્ઞાન પંચમી કથા' ક્ષમાકલ્યાણ રચિત હોવા સંભવ છે; કારણ કે ૯ રીતે શ્રીદેસાઈનો ક્ષમાકલ્યાણે દશ પર્વકથાઓ લખી હોવાનો ઉલ્લેખ તેમજ ડીબી મંડારમાંથી મઠી આવતી ક્ષમાકલ્યાણ રચિત 'જ્ઞાનપંચમી કથા' વાલો ઉલ્લેખ એ વચ્ચે આવતો સાચી ઠરે. 'જૈન પ્રંયાવલિ' ગ્રંથ જ્ઞાન પંચમી કથાઓ નોંધે છે.^{૨૪} તેમાંથી એક- તો સ્પષ્ટ રીતે યનકલુશલ રચિત લખેલ છે. બીજી મેં ધરૂપના કરી છે તેમ ક્ષમાકલ્યાણ રચિત હોય અને ત્રીજી સૌંદર્યગણિ રચિત પાટળના સંઘવીપાઠના મંડારમાં છે એમ સૂચવી પાદનોંધમાં શંકા કરી છે કે સૌંદર્યગણિ નામના કોઈ આચાર્ય થયા જાણવામાં નથી. એકજ લેખક રચિત એકજ ગ્રંથની બે પ્રતિઓ હોવા પણ સંભવ છે. સૌંદર્યગણિ પોતાનું નામ પોતાની માલીકી સૂચવવા ત્યાં લખ્યું હોય અને મૂળથી એને નામે એ કૃતિ માત્ર ત્યાં લખેલ નામ ઉપરથી ચંદાની દેવામાં આવી હોય એમ પણ બને. ક્ષમાકલ્યાણકૃત 'સૌમાન્ય પંચમી' (મુદ્રિત) તપાસવાથી માહુમ પડે છે કે એમને પવો તો યનકલુશલ રચિત 'જ્ઞાન પંચમી માહાત્મ્ય' માંથી ડીવા છે અને ગદ્યવિભાગ પોતે રચ્યો હોય એમ દેખાય છે, જો કે આ ગદ્યવિભાગ પણ યનકલુશલ રચિત 'જ્ઞાન પંચમી માહાત્મ્ય'ના માવને બરાબર અનુસરે છે.

૧૯ જુઓ ઉપર્યુક પુસ્તકનું પૃ. ૧૫૨.

૨૦ જુઓ ઉપર્યુક જૈ. ગા. સં. ૬. પૃ. ૬૭૬.

૨૧ જુઓ ઉપર્યુક ઈ. ગા. પ્ર. સ. તું પરિશિષ્ટ નં. ૧ પૃ. ૪.

૨૨ જુઓ ઉપર્યુક જૈ. પ્ર. પૃ. ૨૬૪.

૨૩ જુઓ ઉપર્યુક ગ્રંથનું ઉપર્યુક પૃ.

૨૪ જુઓ ઉપર્યુક ગ્રંથનું ઉપર્યુક પૃ.

स्वार वाद विक्रमनी वीसमी सदीमां आजधी छगमग धोगणीश वर्ष पहैलां एटले वि. सं. १९८२ मां दिगंबर जैन विद्वान् ब्रह्मचारी रायमहे संस्कृतमां 'भविष्यदत्त-चरित' लख्यातुं वांच्युं छे. पत्र संख्या ४५नी गणावी छे अने लिपि संयत् १९८२ मुकेल छे. हिन्दीमां तेना उपर भगवतदासे टीका पण करेयी छे. आ म्रच पण नाम उपरथी तो पंचमी व्रत उपर ज लागे छे. जोशायी वधारे माछम पडे. हजु ते प्रकट धपो होय पवुं जाणवामां नथी. उपर्युक्त दिरुहीमां धर्मपुरा महोछाना नया मंदिरना भंवारमां तेनी प्रति छे.

अहिं सुधी तो आपणे पंचमी माहात्म्य उपर संस्कृत, प्राकृत, अपभ्रंशदि भाषामां कोणे क्यारे लख्युं ते संबंधे चर्चा करी. हवे आपणे ते संबंधे जूनी गूजरातीमां कोणे क्यारे छुं लख्युं छे तेनो पण विचार करी लख.

सत्तमी सदीना अंतभागामां एटले के लगमग वि. सं. १९८५ मां तपागच्छीय हीरविजयसुरि-मेह-मुनि-कल्याणकुदाळ शिष्य दयाकुदाळ 'ज्ञान पंचमी-नेमिजिनस्तवन' जूनी गूजरातीमां लख्युं. आदिमां तेमां लख्युं छे :-

“शास्त्रमात पसाउले निजगुरुचरण नमेदि

पंचमी तपविधि हुं भणुं दिअडे हरप धरेवि.”

दयाकुदाळ उपर्युक्त स्तवन रच्युं तेज अस्तामां एततगच्छीय जिनचंद्रसुरि-सकलचंद्र उपाध्यायना शिष्य समयसुंदर उपाध्याये वि. सं. १९८५ आसपासमां जेसलमेरमां 'पंचमी वृद्ध (मोटुं) स्तो' (ज्ञान पंचमीपर ३ टाळ २५ कडीतुं स्तवन) तथा 'पंचमी लघु स्तवन' ५-कडीमां जूनी गूजरातीमां लख्यां. नमूना नीचे प्रमाणे छे :-

‘पंचमी वृद्धस्तवन’नी आदि :-

“प्रणमुं श्री गुरुपाय निर्मलज्ञान उपाय,

पंचमी तप भणुं ए, जनम सफल गिणुं ए”.

‘पंचमी लघुस्तवन’नी आदि :-

“पंचमी तप तुमं करोरे प्राणि, निर्मल पामो ज्ञान”.

अंत :-

“पार्श्वनाथ प्रसाद करीने, महारी पूरो उमेद रे,

समयसुंदर करे हुं पण पासुं, ज्ञाननो पंचमो मेद रे.”

लगमग आज समये तपागच्छीय सकलचंद्र उपाध्याय शिष्य सूरचंद्र शिष्य भानुचंद्र शिष्य देवचंद्र बीजाए पण 'सौभाग्य पंचमी स्तुति' लखी छे.”

अदारी सदीना पहैला दसकामां तपागच्छीय विजयसिंह-विजयदेव-संजमहर्ष-गुणहर्ष शिष्य रुचिविजये 'मीन एकादशी स्तवन' उपरांत 'सौभाग्य पंचमी-ज्ञान पंचमी स्तवन' जूनी गूजरातीमां रच्यानो दाखलो मले छे :-^१

१४ जुओ “अनेकंत”-१९४१, जल-पृ. ३५०

१५ जुओ उपर्युक्त जै. गृ. क. प्रथम भाग, पृ. २९९.

१६ जुओ उपर्युक्त जै. गृ. क. प्रथम भाग, पृ. ३८०.

१७ जुओ उपर्युक्त जै. गृ. क. प्रथम भाग, पृ. ५७९.

१८ जुओ जै. गृ. क. बीजो भाग, पृ. १२३.

आदि :-

“आदि जिगवर (२) सयल जगजंत

वंछिअ सुहंकर पयकमल नमवि देव-सारदा समरिअ,

तिप्र निअ सहगुरु नामनई मुन्न मनि कजि करिअ ममारिअ,

कहिसुं सोहंग पंचमी नाणपंचमी तिम्म

आराहतई दुरि होई नाणावणी कम्म” १

वि. सं. १७३१ लगभग खरतरगच्छीय जिनरी ‘सौभाग्य पंचमी’ उपर सज्जाय लख्यानुं नोखायुं छे.”

वि. सं. १७४८ (!) कार्तिक सुद ५ सोमवारे आप्रामां तपागच्छीय चारित्रसागर—कल्याणसागर—
शुद्धिसागर शिष्य ऋषभसागरे ‘गुणमंजरी बरदत्त चौपाई’ जूती गूजरातीमां लख्यानुं उल्लेखायुं छे” :-

आदि :-

“भाविक जिव उपकार भणि, ज्यू कह्यो पूरवसुरि,

काति सूदि पंचमि तणो, कहिसुं महिमा पूर.” ६

X X X

अंत :-

“ऋषभसागर निजमति अनुसरिं, ए कही इण प्रकारिं,

भणै गुणै ए चरित पवित ई, आनंद हुवै तस चिचइंजी” ॥ २० ॥

वि. सं. १७९९ जा श्रावणसुद ५ रविवारे फाल्गुणपुरमां तपागच्छीय विजयप्रभसूरि—प्रेमविजय शिष्य
कातिविजये जूती गूजरातीमां सौभाग्य पंचमी माहात्म्य—गर्भित श्री ‘नेमिजिन स्तवन’ रच्युं” :-

आदि :-

“पणमूं पथयण देवी रे सूर बहु सेवित पास,

पंचमी तप महीमा कहुं, देख्यो वचन प्रकाश. १

जे सुणतां दुःख निकसें रे विकसे संपद हेज,

आतम साखि आराधतां साधतां वाधे तेज.” २

आ सिनाय ज्ञान पंचमी उपर अथवा तेने लगतां विषय उपर गूजरातीमां वणारसी कृत ‘ज्ञान पंचमी
चैलवंदन,’ ‘ज्ञान पंचमी उपापन-विधिः स्वाध्याय,’ विजयलक्ष्मी सूरि कृत ‘ज्ञान पंचमी देववंदन,’ ‘ज्ञान
पंचमी स्वाध्याय’ अने गुणविजय कृत ‘ज्ञान पंचमी स्तवन’ वगैरे वगैरे लखाया छे.”

महेश्वर सूरिओ

‘ज्ञान पंचमी कथा’ अथवा ‘पंचमी’ माहात्म्य’ नाः रचनारं सज्जन उपाध्यायना शिष्य महेश्वर
सूरि वि. सं. ११०९ पछी तो नयीज थया ए बात निर्विवाद छे कारण के ज्ञान पंचमी कथानी जूतार्ना

१९ जुओ उपर्युक्त जै. गू. क. बीजो भाग, पृ. २५३.

४० जुओ उपर्युक्त जै. गू. क. बीजो भाग, पृ. ३८०.

४१ जुओ उपर्युक्त जै. गू. क. बीजो भाग, पृ. ५३१.

४२ जुओ उपर्युक्त ली. भा. प्र. सू.

जूनी ताडपत्रीय प्रतिनो लेखन संवत ११०९ छे ते आपणे आगळ जोई गया.^१ आनां शत्रुसंघातना ए पण जणायवुं आवश्यक छे के 'जैन ग्रंथावलि' मां उल्लेखेल भविदत्ताख्यान के भविष्यदत्ताख्यानकार महेश्वरसूरि ते बीजा कोई नहि पण 'ज्ञान पंचमी' ना लेखक महेश्वरसूरि; ते पण आगळ आपणे तपासी गया.^२

अपरंशभाषामां पांतीश गाथामां 'संयममंजरी' ना खलनार एक बीजा महेश्वरसूरिनो उल्लेख अहि करी लेवो जोइए.^३

स्वार वाद एक बीजा महेश्वरसूरि ते थई गया के जेणे 'पाक्षिक अथवा; आवश्यक सप्तति' उपर १०४० गाथा प्रमाण टीका लखी छे.^४ आ महेश्वरसूरि वादिदेवसूरिना शिष्य हता अने ए चिहाने तेमनो अस्तित्वाकाळ विक्रमार्थ तेरसी सदीनो लगभग मध्यभाग संभवे. तेमने रचेली घृत्तिनुं नाम 'सुख प्रबोधिनी' छे. ए घृत्ति रचयामां तेमने वज्रसेन गणिए सहाय पण करी हती.^५ (जुओ कर्तविविजयजी प्रवर्तकनो पुस्तक भंडार, बडोदरा, नं. १०).

चोया महेश्वरसूरि ते थई गया के जेमणे 'कालिकाचार्य कथा' बावन प्राकृत गाथामां लखी छे.^६ 'जैन ग्रंथावलि' पृ. २५० नी नोटमां उमरे छे के "आ महेश्वरसूरि ते कथा ते बाबत काई चोक्स पूरावो मळी शकतो नयी. पण ते प्राचीन कखतमां थयेला होवा जोइए. तेमना संबंधमां पीटर्सनना बीजा रिपोर्टमां ('जैन साहित्यना संक्षिप्त इतिहास'मां बीजो नहि पण पहिले रिपोर्टे लख्यो छे) पृ. २९मां सदरहु कथानी नोंध लेतां प्रान्ते "इति श्री पल्लील ('जैन साहित्यना संक्षिप्त इतिहास'मां आ गच्छने पल्लीवाल गच्छ तरीके ओळखावेल छे अने ते साजुं छे"^७ गच्छे महेश्वरसूरिभिर्विरचिता कालिकाचार्य कथा समाप्ता" आबो उल्लेख छे. संवत् १३६५ नो नोंच्यो छे पण अमारा धारवा मुजब ते प्रति लखयानो होवो जोइए. आ घाबत 'संयममंजरी'मां पण विशेष खुलासो जोवामां आवतो नयी.

पांचमा महेश्वरसूरि ए थई गया के जेमणे 'विचार रसायन प्रकरण' (अमदावादन डेलाना उपाश्रयनी टीपमां आनुं नाम 'विचारण प्रकरण' जोवामां आवे छे पण ते 'विचार रसायन प्रकरण' ज होय एम संभवे छे) ८७ गाथामां संवत् १५७३मां रच्युं.^८

४३ जुओ पादनों ४. तेओ सज्जन उपाध्यायना शिष्य हता ते माटे जुओ वा 'ज्ञान पंचमी कथा' ना महासिगत निहोफ श्लोको:—

दोपक्षुभोयकरो दोसासंगेण वज्जिभो अमथो ।

सिरिसज्जणउज्झाओ भडव्वबंधुव्व अकसिथो ॥ १०; ४९६ ॥

सीसेण वरस कहिया दस वि कहाणा इमे उ पंचमिए ।

सुरिमहेसरपणं भविषाणं बोहणट्टाए ॥ १०; ४९७ ॥

४४ जुओ पादनों ५.

४५ जुओ उपयुंक जै. प्र. पृ. १९२; उपयुंक जै. सा. सं. इ. पृ. ३३१; जी. मा. प्र. स. पृ. १७६; उपयुंक प. मा. प्र. सं. (अभिधी प्रालाविक) पृ. ६२; printed in the introduction of भविस्त्वत्तकहा (गां. जो. सी. नं २०).

४६ उपयुंक जै. प्र. पृ. १४३.

४७ उपयुंक जै. सा. सं. इ. पृ. ३३६.

४८ उपयुंक जै. प्र. पृ. २५०.

४९ उपयुंक जै. सा. सं. इ. पृ. ४३१.

५० उपयुंक जै. सा. सं. इ. पृ. ५१८; उपयुंक जै. प्र. पृ. १३५.

छद्म महेश्वरसूरि ते देवानंद गच्छना महेश्वरसूरि के जेओ संवत् १६३० मां थई गया.^{५१}
सातमा महेश्वरसूरिनो उल्लेख छीबडीनी सूचीमां मळी आवे छे. तेमणे 'शब्द भेद प्रकाश' रच्यो
हतो जेनो लेखन संवत् वि. स. १६४४ छीबडी मंडारवाळी प्रतिमां नोंपेलो छे. नव पत्र छे अने ३६६
श्लोक संस्कृतमां छे.^{५२}

आठमा महेश्वरसूरि संभेनी षोडीफ विगत 'जैन प्रयावलि'मां मळी आवे छे. तेओ वर्धमान
सूरिना शिष्य हता अने १२३ गाथां 'सिद्धांतोद्धार प्रकरण' रच्युं हतुं एवो उल्लेख तेमां छे.^{५३} 'जैन
साहित्यना संक्षिप्त इतिहास'मां एम जणाव्युं छे के 'सिद्धांत-विचार' अथवा 'सिद्धांतोद्धार' (पी. १, ३३)
निमलसूरिना शिष्य चंद्रकीर्ति गणिए रच्यो हतो.^{५४}

'जैन प्रयावलि' तो बीजा वे महेश्वरसूरिओ पण जणावे छे जेमांनो एके 'लिंगभेद नाममाळा'^{५५}
अने बीजाए ३००० श्लोक प्रमाण 'विश्वकोप' रच्यो हतो.^{५६} आ रीते दश महेश्वरसूरिओ थया.

अने अगीआरमा महेश्वरसूरि छीबडी मंडारनी सूचि प्रमाणे ए थया के जेमणे संस्कृतमां 'शब्द
प्रभेद' नामनो २०० श्लोक प्रमाण ग्रंथ लख्यो. तेना सात पृष्ठ छे.^{५७}

आ अगीआर महेश्वरसूरिओ पैकी 'ज्ञानपंचमी कथा'ना लखनार महेश्वरसूरिए बीजाे कोई
ग्रंथ लख्यो छे के नहि ते तपासवाथी कथा महेश्वरसूरि वेवडाणा छे तेनो खबर पडशे. 'पंचमी कथा'ना
लखनार महेश्वरसूरिए पोताने माटे सजन उपाध्यायना पोते शिष्य हता ते सिवाय कशुं ज प्रशस्तिमां
जणाव्युं नथी. छतां पोते विक्रमीय अगीआरमी सदीना प्रथम दशका पहेंलां थया हता ए तो आपणे
आगाळ जोई गया. एटले अ्यां गुरुभेद अने समयभेद स्पष्टपणे बताववामां आव्यो हशे त्यां तो 'पंचमी
कथा'ना रचनार महेश्वरसूरि ते ते महेश्वरसूरिथी जुदा एम बेधडकपणे कही शकशे.

'आवश्यक ससति' उपर टीका लखनार महेश्वरसूरि वादिदेव सूरिना शिष्य हता तेथी, 'फाल-
काचार्य कथा' प्राकृतमां लखनार महेश्वरसूरि पल्लीवाल गच्छमां थई गया तेथी, 'विचार रसायन
प्रकरण'ना रचनार महेश्वरसूरि सं. १५७३ मां विद्यमान हता तेथी, देवानंद गच्छना महेश्वरसूरि
गच्छभेदे तथा सं. १६३० मां थई गया तेथी, 'सिद्धांतोद्धार प्रकरण'ना रचनार महेश्वरसूरि वर्धमान-
सूरिना शिष्य हता तेथी, अने 'शब्द भेद प्रकाश', 'लिंगभेद नाम माळा', 'विश्वकोप', अने 'शब्द
प्रभेद' ना लखनार चारेप महेश्वरसूरिओ अर्वाचीन देखाय छे तेथी ए नवेष महेश्वरसूरिओ 'ज्ञान
पंचमी' कथाना लेखक महेश्वरसूरि करतां भिन्न छे ए निर्विवाद छे. हवे रक्षा एक 'संयम मंजरी'ना
लखनार महेश्वरसूरि जे प्रस्तुत 'ज्ञानपंचमी कथा'ना लेखक महेश्वरसूरि होय एवी संभावना रहे छे.
अपभ्रंश भाषामां 'संयममंजरी' नामनो प्रकरण धर्य लखनार महेश्वरसूरिए ते ग्रंथमां पण पोताना
समय वगेरे विषे कशो उल्लेख कर्बो नथी. पोताना 'हिरटरी ओफ इन्डीअन लिटरेचर' भाग २ मां^{५८}

५१ उपर्युक्त जै. सा. सं. इ. पृ. ६०६.

५२ जुओ उपर्युक्त ली. भा. प्र. स. पृ. १४०.

५३ जुओ उपर्युक्त जै. प्र. पृ. १३६.

५४ जुओ उपर्युक्त जै. सा. सं. इ. पृ. २०६.

५५ जुओ उपर्युक्त जै. प्र. पृ. ३१२.

५६ जुओ उपर्युक्त जै. प्र. पृ. ३१३.

५७ जुओ उपर्युक्त ली. भा. प्र. स. पृ. १४०.

५८ जुओ पृ. ५८९ नी सातमी पावनेंध.

વિન્દરનિઙ્ગ 'સંયમમંજરી'ના લલનાર મહેશ્વરસૂરિને હેમહંસસૂરિના શિષ્ય; મૂંઝથી માનીને હેમચંદ્રસૂરિના સમસામયિક અથવા ૧૩૦૯ પહેલાં તો અવધ્ય થયેલા માને છે. 'કાલકાચાર્ય કથાનક'ના કર્તા મહેશ્વરસૂરિ અને સંયમમંજરીના મહેશ્વરસૂરિ વચ્ચે એક છે એમ કલ્પી, 'કાલકાચાર્ય કથાનક'ની તાંડપત્રીય પ્રતિ ઇ. સ. ૧૩૦૯ માં લખાયેલી મઠી આવેલ છે તે ઉપરથી 'સંયમમંજરી'ના રચનાર મહેશ્વરસૂરિ ૧૩૦૯ પહેલાં મોઢામાં મોઢા થયા હોવા જોડે એમ ગણી તેઓ હેમહંસસૂરિના શિષ્ય છે એમ આગઠ કહ્યું તેમ મૂંઝથી માની તેમને હેમચંદ્રસૂરિના સમસામયિક બનાવે છે. આ આવી વિચારસરણિ મૂલ મરેલી દેસાણ છે: પહેલાં તો એ કે 'કાલકાચાર્ય કથાનક'ના રચનાર મહેશ્વરસૂરિ તેજ 'સંયમમંજરી'ના રચનાર મહેશ્વરસૂરિ, મેં આગઠ કહ્યું તેમ, માનવાનું યાસ કાંઈ કારણ નથી. તે ઉપરાંત, મહેશ્વરસૂરિ હેમહંસસૂરિના શિષ્ય હતા એ હોદ્દું છે કારણ કે ડહલું હેમહંસસૂરિ (પૂર્ણચંદ્રસૂરિ શિષ્ય)ના શિષ્યે 'સંયમમંજરી', નામના પ્રકરણ ગ્રંથ ઉપર પ્રાકૃત - સંસ્કૃત કથાઓથી અલંકૃત વિસ્તીર્ણ વ્યાખ્યા રચી પ્રવરણકાર સુપાનો પોતાનો આદરભાવ વ્યક્ત કર્યો છે. ઇટલે પૂર્ણચંદ્રસૂરિ શિષ્ય હેમહંસસૂરિ શિષ્ય તો ઘૃતિકાર થયા; નહિ કે પ્રવરણકાર; અલગત, પોતાની એ વ્યાખ્યામાં વ્યાખ્યાકાર હેમહંસસૂરિ શિષ્ય પણ પ્રવરણકાર મહેશ્વરસૂરિ સંબંધે કહ્યું જ લખતા નથી. મહેશ્વરસૂરિ 'સંયમમંજરી'ના રચનાર હતા એ પ્રણ કદાચ વ્યાખ્યાકાર જાગતા નોતા કારણ કે મહેશ્વરસૂરિ શબ્દ પ્રયોગને બદલે તેઓ પ્રવરણકાર કહીને જ ઓઢ્યલાવે છે. આ હેમહંસસૂરિ શિષ્ય તે કદાચ હેમસમુદ્ર હોમ." પૂર્ણચંદ્રસૂરિ - હેમહંસસૂરિ - હેમસમુદ્રસૂરિ નાગોરી તપા-ગચ્છના હતા કે ચંદ્રગચ્છના હતા તે વિષે મતમેદ છે."

આ 'સંયમમંજરી'ની ગ્રંથ તાંડપત્રીય પ્રતિઓ પાટણ મંડારમાં છે. જે સલ્મેના ઘૃહદૂમંડારમાં પણ એક તાંડપત્રીય પ્રતિ છે. અને ઊંઘડી મંડારમાં પણ એક હસ્તલિખિત પ્રતિ છે. માયા અપચંદ્રા છે અને કુલ ગાયા ૩૫ છે. તેના ઉપર વિસ્તીર્ણ વ્યાખ્યા પૂર્ણચંદ્રસૂરિ શિષ્ય હેમહંસસૂરિના શિષ્યે લખેલી છે. આ ગ્રંથ મુદ્રિત થયેલ છે. 'સંયમમંજરી'ના રચનાર મહેશ્વરસૂરિ અગીઆરમી સદી (વિક્રમીય) માં ઘડે ગયા તેથી 'જ્ઞાનપંચમી કથા'ના લેખક મહેશ્વરસૂરિ અને આ મહેશ્વરસૂરિ એક હોય એમ સંભવ છે.

* 'નાળપંચમી' અને 'મવિસ્સયત્ત' કહા

અહિંઆ મહેશ્વરસૂરિ રચિત 'નાળપંચમી કહા' અને ધનપાલ રચિત 'મવિસ્સયત્ત કહા'નો - એ વે જ્ઞાનનું માહાત્મ્ય ઘોષનારી જૈન કથાઓ જેમાંની પહેલી પ્રાકૃત માપામાં અને ઘીજી અપચંદ્રા માપામાં રચાણી છે - તુલનાત્મક પરિષય આપવાનો મારો ઉદ્દેશ છે. 'નાળપંચમી કહા'નું પ્રથમ જયસેન આહ્યાન અને અંતિમ મવિષ્યદત્ત આહ્યાન દરેક પાંચસો પાંચસો ગાથામાં લખાયેલા છે. ઘાફીનાં ઘાઠ આહ્યાનો સંવાસો સંવાસો ગાથામાં પૂરાં ઘરી દેવામાં આવ્યાં છે. આ સમગ્ર કથાનું મુલ્ય ધ્યેય જ્ઞાનપંચમી ઘતનું માહાત્મ્ય સમજાવવાનું છે. એ ઘત કોણ અને ક્યારે પ્રઘણ કરી શકે, તેમ જ એને પ્રઘણ કરવાનો શો વિધિ છે તથા તેનાં ઉર્જમ-ગાની રીત અને તેનું ઘું ઘઠ છે એ ઘોરે તમામ હકીકત મહેશ્વરસૂરિએ પ્રઘાહવદ્ અને હૃદયંગમ પૃથમાં સમ-

૫૯ જુઓ ઉપરુક જે. સા. ઘં. ઇ. ઘ. ૫૮૫.

૬૦ જુઓ ઉપરુક પુલકનું ઉપરુક ઘ. તથા ઉપરુક ઘ. મા. ઘ. ઘ. ઘ. ૧૧૩.

૬૧ જુઓ ઉપરુક ઘ. મા. ઘ. ઘ. ઘ. ૬૮, ૧૬૨ તથા ૧૧૩.

૬૨ જુઓ ઉપરુક જે. મા. ઘ. ઘ. ઘ. ૩૮.

૬૩ જુઓ ઉપરુક જે. મા. ઘ. ઘ. ઘ. ૧૦૬.

૬૪ જુઓ ગા. ઓ. સી. નં. ૨૦.

૬૫ જુઓ ઉપરુક જે. સા. ઘં. ઇ. ઘ. ૩૩૧.

जायीं छे. ज्ञानपंचमीव्रतनुं माहात्म्य आम तो सौ कोई समजे छे परंतु सौभाग्य, सुकुलजन्म, व्याधिविमोक्ष
अने छेवटे-मोक्ष जेवा फल ज्ञानपंचमी व्रतने यथाविधि करवायी प्राप्त याय छे ए वात जुदा जुदा पात्रो द्वारा
संचोट अने मांवाही शैलियी समजावनार एवो आज पर्यंत उपलब्ध कोई प्राचीन ग्रन्थंत होय तो ते आ ज
छे एम मारुं मानवुं छे. आपणे आगळ जोई गया तेम ज्ञानपंचमी व्रतनां स्वसाधारण अत्युत्तम फळने
वर्णवती 'भविष्यदत्त कथा', 'सौभाग्यपंचमी कथा', 'पंचमी कथा' वगैरे घणी घणी कथाओ; संस्कृतमां, अपभ्रंशमां,
अने जूनी, गुजरातीमां रचायेली मळी आवे छे, परंतु ए वधापी वधी वावतोमां चडीआती अने ए वधापी
प्राचीन सा कथा छे ए वात निःसंशय छे एम आपणे, आगळ जोई गया.

वडी आपणे आगळ जोई गया तेम धर्कटवंशीय वणिकू धनपाळ कविए 'भविष्यदत्त कथा' नामनी एक
कथा बाबिस संधिमां अपभ्रंश भाषामां श्रुतपंचमी (ज्ञानपंचमी) व्रतना प्रभावने वर्णववाना हेतुयीं टखी छे.^{६६}
तेना पितानुं नाम 'माएसर' अने मातानुं नाम 'घणसिरि' हतुं. धनपाळ कवि दिगंबर देखाय छे.
कथानुं अपरनाम 'सुयपंचमी कहा'^{६७} ('सियपंचमी कहा' पद पण मळी आवे छे; छातां 'सुयपंचमी
कहा' ए वधारे-टीक छे) ए श्वेतांबर आश्रय प्रचलित ज्ञानपंचमी शब्द माटेनो दिगंबर आश्रय योजित
प्रारिभाषिक शब्द छे. ते तथा 'भञ्जिवि जेण दिगंबरि लाइइ'^{६८} पद प्रयोग, दिगंबर संप्रदाय स्वाय-
सीकृत-सुल्लक शब्दनो-उपयोग,^{६९} अने अच्युत स्वर्गनो सोळमा स्वर्ग तरीकेनो निर्देश^{७०}—आ वधी वावतो
धनपाळ कवि दिगंबरमतानुयायी हतो ए मान्यता तरफ आपणने लई जाय छे. धर्कट वंश दिगंबरनो हतो
एम. डॉ. याकोबी आलुपर्वत उपर आवेला देलवाडा मंदिरस्थ, इ० स० १२३०ना तेजपालना शिलालेख
संबंधी दलीलो आपी साबित करे छे;^{७१} ज्यारे धर्कट वंशमांथी उपकेश—उत्केश—ओसवालोनी शाखा
नीकळी हती ए वात आपणने ए वंश श्वेतांबरनो हतो ए अभिप्राय तरफ घसडी जाय छे.^{७२} कदाच एम पण
होय के ए वंश धनपाळना समये दिगंबरनो होय अने पाळळयी गमे ते कोई कारणे श्वेतांबरनो घयो होय.
गमे तेम होय पण आभ्यंतरिक प्रमाण द्वारा ए वात निर्वाह छे के धनपाळ दिगंबरमतावलंबी हतो. आ
धनपाळ पांडअलच्छीनाममालाकार धनपाळ करतां जूदो छे ए वात तो पांडअलच्छीनाममालाकारनो पिता
सर्वदेव हतो ए कारणे सुस्पष्ट छे एम आपणे जोई गया.

'समसाहित्यकथा' अने 'भविष्यदत्तकथा' बच्चे निदानसाम्य छे (जुओ, वीसमी संधि) ए दलीलनो
आश्रय लई धनपाळ हरिमद्रसूरिनो तततनो अनुगामी होय एम डॉ. याकोबी सिद्ध करे छे.^{७३}
हरिमद्रसूरि इ० स०नी नवमी शताब्दिना उत्तरार्धमां (मुनि जिनविजयजीना मते इ० स० ७०५ थी इ०
स० ७७५)^{७४} थया होवा जोइए एम डॉ. याकोबी माने छे. ए हिसाबे धनपाळ कवि बहेलामां बहेलो

६६ आ कथा याकोबीए जर्मनीमां इ. स. १९१८ मां संपादित करि बहार पाबी अने ल्यार बाद गा. ओ. सी.सी.
नं. २०, स्व. दलले अने प्रो. गुणेए प्रस्तावना, टिप्पणी अने शब्दकोश सहित इ. स. १९२३ मां बहार पाबी.

६७ जुओ गा. ओ. सी. प्रकाशित 'भविष्यदत्त कथा'नी प्रस्तावना पृ. १.

६८ जुओ उपर्युक्त पुस्तकनी पांचमी संधि, वीसमुं कडबक, बीती पंकि.

६९ जुओ उपर्युक्त पुस्तक, १७; ७; तथा १८; १.

७० जुओ उपर्युक्त पुस्तक, २०; ९.

७१ जुओ याकोबी संपादित 'भविष्यदत्त कथा', प्रस्तावना, पृ. ६.

७२ जुओ उपर्युक्त प्र. भा. प्र. मू. भाग. १, पृ. २३९ तथा ४२७.

७३ जुओ उपर्युक्त याकोबी संपादित 'भविष्यदत्त कथा' नी प्रस्तावना पृष्ठ ६.

७४ जुओ मुनि जिनविजयजी संपादित 'जैन साहित्य संघोषक'—पृ. १. अंक. १ मां "हरिमद्रसूरिक समय
निर्णय" शीर्षक लेख.

इ० स०नी दशमी शताब्दिमां धयो होवो जोइए एम डॉ. याकोबी धारे छे. दलाळ-गुणे संपादित 'मविस्सपत्तकहा' नी प्रस्तावनामां डॉ. गुणे कहे छे के धनपाल प्रयुक्त अपभ्रंश हेमचंद्र उदाहृत अपभ्रंश करतां, रूपवैविध्य अने नियमशैपित्यने कारणे प्राचीन देखाय छे. जे समये अपभ्रंश भाषा बोलती बंध नहि धई होय ते बखते धनपाळे 'भविष्यदत्त कथा' लखी होवी जोइए. धनपाळना समयमां बोलती अपभ्रंश भाषाने हेमचंद्र उदाहृत अपभ्रंशानुं स्वरूप पामतां ओछामां ओछी बे सदी लागी धयो एम कल्पी डॉ. गुणे धनपाळने हेमचंद्र करतां बे सदी बहेलो एटले के इ० स०नी दशमी सदीमां मुके छे. डॉ. याकोबीए धनपाळ कविनो बहेलामां बहेलो समय इ० स०नी दसमी सदीनो स्थिर कयों छे तेमां, अने डॉ. गुणेए-जो के बीडी दलील द्वारा -नियत करेला धनपाळ कविना तेना तेज समयमां, मारे लगभग एकयी सवा सदीनो उमेरो करवानो छे अर्थात् खतंत्र दलील योजी धनपाळ कविने अगीआरमी सदीना लगभग अन्तभागमां मुकवानो आ लेखमां मारो आशय छे.

ते खतंत्र दलील आ छे. महेश्वरसूरि रचित 'नाणपंचमी कहा' वांच्या पद्यी अने खास करिने ते कथानुं छेळुं अने दसमुं आख्यान के जेनुं नाम भविष्यदत्त आख्यान छे ते वांच्या पद्यी तेम ज सेने धनपाळ कवि रचित 'मविस्सपत्त कहा' साथे बराबर सरखाव्या बाद, मारो एबो दृष्ट अभिप्राय धयो छे के धनपाळ कविए पीतानी कथानुं वस्तु महेश्वरसूरि रचित 'नाणपंचमी कहा'तर्गत दसमा अने छेह्ना मविष्यदत्त आख्यानमांयी लीधुं छे. कव्यानी दृष्टिए धनपाळे वर्णनविस्तार जरूर कयों छे पण वस्तुमौलिकतानो यश तो महेश्वरसूरिने फाळे ज जाय छे. भविष्यदत्त-आख्यान नो अने धनपाळ रचित 'मविस्सपत्त कहा'नो सारांश में नीचे प्रमाणे आय्यो छे. अने स्पार बाद ए बक्षे वचेना समान अने असमान तत्वेने तपासी धनपाळ कविने में महेश्वरसूरिना उत्तरकालीन तरीके एटले के इ० स०नी अगीआरमी सदीना प्रान्त भागमां मुकेल छे. कारण के महेश्वरसूरि रचित 'नाणपंचमी कहा'नी प्राचीनमां प्राचीन उपलब्ध ताहपत्रीय प्रतिनो लेखन संवत् इ० स० १०५३ (वि० सं० ११०९) होवानुं माळूम परहुं छे ते आपणे जोई गया. आ उपरयी महेश्वरसूरिनो कार्यकाळ दसमी सदीनी छेळी पचीसी अने अगीआरमी सदीनी प्रथम पचीसीनो ठरे. अने एटले एमनी अने धनपाळनी बक्षे पचास वर्षनुं अंतर कल्पीए तो आपणे आगळ जोई गया तेम, धनपाळनो कार्यकाळ अगीआरमी सदीनो प्रान्तभाग अपवा बारमी सदीनो आरंभकाळ सिद्ध थाय.

भविष्यदत्त आख्याननो सारांश.

दक्षिण भरतखंडने विषे कुल नामनो देश हतो. तेमां गजपुर नामनुं एक सुंदर शहर हतुं. ए नगरमां कौरववंशीय भूपाळ नामनो राजा राज्य करतो हतो. त्यां धनपति नामनो एक वैभवशाली बणिक् रहेतो हतो. तेने कमलश्री नामनी श्री जेवी एक पत्नी हती. समय जतां तेने भविष्यदत्त नामना एक पुत्ररत्ननी प्राप्ति धई (गाथा १-२५).

समाधिगुप्त नामना मुनिवरेन्द्र तरफ गतजन्ममां बलावेळी दुर्गंछाधी धनपतिने कमलश्री तरफ अभाव उत्पन्न धयो अने तेने तेना पीयैर काढी मूकी. भविष्यदत्त पण माता पासो गयो. तेने जोई माता कमलश्री बोली के 'पुत्र! तारे तारा पिताने छोडाने अहिं आवहुं जोईतुं न हतुं.' भविष्यदत्ते प्रत्युत्तर आप्यो के 'माता! आहुं वचन बोलहुं तने योग्य नयी' कारण के 'जणणी विरहे' जग्हा जणओ खलु पिच्छिओ होइ' (दसमुं आख्यान, गाथा ३८). ए शहरमां वरदत्त नामे एक माणस रहेतो हतो

स्विन नहि धवानी सलाह भविष्यदत्त आपे छे, वनेए गजपुर जवा विचार कर्यो, आ वखते पण भविष्यदत्तने छळकपटथी एकलो मूकी अने भविष्यानुखपाने साथे उई ते चान्दतो बयो (गाथा १२६-१५०):

पहेली बखत करता आ बखतनुं दुःख कान्ताना बिरहने उई तेने विशेष अर्धस लायुं, चंद्रमम जिनालयमां भविष्यदत्त पाछो गयो अने दुःख मूलवा प्रयत्न कर्यो, आ तरफ भविष्यानुखपाए पोतानी चारित्र्यरक्षा करवानो पाछो विचार कर्यो, अने आ जन्मनां कान्त साथे मारो मेलाप नहि धाय तो इं जीवनेपर्यंत आहार नहि उउं एवो संकल्प कर्यो.

“जइ मह कंठेण समं मेलावो नरिप पुरथ जग्गमि ।

सा भुंजामि न समर्थ आहारं जावतीवं पि” ॥ १०१५७ ॥

बंधुदत्त घरे पढौंच्यो, राजाने योग्य भेट वगैरे मोकलावी अने लोको अंदरोअंदर कहेवा लाग्या के धनपति भार्यशाही छे के तेनो पुत्र आटछं वधुं धन कमाईने लाब्यो, सार्ध आय्यो एवा समाचार सांभळी कमळश्री पण पोताना पुत्रनो वृत्तांत मेळवाव गई; पण कदा समाचार नहि मेळवाथी, रीती कान्ठळी, सुमता पासे आश्वासन मेळवावना हेतुथी गई (गाथा १५१-१७५).

सुत्रता कमळश्रीने वहे छे के जे अवधि तने वही छे ते हजु कयां पुरी गई छे! माटे तुं शोष न कर, बंधुदत्ते कहुं के ते तो लोभनो माथो रक्षदीप गयो छे पण उचाट फीकर करवा जेवुं कहुं नथी कारण के ते पाछो तो आवरो ज. मणिभद्र नामनो यक्ष पोताना मालिनीना आज संमारी द्वीपतिलकनां चंद्रमम जिनालयमां आय्यो, मणिभद्र यक्षना पूछवाथी पोतानो तमाम वृत्तांत भविष्यदत्ते कही संभळ्याब्यो, माता साथे तेनो संयोग पोते कराथी देशे एम मणिभद्र यक्षे तेने कहुं, भविष्यदत्त ते उपरथी वहे छे “उपकां करवा समर्थ होय तेने अथवा सांभळीने जे दुःखी थाय तेने दुःख कहेवुं जोईए, बीजाने कहेवाथी शुं!”

“जो उवपारसमापो दुखं वस्सेव होइ कहणीमं ।

जो वा सोउं बुहिओ अन्नस्त न किंपि कहिएण” ॥ १०१८८ ॥

मणिभद्र पाछो प्रत्युत्तर आपे छे के विशेष बोलवाथी शुं लाभ! कार्य विनातुं वचन, धर्मविनाने मुस्यजन्म, निरपत्य कलत्र—ए अण्ये लोभनां लायक वस्तु नथी.

“वयणं कज्जविहणं धम्मविहणं च मायुयं जम्मं ।

निरवचं च कलत्तं तिडि वि लोए ण अरवंति” ॥ १०१९१ ॥

भविष्यदत्तने यक्ष घरे पढौंचाडे छे, माता कमळश्रीए बंधुदत्त जे कन्या लाब्यो हतो तेनो वृत्तांत भविष्यदत्तने कह्यो अने आजथी पांचमे दिवसे बंधुदत्त अने तेनो छद्रममारंम धवानो छे ते पण कहुं कन्याना चारिउपवर्णनथी भविष्यदत्तने संतोष थयो (गाथा १७६-२००).

भूपाल राजा पासे जई भविष्यदत्ते भेट—नजराणा वगैरे धर्या, राजा बहू संतुष्ट थयो, बंधुदत्तनं छद्रमां जवानी माता कमळश्रीए भविष्य पासे संमति मागी, कन्या पोतानो देह तजी देशे एम धारी मलिये पोतानी नाममुद्रा उई जईने तेने आपवी एम माताने कहुं, स्वांसुथी पोते अंरकट रखो, वरंवर छद्रमं दिवसे भविष्यदत्ते भूपाल राजा पासे जई कहुं के धनपति वगैरेने बोलावो कारण के बंधुदत्त साथे तेने मोटो विवाद करवो छे, आ कारण बहू प्रतीतिजनक नथी लागतुं, ‘विवाद शामाटे!’ अने एमां बंधुदत्तनुं शुं काम! ज्यारे ‘भविस्सयत्त कदा’मां बंधुदत्ते परणवा धारेल कन्याना संवंधमां पोताने बांधो छे एम भविष्य जगवे छे, अने ए कारण कांशकवधारे पुष्ट लग्ने छे, आ रीते पण ‘भविस्सयत्त कदा’एना शैथिल्यामाने कारणे पाटळपी छलाणी होय, राजाए धधाने बोलाव्या अने स्वां भविष्यदत्त के जे अक्षारसुधी अज्ञात हतो तेने

जोई बंधुदत्त खसीयाणो पडी गयो. राजाए धनपति वगैरेने कैद कर्यो. भविष्यानुरूपा भविष्यने सौपी. तेतुं रूप जोई सौ आश्चर्यचकित थई गया. राजाए पण अणु राज्य अने पोतानी सुतारा नामनी पुत्री भविष्यने आपी. मातानी इच्छायी पिता, अपर माता अने बंधुने कैदमायी भविष्ये छोडाव्या अने हायी उपर वेसाडी घेर मोकल्या. (गाथा २०१-२२५).

बन्ने पत्नी साथे आनंद करतां भविष्यना दिवसो एकदम बहेवा लाग्या. भविष्यानुरूपाए गर्भ धारण कर्यो अने तेने चंद्रप्रभ जिनालयमां जई चंद्रप्रभ स्वामीनी पूजा करवानो दोहद थयो. आ सांभळी विमनस्क थयेले भविष्य विचार करी रह्यो हतो तेवामां एक दिव्य विमान (जेने मनोवेग विद्याधरे मोकल्युं हतुं) आव्युं. तेमां बन्ने भार्या साथे भविष्य उपज्यो. पद्मसरोवरमां न्हाई, चंद्रप्रभ स्वामीनी पंचवर्णी कूलोयी पूजा करी नगर जोवा गया. जोईने पाछा आव्या ते वारे तेमणे वे साधुओने जिनभवनमां बैठळा जोया. तेमायी एक के जेमनुं नाम जयानंद हतुं अने जे कैवल्यसंपन्न हता तेमने मनोवेग विद्याधरना आगमननुं कारण वगैरे भविष्यदत्ते पूछ्युं. ते उपरयी जयानंद कैवल्ये निम्नोक्त सर्व वृत्तांत कहेवानुं शरू क्युं (गाथा २२६-२५०).

पूर्वे कापित्यपुर नामे नगर हतुं. त्यां नंद नामे एक राजा राज्य करतो हतो. तेने वासव नामे एक पुरोहित हतो जेने सुकेशी नामनी एक मनोहर स्त्री हती. ते वज्जेने सुवक्र अने दुर्वक्र नामनां वे दीकरां तथा त्रिवेदी नामनी एक पुत्री हती जेना पतिनुं नाम अग्निमित्र हतुं. मेट, नजराणा, नवीन वस्तुओ इत्यादि मोकल्यामां नंदराजा आ अग्निमित्रनो उपयोग करतो हतो. एकदां मेट, नजराणा वगैरे आपी तेने सिंहल-द्वीपना राजा कने नंदराजाए मोकल्यो. सिंहलद्वीपना राजाए तेनुं बहुमान करी सामी मेट, नजराणा वगैरे आपी तेने विदाय कर्मो. रत्तामां तेणे वधुं उडायी मायुं. तेने पाछा आवतां वार लागी जोई राजाने विचार थाय छे. पण घाट लांबी छे एम मानी मन मनावे छे. नंद राजाने एक सुगुप्तमंत्र नामनो मंत्री हतो. प्योतिपूमां ते पारंगत हतो. तेने अने सुवक्रने एक वलत विवाद थयो हतो. जेमां चीजाए पहेळाने हराव्यो हतो तेयी पहेलो बीजाना छिद्रो जोया करतो हतो. परिचारकवर्गे राजाने उदकेशो तेयी ते वधारे कोणविष्ट थयो. ते दरम्यान अग्निमित्र आवी पहेळ्यो अने पाछा यलतां रत्तामां तेने चोर लोकोए छंड्यो एम तेणे कहुं तेयी तो वळी राजा घणो ज रोणविष्ट थयो. कारण के चारवर्गे तेने वधी हकीकतयी माळूम करी दीधो हतो.

राजा कहे छे "वे आंखवाळो माणस जरूर कुशळ माणसयी छेतराय पण राजा तो हजार आंखवाळो छे एटले एने कोण छेतेरे?"

"दोनमणो वंचिआइ जणेज कुसलेण नरिथ संदेहो।

नारइ पुण सहसकची कह सीरइ वंचिउं भणइ" ॥ १०१२६८ ॥

वासयप्रमुख सर्व लोको आ वृत्तांत जाणी भागी छुट्या. सुकेशीए देशविरति प्रहण क्युं अने मरीने रविप्रभ नामनो देवता थयो. त्यांयी प्यवीने तारी स्त्री भविष्यानुरूपाना गर्भमां ते आव्यो छे. सुवक्र पण मरीने देव थयो. त्यांयी प्यवीने मनोवेग नामनो विद्याधर थयो. जातिस्मरणज्ञानयी वधी हकीकत-जाणी माताना प्रकृत प्रेमने यश थई ते तने मदद करवा आव्यो हतो. कारण के तारी स्त्रीना गर्भमां तेनी माता सुकेशीनो जीव छे. दुर्वक्र मरीने अमरगिरि उपर महा भयंकर अजगर थयो. अग्निमित्र अनुकने मरीने मणिप्रद वंश थयो अने त्रिवेदी अमनहिपी थई (गाथा २५१-२७५).

पछी भविष्यदत्त बन्ने भार्या सहित हस्तिनापुर (गजपुर) पाछो आव्यो. काळे करी भविष्यानुरूपाए एक पुत्रने प्रसव आव्यो जेनुं नाम सुप्रभ राखवामां आव्युं. लोको आ पुरोत्सवने अनेक प्रकारे उजवे छे. कवि महेश्वरसूरि कहे छे:-

“यत्नं नदं रोयं अद्वरम्मं तह यं गंधमाईयं ।

हरह मणं च सुणीणं किं पुण हहहं सरागाणां ॥ १०।२९३ ॥

परजुवहविलसिएणं गंधध्वेणं च पुर्यं लोममि ।

जरस न हीरह हिययं सो पसुओ शहव पुण देवो” ॥ १०।२९४ ॥

आ वलते वे मुनिवृषभो आवी पहाँच्या, जेनी जाण लंपवत संरक्षकोए राजा भविष्यदत्तने करी. राजा वांदवा गयो (गाथा २७६-३००).

ते वेमांभी ज्ञानातिशये युक्त एवा विमलबुद्धि नामना साधुने राजाए सत्तवाद् अने असत्तवाद् समजावया विनस्ती करी. राजा शंका करे छे “परलोकवासीनो अभाव छे तो परलोक पण न ज होवो जोईए, अने तो पट्टी दानादि करवानो अर्थ शुं !”

“परलोइणो अभावो एयं नियमेण नरिथ परलोओ ।

तम्हा दाणाइयं सत्त्वं वि निरर्थयं चैव” ॥ १०।३०० ॥

विमलबुद्धिए राजानी कुशंका दूर करी (गाथा ३०१-३२५).

राजा भविष्यदत्त पोतानुं पूर्व तथा भावी वृत्तांत कहेवांनुं मुनिने कहे छे जे उपरधी मुनि निष्कोक प्रकारे कहे छे :-

जंबुद्वीपमां अरिपुर नामे एक नगर हतुं. त्यां प्रभंजन नामनो राजा राज्य करतो हतो. वज्रसेन नामनो तेने मंत्री हतो अने तेने श्रीकांता नामनी भार्या हती. तेमने कीर्त्तिसेना नामनी एक पुत्री यई. तेज गाममां एक विद्यात अने धनाढ्य शेठीओ रहेतो हतो जेतुं नाम धनदत्त हतुं. तेने नंदिभद्रा नामनी स्त्रीयी धनमित्र नामनो पुत्र हतो, वळी त्यां एक बीजो श्रेष्ठी पण रहेतो हतो जेतुं नाम नंदिदत्त हतुं. तेने भद्रा स्त्रीयी नंदिमित्र नामनो एक पुत्र ययो हतो. शहरेमां समाधिगुप्त नामना मुनिवर वर्षाश्रुतुमां आचरवा लोचक गुप्तवासं सेवी रखा हता. ते ज सन्निवेशमां कौशिक नामनो एक बाल तपस्वी पण रहेतो हतो जे समाधिगुप्तनी ईर्ष्या कर्मां करतो हतो. तेथी मरीने ते अशनिवेग नामनो राक्षस वयो. वज्रसेन मंत्री मरीने प्रजादिना प्रभावधी द्वीपतिलकमां (भवदत्त नामधारी) राजारूपे अवतर्यो (गाथा ३२६-३५०).

धनदत्त, धनमित्र वगैरे साधुप्रजादिधी शुभकर्मनुं उपार्जन करे छे ज्यारे मलिन साधुनी हीलना, दुर्गंछा वगैरे करवाधी धनदत्तनी नंदिभद्रा भार्या अशुभ कर्म उपार्जि छे. पिताए कादी मुकिल कीर्त्तिसेना नंदिभद्रा साथे मैत्री करे छे. नंदिभद्राए पंचमीव्रत ग्रहण करी तेनुं उजमणुं वगैरे कर्तुं. कीर्त्तिसेना मरीने द्वीपतिलकमां भवदत्तने त्यां तेनी स्त्री नागसेनाधी भविष्यानुरूपारूपे अवतरी. द्वीपतिलकना राजाने अशानि-वेगे समुद्रमां नासी दीधो. नंदिभद्र मरीने वैमानिक देवता यई. नंदिमित्र मरीने अच्युत कल्पनो इंद्र ययो. धनदत्त मरीने धनपति तारो पिता ययो. धनदत्तनी भार्या (नंदिभद्रा) कमलधीरूपे अवतरी. पंचमी व्रत करी मरण पावेळ धनमित्र मरीने तुं भविष्यदत्त ययो. आधी भविष्यदत्तने वैराग्य आब्यो अने ज्येष्ठ पुत्रने रांग्पटाट सोंपी तेजे दीक्षा स्त्रीधी (गाथा ३५१-३७५).

कमलश्री अने वीजाए पण दीक्षा स्त्रीधी. दीक्षा यथाविधि नियमपूर्वक पाळी भविष्यदत्त मरीने सातमा देवलोकांमां हेमांगद नामधारी सुरावर ययो. कमलश्री मरीने प्रभाचूड देवता तरीके अने भविष्यानुरूपा मरीने रत्नचूड तरीके अवतर्यो. श्रेण्य देवताओ सातमा कल्पमां स्वय आनंद करे छे (गाथा ३७६-४००).

नील निषधना मध्यभागमां, मेरुनी पूर्वे अने लवण समुद्रनी पश्चिमे, सोळ विजययुक्तः पूर्वं विदेह आवेळ छे. तेमां गंधावती नामनुं सुंदर अने विद्यात एक विजय छे. तेमां गंधर्वपुर नामनुं एक नगर होई गंधर्वसेन नामनो तेनो राजा हतो. गांधारी नामनी तेने एक स्त्री हती. ए स्त्रीने पेटे प्रभाचूड नामनो देव

प्यदीने पुत्ररूपे भवतयो जेनुं नाम वसुंधर राखवामां आव्युं. तेने सुमति साथे परणाववामां आव्यो. हेमांगद तथा रत्नचूड वने ययासमय मरीने आ वनेना पुत्ररूपे जग्म्या. तेमनां नाम अनुक्रमे श्रीवर्धन अने नंदिवर्धन राखवामां आव्यां. वसुंधरने राज्य गादी उपर वेसाडी गंधर्वसेने दीक्षा ग्रहण करी (गाथा ४०१ - ४२५).

आकाशमां शरदभ्रने एकदम वातयी विखराई जतुं जोई सर्व वस्तुना क्षणमंगुर स्वभावयी खिन्न यई वसुंधर वैराग्य पाप्यो अने पुत्र श्रीवर्धनने अभिषिक्त करी सिंहासनाखुड वनावी पोते प्रव्रज्या धारण करी. अने अनुक्रमे एवा स्थानने प्राप्त करुं के ज्यां दुःखनो आखंतिक अभाव छे (गाथा ४२६ - ४५०).

लघुभ्राता नंदिवर्धननी अभ्यर्थनायी, श्रीवर्धन तेनी साथे विश्वपरिभ्रमण माटे नीकळ्यो. अने तेमने रत्नशेखर नामना मुनिवृषभ वृक्ष नीचे बेटेला मळ्या. श्रीवर्धने तेमने लोकमान, लोकमेद अने लोकस्थिति विषे प्रश्नो पूछ्या जेनो शाखोक्त जवाव रत्नशेखर मुनिए आप्यो. ते उपरांत वनेए पोताना पूर्वमवद्वृत्तांतो कहेवानी विनति पण करी; जे उपरयी मुनिथ्रीए तमाम हकीकत तेमने कही संमळावी. जातिस्मरणयी वैराग्य पामी वनेए पोताने दीक्षा आपवानो आम्रह कर्यो पण हजु दीक्षाने छ मासनी वार छे माटे ख्यांमुधी भोग भोगवो अने खारवाद दीक्षा आपवामां आवरो एम मुनिए तेमने कर्तुं (गाथा ४५१ - ४७५).

खार बाद तेओ पोताना नगरमां ख्यांयी पाटा गया. अने छ मास बाद तेज मुनि पासे दीक्षा उई, दीक्षा यथार्थ पाळी, तप करी, मोक्षे गया. अने आ रीते आ भविष्यदत्त आख्यान नामतुं दसमुं आख्यान समाप्त करुं (गाथा ४७६ - ५००).

‘भविस्सयत्त’ कहांनो सारांश

जिनने नमस्कार करी ‘श्रुतपंचमी’ना फळने वर्णववानी कवि प्रतिज्ञा करे छे. गौतम गणधरे श्रेणिक राजाने आ कया जेवी रीते कही छे तेवी रीते कवि धनपाळ आपणने कहे छे.

प्रसिद्ध भरतखंडने विषे कुरुखंडल नामनां देशमां गंजपुर अथवा हस्तिनापुर नामे नगर छे. भूपाल नामे राजा ख्यां राज्य करतो हतो. ए नगरमां धनपति नामनो एक क्षत्रिय पण रहेतो हतो. हरिव्रल नामनो एक बीजो वेपारी पण ख्यां रहेतो हतो अने तेने कमलश्री नामनी एक सुंदर पुत्री हती जेना हायनी मागणी धनपतिए पोताने माटे करी अने ते हरिव्रले मंगुर पण राखी. एकदा पोतानी सखीओने पुत्रवाळी जोईने अने पोताने पुत्र न हतो तेयी कमलश्री खिन्न थाय छे अने एक मुनिने ए वावत पूछें छे जेना जवावमां तेने एक सुंदर अने सर्वांगसंपूर्ण पुत्र थरो एम मुनि स्वप्न द्वारा कहे छे. वखत जतां कमलश्रीने एक पुत्र प्राप्त थाय छे जेनुं नाम भविष्यदत्त राखवामां आवे छे (संधि १).

कमलश्री अने धनपति वधे प्रेम कमी थतो जाव छे. धनपति कमलश्रीने पोताने पीयर जवानुं कहे छे. पीयरमां रहेती पुत्री उपर समाज शंकांनी दृष्टिए जुए छे. माता अने पिता (हरिव्रलने हरिदत्त पण कयांक कयांक कहेवामां आवेल छे) वने उद्विग्न थाय छे. बाळक भविष्यदत्त पण ‘जेवा थाय तेवा थईए’ नी देशकालानुसारिणी हितशिक्षा माताने आपी आश्वासन पुरुं पाडे छे (संधि २).

धनपति पृथी धनदत्त नामना बीजा वेपारीनी पुत्री सरूपाने परण्यो. तेने पण समय जतां पुत्र थयो जेनुं नाम वसुंधर राखवामां आव्युं. ए बहु तोकानी थयो पण सद्भाग्ये ए कांचन नामना देशमां अन्य वेपारीओ साथे वेपार माटे गयो. एमां भविष्यदत्त पण हतो. एने मध्यदरीए दूवाडी मारवानी सलाह पोताना पुत्र वसुंधरने सरूप आये छे. प्रतिवृत्त पवनने लीचे तेओ मैनाक द्वीपमां. (मैनाक पर्वतांतर्गत) आनी पडोचे छे. अहिआ वेपारीओ उतरी गया अने जळ, फळ अने पुष्पो वीणवा मंडी गया. भविष्यदत्त जंगलमां ऊंडो उतरी गयो. ए वाकतनी परयां कयां विना वसुंधरने वहाण हंकारवानो हुकम करी दीधो (संधि ३).

મહિષ્યદત્ત તિલકદ્વીપ ઉપર રહી ગયો. જિનમંદિરવાલ્ય એક ડજઢ ગામમાં તે આવી પહોંચ્યો (સંધિ ૪).

મહિષ્યદત્ત તે મંદિરમાં સૂતો છે. અચ્યુત સ્વર્ગના ધર્મીના કહેવાથી જે ધનમિત્રે જૈનધર્મનો અંગીકાર કર્યો હતો તેની શું સ્થિતિ છે તે વાત્રત મુનિ યશોધરને અચ્યુત નામે સ્વર્ગના ધર્મિણ પૂછી. યશોધરે ધનપત્નીની વધી હકીકત કહી સંભળાવી. જામ્યા પછી મહિષ્યદત્તે દિવાલ ઉપર કાંઈક લલેલું વાંચ્યું અને કાંઈક સાંભલ્યું. તેને અનુસરી તે પૂર્વમાં પાંચમા ઘર મળી ચાલી નીકળ્યો. ત્યાં એક છોકરી બેટેલી ઢીઠી. તેને તે પરખ્યો (સંધિ ૫).

સુવ્રતા નામની એક સાધ્વી કમલશ્રીને શ્રુતપંચમીનું વ્રત વ્રહ્મણ કરવા કહે છે. તે સાધ્વી કમલશ્રીને પોતાના ગુરુ પાસે લઈ જાય છે અને કમલશ્રી દુઃખ પરંપરાનું કારણ પૂછે છે. મહિષ્યદત્ત અને તેની પત્ની સ્વદેશ પાટા પરવા નિશ્ચય કરે છે જ્યારે ફરીને વંધુદત્તનો તેમને મેટો થાય છે. વંધુદત્ત પોતે કરેલ વિચારસલાત માટે મહિષ્યદત્તની માફી માગે છે અને વધા સ્વદેશ જવાનો વિચાર કરે છે (સંધિ ૬).

મહિષ્યદત્ત ધાર્મિક પ્રવૃત્તિમાં રોકાયો છે તે વચ્ચે વંધુદત્ત વહાળો હંકારવાની આજ્ઞા આપે છે. મહિષ્યદત્તને એકલો મુકી વધા ચાલી નિકળ્યા. રસ્તામાં વંધુદત્ત મહિષ્યદત્તની સ્ત્રી પાસે પ્રેમવાચના કરે છે અને જ્યારે તે તેની પાસે બલાત્કાર કરવા જાય છે ત્યારે વરાવર પ્રતિકૂલ પવનના મ્લપાટાથી વહાળ વિરુદ્ધ દિશામાં ચાલ્યા જાય છે. વેપારીઓ તો મહિષ્યદત્તની સ્ત્રીનો છેડતીનું આ પરિણામ છે એમ સમજે છે અને તેનું મન મનાવવા કહે છે અને તેમ કરવાથી વધું અનુકૂલ થઈ જાય છે. વધા હસ્તિનાપુર નજીક પહોંચી જાય છે (સંધિ ૭).

હસ્તિનાપુરમાં વંધુદત્તના આવવાથી સૌ સુશસુરસાલ થઈ જાય છે. આ વાતની સ્વર હરિદત્ત (હરિવલ્લ) કમલશ્રી (કમલા) ને પળ આપે છે: કમલશ્રી મહિષ્યદત્તના સ્વર મેળવવા ઘરે ઘરે મટકે છે, પળ કોઈ કશા સમાચાર નથી આવતું. સરૂપાને કાને ગામગપાટા પહોંચે છે અને તેથી મહિષ્યદત્ત કેમ ન આવ્યો એ વાત્રત વંધુદત્તને પૂછે છે. વંધુદત્ત જવાબ આપે છે કે એનું મન કદાચ દોલત વિના અહિં આવવાનું નહિ હોય જેથી એ તે દ્વીપમાં રોકાયો હશે. સુવ્રતા પોતાના ગુરુદેવને મહિષ્યના પુનરાગમન માટે પૂછે છે, ત્યારે તેઓ કહે છે કે આજથી ત્રીસમે દિવસે પટલે કે વૈશાલ માસની પંચમીએ એ અહીં પહોંચશે, રાજા યશે અને કમલશ્રી રાજમાતા તરફે ઓઢલાશે. ધનપતિ પોતાના પુત્ર વંધુદત્તના લગ્ન પરદેશમાંથી લાલેલી કન્યા (મહિષ્યદત્તની પત્ની) સાથે વિધિપૂર્વક કરવા વિચારે છે. મહિષ્યાનુરૂપા (મહિષ્યની પત્નીનું નામ) મુરઢેલી અનુમતે છે (સંધિ ૮).

આ વાલુ મળિમદ્ર વક્ષ મહિષ્ય પાસે આવે છે અને પત્ની વગેરેના ક્ષેમકુશલ પૂછે છે. તે વધી હકીકત તેને જણાવે છે. વિમાન મળાવી તે વક્ષ વરાવર વૈશાલી પંચમીએ તેને ગજપુર લઈ જાય છે. કમલા (કમલશ્રી) ને સ્વદ સ્વદ આનંદ થાય છે. વંધુદત્તના લગ્ન પ્રસંગ ઉપર જવા માટે કમલા મહિષ્યને પૂછે છે. વંધુદત્તે છાલેલ કન્યાની તમામ હકીકત મહિષ્ય પોતાની માતાને કહે છે. અને ઘરેનાં પહેરી લગ્નપ્રસંગ ઉપર જવાની પોતાની સંમતિ પળ આપ છે. સાથે સાથે તે કન્યાને આપવા વાલ્કે મહિષ્ય પોતાની માતાને નામમુદ્રા પળ આપે છે જે કમલા કોઈપળ રીતે મહિષ્યાનુરૂપાને પહોંચાડે છે (સંધિ ૯).

મહિષ્ય સ્વાત્વાદ રાજા પાસે જાય છે; અને ઘળી વળી મેટો આપે છે. ધનપતિ પોતાના પુત્ર વંધુદત્તના જે કન્યા સાથે લગ્ન વરી રહેલ છે તે વાંધામર્યા છે એવું જાહેર કરતાં રાજા શેટને બોલાવે છે. વંધુદત્ત અને તેના પચસ વ્યાપારી સાથીઓ તેમ જ ધનપતિ વગેરે રાજસભામાં આવ્યા અને વંધુદત્તે દુહ્મન

सामो आत्रे एवी चेल्लेज राजा समक्ष थापी, जेथी भविष्य प्रकाशमां आवे छे. अत्यार सुधी भविष्यने कोई भविष्य तरीके ओठखतुं नहोतुं. ए हबे स्पष्ट थाय छे. बंधुदत्तना सायीओ अथ थी इति सुधी तमाम हकीकत राजाने कहे छे. राजा धनपतिने तथा बंधुदत्तने कैद करे छे (संधि १०).

जयलक्ष्मी अने चंद्रलेखा भविष्यानुरूपानां पातित्रत्यनी परीक्षा करे छे भविष्य अने भविष्यानुरूपा परणे छे. बधाने मुक्ति आपवामां आवे छे. धनपति नवदंपतीने तथा कमलाने पोताना घेर लई जाय छे (संधि ११).

राजा-राणी आ नवदंपतीने एटला बधा चाहे छे के राजा भविष्यने सुवराज जेटलो ज प्रेमपात्र गणे छे अने पोतानी राजकुंवरी सुमित्राने भविष्य जोडे परणावे छे. धनपति पोताना पूर्वकृत्य माटे पश्चात्तापनी जरा पण लागणी वतावतो नथी तेथी कमला खिन्न थई तेनुं घर छोडी पोताने पीयर जाय छे अने भविष्या-नुरूपा पण तेनी जोडे ज जाय छे. वंचनमाळाना उपाळंभथी धनपतिनी सान ठेकाणे आवे छे अने कमला पासे जई तेनी मांफी मागी तेने पोताने घेर लई आवे छे (संधि १२).

सिंधु देशमां आवेल पोतनपुरनो राजा, चित्रांगने मोकली, खंडणी आपवानुं तेमज भविष्य जे कन्याने लावेल छे ते तथा राजानी पोतानी पुत्री सुमित्राने सांपवानुं हस्तिनापुरना राजाने कहेवडावे छे. भविष्य, प्रियसुंदरी, प्रधुमती अने अन्य सचिवोनी एक समा राजा बोलावे छे लोहजंघ नामनो एक मंत्री चित्रांगने गधेडा उपर बेसाडी फेरववानुं सूचन करे छे. धनपति, अनंतपाल वगैरे पोतपोतानी सलाह आपे छे. भविष्य पण पोतानी सलाह आपे छे अनंतपाल के जे लडाईनी तरफेणमां न हतो अने भविष्य के जेणे लडाई करवानो विचार दर्शाव्यो हतो ते वे वच्चे चकमक करे छे. अनंतपाल चित्रांगने मळे छे अने हल्लो करवानुं कहे छे. पण चित्रांग भूपाल पासे छेल्लो जवाब लेवा जाय छे अने पोतानी राजकुंवरी सुमित्राने सिंधुपति मृगेन्द्रकंधरने थापवानी सलाह आपे छे. आ सांभळी भविष्यने सूत्र क्रोध चडे छे अने चित्रांगना जीम तथा आंख फोडी नाखवानुं कहे छे. धनपति वच्चे पडे छे (संधि १३).

पहेलां तो कच्छना विश्वासघाती राजा उपर हुमलो करवानुं भविष्य भूपाल राजाने सूचवे छे. आथी यात हवामां आवतां कच्छनो राजा शरणे आवे छे. भूपाल राजानी मददमां हरिपति, लोहजंघ, कच्छाधिप, पांचाल, अने पर्वतपति आवे छे. पोतनपुरनो राजा संधिनुं कहेण मोकले छे. पण लडकर घणुं आगळ बधी गयुं हतुं तेथी संधि करवानुं अशक्य हतुं. लडाईमां कच्छाधिपति पराजय पासे छे अने युद्धनी बाजी पोतनपुरना खाामीनी तरफेणमां आवती जाय छे. युद्धने मोखरे भविष्यदत्तने मोकलवामां आवे छे. पराजयना घणा चिन्हो देखाय छे छतां छेकटे तो पोतनपुरना राजपुत्र अने भविष्य वच्चेना द्वंद्वयुद्धमां भविष्य जीते छे अने पोतनपुरना राजपुत्रने जीवतो पकडी ले छे (संधि १४).

भविष्यने सुवराज वनावयामां आवे छे, अने राजपुत्री सुमित्राने तेनी साथे परणाववामां आवे छे. भविष्यानुरूपाने तिलकद्वीप जवानी इच्छा थाय छे. बराबर आ वलते देवता राजमहेलमां हाजर थाय छे. तेनुं नाम मणवेय (मनोवेग) छे. ते कहे छे के तेना मालिके तेने भविष्यानुरूपानी इच्छा पार पाडवा मोकल्यो छे (संधि १५).

तिलकद्वीपमां जई ने भविष्य तथा भविष्यानुरूपा जिनालयमां पूजा करे छे. त्यां तेमने वच्चेने जयनंदन अने अभिनंदन नामना वे साधुओ मळे छे. जीवदया, सत्यवचन, अदत्तादान, ब्रह्मचर्य अने अपरिमद ए पांच अणुवत वगैरे वावतो साधुओ समजावे छे. जिनंदन, पोसहोवयास, दाराविकल्प, अने सहोदरणा ए चार शिक्षापदो पण वतावे छे (संधि १६).

મળવેય, નામના વિવાધરે તેને શા માટે મદદ કરી એ વાત મલિષ્યે ચ્યારે એ ચારણ સાધુઓને પૂછ્યું ત્યારે તેઓએ નિમ્નોક્ત વૃત્તાંત કહી સંમત્યવ્યો:-

કાંપિલ્યપુરમાં એક રાજા રાજ્ય કરતો હતો. ત્યાં વાસવદત્ત નામે એક બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તેને સુવક્ર અને દુર્વક્ર નામના બે પુત્રો હતા. વિમલમંત્રીને એ વત્તેની ઈર્ષ્યા થાય છે. એકદા સિંદૂલદ્વીપના રાજા પાસે, તે રાજાને મેટ મોકલવા માગસ મોકલવાની જરૂર પડી. વાસવદત્ત બ્રાહ્મણે પોતાના જમાઈનું નામ સૂચવ્યું તે ઉપરથી વિમલમંત્રીને ક્રોધ ચટ્યો અને વત્તે વત્તે વત્તીઓ ધયો. દરમ્યાન તેને મોવલી દેવામાં આવ્યો પણ પાછા પરતાં તેને ઘણો વિલંબ થયો તેથી દુર્વક્ર નવનાડી નિરોધ કરી જવાબ આપે છે કે તે અગ્નિમિત્ર (પોતાના વત્તેની) ચાર રોજમાં પાછા આવશે. વિમલમંત્રીએ આવી છોટી આરાઓ ન શાપવાની સલાહ દુર્વક્રને આપી, જે ઉપરથી દુર્વક્રે ઘમણા જોરથી પ્રથમ કહ્યું હતું તે કહ્યું. તેથી વત્તે વત્તે વત્તીઓ ધયો અને દુર્વક્રે કહ્યું કે જે કોઈ હારે તેને લોકોએ શિક્ષા આપવી. રાજાએ વત્તેને ધાર્યા અને કોઈ શ્રીચી પ્રામાણિક વ્યક્તિને એ વાતનું પૂછવા કહ્યું. તેથી તેઓ ક્ષુલ્લક ય્યોતિષી (આ ઘનાવ પણ મં ૦ આ ૦ માં માત્ર મહુજ સંક્ષિપ્તરીતે, ધરો રૂપાલ ન આવે તેથી રીતે, વર્ણવ્યો છે) પાસે ગયા અને ક્ષુલ્લકે જવાબ દીધો કે તે માણસે મેટ તરીકે આપેલ બધા પૈસા વાપરી નાશવા છે અને આજથી ત્રીસમે દિવસે એક મિલારી તરીકે તે અર્ધ પાટો આવશે. વત્તેએ જઈને વધી વાત રાજાને કહી. વરાત્ર ત્રીસમે દિવસે અગ્નિમિત્ર આવી મહોચ્યો. રાજાએ તેને કેદ કર્યો. સમસ્ત કુટુંબ ઉપર રાજાની નાપસંદગી ઉતરી હતી (સંધિ ૧૭).

આ અઢારમી સંવત્માં દુર્વક્ર ક્ષુલ્લક (સુલ્લક) પાસે ગયાનું વર્ણન આવે છે. દુર્વક્ર જૈન વત્તે છે અને મરીને સુધર્મ સ્વર્ગમાં જાય છે. તેની માતા સુકેશા પણ જૈનલ્લનો અંગીકાર કરે છે અને મરીને ઇન્દ્ર વત્તે છે. પછી ત્યાંથી મરી દુર્વક્ર મળવેય તરીકે અવતરે છે. અને સુકેશા મહેલાં રવિપ્રમા તરીકે અને પછી મલિષ્યાનુરૂપાના ગર્ભમાં અવતાર લે છે. સુવક્ર સર્પ વત્તે છે. રાજાને પ્રાર્થના કરી તિવેદ્યા પોતાના ધર્મને છોડાવે છે. વત્તે સાથે મરે છે. ધર્મી (અગ્નિમિત્ર) મળિમદ તરીકે અવતરે છે. તિવેદ્યા રોહિણીરૂપે અને પછી મલિષ્યની પુત્રી તરીકે અવતરશે. પછી તેઓ વધા - મલિષ્ય અને મલિષ્યાનુરૂપા - ગજપુર જાય છે. મળવેય પોતાને સ્વલે પાછો ફરે છે. અને પોતાના માર્દને (સુવક્રને) - સર્પને ધરે રલ્તે વલ્લે છે. મલિષ્યને સુપ્રમ, ઘનકપ્રમ, સૂર્યપ્રમ અને ચંદ્રરાશિ નામના ચાર પુત્રો અને તારી, સુતારા નામની બે પુત્રીઓ થાય છે. વિમલબુદ્ધિ નામના એક મુનિ ત્યાં આવે છે. વધા વાંદવા જાય છે. મુનિ જીવન ક્ષણમંગુર છે એવો ઉપદેશ આપે છે. મલિષ્યને જીવનનો કંટાલો આવવા લાગે છે (સંધિ ૧૮).

વિમલબુદ્ધિ નામના મુનિને પોતાનો પૂર્વજન્મવૃત્તાંત તથા મલિષ્યનાં પોતે કોણ થશે તે કહેવાની મલિષ્ય વિનતિ કરે છે તે ઉપરથી મુનિ નિમ્નોક્ત અહેવાલ વહે છે :-

અરિપુત્રો મરુત નામનો રાજા હતો જેને ધરા નામની રાણી અને વજ્રોધર નામનો અમાત્ય હતો. તે અમાત્યને કૌશિલેના નામે પુત્રી હતી. તેનો ઘર જુગારી, લંપટ અને ચોર હતો. અમાત્યપુત્રી એકદા એક ધનમિત્ર નામના વળિકૃપુત્રને દેલ્ખતાં વૈંજ પ્રેમમાં પડે છે. ધનમિત્રની પત્ની અને અમાત્યપુત્રીની સહી ગુણ-માલા ધનમિત્રને પરણવાની અમાત્યપુત્રીને સંમતિ આપે છે. પણ અમાત્યપુત્રી ના પાડે છે અને કહે છે કે તે પોતે પરણેલી છે એ દિસાવે પણ તેણીએ ધનમિત્રને વંધુ સમાન જ ગણવો જોઈએ. આ નિવેદનથી ગુણમાલા સૂઝ હર્ષિત થાય છે. અમાત્ય વજ્રોધર ધનમિત્રને શેષ્ટી વનાવે છે. ધનમિત્ર અને અમાત્યપુત્રી વત્તે કૌશિકના મત્ત

૧૬ મલિષ્યદત્ત આશયના અને મલિષ્યદત્ત કથા વાલી સુવક્ર અને દુર્વક્રવાલી ઘટના સરલાવવાંથી, મલિષ્યદત્ત કથામાં વ્યાં વ્યાં દુર્વક્ર શબ્દ ધારા માગત તરીકેના અર્થમાં વપરાયો છે ત્યાં ત્યાં સુવક્ર જોઈએ, યમ જ્યંગનો.

वने छे. अने ए ब्हाने प्रेम चाखु राखे छे. धनमित्रने नंदीमित्र नामनो एक मित्र हतो. शहरमां एक वीजा समाधिगुप्त नामना साधु आवे छे जे जैनधर्मना सिद्धांतोनुं प्रतिपादन करे छे. माणसोनो कौशिक तरफ अभाव यतो जाय छे (संधि १९).

नंदीमित्र धनमित्रने रात्रिभोजननो त्याग करवातुं कहे छे. धनमित्र अने अमात्यपुत्री कौशिक पासे जवातुं हखु चाखु ज राखे छे बज्जोयरे कौशिक पासे न-जवातुं लोकोने समजावुं हतुं तेथी कौशिक तेना तरफ तिरस्कारनी लगानीथी जुए छे अने ए ज रीते मरण पामे छे. तेथी तिलकद्वीपमां अशनिवेग नामनो राक्षस बने छे. समय जतां राजा खातर बज्जोयरे पण लडाइमां मरीने तिलकद्वीपमां यशोधन तरीके जन्म ले छे. नंदीमित्र पण अनशन करी पंडित मरणे मरे छे अने विद्युत्प्रभ नामे देवीना राजा-स्वामी-तरीके सोळमा स्वर्गमां उपजे छे. धनमित्र, तेना मा-बाप, कीर्त्तिसेना वगेरे जैन धर्म पाळी शुद्धि भेळवे छे. माता ६७ दिवस सुधी श्रुतपंचमी व्रत पाळे छे. धनदत्त अने तेनी पत्नी हस्तिनापुरमां अवतरे छे. तेमनो पुत्र के जे गौड तरफ गयो हतो ते विजळीथी मरण पामी गजपुरमां भविसयत्तरूपे अवतरे छे, गुणमाला अने कीर्त्तिसेना बने धनमित्रना मरणथी दुःखी थाय छे. गुणमाला मरीने भूपाल राजानी पुत्री तरीके अने कीर्त्तिसेना त्रिलोकद्वीपमां भविष्यातुरूपारूपे अवतरे छे. बज्जोयर के जे यशोधन तरीके अवतरयो हतो तेने असुररूपे अवतरेल कौशिक खाई जाय छे. जे पंक्तिओ दिवाळ उपर लखवामां आवी हती ते धनमित्रना मित्र अच्युतस्वर्गना स्वामी नंदीमित्रे लखी हती (संधि २०).

भविष्य हवे राज्यकारभार सुप्रभने सोंपी दीक्षा लेवा इच्छा धरावे छे. पोतानी माता कमलश्रीने, भूपालने, धनपतिने, अने प्रियसुंदरिने ते बोलावे छे. सुप्रभ पिताने तेम करवा ना पाडे छे अने छेवटे राज्यपाट पोताना नानाभाई धरणिंदने आपवा अने वीजा बधा भाइओ सलाहकार तरीके वर्त्तेशे एम कही नाना भाईने राज्य सोंपे छे. भविष्य, कमलश्री अने भविष्यातुरूपा प्रव्रग्या ग्रहण करे छे (संधि २१).

सुमित्रा, धनपति अने हरिदत्त विलाप करे छे. कमला अने भविष्यातुरूपा घोर तप करीने अने अनशन करी मरण पामी दसमा देवलोकमां प्रभाचूड अने रत्नचूड तरीके जन्म ले छे. भविष्य पण तेम करी ते ज देवलोकमां अवतरे छे. तेओ बधा एक वखत पोताना संतानो शुं करे छे ते जोवा 'पृथ्वी उपर आवे छे. मरीने प्रभाचूड गंधर्वाना स्वामीना पुत्ररूपे अवतरे छे. तेनुं नाम सुवसुंधर छे. रत्नचूड अने हेमंजय मरीने सुवसुंधरना पुत्रो तरीके जन्मे छे. हेमंजय श्रीधर पासे दीक्षा ले छे अने मोक्षे जाय छे. श्रुतपंचमी व्रतना प्रतिपालनथी भविष्य चोथे भवे केवी रीते मोक्षे जाय छे ते कवि धनपाल अंतमां जणावे छे (संधि २२).

विशेष नामोनुं साम्य

गजपुरनो राजा भूपाल, धनपति, धनपतिनी पत्नी कमलश्री, ए बनेनो पुत्र भविष्यदत्त, धनपतिनी बीजी पत्नी नामे सरूपा, सरूपाथी धनपतिनो बीजो पुत्र नामे बंधुदत्त, साथी सुव्रता, भविष्यनी पत्नी भविष्या-तुरूपा, मणिभद्र, मनोवेग विद्याधर, वासव ब्राह्मण-पुरोहित अने तेनी पत्नी सुकेशी तथा सुवक्र अने दुर्वक्र नामना बे पुत्रो तथा त्रिवेदी नामनी पुत्री अने तेनो पति अग्निमित्र, रविप्रभ (सुकेशी मरीने रविप्रभ थाय छे); भविष्यातुरूपाथी भविष्यनो पुत्र सुप्रभ, विमलबुद्धि नामना मुनि, अमात्यपुत्री कीर्त्तिसेना, अरिपुरनो राजा प्रमंजन, अरिपुरनो धनदत्त शेट, तेनो पुत्र धनमित्र, धनमित्रनो मित्र, बाल तपस्वी कौशिक, मुनि समाधिगुप्त, अशनिवेग (कौशिकनो भावि जीव), प्रभाचूड (कमलश्रीनो भावि जीव), रत्नचूड (भविष्यातुरूपानो भावि जीव) इत्यादि इत्यादि विशेष नामो पुरतुं भविष्यदत्त आरूपान अने भविष्यदत्त कथा ए बने बचे समान प्रसंगो सहित साम्य छे.

વિશેષ નામો વચ્ચે મેદ

મહિષ્યદત્ત આહ્યાનનાં, વરદત્ત (સરુપાનો પિતા), સુતારા (ભૂપાલ રાજાની પુત્રી), જયાનંદ મુનિ, સુગુપ્તમંત્ર મંત્રી, સુકેશી, રત્નશેખર, હેમંગલ, વસુંધર અને વજ્રસેન इत्यादि विशेष नामोનો ઉલ્લેખ છે; જ્યારે મહિષ્યદત્ત કથામાં ૧ નામો માટે અનુક્રમે ધનદત્ત, સુમિત્રા, જયનંદન, વિમલમંત્રી, સુકેશા, શ્રીધર, હેમંજય, સુવસુંધર અને વજ્રોદરનો પ્રયોગ કરાયેલો છે. અર્થની દ્રષ્ટિએ ધાસ ફેર લાગતો નથી. તેમાં સુકેશી—સુકેશા, હેમંગલ—હેમંજય, વસુંધર—સુવસુંધર તો લહિઆઓની મૂલો પળ હોવી સંભવે છે. કોઈ કોઈ ટેકાળે ૧ક જ વિશેષ નામને વદલે વીજો મળતો શબ્દ પળ ગોટવી દેવામાં આવ્યો છે. દા. ત. હરિચલ (પ્રથમ સંધિ) ને માટે હરિદત્ત આગલ કથામાં વપરાયો છે જ્યારે મહિષ્યદત્ત આહ્યાનમાં તિવેઈ (ત્રિવેદી) માટે સંતિમઈ શબ્દ યોજવામાં આવ્યો છે. તે માટે જુઓ અનુક્રમે ગાથા નં. ૨૭૪ તથા ૨૫૨ (દસમું આહ્યાન). કોઈ વચત પર્યાયવાચી શબ્દ પળ લેવામાં આવેલ છે. દા. ત. અરિપુરનો રાજા પ્રમંજન હતો ૧મ મહિષ્યદત્ત આહ્યાનમાં છે જ્યારે મહિષ્યદત્ત કથામાં મરુત્ શબ્દનો પ્રયોગ કરાયેલો છે. આ સંબંધમાં પાઠાંતરોનો પસંદગીમાં વિવેકલુહિ વાપરવાની કેટલી જરૂર પડે છે તેનો ૧ક ઢાલ્લો અહિં નોંધું તો તે અસ્થાને નહિ ગળાપ. પ્રમંજન નામનો પ્રયોગ મહિષ્યદત્ત આહ્યાનમાં જે ગાથામાં કરેલો છે તે ગાથા નીચે પ્રમાણે છે :—

“તથ પમંજનનામો રાયા લોયાળ જળિયપરિઓસી ।

મંત્રી ચિ વજ્રસેનો ઠસસ ય મજા ય સિરિકંતા” ॥ ૧૦ । ૩૨૭ ॥

યાકોવી સંપાદિત મહિષ્યદત્ત કથામાં નીચે પ્રમાણે પાઠ છે :—

અહિં નરવદ્વરુ નામુ મહોયરુ ધર મહ૧વિ મંતિ યજોયર ।

અહિયા ધ્રુ શબ્દ માટે યાકોવીએ મરુ શબ્દને પાઠાંતર તરીકે પાદનોંધમાં લીધો છે. આ ગાથા ઓગળીસમી સંધિના વીજા કલ્પકમાં આવે છે. દલ્લ—ગુણે સંપાદિત મહિષ્યદત્ત કથામાં નરવદ્ મરુનામુ ૧ પ્રમાણે શબ્દો લીધેલ છે. પળ ડોં. ગુણે રાજાના નામ તરીકે તો ‘મહોયરુ’ શબ્દને જ લે છે અને ‘મરુનામુ’ ૧ શબ્દનો કશો અર્થ પોતાની નોટ્સમાં આપતા નથી. ૧ટલે કે ૧ શબ્દ ૧મને સમજાયો નથી ૧ ધોક્સ છે. ડોં. યાકોવીએ સ્થિર કરેલ પાઠ મહિષ્યદત્ત આહ્યાનવાલી ગાથા આપણી સામે ન હોય તો જરા પળ ઓટો નથી; ડલટો સુયોગ લાગે છે. પળ મહિષ્યદત્ત આહ્યાનવાલી ઉપર્યુક્ત ગાથા વાંચ્યા પછી આપણે રાજાના નામ તરીકે ‘મરુત્’ શબ્દ લેવો જોઈએ. અને ‘મહોદર’ ને મોટા ડદરવાલો ૧ અર્થમાં ૧ના વિશેષણ તરીકે લેવું જોઈએ.

વધારાનાં વિશેષ નામો

મહિષ્યદત્ત આહ્યાનમાં નિમ્નોક્ત નામો વધારાનાં છે ૧ટલે કે મહિષ્યદત્ત કથામાં ૧ વપરાયાં નથી. વરદત્તની સ્ત્રી અને સરુપાની માતા મનોરમા, મવદત્ત અને નાગસેના (મહિષ્યાનુરુપાના પિતા, માતા), કાપિલ્યપુત્રો રાજા મંદ, ગંધર્વનો રાજા ગંધર્વસેન અને તેની સ્ત્રી ગાંધારી, વસુંધરની સ્ત્રી સુમતી તેમ જ તેના પુત્રો શ્રીવર્ધન તથા નંદિવર્ધન इत्यादि. જ્યારે મહિષ્યદત્ત કથામાં નીચે લલ્લેલ વિશેષ નામો ૧વાં છે કે જે મહિષ્યદત્ત આહ્યાનમાં વપરાયાં નથી. કમલશ્રીનો પિતા હરિચલ કે હરિદત્ત, જપલક્ષ્મી અને ચંદ્રલેલા, કાંચનમાલા ચિત્રાંગ, પ્રિયસુંદરી, ૧ૃથમતિ, લોહજંઘ, અનન્તપાલ, હરિપતિ, ૧વંતપતિ, અમિનંદન, કુહુલક, રોહિણી, કનકપ્રમ, સૂ૧પ્રમ, ચંદ્રાસિ, તારા, સુતારા, ગુળમાલા इत्यादि इत्यादि.

सारू सुद्धनो प्रसंग योजी भविष्यने पराक्रमी सिद्ध करे छे. आ सिवाय आ प्रसंगनो बीजो कसो उपयोग नथी. ए संधिओ काटी लेखामां आवे, तो पण वस्तुना प्रवाहमां जराय खल्ल पडती नथी. एटले मारूं एम द्रष्टपणे मानवुं छे के धनपाल कविए पोतानी "भविष्यदत्त कथा" महेश्वर सुरिए रचेल "नाणपंचमी" अथवा "ज्ञानपंचमी कथा" नी अंतर्गत दसमा अने छेह्हा भविष्यदत्त आख्यान उपरथी रची छे अने तेथी ते महेश्वर सुरिनो अनुवर्ती एटले ई. स. नी अगीआरमी सदीनी छेह्ही पचीसीमां अथवा वारमी सदीना आरंभमां घणो होयो जोईए. मारा आ अभिप्रायना समर्थनमां पं. लालचंद भगवानदास गांधीनुं आ वाक्य "साम्प्रतं प्रसिद्धा धर्कटवंगिभवंशोद्भवधनपालनिर्मिता.....अपभ्रंशा भविस्सयत्तकहा (पञ्चमीकहा) अस्या एव प्रान्तकथायाः प्रपञ्चरूपा" खास नोंनुं छुं. अहिआ वापरेलो "अस्या" शब्द महेश्वर सुरी रचित "पंचमी कथा" (अर्थात् प्रस्तुत "नाणपंचमी") अने "प्रान्तकथा" एटले भविष्यदत्त आख्यान समजवानुं छे.

पछी तो एम वयुं के ज्ञानपंचमी कथा के सौभाग्यपंचमी कथा पुरता श्वेतावर आन्नायना आचरक्षक महेश्वर सुरी गणाय अने कनककुशल तथा क्षमाकल्याण वगैरे तेमने चिले चाल्या. अने श्रुतपंचमी कथा पुरता दिगंबर संप्रदायना अमिम प्रस्थापक धनपाल गणाय (कारण के आपणे आगळ जोसुं तेम मूळ श्वेतावरोनी आ कथामां दिगंबर अंश उमेरी एने दिगंबरी ओप आपनार प्रथम कवि धनपाल छे) अने तेमने सिंहासेन अपरनाम रईधु, श्रीधर वगैरे पोताना "भविष्यदत्त चरिय" मां अनुसर्षी.

"नाणपंचमी कहा" अने तद्गत सुभाषितो

जैन तेम ज जैनेतर साहित्यमां, धर्मकथा, राजकथा, समाजकथा, नीतिकथा वगैरे जेम कथामेदो छे तेम पर्वकथाओनो पण एक खास भेद छे. पर्वोना इतिहास जेटलो ज पर्वकथाओनो इतिहास पण प्राचीन छे. ए पर्वकथाओना मूळगत विचारमां, विकासमां अने अंतिम लक्ष्यमां पोतपोताना लक्षणीक रंगो पूरी प्रत्येक धर्म, संप्रदाये अने आन्नाये ए कथाओने पोतानी कथा तरीके अपनावी लीधी. एटले वयुं एम के कथानुं मूळ खोवुं घणी वखत एमनुं एम रह्या छतां कोई संप्रदायनी अमुक पर्वकथा आपणने परिपुष्ट अने मांसल लागी ल्यारे ए ज पर्वकथा बीजा संप्रदायमां बेदरकारी के एया अन्य कोई कारणने लई तदन फिकी अने निर्माह्य बनी गई. समयनी अनुकूलता—प्रतिकूलताए, सामाजिक परिवर्तनोए अने राजकीय प्रस्थाधातोए पर्वकथाना साहित्यमां पण भरती अने ओट आप्पां.

केवल तत्त्वज्ञाननी बातो अने विवादो साक्षराने पचे; एटले जेओ ओछां विद्वान् होय तेम ज निरक्षर होय अर्थात् सामान्य लोकसमूह माटे ज्ञान साथे बोध आपी शक्य तेवी योजनामां आपणे कथासाहित्यमां मूळ जोई शकशुं. आ हेतुथी धर्मना तहवारो एटले के पर्वोने पसंद करवामां आन्या. अक्षय तृतीया, बोळी चोय, गणेश चतुर्थी, नाग पांचम, रांघण छट, शीळी सप्तमी अने जन्माष्टमी वगैरे पर्व दिवसोने अनुलक्षी जेम प्रादाणोए पर्वकथाओ रची तेम जैनोए पण अष्टाहिका, पर्युषण पर्व, ज्ञानपंचमी वगैरे पर्वोने लई पर्वकथाओ रची. तेमां कथा मासमां कसुं व्रत कोणे केनी रीते ग्रहण करुं, यथाविधि पाळनुं अने केनी रीते ऊजवनुं अने एथी फल शुं वगैरे वाकतो, शैलीथी, प्रसंगवैविध्य अने कव्यकौशल्यपूर्वक, काव्यचमत्कृति अने अलंकारोनी चर्चा. आमां फलनी वाचनमां धार्मिक वर्तुळमां रही, कथा लेखकोए विद्विष्ट प्ररूपणा करी; अने सिंहांत पुरती,

उपर-जणाची तेथी पर्वकथाना साहित्यनी उत्पत्ति अने विकासमां जैन लेखकोए विशाळ अने सर्व-देशीय फाळो आप्यो छे. सौन एकादशी, मेरु त्रयोदशी, होलिका पर्वकथा, रजःपर्वकथा, अष्टाहिका पर्वकथा, पर्युषण पर्वकथा, दीपावलि पर्वकथा अने सौभाग्यपंचमी के ज्ञानपंचमी कथा—घोरे घोरे पर्वकथाओ जैन पर्वकथा साहित्यना आधारस्तंभो छे. एमांनी छेड़ी अने अनेक दृष्टिए अपूर्व एवी श्रीमहेश्वर सूरि रचित आ “नाणपंचमी कहा”मां आवता सुभाषितो उपर हुं खास करिने अहिं कहेमा मायुं छुं.

अत्यारसुधी अप्रकट अने अनेक दृष्टिए अलौकिक एवी अर्थगंभीर आ पर्वकथाना प्रकांड विद्वान लेखक श्रीमहेश्वरसूरि विक्रमीय संवत् ११०९ पहेलां घया होवा जोईए ए वात आगळ चर्चाई गई छे; तेओ पोताने सज्जन उपाध्यायना शिष्य तरीके ओळखावे छे. आयी विशेष कांई माहिती पोताने विषे तेओ आपता नयी, तेथी तेमना जीवन अने कवन विषे कशी चर्चा थई शके तेम नयी.

आ कथात्म्यनुं वीजुं नाम ‘पंचमी माहात्म्य’ पण छे, कारण के एमां पंचमीमाहात्म्यनुं वर्णन प्रधानपणे करवामां आवेल छे.

मोक्षमंदिरनुं मुख्य प्रवेशद्वार ज्ञान छे. ज्ञाननी आराधनाथी तीर्थंकरादि महान् पुरुषो भवसमुद्र तरी गया छे अने ज्ञाननी विराधनाथी अनेक दुर्गतिमां पण पड्या छे. एटले मोक्षसिद्धि माटे ज्ञान एक सर्वोत्तम उपाय छे. ज्ञानना आवा अपूर्व माहात्म्यने जाणी—विचारी पूर्वाचार्योए ज्ञाननी उपासना माटे ज खास करिने एक दिवस नियत कर्त्यो; अने ते कार्तिक शुक्र पंचमीनो. आ शुक्र पंचमी खास करिने ज्ञानपंचमीना विशिष्ट नामथी वधारे प्रचलित छे. आ पवित्रतम दिवसे पुण्यशाली जीव मुनिनी माफक पौप-धादि व्रत अंगीकार करी ज्ञानोपासना करवामां गाळे छे. तेओ भंडारमां राखेली ज्ञाननी एकमात्र उपकरण प्रतिओने बहार काढे छे. जे जे प्रतिओने शर्दी, भेज, जीव, जंतु आदिनो उपद्रव घयो जाणवामां आवे ते ते प्रतिओने ते उपद्रवमांथी बिमुक्त करवानुं विचारता अथवा तो ते ते प्रतिओना पुनरुद्धारनुं पण नक्की करता. ते दिवसे प्रतिओनुं बहू ज यत्नपूर्वक पूजन, अर्चन, मार्जन वगैरे थतुं. चोमासमां ज्ञानभंडारो वंध होय छे. ते चोमासुं पुरं थये वहेलामां वहेली तके खोलवाना होय छे. आ रीते वीजी पंचमीओ करतां कार्तिक शुक्र पंचमीनुं ज माहात्म्य विशेष छे. आ व्रत करवाथी सौभाग्य इच्छनारने सौभाग्य मळे, आरोग्य इच्छनारने आरोग्य मळे, कुलीन कुटुंबमां जन्म इच्छनारने तेवा कुलीन कुटुंबमां जन्म धाय, आंख गई होय तो आंख, पग गया होय तो पग अने हाथ गया होय तो हाथ पण पाळा मळे अने छेवट मोक्ष पण मळे एवो आ व्रतनो प्रभाव छे. ब्राह्मणोमां सरस्वतीशयन अने देवऊटी एकादशीनो पण कईक आवो ज प्रभाव छे. दिगंबरोमां ज्ञानपंचमीने बदले श्रुतपंचमी शब्द वधारे प्रचलित छे.

व्रतो तो घणा छे पण आ रीते ज्ञानपंचमी व्रतनुं महत्त्व निराळुं छे. सौ संप्रदायो पोतपोतानी अनोखी रीते व्रतो उजवे छे; पण जैन प्रथामां खासीयत ए छे के ऐहिक करतां पारलौकिक भावना तरफ विशेष ध्यान आपवामां आवयुं होय छे. पर्व पर्व परत्ये ए धर्मभावनामां न्यूनधिक्वय जरूर संभवे. तीर्थंकरोनां च्यवन, जन्म, दीक्षा, केवलज्ञान अने निर्वाण ए पांच दिवसो कल्याणकना कहेवाय छे. पर्व पाळवामां निमित्त तीर्थंकरना कोईपण कल्याणकरनुं होय पण ए कारणे चालता पर्वनो केवल एक ज उद्देश होय छे अने ते ज्ञान—चारित्र्यनी शुद्धि अने पुष्टि द्वारा आत्मसिद्धि.

एटले ज्ञाननी सर्वातिशायित्वा

पुस्तको; अने पुस्तको एटले

उपर जोयुं तेम वे मत छे नहि. ज्ञान एटले प्रतिओ—
अने स्थूल वस्तुना महत्त्व समजी शक्तीए

ज्ञानभंडारोमां साचववामां आवता पुस्तकोनी शाहीमां गुंदर पडतो होनापी अने चोमासांनी ऋतु मेजवाळी होवनि कारणे चोमासांमां जो प्रतिओने उघाडवामां आवे तो प्रतिना पानाओ एक-यीजा साये च्होंटी जंवा पूरो संभव छे. आ माटे प्रायः चोमासांमां ज्ञानभंडारो वंध राखवामां आवे छे; अने प्रतिने बराबर वांची मुक्ती देवामां आवे छे. आ वंधनक्रियाने लगती एक कहेवत पण जैन मुनिवर्गामां प्रचलित छे “पुस्तकने शत्रुनी जेम मजवूत वांधुं.” पुस्तकरक्षाने माटे घणी घणी प्रतिओना प्रान्तभागमां निमोक्त श्लोक जेना प्रव्हरना अनेक श्लोको लखवामां आव्या होय छे. जेमके :-

अग्ने एतेजलाद्रक्षेग्मूपदेभ्यो विरोधतः । कथेन लिखितं वाचं यत्नेन परिपालयेत् ॥
उदकानलचौरैभ्यो गुणवेभ्यो हुवागमात् । कथेन लिखितं वाचं यत्नेन परिपालयेत् ॥

वर्षाऋतुमां ज्ञानभंडारोमां पेसी गयेळ मेजवाळी हवा पुस्तकोने वगाडे नहि अने पुस्तकों सदा पोतानी स्थितिमां रहे ते माटे तेने ताप खाडवो आवदयक छे. ज्ञानभंडारो चोमासांमां वंध होई तेनी आसपास धूळ, कचरो एकटो धाय ते पण स्वाभाविक छे. आ कचरो साफ न धाय तो उधईनो डर रहे छे. चोमाहुं पुरूं धई रक्षा पडी आ वधुं करवा माटे वहेलामां वहेलो समय पसंद करवो जोईए. अने एटला माटे कार्तिकशुक्र पंचमी वधारे उपयुक्त छे. कारण के प्रखर ताप अने मेजवाळी हवा ए बनेनो अतिरेक आ समये होतो नयी. एक शहरमां एक करतां वधारे भंडार पण होवा संभव छे. भंडार खूब ज विशाळ होवानी पण शक्यता छे. एटले प्रतिओनु संमार्जन काम एक वे भाडुवी माणसोयी धाय एम पण जणांयुं नहि तेपी धर्माचार्योए कार्तिकशुक्रपंचमीने एक धार्मिक तहेवार तरीके अने ते पण ज्ञानपंचमी तरीके नियत करी ते दिवसे प्रतिओना पूजन, अर्घन, मार्जन अने लेखन, लिखापन करवा, कराववातुं अने तेम करे तो महत् पुण्य उपाजन करवातुं प्ररूप्युं. ज्ञानपंचमी माटे अनेकविध तपो योजनां, तेना उत्सव अने उजमणाओ योजनां. तेनी अनेक जातनी पूजाओ रचाई, गवाई अने तेने लीधे एतुं वातावरण बनी गयुं के करोडो भवना पाप एक ज पदना के एक ज अक्षरना ज्ञानपी बळी शके छे एतुं मनावा लाग्युं.

आवा जैन ज्ञानभंडारो पाटण, जेसलमीर, खंभात, लीवडी अने कोडाव वगैरे सखे छे. आ भंडारोमां एकटा जैन पुस्तकोने ज संग्रह नयी. एना स्यापकोए अने रक्षकोए दरेक विषय तेम ज दरेक संग्रहापना पुस्तको एकटा करवानो प्रशंसनीय प्रयत्न कर्यो छे. घणी बखत एतुं बन्धाना दाखलाओ मोजूद छे के ज्यारे अखंत उपयोगी जेनेतर ग्रन्थो जैन ज्ञानभंडारमांथी मळी आव्या होय. पुस्तको केवल कागळ उपर ज नहि परंतु ताडपत्र अने कापड उपर पण ललायेळा मळी आव्या छे.

अग्नि, मेज, शरदी, उधई, वांदा, ऊंदर, बुदरती विघ्न अने धर्मांध यवनोना नाशकारक पंजामांथी ज्ञान प्रत्येनी जीवती जैनभक्तिने परिणामे वची गयेला आज पण एटला वधा भंडारो छे के जेमणे संकडो पाश्चात्य अने पौर्वीय विद्वानोने अने छापखानाओने पुष्कळ खोराक पूरो पाड्यो छे अने हजी पण पाडशे.

ज्ञान आपवामां मुद्दप साधन प्रति के पुस्तक अने ए प्रतिओने संग्रहवामां मुख्य सख एटले के ज्ञानभंडारानी अगल समजी, स्वीकारी ज्ञानप्रिय आचार्योना सदुपदेशार्थी के पोतानी स्वामालिक इच्छार्थी अनेक राजाओए, मंत्रिओए तेमज धनाढ्य श्रेष्ठीओए तपधर्याना उद्यापन निमित्ते, आगमश्रवणना कारणे, पोताना कल्पणा माटे के पडी पोताना स्वर्गवासी आसजननी स्मृतिमां नवा पुस्तको लखावीने के ज्ञानानी प्रतिकृति बराबडावीने अथवा कोई ज्ञान भंडारो वेचतुं होय तो तेने वेचाता लईने पण ज्ञानभंडारोनी स्वापना करी छे.

आया ज्ञानमंडारोनी स्थापनामां भाग लेना अथवा आवा ज्ञानमंडारो स्वयं स्थापना राजाओ पैकी वे राजाओना—सिद्धराज अने कुमारपालना—नाम मुख्य छे. मंत्रीओमां प्राग्वाटज्ञातीय महामाल्य वस्तु-पाल—तेजपाल अने ओसवाल द्वितीय मंत्री पेयडशाह अग्रस्थाने छे. धनिक गृहस्थो के जेमणे ज्ञानमंडारोनी स्थापनामां के संवर्धनमां भाग लीधो छे ते अथवा जेमणे पुस्तकोनी प्रतिओ लखावी आडकतरी रीते ज्ञानबुद्धिमां फाळो नौधाव्यो छे ते धनाढ्य सज्जनो पैकी धरणाशाह, कालुशाह अने मंडलिक मुख्य छे. केटलाक श्रेष्ठीओ एवा पण. हता के जेमणे एक ज ग्रन्थनी अनेक नकलो लखावी हती ज्यारे अमुक एवा पण हता-के जेमणे कल्पसूत्रनी घणी घणी प्रतिओ लखावी गामोगाम मोकली हती. आ रीते आ ज्ञान-संस्थानी उत्पत्ति अने विकासमां राजा-महाराजाओ, मंत्री—महामंत्रीओ अने धनिक श्रेष्ठीओनो न भूलाय तेवो सुंदर फाळो छे.

महेश्वरसूरि, नाणपंचमी कहा, ज्ञान, ज्ञानमंडार अने ज्ञानपंचमी व्रत बगैरे आनुपंगिक बाबतोनो विचार करी हवे आ "नाणपंचमी कहा"मां श्रुं आवे छे तेनुं तदन संक्षिप्त वर्णन नीचे प्रमाणे आयुं छुं.

कयालेखक श्रीमहेश्वरसूरिए पोते ज कथाना प्रान्तभागमां कह्युं छे तेम आ समग्र कथा ग्रन्थ वे हजार गाथांमां लखायेलो छे. ग्रन्थ पद्यमां छे. एमां बापरेली भापा जैन माहाराष्ट्री प्राकृत छे. एमां दस आख्याना छे जेमांनुं प्रथम तथा छेळुं पांचसो गाथाओ रोकी तथा धीजाथी नवमा सुधीना प्रत्येक आख्यान सवासी सवासी गाथाओमां समाविष्ट करी आ ग्रन्थरत्नने बराबर वे हजार गाथांमां समाप्त करवामां आव्यो छे. ज्ञानपंचमीव्रतमाहात्म्यनां सूत्र बडे सर्व आख्यानमणिओने सलंग रीते परोववामां आव्या छे. दरेक आख्या-ननो हेतु पंचमीव्रतमाहात्म्यनो छे. डगले अने पगले ए व्रतनी सर्वोत्कृष्टतानी वात कहेवामां आवी छे. व्रत, नियमधारण, तपधर्या, बगैरे सर्व ब्राह्म क्रियामां पंचमीव्रतने उच्चस्थान आपवामां आव्युं छे. आगन्तुक आपत्तिने आवती रोकवा अने चालु विपत्तिमांयी सफलतापूर्वक पारगमन करवा, ज्ञानपंचमीव्रत समजण अने विधिपूर्वक करवानो एक ज राजमार्ग जे छे ते बताववामां आव्यो छे. आ संसारमां कोईने भाग्यवान् थवाना अने गणावाना कोड होय, कोईने खानदान कुटुंबना नवीरा बनवानी एकमात्र इच्छा होय, कोई मरण पर्यंत अनारोग्य न आवे एवी ज अभिलाषा सेवतो होय, कोई बंदीखानामां पडेलो जीव बंदीखानामांयी मात्र मुक्त थवानो ज एक मनोरथ पार पडेलो जोवानी प्रतीक्षा करी रह्यो होय, कोई परदेशमां गयेल जनना संयोगमां ज समस्त जीवनना साफल्यनो साक्षात्कार देखी रह्युं होय, तो कोई पोतानां आंख, नाक, कान, हाथ अने पगनी खोड खांपण दूर थयेली जोवा माटे ज जाणे के जीवी रह्युं होय—इत्यादि इत्यादि ऐहिक कामनाओनी तृप्ति अने छेवट मोक्ष जेवी आसुम्भिक बांछनानी सिद्धि माटे ज्ञानपंचमीव्रतनुं यथाविधि ग्रहण, पालन अने उद्यापन ए ज एक अमोघ अने सद्यःप्रत्ययकारी मार्ग छे ए वातनुं प्रतिपादन समग्र ग्रन्थमां जरा पण अभिनिवेश विना बहु भारपूर्वक करवामां आव्युं छे. कोईने द्वीपांतरमां जवुं होय अने तरत ज विमान हाजर थाय, करोडो माईल दूर स्वजन गुया होय अने आववा सुझानी पण आशा न होय ए तरत ज आवी मळे, मरण ज जेनो एकमात्र उपाय छे एवुं कलंक धडीना छडा भागमां शत्रुना कचवाट साथे कर्षाय अदृश्य यई जाय, आवी आवी अनेकानेक अशक्य लागती वस्तुओ, शुभभावयी ज्ञानपंचमी व्रत करनारने माटे तदन शक्य छे ए श्रेष्ठेय सत्य तरफ लेखके ज्यां अने त्यां सफलतापूर्वक अंगुलिनिर्देश कर्यो छे. टूंकामां ज्ञानपंचमी व्रतनुं शास्त्रोक्त रीते ग्रहण, पालन अने उद्यापन सर्वसिद्धिप्रदायक छे एम लेखके निश्चित भावे जणाव्युं छे.

जपसेन, नंद, मद्रा, वीर, कमळ, गुणानुराग, विमल, धरण, देवी अने भविष्यदत्त एवां आ कथाना दस आख्यानाओ अनुक्रमे नाम छे.

પરંપરાથી આ વાતો ચાલી આવે છે તેને સંક્ષેપમાં મેં કહી છે એમ વિદ્વાન કપાલેશ્વરક દરેક આહ્યાનના પ્રાન્ત ભાગમાં નિરખિમાનપણે કહે છે. પરંતુ આ “નાળપંચમી કહા”થી પ્રાચીન કોઈ જ્ઞાનપંચમીકથા-વિપયક મ્ન્ય આપણને ઉપલબ્ધ નથી તેથી આ દરેક આહ્યાનોનાં મૂળ ક્યાં હશે તે શોધી કાઢવું મુશ્કેલ છે. કનકલુકાલે, ક્ષમાકલ્યાણે, મેઘવિજય ઉપાવ્યાયે જે જ્ઞાનપંચમીવ્રતમાહાત્મ્યવિપયક કથાઓ અને વાઙ્-ઘનોષો લક્ષ્યાં છે તે વગ્ના વરદત્ત — ગુણમંજરી કથાના નામે ઓલ્લાવાય છે અને “નાળપંચમી કહા” તથા “વરદત્ત ગુણમંજરી કથા” વચ્ચે પઠ્ઠસામ્ય હોવા છતાં પાત્રમેદ, સ્થલમેદ અને પ્રસંગમેદ જરૂર છે. ઇટલે કે એ ત્રણેય ઉત્તરકાલીન લેખકોએ મહેશ્વરસૂરિ રચિત પ્રસ્તુત “નાળપંચમી કહા”માંથી કશુંય લીધું નથી એ વાત સુસ્પષ્ટ છે. છતાં “વરદત્ત—ગુણમંજરી” કથાના પળ મૂલ શોધવાં હાલ મુશ્કેલ છે. અત્રત્ત જ્ઞાનપંચમી કે શ્રુતપંચમી ઉપર જેટલા દિગંત્ર આચાર્યોં એ જે જે કોઈં લખ્યું છે તે વધાનું મૂલ પ્રસ્તુત કથાના ભવિષ્યદત્ત નામના દસમા આહ્યાનમાં છે એ વાત આપણે ઉપર જોઈ ગયા. આ દિગંત્ર આચાર્યોં પૈકી ધર્કટવંશીય ઘણિમ્ ઘનપાલ, સિંહસેન અપરનામ રંધુ, વિદ્યુધ શ્રીધર અને બ્રહ્મચારી રાયમહ્લ યાસ નોંધને પાત્ર છે.

પ્રસ્તુત “નાળપંચમી કહા”ના પ્રણેક આહ્યાનમાં રાજાઓ, દ્વીપ — દ્વીપાંતરો, નગરીઓ ઘરેરું ઘણી જ આલંકારિક અને ઘણી વ્યત્ત શ્લેષાત્મક ભાષામાં વર્ણન કરાયેલું છે. ધાર્મિક, નૈતિક, સામાજિક, અને વ્યાવહારિક પ્રસંગો સર્જીં તનામ ઉપયોગી વિપયો ઉપર અમૂલ્ય સુભાષિતો મોટાંચાં છે. તે વ્યત્ત સમાજમાં પ્રચલિત કહેવતોનો પળ દૂટથી ઉપયોગ કર્યોં છે. મ્ન્ય વાંચતા વેંત જ લેખકની સર્વતોમુખી પ્રતિભાનો પરિચય આપણને ધયા વિના રહેતો નથી. કાવ્ય, અલંકાર, નીતિ, વ્યવહાર અને ધર્મ એ તમામ વાચકનો લેખકને તલસ્પર્શી અમ્યાસ હતો. પ્રાકૃત ભાષા તરફનો એમનો સ્કારણ ક્ષેદ અને ચતુર્વિધ સંઘની મહાતુભાવતા વિષેના તેમના વિચારો રોચક અને સૂચક છે.

અને તેમના અનેકવિધ, અમૂલ્ય, આહ્વાદજનક, ક્વચિત્ત હાસ્યજનક, અને અમ્યાસપૂર્ણ, વેધક સુભાષિતો વિષે તો કહેવું જ છું! જરા પળ સાંપ્રદાયિક વ્યામોહ વિના મને નમ્નણે કહેવાનું મન ધાય છે કે આ “નાળપંચમી કહા”ના કોઈં પળ અંશ તરફ ધ્યાન નહિ આપતાં કેવલ સુભાષિત — અંશ ઉપરથી જ એનું નિરંપેક્ષપણે મૂલ્યાંકન કરવાનું કોઈં આપણને કહે તો પળ આપણે અસંદિગ્ધતાથી કહી શકીએ કે આ કથા — મ્ન્ય — રત્ન અજોડ અને અમર થવા સર્જાયોં છે. વાળાદ, કપિલ અને વાલિદાસે, વાલ્મીકિ, વ્યાસે અને વાલ્મ્યાયને, સિદ્ધસેને અને સમન્તભદ્રે, હરિભદ્રે અને હેમચંદ્રાચાર્ય સુભાષિતોનો દૂટે હાથે ઉપયોગ કર્યોં છે. એ જ્ઞાના સુભાષિતોનો વર્તિત્તિત્ત અમ્યાસ કરવાનું મને સદ્ગાય પળ મઠ્યું છે. છતાં મારે ઇટલું અહિંઆ કહેવું જોઈએ કે મહેશ્વરસૂરિ “નાળપંચમી કહા”માં વાપરેલ સૂક્તિઓ સર્વેદેશીય છે એના કરતાં તે વિશેષ મૌલિક છે. લેખકની નવનવોંમેવશાલિની પ્રતિભાનો જે દટ અને અવિસ્મરણીય પરિચય એ સુભાષિતો દ્વારા મને થયો અને એ પરિચયથી મને જે અલૌકિક આનંદ ધયો તે લગભગ અવર્ણનીય છે. “રસાત્મક કાવ્યં વાક્યમ્” અને “રસો વૈ મ્ન્ય” કે શ્રી મુનશીજીનો વર્તમાનયુગને વંધવેસતો “રસોલ્લાસ” યા “રસાલ્લાદ” શબ્દ જરાંય યોગ્ય નથી. આમ તો નીતિ, શોક્ય, સ્ત્રીજાતિ, પ્રેમ — ક્ષેદ, કન્યા, મારણ, મિત્રતા, વાઙ્ — વૈધવ્ય, દાંપલ, યાચના, વિશ્વધર્મ, વ્રત્યા, પ્રતિવોદ, ધર્મ, સમભાવ, વ્યવહાર, આય, વ્યય, ધન, નિયમ, ચિત્તશુદ્ધિ, અમાલ, સતી સ્ત્રી, રતિવિદ્યા, શારિત્ર, આરા, નિરાશા અને રાજનીતિ શ્લાદિ શ્લાદિ વિપયોનાં અનેકાનેક, મૌલિક, તલસ્પર્શી, અમ્યાસસૂચક અને વેધક સુભાષિતો વાપર્યાં છે જે દરેકને અર્ધીં ચર્ચવાનો જરાય અવકાશ નથી તેથી માત્ર અમુકના અર્ધીં નમ્નણો આપી સંતોષ પકડીશ.

સુભાષિતો

ધાર્મિક, નૈતિક, સામાજિક અને વ્યાવહારિક પ્રસંગો સર્જા આવશ્યક વિષયો ઉપર મહેશ્વરસૂરિ એવા ઘણાં સુભાષિતો વાપર્યાં છે જે વાંચવાથી તેમના સામાજિક, ધાર્મિક, નૈતિક અને વ્યાવહારિક અનુભૂત જ્ઞાનનો અને તેમની અપૂર્વ વેદ્યક દૃષ્ટિ તથા અઠંગ અમ્યાસનો આપણને સંપૂર્ણ પરિચય મળે છે. પ્રચલિત કહેવતો, શિક્ષામૂલ્યો અને સમયાનુકૂળ સુભાષિતો જાહેર અને પગલે વાપરી તેમણે તેમના તે તે વિષયના તલસ્પર્શી અમ્યાસથી આપણને જ્ઞાત કર્યાં છે. સુભાષિતોના વારંવારના ઉપયોગથી આપણી સુરુચિને જરાય પ્રત્યાઘાત થતો નથી એ વતાવે છે કે તેમને કલ્પના દૃષ્ટિ પણ સિદ્ધ હતી. સ્ત્રી માનસનો તેમને ઘણો જ ચારીક અમ્યાસ હતો. નાનકડાં અને નક્કર ઘટનાઓથી બ્યાસ શિક્ષાસૂત્રોનો ઉપયોગ પણ તેમણે આહ્યાને આહ્યાને છૂટે હાથે કર્યો છે. ઘણું ઘણું લખીને જ કહી શકાય તેવી વાચતો સમયાનુકૂળ, પ્રચલિત, અને વાચ્યમય શિક્ષાસૂત્ર દ્વારા લેખક કૌશલ્યપૂર્વક વતાવી શકે તો જ અને ત્યારે જ લેખક પ્રતિભાસંપન્ન છે એમ કહી શકાય.

ઉપર્યુક તમામ કવનોને વરાંવર સમજવા આપણે ષોડા સુભાષિતોને સમજવા પ્રયત્ન કરીએ:—

ક્રિયા ગમે તેવી લઘુ હોય પણ જો તે શુભભાવપૂર્વક કરવામાં આવી હોય તો મુલકને આપનારી ધાંચ છે એ વતાવવા લેખક અમૃતાંશનો દૃષ્ટાંત આપી કહે છે:—

“વિસમવિસેન મરતં કિલ્લિ ર્પ્લેદ્ અમયસો?” ॥ ૧૧૧ ॥

સ્ત્રીઓ માટે શોક્યનું હોવું જેટલું આ સંસારમાં દુઃખદાયક છે તેટલું વીડું કશું દુઃખદાયક નથી એ સૂચવવા સ્ત્રી માનસના અજોડ અમ્યાસી શ્રીમહેશ્વરસૂરિ પ્રથમ આહ્યાને આહ્યાને ૨૯ મી ગાયમાં કહે છે:—

“વરિ હલિઓ વિ હુ મત્તા અનન્નમ્મો ગુણેહિં રહિઓ વિ ।

મા સગુણો ઘહમ્મો જદ્ રાયા ચક્કવદ્દી વિ” ॥ ૧૧૨ ॥

મર્તા ગુણવાન અને ચક્કવર્તી રાજા હોય પણ ઘહ સ્ત્રીઓ વાલ્કો હોય તો તેના કરતાં નિર્ગુણ અને હલ્લ દાંકનાર શ્વેદુત જો તેને વાક જ સ્ત્રી હોય તો તે સારો. શોક્યનું હોવું સ્ત્રીઓ માટે દુઃખની પરંપરાનું એક મોટું કારણ અનાદિ કાલથી મનાતું આવ્યું છે—સ્વાસ કરીને હિંદુ સંસારમાં. શોક્યનો પ્રથા તરફનો મહેશ્વરસૂરિનો સચોટ અળગમો આપણને એવા અનુમાન કરવા તરફ લઈ જાય છે કે ઈ. સ. ની અગીઆરમી સદીમાં શોક્ય કરવાની રીત કાંતો વિશેષ પ્રચલિત હતી અથવા તેના તરફ ઘણો જ સવલ અને સ્પષ્ટ અળગમો હતો. આટલું કહેવા છતાં પણ વાચકના મનમાં રહેને શંકા રહી જાય એમ માની લેખક તે જ આહ્યાને આહ્યાને ૪૨ મી ગાયમાં સુલંદ સ્વરે પોકારીને કહે છે:—

“સંકરદરિયંમાણં ગઠરી સ્પષ્ટી અદ્દેવ ચંચાણી ।

ઘદ્ જદ્ પદ્ધો દ્દ્દા ઠી મહિલા દ્વરદ્દા ઠેટ્ટી” ॥ ૧૧૩ ॥

શંકરને જેમ ગૌરી, વિષ્ણુને જેમ લક્ષ્મી અને વ્રહ્માને જેમ સાવિત્રી રૂપ છે તેમ પતિને મહિલા રૂપ હોય તો તે મહિલા; નહિ તો વકરી. અગીઆરમી સદીનો, સ્ત્રીસ્વાતંત્ર્યનો જન્મર હિમાયતી લેખક એથી પણ આગલ કહે છે અને એ જ આહ્યાને આહ્યાને ૪૬ મી ગાયમાં અંતિમ વાક્ય ઉચ્ચારે છે:—

“નિર્દરી ઘરવાયો સગ્ગો ષોડાન સોદ્ મહિલાય ।

દ્વરો ગરગો અગિઓ સરવેસુ ય કર્પિયા યો વિ” ॥ ૧૧૪ ॥

પ્રોટ મહિલાઓ માટે તો ઘરવાસ જો શોક્ય નિનાનો હોય તો જ તે સર્ગતુલ્ય છે; અન્યથા શાસ્ત્રમાં તો તેને નરપતુલ્ય જ કહેલ છે. શ્વેદ, વિયોગ, પુરુષસ્વભાવ, રંદાપણું, વત્યાઓનું આહ્યાને, અને દારિદ્ર્ય કમોરે ઘરના શ્રીમહેશ્વરસૂરિના મંત્રણ્યો સુંદરી નામના સ્ત્રી પાત્રના મુલકનાં મુલકના વાક્યો દ્વારા આપણને જાગવા મળે છે:—

“કિંચૂનો વિ દુ પળભો દુઃખં અહદાર્ણં મળે દેહ ।
 જો પુળ મૂલચિદ્ધો મરણં ચિય કુગદ્ લુવદ્દેણં ॥ ૧૧૬૭ ॥
 યતિ મા જાઓ નેહો હોજનં મા પુળો યદં નદ્દો ।
 અદંતણં વિ સેવં હોયળરિડળો નિહાળસ્સ ॥ ૧૧૬૮ ॥
 અવરાદેળ વિરતો દુઃખં ન વિ દેહ વહ્લો જદ્ વિ ।
 અવરાદેળ વિળા પુળ જીયં સો નિચલં લેદ્ ॥ ૧૧૬૯ ॥
 મળયહ્લહો વિરતો વિળાવરાદેળ કમ્મદોસાઓ ।
 સરિઓ સરિઓ દુઃખદ્ અંગાઈં નદ્દસહો ઈવ ॥ ૧૧૭૦ ॥
 ધણા ઠા મહિલાઓ જાળં પુરિસેદ્દિં કિત્તિઓ નેહો ।
 પાણ્ણ જઓ પુરિસા મહુધરસરિસા સદાવેણં” ॥ ૧૧૭૧ ॥

અર્થ:—સ્રેહ ઓછો યવો હોય તો પળ શુક્તીઓના મનને અતિદારુણ દુઃખ આપે છે તો તે સ્રેહ સમૂહ્યો નદ્દ ધાય તો તો મરણ જ નિવજાવે. પ્રથમથી જ પ્રેમ ન વંધાય તે સારું; પરંતુ એક વખત દૃઢ થયેલો સ્રેહ નારા પામે તે તો ઠીક નહિ જ. પાછળથી નદ્દ ધનાર નિધિના દર્શન પહેલેથી જ ન ધાય તે શ્રેષ્ઠ. પ્રિય-જન અપરાધે કરીને જો વિરક્ત ધાય તો તે દુઃખકારક નથી થતો; પણ અપરાધ વિના રાગરહિત બનેલો વૃદ્ધમ મરણનું નિમિત્ત અવદ્ય બને છે. પૂર્વકર્મના વિપાકે અપરાધ વિના વિરક્ત થયેલ પ્રિયજન જેમ જેમ યાદ આવે તેમ તેમ શરીરમાં પેટેલ શલ્યની જેમ દુઃખ આપે છે. આટલું કહ્યા પછી સુંદરી પાસે લેખક બોલાવવાયે છે “તે મહિલાઓ ધન્ય છે જેઓને પુરુષો સાથે કૃત્રિમ સ્રેહ છે” ઇલાદિ ઇલાદિ. કૃત્રિમ સ્રેહ હોય અને તે નદ્દ ધાય તો મનને આઘાત ન લાગે પરંતુ પ્રેમીજન સાથે ઓતપ્રોત થઈ ગયા પછી પ્રેમનો વેગ કમી થતો દેખાય તો અવશ્ય લાગી આવે. તો પછી ભ્રમર જેવા ચંચલ અને છોલ્હીથી સ્વભાવવાળા પુરુષો સાથે પહેલેથી જ કૃત્રિમ સ્રેહ રાખ્યો હોય તો પાછળથી દુઃખ સહન કરવાનો વખત ન આવે. આ છેલ્લી કહેવતમાં મોઠવેલ અથવા સૂચવેલ નક્કર સલ્ય પૂરતા, સુંદરી સાથે, લેખક સંમત છે કે નહિ તે તો ન કહી શકાય પરંતુ વિના કારણે રાગરહિત બનનાર પ્રિયજન મહાન્ આપત્તિનું કારણ છે એટલું તો લેખક સુંદરીની જેમ જસ્તર-સદ્દયતાથી જ્ઞાનતા જગાય છે. આગલ ચાલતાં આ વધા દુઃખનું કારણ સ્રેહ છે એમ કલ્પી અસંગ ભાવને પોષનારાઓને લેખક અંજલી આપે છે. જુઓ :-

“નેહો વંધનમૂલં નેહો લજ્જાદનાસઓ પાવો ।
 નેહો દુઃખદ્દમૂલં પદ્દિયઈં દુઃખલભો નેહો ॥ ૧૧૭૫ ॥
 ધણા તે વરમુળિળો મૂલં નેહસ્સ જેદ્દિં પરિચ્છિદ્ધં ।
 ધણાળ તિ તે ધણા બાલ ચિય જે સવં પત્તા” ॥ ૧૧૭૬ ॥

અર્થ:—સ્રેહ એ વંધનનું મૂલ છે; સ્રેહ તો લજ્જા વગેરેનો નાશ કરનાર પાપ છે. દુર્ગતિનું મૂલ પણ સ્રેહ જ છે અને હંમેશાની દુઃખદાયક વસ્તુ પણ એ અનુરાગ જ છે. માટે તે શ્રેષ્ઠ મુનિઓ ધન્યવાદને પાત્ર છે કે જેમણે સ્રેહનું મૂલ કાપી નાસ્યું છે અને એ ધન્ય મુનિઓમાં તેઓ તો ખાસ ધન્યવાદને પાત્ર છે જેમણે વાલ્કળ્યમાંથી જ તપ આદર્યું છે. અહિંઆ લેખકની સદ્દયતા સ્પષ્ટ તરી આવે છે. વ્યાવહારિક જ્ઞાનમાં લેખક કેટલા પ્રવીણ હતા તેની તો સુંદરીના મુલમાં મુકેલ નિશ્ચોક્ત શ્લોકો આપણે બાંધી દીધા સ્વારે આપણને પૂરેપૂરી જાણ ધાય છે :-

“નવસુવદ્દેણં યદ્દેં ધાલાળ ય ધગયાળ નિયમેળ ।
 નિદોસાય વિ વોસા સંભાવિજ્જતિ હોવ્દ્દિ” ॥ ૧૧૮૬ ॥

અર્થ:—નવસુવતિઓ, યતિઓ અને વાલ્કળ્યે મળે નિર્દોષ હોય પણ જો એકલા હોય તો તેમાં લોકો દોષની સંભાવના કરે છે. આગલ વધી લેખક એક શાશ્વત સલ્ય સુંદરીના મુલે ઉચારે છે. તેઓ કહે છે

कन्या जन्मे ल्यारे शोक करावे छे; उंमरे मोटी थाय ल्यारे चिंता करावे छे अने परणे ल्यारे खर्च करावे छे. आ रीते कन्यानो वाप हमेशानो दुःखीयो ज होय छे. जुओः—

“उपपन्नाए सोमो वहुंतीए म वहुंए चिंता ।

परिणीयाए उदन्तो जुवइपिया हुक्खिओ निचं” ॥ ११८८ ॥

केटछुं धास्तविक चित्र ।

महेश्वरसूरिना शिक्षासूत्रो जेटछां सचोट छे तेठछां मौलिक छे. एनां भरेल विशाल ज्ञानराशि अने अनुभवयुक्त ठापकापणुं उगभग अद्वितीय छें. “पंचतंत्र”मां के “हितोपदेश”मां जे हितशिक्षाओ प्रत्येक वार्त्तामां गोठवे छे तेवी ज अहिंआ पण आरुयाने आरुयाने आपणने जडी आवे छे. आ शिक्षासूत्रो तेमना पूर्ववर्त्ता साहित्यमांयी महेश्वरसूरिए शब्दफेर साथे तफडावी काढ्या होय एम पण देखातुं नथी. कारण के दरेक शिक्षासूत्र एटछुं मौलिक देखाय छे के आपणने जराय एम छाग्या विना रहतुं नथी के लेखकनां अनुभवमांयी अने सूक्ष्म निरीक्षणमांयी ए हितशिक्षा सीवे सीधी टपकी शब्दनुं स्वरूप पकाडे छे. मांरी आ मान्यता मने एम कहेवा प्रेरे छे के लेखक समाजना अने संसारनां ऊंडा अम्पासी हता. ते उपरांत आ अनुभव तेमणे कोई बीजा पासेयी मेळव्यो हतो एम पण नहि परंतु तेओए पोते गृहस्थ जीवन सारी रीते मोगवुं होवुं जोईए. अन्यथा एमनी उक्तिओमां जे सामर्थ्य अने वेग छे ते संभवी शके नहि. मानी पुरुषोना मनने दुःख आपनार वस्तुनी गणना करती वखते लेखक कहे छे :—

“भङ्गमक्खलगमकजं कजविणासो रिणं च गुणनिंदा ।

पञ्चयाराकरणं दूमंति हु मागविहवाण” ॥ ११९२ ॥

अर्थः—कलेक, अकार्य, कार्यनुं बगडवुं, देवुं, गुणनिंदा अने प्रत्युपकार न करवो आटला वानां मानी पुरुषोने दुःख दे छे. सर्व भयमां मरणनो भय सौधी मोटो छे. माणस मखानी तैपारीमां होय छतां मरण गमतुं नथी ए बताववा सूरेश्री कहे छे :—

“अंगीकए वि मरणे मरणभयं तह वि होइ जीवस्स ।

कहुओसहरस पायं कहुयं चिय नियमओ जेण” ॥ ११९० ॥

अर्थः—मरण अंगीकृत करुं होय छतां पण जीवने मृत्युनो भय होय ज छे कारण के कडवा औपधनुं पान नियमपूर्वक कडवुं ज होय छे. खी कदि पण निराधार होती ज नथी. खी खभाव ज एवो छे के गमे ते अवस्थामां एने खामी तो जोईए ज. आ अनुभवजन्य घटना सूरिवर्ष निम्नोक्त सुभाषितमां गोठवे छे :—

“जणओ कुमारभाषे तारखे तह य होइ भत्तारो ।

विद्वत्तर्णमि पुत्तो न कया वि गिरासिआ नारी” ॥ ११९०९ ॥

अर्थः—कौमार्य वखते वाप, लुवानीमां घर्णा अने वृद्धावस्थामां पुत्र रक्षण करे छे. नारी कदि निराश्रित होती ज नथी. “Suspicion in friendship is poison” ए त्रिकालाबाधित सत्य लेखक निम्नोक्त सुभाषितमां गोठवे छे :—

“हुंसाहुचविमारो जह कीरइ इयरलोववयणेसु ।

तह जइ बछइभणिए वा गेहो कित्तमो नूण” ॥ ११२३२ ॥

अर्थः—योग्य वचन छे के अव्यय ए विचार बीजा लोकोना वचन परते करवामां आवे ए तो जाणे के ठीक; परंतु ए जो प्रियजनना संबंधनां करवामां आवे तो तो पडी ए गेह. कृत्रिम ज छे एम ज समजवुं जोईए. पाके घडे कांटा न चडे ए वर्तमान लोकोकि ते वखते केटली प्रचलित हती तेनुं प्रमाण निम्नोक्त सुभाषित पूरुं पाडे छे :—

“याखणं तरणार्णं लग्गद् घेट्ठा मुद्देण लोयार्णं ।
धीरंति नेय जेणं इह कप्पा पक्कमंदागं” ॥ ११२४४ ॥

प्रियमेलिकानो स्पर्श उपारे द्रमकने वाले छे ल्यारे द्रमक विचार करे छे के आवी रूपवती कल्पना अस्मासुधी अविवाहित रहे नहि कारण के पाकेली अने स्वादु रस्तामा आवती बोरडी कोई पण छोडे नहि :-

न हु पदि पक्का घेरी मुद्दह लोयण जा ररमा ॥ ११२४६ ॥

प्रियमेलिकाने मुक्तीने - छोडौने द्रमक पण चाल्यो गयो ते बखते प्रियमेलिका पोताना खीवने धिकारे छे. एनी उपर फीटकार बरसावे छे ते बखते लेखक तेनी पासे बोलावे छे के खीनो भव ए ज दुःखतुं कारण छे; तेमां पण बाजविधवापुं अने भाग्यहीनता ए तो विशेष दुःखदायक छे. सूरिशी द्रष्टां आपी समजावे छे के ते तो गुमडा उपर पोल्लो पाय तेना जेबुं छे. जुओ :-

“हरिषत्तं चैव दुहं तत्थेव य अद्दुहं च दोहगं ।
रंत्तं वालापु जह पिडओ गंडउवरम्मि” ॥ ११२५९ ॥

एके बीजा पासेयी सांभय्युं; बीजाए बीजाने कलुं अने बीजाए पोताना धरतुं उमेरी मीठुं, मरुं, मरी किंत्तदन्तीने बहेती मुक्ती. ए किंत्तदन्तीमां तथ्य जणाय होतुं नथी, छतां निर्दोष माटे तो ए खरेखर प्राणघातक निबडे छे. एटले एवी किंत्तदन्ती अथवा लोकापवाद तरफ कयालेखक पोतानी घृणा दाखवतां कहे छे के माणसो एक बीजा उपर विश्वास मुक्ती निर्दोषने ध्यर्थ दंडे छे. जेवी रीते आकाश रंग विनातुं होवा छतां लोको तेने नीलवणुं कल्पे छे. जुओ :-

“निदोसं पि हु लोओ विद्दह अलोसवयणवचद्दओ ।
चअरहियं पि जेणं भग्गद् जगो नीलमायासं” ॥ ११२५५ ॥

छात्रले सांभय्युं कलमायुं होय ल्यारे अथवा एक बीजानी पसंदरीने जराय लक्ष्यमां राखवामां आवी न होय ते बखते, दंपती - जीवन दुःखदायक तो बने ज छे; पण ए उपरांत हास्यपात्र पण बने छे ए तरफ अंगुलिनिर्देश करतां कपालेखक जपसेन अने शीलवतीना योग्य संयोगने अनुच्छेदी कहे छे के रूप - छावण्य बगेरेमां एक बीजायी जुदा पडतां युगलोने संयोग कष्टदायक ज नहि पण हल्लमां जोडेह ऊंट अने बळदना संयोगनी माफक दुःख अने अशोभाकारक पण बने छे. जुओ :-

“मिद्दुगणं संजोगो रूपाइविल्लक्खणाण अइदूरं ।
हुचखासोहा - जगओ उट्टवलिहण व हल्लमि” ॥ ११४०६ ॥

आगळ चाली विद्वान लेखक याचनानुं माहात्म्य समजावतां द्रष्टांत आपे छे के जेवी रीते कर्णराजाए विष्णु भगवानने शरीरतुं बखतर पण आपुं हतुं तेवी रीते याचना कोई करे ल्यारे तेनी योग्यतायोग्यतानो विचार सरखो पण नहि करवो जोइए. जुओ :-

“अहवा जुत्तमजुत्तं एयं न गणंति पत्थणे गहवा ।
दिअं कप्पेण जओ विद्दु(एद्दु)स्त सरीरकयचं पि” ॥ ११४३३ ॥

अहिंआ एटलं जणावतुं जरुत्तुं छे के कर्णं पोतानुं शरीर विष्णुने नहि पण इन्द्रने बखतररूपे उप-योग करवा आपुं हतुं एटले “विण्डु” शब्दने बदले “जिण्डु” नामनो इन्द्रवाची शब्द पाठांतररूपे कल्पवो जोइए. बीजी प्रतिओ न मळे अने आ कल्पनाने समर्थन न मळे सांसुधी निश्चितरूपे न कही शक्याय. पत्नी, लक्ष्मी, मित्र अने शास्त्रतुं फळ शुं छे ए संबंधे लेखके धापरेल एक सुभाषित खूब ज अनुभवपूर्ण छे. तेओ कहे छे के पत्नीतुं फळ रति अने पुत्र, लक्ष्मीतुं फळ दान अने भोग, मित्रतुं फळ निवृत्ति अने शास्त्रोतुं फळ धर्म छे. जुओ :-

“रहस्युत्तफला मन्त्रा लच्छी वि हु दानभोगफलसारा ।

निन्दुहफलो य मितो धम्मफलाइं च संख्याइं” ॥ ११४४० ॥

विश्वधर्म जेवी कोई वस्तु होई शक्ति नहि. एक ज. धर्म स्थापवो ए' तो एक घेलछा मात्र छे. उपदेश सौ कोईने एक रूपे परिणमतो ज नयी. माटे पोताना मत तरफ सौ कोई वळे एवुं इच्छवुं ए तदन व्यर्थ छे ए दर्शाववा कविश्री महेश्वर सूरि कहे छे के सवव्य जीवोने पोते जे ग्रहण कयुं ते ज ग्रहण कराववा कोण समर्थ यई शके ? मन्ना, मनु अने मांधाता वगैरे घणा होवा छतां एक जगतने एक मतवाळुं के एक धर्म-वाळुं फरी शक्या नहि तो अन्यथी शुं यई शके ? जुओ :-

“बंभाहएहिं मणुमाइएहिं भंयत्तमाइराइहिं ।

जयमेगमयं काठं न सकिडं यहुहि किमणेण ?” ॥ ११४८४ ॥

छांवा वखतनी दीक्षा के विविध विषयतुं विपुल ज्ञान मोक्षप्राप्ति माटे जरूरतुं नयी. शुभ भाव विना वधुं नकामुं छे. क्रिया करवाथी भावशुद्धि न थती होय तो ए क्रियानो काई अर्थ नयी. क्रिया ए तो आत्मानो व्यायाम छे. ए व्यायाममांथी शुद्धभावतुं नवुं लोही सर्वैवानुं छे. आम न वने तो क्रियाकांडनो काई अर्थ नयी. जप्रसेने षोडा ज वखतमां कैवल्य प्राप्त कयुं उपारे घणी छांवी प्रव्रज्याना पर्यायवाच्य हजु ज्या ने खां ज पढ्या हता. ए दर्शाववा महेश्वरसूरि कहे छे :-

“चिरपध्वजा नाणं एयं न हु कारणं हवइ मोक्खे ।

जरस्सेव सुहो भावो सो चैव य साहए कज्जं” ॥ ११५०२ ॥

ज्ञात्री स्त्रीओ एक ठेकाणे भेगी यई होय एमां सारावाट नहि तेमज ज्ञाज्ञा कागडाओ देखाय तो ते पण अशुभसूचक छे; ज्ञाज्ञा डरपोक माणसो भेगा घपा होय खां पण काई भलीवार न होय. आ लोकमान्यता कविश्री निम्नोक्त गाथा द्वारा जणावे छे :-

“कागा फापुरिसा वि च इत्थीओ वह च गामकुड्डया ।

एगट्टाणे वि डिवा मरणं पाधंति अइयहुदा” ॥ १०१४५२ ॥

धावा तो सेंकडो सुभापितो आख्याने आख्याने वेरायेछा मळी आवे छे परंतु ए वधाने चर्चवानो अहि अवकाश नयी. आ सुभापितोनी बराबर अभ्यास कर्या पट्टी आपणने ए निश्चित रीते विदित याय छे के श्रीमहेश्वर सूरि समाजना, संसारना अने स्त्री मानसना अजोड अभ्यासी हता. अन्य आख्यानोमां आवतां घोडां पीजां सुभापितो जोईए.

वैभवथी जे फलतो नयी अने यौवनकाले विकारने वश थती नथी ते देवोने पण पूर्य छे तो मनु-प्यमां पूजनीय वने एमां नवाई शी ? अनासक्त योगीनी सर्वधर्मसामान्य ए व्याख्या महेश्वर सूरिने पण मंजूर छे, ए आ सुभापितथी आपणने जाणवा मळे छे :-

“विहवेण जो न मुलइ जो न विचारं करइ छारुणे ।

सो देवाण वि पुओ किमंग पुण मणुयलोयस्स ?” ॥ २१५५ ॥

“जन्मना जायते शूद्रः संस्कारी द्विज उच्यते” आ चतुर्वर्णनियामक तटस्थ अने उदार ध्याष्टपातुं घुरेल प्रतिविध, स्त्री - पुरुषना लक्षणकथन संबंधे वापरेल निम्नोक्त सूक्तिमां आपणी नजरे चडे छे :-

“मायाइविकसिपुणं पुरिसो वि हु इरिषया इहं होइ ।

इत्थी वि सरलहियया पुरिसो इह होइ संसारे” ॥ ३११७ ॥

खरुं ज छे के मायादिदुर्गुणवाळो पुरुष स्त्री करतां जराय च्छडीयातो नयी उपारे सरलहृदया स्त्री पुरुष करतां छे'ज पण उतरती नयी.

મહેશ્વર સૂરિનો સંસારનો તથા સમાજનો અભ્યાસ કેટલો વેધક અને વિશાળ હતો તે તેમણે વાપરેલ સાતમા આશ્વાનના એક વ્યાવહારિક સુમાપિત ઉપરથી આપણને જાણવા મળે છે. તેઓ માને છે કે સંસાર ઉપર જ સ્વર્ગ અને નરકનો અનુભવ થઈ રહે છે, તે પછી શાશ્વત્વ વાપરેલ સ્વર્ગ અને નરકના અસ્તિત્વસૂચક પ્રતીક કાવ્યનો વિષે શા માટે અવિશ્વાસ ધરાવવો જોઈએ? Instead of going to heaven we can bring down heaven on earth. સંસારમાં સ્વર્ગનાં હુલ્લ અનુભવનાં હોય, દેવલોકના દિવ્યાનંદ અને મજા - મસ્તી હંટવાં હોય તો એક તો સ્વર્ગ ત્યાં ન હોવી જોઈએ, ત્યાં દારિદ્ર્ય ન હોવું જોઈએ, ત્યાં વ્યાધિઓ ન હોવા જોઈએ અને ત્યાં સંતાનમાં કન્યાનું વાહુલ્ય ન હોવું જોઈએ. આટલાં વાનાં હોય તો સંસાર એ સ્વર્ગ-તુલ્ય જ છે; અન્યથા તે નરક સમાન છે. આ ચાર વસ્તુ જેની પાસે હોય તે જીવનનો રસાસ્વાદ માગી શકે. સાતમા આશ્વાનમાં વન્નામ્ નામના દિવસે તેની સ્ત્રી કન્યા પાસે નિમ્નોક્ત ગાયા તેઓ કહેવડાવે છે: -

“દુકલનં વાહિદં ધાહી તદ્દ કષ્ટયાણ વાહુલં ।
પચક્ષરં નરયમિળં સસ્થુવદ્દં ચ વિ પરોક્ષં” ॥ ૭૧૬ ॥

જેન સાધુ માટે લગભગ અસ્પૃશ્ય ગણાતા રાજનીતિ જેવા ગૃહન વિષય ઉપર પણ પોતાનો દ્રઢ અને અનુભવસૂચક અભિપ્રાય સૂરિવર્યે જણાવ્યો છે. તેઓ કહે છે કે કર્ણધાર વિનાના વહાણ જેવી સ્થિતિ અમાલ્ય અને શિષ્ટજન વિનાના રાજ્યની છે: -

“કર્ણગદારવિહીનં યોદિયં જહ્ જલંતિ ઢોહેદ્ ।
સિદ્ધમહંતરહિયં રજં પિ હુ તારિસં હોદ્” ॥ ૮૧૨ ॥

શકુન શાસ્ત્ર જેવા વ્યાવહારિક વિષયના સંબંધમાં પરાપૂર્વથી ચાલી આવેલી એક રુઢિને સૂરિવર્યે સૂક્ષ્મમાં સુંદર રીતે ગુંથી કાઢી છે. આંધળો, કુદરતા રોગવાળો, લંગડો, હોઠ કપલો, નાક-કાન વિનાનો - આટલાને પ્રસ્થાન કરતી વખતે શુભ પઠ્ઠની આશા સેવનારે પ્રયત્ન પૂર્વક વર્જના: -

“અંધો કુટ્ટી પંગૂ છિદ્રોદ્ધો છિન્નકચનાસો ય ।
પદમં ત્રિપ ચલિપુર્ગં વજ્રેયન્વા પયત્તેર્ગં” ॥ ૯૧૦ ॥

કામદેવના સર્વલિંગીપણા વિષે અને સંગીતશાસ્ત્રની પ્રાસાદિકતા વિષે સૂરિશ્રી દસમા આશ્વાનમાં કહે છે કે સંગેમરમની પૂતળી સદૃશ કોઈ નાજુકનયનીના હાવભાવથી અને સંગીતના મધુર આલાપથી જેતું હૃદય મુગ્ધ થતું નથી તે કાં તો પશુ છે અથવા દેવ છે: -

“વરહુવદ્વિલસિપુર્ગં ગંપચ્ચેર્ગં ચ પ્રથ લોયંતિ ।
જરસ ન હીરદ્દ દિયયં સો પસુઓ અદ્વ પુણ દેવો” ॥ ૧૦૧૨૧૪ ॥

આટલી ચર્ચા પછી આપણે એમ કહેવાની સ્થિતિમાં જરૂર હીએ કે “નાગપંચમી” એક એની જ જાતિનો અલૌકિક પર્વકથા ગ્રન્થ છે. તેના વિદ્વાન લેખક શ્રી મહેશ્વર સૂરિ એક પ્રકાંડ પંડિત, કુશલ કવિ, અઠંગ અમ્યાસી અને નિપુણ સિરીશ્વક હતા.

પ્રાકૃત ભાષા અને સંઘ વિષેના મહેશ્વર સૂરિનાં “નાગપંચમી” કથાન્તર્ગત મન્તવ્યો

*

પ્રાકૃત ભાષા

“નાગપંચમી”કથાના લેખક શ્રી મહેશ્વર સૂરિનો પ્રાકૃતભાષા તરફ પક્ષપાત હતો. “મંદલુદ્ધિવાલ્યાં મનુષ્યો સંસ્કૃત કાવ્યના અર્પને જાણી શક્તા નથી તેથી સૌ કોઈથી મુલેથી સમજી શકાય તેવું આ પ્રાકૃત રચ્યું છે. મૂદાર્પવાલ્યા દેસી - પ્રાકૃત શબ્દોથી રહિત, અલંકૃત સુંદર વર્ગોથી રચેલું, આનંદદાયક, પ્રાકૃત, કાવ્ય

कोना हृदयने सुखं धापतुं नयी? परोपकारत पुरुषे तो आ लोकने विषे ए ज भापा: बोल्वी जोईए के जेनापी बालादिक सर्वेने विशेष बोध थई शके।”^{५८}

उपर्युक्त शब्दोमां प्राकृतभाषा तरफनी पोतानी अभिरुचि श्री महेधर सुरिपर असंदिग्धपणे अने खूब ज अप्रहृष्टपूर्वक बतानी छे. एटले प्राकृतभाषानी उपयोगिता, तेनो संस्कृत साथेनो संबंध, तेनी हृदयंगमता, सुखबोधकता अने तेना तरफना सर्वव्यापी आदरभाव वगैरे विषे—खूद भगवान् महावीरजी मांडी प्राचीन, अर्वाचीन जैन—जैनेतर विद्वान वगैरेए जे काई कछुं छे तेनी हूंक नोध, लेखकना प्राकृत तरफना प्रेपने पूरो न्याय आपवा, लेवी अने धावश्यक छे.

अहंतो धर्मनी प्ररूपणा अर्धमागधी (प्राकृतनो ज दौरसेन्यादिनी मापक एक भेद) भाषामां करे छे.^{५९} औपपातिकसूत्र जणावे छे के भगवान् महावीर कृणिकने अर्धमागधी भाषामां धर्मोपदेश आपता हता.^{६०} अर्धमागधी भाषा जे बोले—वापरे तेने “भापार्थ” (भाषा + आर्थ) कहेवा एम प्रज्ञापनाकार श्यामाचार्य कहे छे.^{६१} भगवतीसूत्रमां कछुं छे के देवो पण अर्धमागधी भाषाने प्रिय गणे छे अने बोलाती (कथ्य) भाषाओमां ते ज भाषाने विशिष्ट स्थान छे.^{६२}

आगमो माटे अर्धमागधी भाषा पसंद करवामां भगवान् महावीरनी सफळ दीर्घदृष्टिनुं आपणने अमोघ दर्शन पाय छे. दृष्टिवाद नामना बारमा अंग सिवायना नथा कालिक, उत्कालिक अंगसूत्रोने प्राकृतमां बोधनामां अने रचवामां छी—बाल वगैरे जीवोने ते वांचवामां सरज्जता रहे ए ज एक शुभाशय हतो.^{६३} दशवैकालिक टीकांमां याकिनीसूनु हरिभद्रसूरि पण एक श्लोक उद्धृत करी ए ज तात्पर्यनुं कहे छे.^{६४} सर्व सिद्धान्त ग्रंथोने संस्कृतमां रूपांतरित करवानी इच्छामात्र ज सेवनार सिद्धसेन दिवाकरजीने श्री महानुभाव संघे पाराचिक नामनुं प्रायश्चित परमाव्युं हतुं. आ घटना श्री संवना सर्वोपरिपणानी जेटली द्योतक छे तेटली ज सौ कोईए अर्धमागधी भाषा ज वापरवी ए वावतना आग्रहनी व्यंजक छे—समर्थक छे.^{६५} अहिं तो, गणधरो, पूर्वधरो के विद्वान मुनिवरोने संस्कृत भाषा आवडती नो’ती एम नो’तुं. तेओए संस्कृतमां पण प्रकांड विद्वत्ताथी भरपूर भाष्यो, टीकाओ वगैरे तेम ज अनेकानेक संग्रहग्रन्थो लखयाना दाखलाओ प्रकट थया छे अने कोण जाणे केटलाय हजु अप्रकट पण हशे।

५८

सहयकव्वस्सत्थं जेण न जाणंति मंहसुद्धिया ।

सव्वाण वि सुहवोहं सेण इमं पाइयं रइयं ॥

गूळत्थदेखिरइयं सुळत्थयथेहिं गंधियं रम्मं ।

पाइयकव्वं लोए करस न दिवयं सुहावेइ ॥

परउवधाररणं सा भासां होइ एत्थ भणियव्वा ।

जायइ जीए विवोहो सव्वाण वि बालमाईणं ॥

—नाणपंचमीकहा, १; ३-५.

५९ समवायांगसूत्र, ३५. (आगमोदय समिति प्रकाशित) पृ. ६०.

६० औपपातिकसूत्र (आ. स. प्र.) पृ. ७७.

६१ प्रज्ञापनासूत्र (आ. स. प्र.) पृ. ५६.

६२ भगवतीसूत्र (आ. स. प्र.) पृ. २३१.

६३ वर्षमानपरिकृत आचारदिनकरमां उद्धृत, उ. १५.

६४ हरिभद्रपरिकृत दशवैकालिक टीका, पत्र १०१.

६५ प्रो. गोपाणी अने आठवले अनुवादित सन्मतितर्क (पं. सुखलालजी अने वैचरदासजी संपादित) नी अर्धमागधी प्रस्तावना, पृ. ३५.

ते जमानो ब्राह्मणोनी आपखुद सत्तानो हतो. तेमनो अहं जीवनना नाना मोटा दरेक प्रसंगमां जेम सुस्पष्टरीते तरी आवतो हतो तेम भाषाप्रयोग संबंघे पण थुं. संस्कृत भाषा विद्वानोनी भाषा छे. एनो अर्थः प्राकृतभाषाभाषी वर्ग विद्वान नथी एम न करवो जोईए. एनो सीधो अने एक ज अर्थ ए छे के संस्कृत भाषा वापरवामां अने समजवामां छी - बाल - मूर्ख अने मंदबुद्धि, माणसोने एक खास विशिष्ट प्रयत्नो जरूर छे जे विशिष्ट प्रयत्न आर्थिक, सामाजिक के स्वाभाविक कारणे तेओ न करी शके, तो पछी समाजन आ मोटा भागने संस्कृतिथी विमुख राखवो. साक्षरतानो ईजाये संस्कृतभाषाभाषी लोकोए ज राखवो. आ-प्रश्नो सेजे उपस्थित थाय. ब्राह्मण विद्वान वर्ग पोताना अहंने एकदम लजी दे ए पण लगभग अशक्य जेवुं हतुं. तेथी भगवान् महावीरे अर्थमागधीमां अने भगवान् गौतमबुद्धे पालीमां, ब्राह्मणोनी आपखुद सत्ता सामेना विरोध तरीके अने पोताना धर्मोपदेशना मोजाओ वावाळ - गोपाल सुधी पहौंची शके ए ज एक परोपकारमय शुद्ध हेतुथी पोतपोताना सिद्धांतोनी प्ररूपणा करी. आ प्रथा स्थापवामां ए बने धर्मप्रवर्तकोनी निरहंता अने व्यवहारदक्षता जगाई आवे छे. टुंकामां, संस्कृतभाषाभाषी पुरुष साक्षर अने प्राकृतभाषाभाषी. निरक्षर ए जूना बखतथी घर घाळी गयेली मान्यता कोई पण जातना आधार विनानी छे ए, आ उपरथी, स्पष्ट यई जवुं जोईए.

संस्कृत पहली अने पछी प्राकृत अर्थात् संस्कृतभाषी प्राकृत उद्भवथी ए रूढ मान्यता पण एटली ज भ्रामक अने पूर्वग्रहथी भरेली छे. आ संबंघमां प्रथम ज मारे निर्विवादपणे कही देवुं जोईए के संस्कृत प्राकृतनी योनि के प्राकृत संस्कृतनी योनि ए वस्तु आपणे इतिहासथी सिद्ध करी शकीए तेम नथी. वने पक्षे विचाराणीय दलीले छे. आ वाचत तो आपणे मनुष्यमानसथी ज निश्चित करी शकशुं. मानस - शास्त्रना अमुक मूळभूत सिद्धांतो त्रिकालाबाधित सनातन सत्य जेवा छे. एटले वर्तमान समाजमां प्रवर्तती सामान्य मनोवृत्ति तरफ जो आपणे दृष्टि करशुं तो पण आ वाचतनो खरो ख्याळ आपणने मळशे. कोई पण समाज कोई पण एक काळे एकभाषाभाषी हतो ए कल्पवुं तदन अशक्य छे. संस्कारवाळी भाषा अने संस्कारविहोणी भाषा ए वस्तु तो सदा सर्वदा रहेवानी ज. ज्ञानना तरतमभावे आ भेद शाश्वत छे. साक्षरता - निरक्षरताना सर्जनजना भेद - प्रभेदो सर्व काळे विद्यमान हता अने रहेशे. एटले आटलुं तो हवे स्पष्ट ज छे के संस्कृत प्रथम नहि, तेम ज संस्कृतभाषाभाषी ज विद्वान् एम नहि. संस्कृत भाषा अल्पसंख्यकनी भाषां अने प्राकृत भाषा बहुसंख्यकनी भाषा - आ एक ज सत्य निरपेक्ष सत्य छे.

संस्कृतने दुर्जनोना हृदय जेवुं दुःखे ग्रहण करी सकाय तेवुं दाक्षिण्यविद्द उद्योतन सूरि पोतांनी वि. सं. ८३५मां रचेली मनाती प्राकृतभाषावाद्द कुवल्यमाला कथामां कहे छे. वि. सं. ९६२मां धयेल मनाता प्रकांड पंडित सिद्धिर्षि पोताना उपमितिभवप्रपंचा नामन्ता अति विस्तीर्ण कथांप्रथमां संस्कृत अने प्राकृत ए वने भाषाओ प्राधान्यने योग्य छे एम कहे छे अने उमेरे छे के संस्कृत ते दुर्विदग्धोना हृदयमां वास करी रही छे ज्यारे. प्राकृत के जे बालकोने अने बालाओने पण सदबोध करनारी अने कानने गमे तेथी होवा छतां पण ए पंडितप्रवरने गमती नथी. मंदबुद्धिवाळा माणसो संस्कृत फाल्ग्यनो अर्थ जाणी

८६ पं. हरमोविंददास हृत "पाइय - सह - महण्यो", उपोद्घात पृ. १ वी १२ तथा ४८ वी ५१.

८७ कुवल्यमाला कथा (जे. भा. ता. प्र.), पत्र ५७, ५८. (आ कपारखण्ड संपादन आचार्य जिनविजयजी करी रखा छे).

८८ उपमितिभवप्रपंचाकथापीठ, खो. ५१-५२.

શક્તા નથી એ શ્રી મહેશ્વર સૂરિએ કહ્યું છે તે તો આપણે આગળ જોયું. હરિમદ્સૂરિ, દાક્ષિણ્યવિહ ઉચોતના સૂરિ, સિદ્ધાર્પિ; તથા મહેશ્વર સૂરિએ કરેલી પ્રશંસા ઉપર, જૈન વિદ્વાનોએ એ કરેલી છે એવો આક્ષેપ કરવાના કારણમાં આવે. એ માટે જૈનેતર વિદ્વાનોના અભિપ્રાયો તપાસવા જરૂરી છે.

“શંમુરહસ્ય” જેવા પ્રસિદ્ધ જૈનેતર ગ્રંથમાં પ્રાકૃતને આર્યભાષા ગણાવી સંસ્કૃતની સમકક્ષ સ્થાપી છે. “કવિ દંડી પોતાના “કાવ્યાદર્શ” નામના અર્ધ્ય ગ્રંથમાં પ્રાકૃતના વલણ કરે છે;” ત્રિકલ્પમદેવ પોતાના “પ્રાકૃતશબ્દાનુશાસન”માં પ્રાકૃતને અનલ્પ અર્થવાહું અને સરજ્ઞતાથી ઉચ્ચારી શકાય તેવું ગણે છે—ગણાવે છે; વિક્રમીય દરમી શતાબ્દિમાં થયેલ મનાતા યાયાચરીય કવિ રાજશેખર પોતાના “કર્પૂરમદ્ધ-રીસદ્ધક”માં સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતને, કઠોરતા અને સુકુમારતાની દૃષ્ટિએ, અનુક્રમે પુરુષ અને સ્ત્રી સાથે સરખાવે છે; પ્રાકૃત કાવ્યના લાલિત્યાદિ ગુણો માટે જયવલ્લભે “વજ્રાલમ્બ”માં તો સ્વચ્છે સ્વચ્છે ઘણું કહ્યું છે; યાકૂ-પતિરાજે પોતાના “ગઝલ વદો” કાવ્યમાં પ્રાકૃતમાંથી સંસ્કૃત નીકળ્યું છે એમ સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે;” મૂળ-મદ્ધના પુત્ર કુવહલે પોતાની અપ્કટ “હીલાવદી કહા”માં એક સ્ત્રી—પાત્રના મુલે પ્રાકૃતના મારોમાર વલણ કતાવ્યા છે.” આ રીતે “શંમુરહસ્ય”ના રચનાર, દંડી, ત્રિકલ્પમદેવ, રાજશેખર, જયવલ્લભ, યાકૂપતિરાજ અને કુવહલ જેવા વિશ્રુત જૈનેતર વિદ્વાનના મુલેથી પણ પ્રાકૃતમાપના યશોગાન ગવાયા છે.

નાટ્યશાસ્ત્રમાં પણ પ્રાકૃતને વિશિષ્ટ સ્થાન છે. “દશસ્વપક”નો રચનાર કવિ ધનંજય સ્ત્રીઓની ભાષા પ્રાયઃ પ્રાકૃત હોય છે એવું સૂત્ર સ્થિર કરે છે.” એ ઉપરાંત અલંકારશાસ્ત્ર, વ્યાકરણ, પ્રાકૃત કોશો, હંદર:શાસ્ત્ર, કથાઓ, ऐतिहासिक ग्रन्थો, ચરિત્રો વગેરે વગેરે પ્રાકૃત સાહિત્યમાં પુષ્કળ ઉલ્લાસ છે. રાજા-મહારાજાઓએ પણ પ્રાકૃત વાહ્મ્યપ્ય લેખ્યું છે. કવિવત્સલ સાતવાહનની “ગાયાસતશતી”, પ્રવરસેનનો “સેતુવંધ” તથા મહારાજા યશોવર્માના આશિત સામંત યાકૂપતિરાજનો “ગઝલવદો” આના દૃષ્ટાંત છે. આ રીતે પ્રાકૃત વાહ્મ્યપ્ય, સંસ્કૃતનો માપક, સર્વે દિશામાં લેખાયેલું છે એ આપણે જોયું અને સાથે સાથે પ્રાકૃતની સુલભોધકતા, હૃદયગમતા, મધુરતા, સ્વાદુતા વગેરે વિષેના જૈન—જૈનેતર વિદ્વાનોના અમૂલ્ય અભિ-પ્રાયો પણ તપાસ્યા. મહેશ્વર સૂરિએ પ્રાકૃતની સરજ્ઞતા વિષે કાઢેલા ઉદ્ગારોનું રહસ્ય આપણને હવે વરાવર સમજાયું હોયું જોઈએ.

સંઘ

સંઘ તરફનો શ્રી મહેશ્વર સૂરિનો અનુકરણીય આદરભાવ શાસ્ત્ર નોંધવા જેવો છે. જ્ઞાન, દર્શન અને જ્ઞાતિવ્યતી ત્રિપુટીનો આધાર એકંદરે ગણો તો મહાનુભાવ સંઘ જ છે. સંઘની પૂજા કરો, સંઘનું વહુમાન કરો કે સંઘની આરાધના કરો મટલે પરંપરા જ્ઞાનની આરાધના જ થઈ. સંઘ પણ યોગ્ય માણસની, જ્ઞાતિની, મુનિની કંદર કેમાં નથી કરતો! તો પછી સંઘના પ્રોત્સાહન વિના એક ઢગલું પણ આગળ વધી શકાય તેમ તેથી. વાસ્તવ્ય, અનુશાસ્ત્રિ, ઉપવૃદ્ધિના વડે સંઘ મધ્ય જીવના ઉપકારમાં હંમેશાં તત્પર હોય છે. દેવો જેમના વૃણને પૂજે છે, ચૌદ રાજલોક જેની પાસે હસ્તામલકવત્ દેખાય છે એવા નિર્દોષ તીર્થંકર મગવાનું પણ

૧૯. શંમુરહસ્ય, પ ૧૭, ૧૮.

૨૦. કાવ્યાદર્શ, ૧, ૨૪.

૨૧. ગઝલવદો; ૬૫, ૬૨-૬૪.

૨૨. આ કથામગ્ધનું સંપાદન પ્રો. ડૉ. એ. વ. ઉપાધ્યે એ કર્યું છે અને તે સિંચી જૈન ગ્રંથમાલામાં હામણી જ પ્રકાશિત થયો છે.

૨૩. દશસ્વપક, પરિચ્છેદ ૬, ૬૦.

સંવને પ્રથમ વેદન કરે છે તો પછી વીજા માણસોએ તેમ કરવું જ જોઈએ એમાં નવાઈ શી? અર્ધમાગ-
ધીમાં છલાયેલા આગમગ્રન્થોને સંસ્કૃતમાં રૂપાંતરિત કરવાની ઇચ્છા કરનાર સિદ્ધસેન દિવાકરને શિક્ષા કર-
નાર પળ સંઘ જ હતો. અર્થાત્ ચતુર્વિધ સંવની કલ્પના અને સ્થાપના ધર્મના સંરક્ષણ માટે જ છે; માટે
ચતુર્વિધ સંઘ તરફનો ભક્તિભાવ દરેક ધર્મી પુરુષે, બતાવવો જ જોઈએ.

વિક્રમીય દૃટ્ટી શતાબ્દિની પ્રથમ પચીસીમાં છલાણલ દેવવાચક ક્ષમાશ્રમણના નંદીસૂત્રમાં સંઘનું કાવ્ય-
મય વર્ણન કરવામાં આવેલું છે જેનો ભાવાર્થ આ પ્રમાણે છે:—“સંઘસ્વરૂપ મહામંદરગિરિને વિનયપૂર્વક વેદન
ધરું છું. (તે સંઘ કેવો છે?) સમ્યદર્શન એ જ શ્રેષ્ઠ વજ્ર છે જેનું; દ્રઢ, રુદ્ધ, ગાઢ અને અવગાઢ જેનું પીઠ
છે; ધર્મ એ જ તેના ઉંચા શિલાતલેથી શોભનારા અને ચંમકનારા ચિત્રવિચિત્ર કૂટ છે; સદ્ભાવયુક્ત શીલ એ
તેનું સુગંધયુક્ત નેદનચન છે; જીવદયારૂપી તેની સુંદર કંદરાઓ છે અને ઊત્સાહી મુનિવરરૂપી મૃગેન્દ્રોથી ભરા-
યેલી છે; કુતર્કનો વિધ્વંસ કરનાર સંકઠો હેતુઓ તે મંદરગિરિના ધાતુઓ છે; સમ્યદર્શન તેનું રત્ન છે;
ઔપધિથી પરિપૂર્ણ ગુપ્તાઓની ગરજ લઘ્વિઓ સારે છે; સંઘરૂપી શ્રેષ્ઠ જલનો વહેતો અલંબ પ્રવાહ એ તેનો
હાર છે; શ્રાવકગુણરૂપી શબ્દ કરનાર મોરોથી તેની ધીંગણો ગાજી રહી છે; વિનયવિનમ્ર યતિઓને તેના શિખર
સાથે સરલાવ્યા છે; અનેકવિધ સદ્ગુણો તેના કલ્પવૃક્ષોનાં વન છે અને જ્ઞાન એ જ શ્રેષ્ઠ મણિઓથી મુશોભિત
અને સ્પૃહણીય તેની વિમલ ચૂલિકા છે.”

ઉપર્યુક્ત વર્ણન ઘનું જ અલંકારમય છે છતાં તદન સાચું છે. સંઘ એ સર્વસ્વ છે. સંઘ પાછળની મગ-
વાનુ મહાવીરની મૂલમૂલ કલ્પનાને આપણે બરાબર તપાસીએ તો સંઘની કિંમત અને મહેશ્વર સૂરિએ કરેલી સંઘ-
પ્રશસ્તિની યથાર્થતા આપણને બરાબર સમજાય.

મગવાનુ મહાવીરે વર્ણવે તે ઉઢાડી સ્વાગતા સિદ્ધાંત ઉપર પોતાની સંસ્થાના વે મુલ્ય વર્ગ પાઢ્યા. એક
ઘરવાર વિનાનો, કુટુંબકલીલા રહિત, અંધરિત્રંહી, પર્યટનશીલ, અનગાર વર્ગ અને વીજો પરિવારમાં રાચનાર, એક
ઠેકાણે સ્થાન જમાવીને લગમગ સ્થિર જેવો અગારી વર્ગ. પ્રથમ વર્ગ સંપૂર્ણ સ્વામી. એમાં પળ હી અને પુરુષ
બન્ને આવે. અને તે શ્રમણી, શ્રમણ,—સાધ્વી, સાધુ કહેવાપ. ગ્યારે વીજો વર્ગ સંપૂર્ણ સ્વામી નહિ પરંતુ સ્વામી
કરવાની ઉત્કટ અભિલાષાવાળો. એમાં હી—પુરુષ બન્ને આવે. તેમના પારિભાષિક નામ છે શ્રાવિકા અને
શ્રાવક. મૂલ કલ્પના તો વ્રાહ્મણોના ચતુર્વર્ણાશ્રમ ઉપરથી જ કરવામાં આવેલી પરંતુ તેને એવો અનોઢો ઓપ
આપવામાં આવ્યો કે જેથી જૈનધર્મના સંરક્ષણ માટે તેનો બરાબર ઉપયોગ થઈ શકે. સાધુસંઘની વ્યવસ્થા

અહ પંચહિ હારેહિ પંચહિ રચનેહિ તહ વિમ્ભેરું ।

સંમસ્સ કુણ્ણે પૂરું બહસતીએ મહાસત્તો ॥

સંઘો મહાણુભાવો નાણાદત્તિયસ્સ લેણ આહારો ।

પૂરૂજંતે તેમ્મિ ચ નાણાઈ પૂરૂયં હોઈ ॥

તહ ઉવવારપરો વિ હુ સંઘો જીવસ્સ હોઈ મબ્વસ્સ ।

વચ્છલ્લે અણુસટ્ઠિ ઉવવૂહ્ણમાઈ કુણમાણો ॥

અર્જં ચ તિયસનામિઓ કેવલલચ્છીઈ સંજુઓ વિમલો ।

તિયયરો વિ હુ મયવં આઈએ વંદએ સંઘં ॥

સન્ધા સઈ સામપે સંઘં પુણ્ણ સવ્વકલ્લેસુ ।

પાવિહ ત્તઓ ચ મોવલ્લો મોસૂણં વિસયસોચ્ચાઈ ॥

—નાળવંચનીકઢા, ૧; ૩૩-૩૫.

સાધુઓ કરે. અને માટે નિયમો, વિધિ, વિધાનો, વંધનો વગેરે તે ઘડી કાઢે. શ્રાવકસંઘના પળ નિયમો હુદા છે. છતાં આ વચ્ચે વધે અંતર છે અથવા ભિન્નતા છે એવું જરાય નથી. કારણ કે અમુક સાધારણ વાવતો એવી છે કે જેવી સાધુસંઘનો દામ શ્રાવકસંઘ ઉપર અને શ્રાવકસંઘનો અંકુશ સાધુસંઘ ઉપર બરાબર રીતે જઘ્વાર રહે. વચ્ચે વધે સુંદર સહકારને સંપૂર્ણ અવકાશ છે.

આ વ્યવસ્થાના ઉત્પાદક ભગવાન્ મહાવીર છે એમ પળ નથી. ભગવતી જેવા અંગસ્ત્રોમાં પાર્શ્વપલ્લ-વીઓની વાતો આવે છે. કેટલાક પાર્શ્વપલ્લવીઓ ભગવાન્ મહાવીર પાસે જતાં લખકાવ છે; કેટલાક પ્રશ્નો કરે છે; કેટલાક તર્ક-વિતર્કો કરે છે. ભગવાન્ એવું સમાધાન કરે છે અને અંતે એ પાર્શ્વપલ્લવીઓ ભગવાન્ની સાધુસંઘમાં પ્રવિષ્ટ થઈ જાય છે. અને સાધુસંઘ વઢી પાછો જુદા રૂપે દર્યમાન થાય છે. આ વધી વ્યવસ્થા એક રાજતંત્ર જેવી આપણને લાગે. આ ઉપરથી આપણે એમ સમજી શકીએ કે એ વ્યવસ્થાના વીર-રોપનાર કેટલા વિચક્ષણ અને શીર્વદષ્ટિવાળા હતા ! એકલા ભગવાન્ મહાવીરના જ ઘલતમાં ૧૪૦૦૦ હજાર શ્રમણો અને ૩૬૦૦૦ શ્રમણીઓ હતી. સાધુસંઘમાં સ્ત્રીઓને પણ સમાન કક્ષામાં મુકવાનું માન ભગવાન્ને જ પાઠે નથી જતું કારણ કે પાર્શ્વનાયના સમયમાં પણ એ પ્રથા પ્રચલિત હતી. અલ્પવત્, મંગલાન્ મહાવીરે ઘણી ઘણી વાવતોમાં જુદો ઓપ, જુદાં રૂપ, વગેરે વગેરે આપ્યાં છે એ નિર્વિવાદ છે. ભગવાન્ બુદ્ધ સ્ત્રીઓને સમાન સ્થાન આપવાની વાવતોમાં મહાવીરથી વંદેક અંશે જુદો મત ધરાવતા હતા; પરંતુ ભગવાન્ મહાવીરે જોરજોરથી સ્ત્રીઓને પણ સ્થાન આપ્યું, તેથી ભગવાન્ બુદ્ધને પણ સ્ત્રીઓને સમુચિત સ્થાન આપવું પડ્યું. આ વધી રીતે તપાસતાં જૈનદર્શનમાં ચતુર્વિધ સંઘનું માન અને સ્થાન અર્થ છે. એટલે પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં શ્રી મહેશ્વર સૂરિએ કરેલી શ્રી સંઘની સ્તુતિ જરાય અસ્થાને નથી એટલું જ નહિ પરંતુ આવશ્યક છે.

ગ્રંથ સંપાદનમાં ઉપયોગમાં લીધેલી પ્રતિઓનો પરિચય

A:— જૈનસભા મંડારમાંની વિ. સં. ૧૦૦૯ની સાલમાં લખાયેલ તાડપત્રીય પ્રતિ ઉપરથી આ પ્રતિ લખવામાં આવી છે. પ્રતિના પ્રાન્તમાગમાં જગાવવામાં આપ્યું છે તેમ તપાગચ્છના બુદ્ધિવિમલ નામના કોઈ સૂરિએ વિ. સં. ૧૬૫૧ની સાલમાં આપાઠ શુદ્ધ તૃતીયાને દિને સોમવારે વ્યારે પુષ્ય મશ્વત્રમાં ચંદ્ર હતો સ્યારે આ પ્રતિ લખીને પૂરી કરી હતી. તેની લંબાઈ, પહોળાઈ ૮.૮ x ૪.૨ ઈંચ છે. અને વચ્ચે વાજુ લખેલા કુણે વાવન પુટ્ટ છે. દરેક પુટ્ટમાં સાધારણ રીતે સત્તર પંક્તિઓ છે અને દરેક પંક્તિમાં એકંદર મેંતાલીસ અક્ષરો છે. દરેક પુટ્ટની વચ્ચે વાજુએ ૮ ઈંચનો નાનો હાંસીઓ રાખવામાં આવેલ છે અને મધ્યમાં અનેકવિધ મૂપા-વિહો છે. આઠમા પુટ્ટના હાંસીઆમાં ૬૭ થી ૭૧ ગાથાઓ ટાંકવામાં આવી છે. મૂલપ્રતિની ગાથાઓનો કર્માંક તો જેમનો તેમ સીધે સીધો ચાલ્યો જાય છે. એટલે હાંસીઆ વાઢી ગાથાઓ કોઈ વીજી પ્રતિમાં જોઈને કોઈએ ક્ષાં નોંધી હોય એવો સંભવ છે. પારસ્પરિક સંવંધ તપાસતાં પ્રશ્ન્યસ્તુ સાથે તેનો મેઝ્ઝ હોવાથી મેં એ ગાથાઓને મૂલમાં જ લઈ લીધી છે. આ પુટ્ટના હાંસીઆમાં એક પાઠાંતર પણ નોંધવામાં આવેલ છે. જે શબ્દો કે અક્ષરો મૂલથી કે પ્રનાદથી રહી જવા પામ્યા હોય અગર કાલ્દોષે મૂંસાઈ જવા પામ્યા હોય તેને હાંસીઆમાં કોઈએ નોંધ્યા છે. મૂલ પ્રતિના અક્ષરો કરતાં આ અક્ષરો જુદા પડતા હોઈ જેના હાથમાં અગર માલિકીમાં આ પ્રતિ આવી હોય એને એ મધા નોંધ્યા હોય એવી શક્યતા છે. જે જે સ્થલે અક્ષરો મૂંસાઈ જવાની સંભાવના જગાતાં તે તે સ્થલે કોઈએ કાગલની ચબરકી ચોટાડી તેના ઉપર મૂલ પ્રતિના અક્ષરો સરસરીતે લખી પ્રતિને શીર્ષવિશીર્ણ થઈ જતાં વચાંવી લીધી છે. આ ચબરકી ચોટાડવાનું કાર્ય એટલું દક્ષતાપૂર્વક કરવામાં આવ્યું

छे, के मूल प्रतिना कागळनी अने चवकीना कागळनी जरी जरी जातिनु भोन भायेज कोई वाचकने रहे के. पत्राःपामे बीजी प्रतिओमां होय छे तेम आ प्रतिमां पण हस्ताक्षरोनु वैशिष्टय छे. प्रति सुंदर हाळतमां छे अने हस्ताक्षरो पण मोतीना दाणा जेवाः शुद्ध अने सरस छे, पाटण मंडारनी आं प्रति छे अने संपादनमां एनो मुख्य आधार लेखामां आंभ्यो छे. कारण के ए घणीज शुद्ध साठम पडी छे.

A प्रतिनो प्रान्तभाग

इति श्री महेश्वरसूरिविरचितं पंचमीमाहात्म्यं समाप्तम् ॥ विक्रमादित्यसंवत्सरत् १००९ वर्षे लिखितं ताडपत्रीय-पुस्तकालये सल्लमेरुमहादुर्गे संवत् १९५१ वर्षे आषाढ शुद्ध ३ सोमवारे पुष्यवक्षत्रे तपायच्छाधिराजमंडारके श्री श्री ५ श्री श्री आनंदविमलसूरिधर शिष्यपंडित श्री श्री ५ विजयविमलगणेशिष्यशिरोमणिपंडित श्री ६ आनंदविजयगणेशिष्यबुद्धिविमलेन लिखितमिदं पुस्तकम् ॥ मंत्र भूपात् ॥ श्रीसंघस्य कल्याणमस्तु ॥ धीरस्तु ॥ छ ॥

B:— आ ताडपत्रीय प्रति पाटण संघवीना पाडाना मंडारनी छे. मंडारना नवा लिस्टमां प्रतिनो पुस्तक नंबर १६३ छे. बडोदराना मुद्रित लिस्टमां आ प्रतिनो नंबर ४० छे (जुओ पृष्ठ ३३). प्रतिनी हाळत सुंदर छे. पत्र संख्या २१४ छे. वचमां १९४मुं पत्र नयी. दरेक पत्रना प्रत्येक पृष्ठमां वधारेमां वधारे ६ अने ओझामां ओठी ३ पंक्तिओ लखेली छे. लिपि सुंदर छे; शुद्धि पण उत्तम प्रकारनी छे. प्रतिनी टंभाई, पहोळ्यई १३॥ × २ इंच प्रमाणे छे. तेनो प्रान्त भाग नीचे प्रमाणे छे:—

संवत् १३१३ वर्षे चैत्र शुद्ध ८ रवौ महाराजाधिराज श्री भीसलदेव कल्याणविजयराजे तद्विपुत्र श्रीनागद-महामात्ये समकल्पयापानं परिपश्यतीत्येवकाळे प्रवर्तमाने प्रह्लादनपुरे— (तपा?) गच्छे छलितसुंदरगणिन्या-ज्ञानपंचमी पुस्तिका लिखापिता ॥ छ ॥ छ ॥

(नीचेनो भाग सी. डी. दखले भूळयी नोंथ्यो नयी लागतो)

शाखासहस्रमहिते यदोऽस्मिन् (श्री) सयालसाधनाम् ।

आसीद् धीरकनामा चालिणिहृदयाधिदेवतं भीमान् ॥ १ ॥

श्रीमानाग्रकुमारो मारवजुः श्री कुमारनामा च ।

जसहृत्तालिगसंज्ञौ, तत्तनयाः पूर्णचन्द्र इति पद्य ॥ २ ॥

भमिनी विनयाचारशांतिनी गुणमालिनी । पुष्यधीरभवत् तेषामिन्द्रियाणां सुधीरिव ॥ ३ ॥

छाली शांतिविनया धीकुमारहृदीधरी । असूत सून (जु)मन्यूनवपुषं बहुदामिधम् ॥ ४ ॥

आम्यो घनान्वसावयजेसलगुणदावसूतविजयमतिः ।

तन्नायां स्वयं केहीं रावीं च सरस्वतीं सलोमलवाम् ॥ ५ ॥

पद्मभीरिति निदृश्यचरित्वा दुरितोऽग्निवा । द्वितीया बहुदाकल्प भियाऽसूत सुवानिमान् ॥ ६ ॥

पाहदं चाहदं धामदेवता— (शु)लसंज्ञौ । गांगदेवं तथा जादः, तनयां विनयानवाम् ॥ ७ ॥

एषाधी-लतां स्वकायवपसां विज्ञाय चायैर्गुरोः, पुष्यधीमनिशं ससृद्धिमधिकं तैर्तुं विसर्पंमतिः ।

न शान्तिमृत्पानतोऽस्त्यधिकमित्याधाय चित्ते सुदुः, सद्रणोवलिशालिकां लेखितवती यत् पद्यमीपुस्तकम् ॥ ८ ॥

इदं छलितसुन्दर्यै गणिन्यै गुणमालिनी । सचरित्रपवित्रायै, सा ददौ सम्मदोदयात् ॥ ९ ॥

C:— आ ताडपत्रीय प्रति पाटण संघवीना पाडाना मंडारनी छे. नवा लिस्टमां आ पोयीनो अनुक्रमांक १६३ छे. बडोदराना मुद्रित लिस्टमां आ प्रतिनो नंबर २९ छे (जुओ पृष्ठ ३०). प्रतिनी हाळत मध्यम छे. पत्रसंख्या २०७ छे. अंतना २०८ मा पत्रनी प्रथम पृष्ठमां प्रथमुं पूर्ण श्रुं अने बीजी पृष्ठिना अर्थभागमां नानां अक्षरोयीं प्रथ लखनार— लखावनरनी प्रशस्ति, लखापेली होवानुं ते ज पत्रना नाना अने जीर्ण ये दुकडा उपरयी जाणी शक्य छे. जो के प्रतिनी हाळत जोतां अन्य पत्र पण अखंड रहवुं जोइए पण अन्य पत्रनी द्वितीय पृष्ठिमां लखापेल प्रशस्तिने कोई उठाउगीरे द्वेपने लीधे घसी नाखवाथी पत्र अत्यंत

पांतळुं अने जीर्ण यई गयुं अने परिणामे अत्यार फक्त बेज नाना टुकाडा मळे छे. ए नाना टुकाडानी बीजी बांजु प्रशस्तिनां घसेळा. मागमां घोडाक अस्पष्ट अक्षरो जगाय छे. प्रतिनी लंबाई, पहोळ्यई १४ × २१ इंच प्रमाण छे. प्रतिनी लिपि 'जोतां B प्रति करतां आं प्रति लगभग एक सो बरस वधु प्राचीन छे तेम अनुमान करी शकाय. आ प्रतिना पाठांतरां पाठांतर पछी प्रतिनी संज्ञा C पछी जे स्पळे खंस्तिकतुं निशान कर्युं छे ते पाठांतर मूळ प्रतिमां लखायेळुं नहि पण प्रतिना पाठने भूसीने पाठळपी करवामां आवेळुं छे तेम समजतुं.

D:— आ प्रति भावनगरपी मेळवचामां आवी हती. तेनी लंबाई, पहोळ्यई ९.७ × ४.१ इंच छे अने वने बाजु लखेळा कुले पंचावन पृष्ठ छे. वने बाजुए . ९ इंचनो नानो हांसीओ राखवामां आवेळ छे. बीजी प्रतिओनी माफक आ प्रतिमां पण हस्ताक्षरोनी कचिद् कचिद् विळक्षणता जोवामां आवे छे. प्रति घणी ज सुंदर हाळतमां छे अने हस्ताक्षरो A प्रतिनी माफक मोतीना दागा जेवा शुद्ध अने सुयाप्य छे. आ प्रति मने घणी ज मोडी मळेळी तेपी तेनी उपयोग जेवो जोईए तेवो करी शकायो नयी. आ प्रति A प्रतिने घणे मोटे भागे अनुसरतारी छे एटले A प्रतिना पाठांतरां मने ज्यां संदिग्धता हती त्यां ज आ प्रतिनो उपयोग करी पाठांतरां पसंदगीमां संदिग्धता टाळवा में यथाशक्य यत्त करेछे छे.

पाठांतरां

पाठांतरां पसंदगीमां सर्व प्रथम प्यान छंद उपर आपवामां आव्युं छे. पाठांतर अर्पनी दृष्टिए गमे-तेटळुं बंध बेसतुं होय परंतु तेपी छंदोभंग पतो होय तो तेने जतुं करवामां आव्युं छे अने पादनोधमां तेने टांकी तेनी नोध लेवामां आवी छे. पाठांतरां बंधज नोधवामां आव्या छे. व्याकरण शुद्धिने पण लगभग एटळुं ज प्राधान्य आपवामां आव्युं छे. आ बे दृष्टिओ जे पाठांतर पी सचवाई तेने मूळमां स्वीकारवामां आव्युं छे अने बीजाने पादनोधमां ते ते प्रतिनी संज्ञा पूर्वमां मूकी जगाववामां आव्या छे. अर्पदृष्टिने बीजा प्रकारतुं महत्त्व आपवामां आव्युं छे. जे प्रतिना पाठांतरपी आ घणे य दृष्टिओ अव्याहृत रही ते पाठांतरने, कोई पण प्रति तरफ मोह राख्वा विना, अपनावी लीयुं छे. बची प्रतिओना पाठांतरां अमुक एक पाठ बाबत संमत होय परंतु मने पोताने अर्पित न लाग्यो तेवा स्पळे में शंकाचिह्न मूकेल छे; अथवा पाठ सूचवी में त्यां आवा () कीसमां ते पाठ मूक्यो छे. बची प्रतिओना पाठांतरां प्यानमां लीया पछी पण छंदनी दृष्टिए अक्षर के अक्षरो ज्यां ज्यां मने खूदतां लयां त्यां त्यां आवा [] कीसमां ते ते अक्षरो में केवळ सूचना रूपे बताव्या छे. कोई नवी प्रति मळी आवतां मारा सूचित पाठो खोटां सिद्ध पाय एवी भूती शक्यता छे. 'व'धुतिनी बाबतमां अने 'न' के 'ण'नी बाबतमां प्रतिओना पाठांतरां बहूमति उपर ध्यान आपवामां आव्युं छे. ए बे बाबतमां कोई एक नियम आचंत अखत्यार करवामां आव्यो होय एम नयी.

प्राकृतभाषामां लखायेल जैन कथा साहित्यनो टूंक परिचय

प्राकृत भाषामां लखायेल जैन कथा साहित्य विषे एटळुं वधुं कहेवामां आव्युं छे के एना विषे अहि पुनरुच्चारण करतुं उचित नयी. ए विषे विगतवार, अभ्यासपूर्ण माहिती मेळववा ते विषयना शोखीन जिज्ञा-सुओए आचार्य जिनविजयजीनो 'कुवलयमाला' नामनो लेख, "सिंधी जैन ग्रंथमालामां प्रसिद्ध पयेल, स्वसं-पादित हरिपेणना 'बृहत् कपाकोश'मांनी प्रो. डॉ. ए. एन. उपाध्येए लखेल विस्तृत प्रस्तावना, प्रो. डॉ. घाटगेनो 'नैदीव लिटरेचर ईन जैन साहित्य' नामनो लेख, "तेम ज स्वर्गस्य मो. द. देसाई. हत 'जैन साहित्यनो संक्षिप्त इतिहास', अने छेले आ बची माहितीनी पूर्व भूमिकारूप यई पढेल जोहानीस हट्टलनो

९८ बसंत रजत महोत्सव स्मारक ग्रंथ-वि. सं. १९८४, पृ. २५९-२८४.
९९ भां. ओ. टी. इ. पूना, एनास, वॉ. १६; भाग १-२; १९३५.

'नैरेदीव लिटरेचर ऑफ धी जैनास' शीर्षक लेख तथा हरिभद्र सूरि रचित 'समराईच कहा'नो प्रो. डॉ. हर्मान यात्रोवीनो उपोद्घांत जोई जवा खास मलामण छे. आ बधा लखाणोमां एटली सामग्री भरी पहेली छे के एनो अहिआ पुनरुत्तार करवो अस्थाने छे अने अनुपयुक्त पण छे. तेथी अहि ए साहित्य विषे केवल बंगुलिनिर्देश करीने ज संतोष पकड्यो छे. में नीचे आपेल विगतोनो आधार पण उपर्युक्त साहित्य ज छे.

जैनेनुं कथा साहित्य प्रमाणमां महाकाय छे. प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश अने गूजराती एम चारेय भाषामां लखाएल्य सैंकडो जैन कथा ग्रंथो आजे मळी आवेल छे. एमांमां घणा खरा ग्रंथो विक्रमीय दसमी सदी पछी बनेला छे. विक्रमीय प्रथम सहस्राब्दिमां रचायेला ग्रंथोनी संख्या दसयी वधारे नयी पण ओही हरो.

जैन कथा साहित्यना मूल 'ज्ञाताधर्मकथा' नामना छट्टा जैन अंगमां मळी आवे छे. जैन कथा-ग्रंथोमां बहु प्राचीन ग्रंथ होय तो ते 'वसुदेवहिंडी' छे. आथी पण जनुं चंद्रगुप्त मौर्यना गुरु भद्रबाहुरचित 'वसुदेव चरित' छे; परंतु अखारे ए उपलब्ध नयी. 'वसुदेवहिंडी' पछी विमल सूरि रचित 'पठमचरिय' आवे छे. आ सूरिए 'हरिवंस चरिय' लख्युं होवानो पण उल्लेख छे जो के ए अखारे उपलब्ध नयी. ऐतिहासिक अने काल्पनिक वस्तुओना मिश्रणवाळ्य 'वासवदत्ता', 'सुमनोत्तरा', 'उर्वशी', 'भैरवी', अने 'नरवाहन दत्त' जेना अनेक शृंगाररसप्रधान लौकिक कथा ग्रंथो रचाया.

शृंगाररसयी छलबलती अने वर्णनोयी भरपूर कथाओमां पादलिप्त सूरिनी 'तरंगवती कथा' सर्व प्रथम छे. जो के अफसोसनी यात तो ए छे के ए कथारत हजु सुधी क्यांय कोईने मळ्युं नयी एटले आपणे तो अनिश्चितसमयी आचार्य वीरमद के वीरमद शिष्य गणि नेमिचंद्ररचित तेना 'संक्षिप्त सार'यी ज मूलकथानो रसास्वाद करवानो रक्षो. 'तरंगवती'ने कुवलयमालाकारे संकीर्णकथामां खपावी छे.

पादलिप्तसूरिए सजेली आ नवीन कथासृष्टिमां पाठळ्यो धीमी पण संगीन भरती यई. फलस्वरूपे 'मलयवती', 'नरवाहन दत्त', 'मगधसेना', 'बंधुमती', अने 'सुलोचना' नामक सुंदर कथाओ रचाई. कथनसीबे ए बधी कथाओ कालदोषे के बीजा कोई कोणे छस यई गई अने एमना नामो सिवाय आपणे एमना विषे कथुं जाणता नयी.

'वसुदेवचरिय', 'पठमचरिय', अने 'हरिवंस चरिया'दि पुराण पद्धतिना चरित्र ग्रंथोने कथा वर्गमां न गणीए तो, ते पछी 'धम्मिल्लहिंडी' अने तेनी साथे जोडाएल 'वसुदेवहिंडी' नामनो कथा ग्रंथ आवे छे. ए आठमा सैका पहेलानो छे. तेना पछी हरिभद्रसूरिनी 'समराईच कहा' आवे छे. आ कथा कविनी कविलक्ष्मिनी साक्षात् प्रतिमा छे एटलुं कहेतुं बस यरो. आचार्य हेमचंद्र आ कथाने सकलकथानी कोटिमां मूके छे. अत्रे ए पण जणावतुं जोईए के एमनुं रचायेल 'धूर्ताख्यान' पण हवे तो प्रसिद्ध यई गयेल छे. आ पछी उपोत्तन सूरिनी 'कुवलयमाला' आवे छे. आ कथा चंपूना दंगनी छे. रचनाशैलि 'कादंबरी' के 'दमयंती पारा' जेवी छे. काल्पनिकवृत्ति उत्तम अने माया मनोरम छे. विनोदमां कथा लेखके एमां पेशाची अने अपभ्रंश भाषामां पण वर्णनो आव्या छे. आ कथानी उपयोगिता ऐतिहासिक दृष्टिए पण खास महत्त्वनी छे. एनी पछी शीलान्कतुं 'महापुरुष चरित', विजयसिंह सूरि रचित 'गुवनसुंदरी कथा', कोई अज्ञातनामा लेखकतुं 'काठकाचार्य कथानक' अने धनेश्वरतुं 'सुरसुंदरी चरिय' आवे छे. ए पछी महेश्वर सूरि रचित आपणो आ प्रस्तुत पर्वकथानो ग्रंथ आवे छे. स्वार बाद कथासाहित्य घणा मोटा प्रमाणमां जैन लेखकोए लख्युं छे; परंतु ए विषे अहि एखतुं अनावश्यक छे अने अप्रस्तुत छे एटले छोडी दीयुं छे.

अह पंचहिं हारेहिं^१ पंचहिं^२ रयणेहिं^३ तह विमूसेउं^४ । संघस्स कुणइ पुयं^५ जहसचीए महासत्तो ॥ २३
 संघो महाणुभावो नाणाइतियस्स जेण आहारो । पूइज्जेते तम्मि उ नाणाई पूइयं होइ ॥ २४
 तह उवयारपरो वि हु संघो जीवस्स होइ भवस्स । वच्छं अणुसद्धिं उववूहणमाइ कुणमाणो ॥ २५
 अन्नं च तियसनमिओ केवललच्छीइ^६ संजुओ विमलो । तित्थयरो^७ वि हु भयवं आईए वंदए संघं ॥ २६
 तम्हा सइ सामत्थे संघं पूएह सव्वकज्जेसु । पाविह तओ^८ उ मोक्खं^९ मोत्तुणं विसयसोक्खाइं ॥ २७
 सोहग्गं कुलजम्मो दाहिविमोक्खो^{१०} पिण्ण संजोगो ।
 चंधण-मुपणं विहवो^{११} कर-चरण-च्छीण तहभावो ॥ २८
 दीवंतरम्मि सोक्खं विम्हयहेउं^{१२} समत्थलोपाणं^{१३} ।
 मणुय-सुरा-सुरसोक्खं फलं च तीसे तओ मोक्खो ॥ - दारगाहा^{१४} ॥ २९
 ए य जहा जाया जेसिं^{१५} जीवाण तीए^{१६} करणेणं । तं तह गणिमो अहयं नियमइविहवाणुसारेणं ॥ ३०
 जयसेण नंद भदा वीरो कमला गुणाणुराओ य ।
 विमलो धरणो देवी भविस्सदत्तो य दाराइं ॥ ३१
 एएसु अंतरत्था अन्ने वि हु इत्थि-पुरिस नायथा । पंचमिफलं विचित्तं बहुमेयं पावियं जेहिं ॥ ३२

१. जयसेणकहा ।

जयसेणकहा पटमा अक्खिज्जइ पुब्वजन्मपरिकलिया ।

सोहग्गदारविसया भवियजणाणुग्गहट्टाए ॥

इत्थेव^१ भरहवासे दाहिणदेसम्मि जलेहितीराए । खलचित्तं व दुगेज्जो रम्मो तह सुयणचेट्टं ॥ ३१
 संसारो व विसालो संकर इव गणसएहिं संखुत्तो । धणउ व दविणभरिओ कुच्छियराया व बहुमंडो ॥ ३२
 सिंघलदीवो रम्मो तत्थे य राया नराहिवो नामं । तस्स य निवतणयाणं होइ सयं महिलियाणं च ॥ ३३
 ताणं य मज्जे एगा ईसा-कामेहिं^{१५} पीडिया पावा । नामेण इंदुमइयी एवं^{१६} हियण्ण चित्तेइ ॥ ३४
 तिण्णं मासाणं नवाहियाणं मह एत्थ पाडियां होइ । तत्थ य सोक्खं तुच्छं^{१७} गलतालुयं नायवो विरसं ॥ ३५
 वरिं^{१८} हलिओ वि हु भत्ता अनन्नभजो गुणेहिं रहिओ वि । मा सगुणो वहुमज्जो जइ राया चक्खट्ठी^{१९} वि ॥ ३६
 वरिं गन्मम्मि विलीणा वरि जाया कंत-पुत्तपरिहीणा । मां ससवत्ता महिला हविज्ज जन्मे वि जन्मे वि ॥ ३७
 जइ वि हु भत्ता सरिसो होइ कलत्तेसु सव्वकज्जेसु । तह वि हु ताण मणेसु अत्ताणे^{२०} योवपरिहायो ॥ ३८
 संकर-हरि-अण्णं^{२१} गउरी-लच्छी जेहव चंभाणी । तह जइ पइणे इट्टा तो महिलो इयरहा छेली ॥ ३९
 पावणं सवचित्तं जेणो दुट्टा सासु-नणंदमाईया^{२२} । धम्मेण य निक्कटो^{२३} धरवासो होइ महिलाणं ॥ ४०
 धण्णा ता महिलाओ जाण न जोएई को वि खोजाई^{२४} । सास(सु)नणं दुं सवत्ती^{२५} ससुरो जिट्ठो य दियरो थं ४४
 जेण तहिं विलसिजइ निचं इत्थीहिं निययइच्छाए । इयरह वरि वणवासो मा धरवासो जहा पासो ॥ ४५

1 C पंचहि वणणेहिं । 2 A वृसेट्टं । 3 A C जर्म । 4 B °लच्छीयं; C °लच्छीय । 5 A तित्थयरो ।
 6 A वंद । 7 A मोक्खो । 8 A °विमुक्खो । 9 B विभवो । 10 A °जणणं । 11 B °लोवाणं ।
 12 C दारं; B none of the two is found; 13 A तेहिं । 14 A सीह । 15 B °सारेणं । 16 A °कम्मं ।
 17 C एरयेव । 18 A सुयणुविट्टं ए B 20 A °कामेण । 21 A नामेणं
 इंदुमइ । 22 A पुयं । 23 C मासाणं । 24 ° । 25 A पीडिया । 26 A °परिमाओ ।
 27 A °तालुयं । 28 ° । 29 A °चक्खट्ठी । 30 A °माइयो ।
 32 A °भरहवाणं । 33 B ° । 34 A °मोक्खो । 35 A °मोक्खो ।
 37 A नव्वुयो । 38 A ° । 39 A ° । 40 A ° । 41 A सव is missing

निहंदो' घरवासो सगो पोढाण होइ महिलाण । इयरो नरसो' भणिओ सत्येसुं यं कपिया' दो वि ॥ ४६
इय चितिय ताए' तहां दाऊण घणं करावियं किं पि । जह नामं पि न गिन्हई राया खलुं अन्नजुवईणं ॥ ४७
अणुदियहं भुंजंती नाणारूवाइं विसयंसोक्खाइं । नं वि सा पावइ तिंति अग्गी इव इंधणभरोहिं ॥ ४८
अवणेइ पुषदिअं नवं' पयच्छेइ तं पि थोवं तु । अंकण-मुंडणमाई' पइदियहं' कुणइ लोयाणं ॥ ४९
अताणं भ्रंती सवाण वि उत्तमं च हियएण । हीलई सवं पि जणं अट्टमयट्टाणपरिकलिया ॥ ५०
इक्को वि मओ धरिओ सोहं नासेइ जह वं चंदस्स । जो पुण धरेइ' अट्ट वि दूरे' चिय तस्स सोहाउ ॥ ५१
वहुहा खिअई समओ जइ वि हु स्रेण संगमं कुणइ । चंदो व महांपुरिसो तम्हा मयवज्जणं कुणह ॥ ५२
समओ दोसासंगी समओ वंक्तणेण संजुतो । समओ जडयावासो जह चंदो एरथं लोयम्मि' ॥ ५३
एवंविहमयकलिया' धम्मकखरं वजिया महापावा । नरयदुहं तिरियदुहं मरिऊणं पाविया सा उ ॥ ५४
एत्येव' मणुयलोए पुक्खरदीवस्स पुवंभायम्मि । खेतम्मि भरदनामे बहुजणवयंसेविए रम्मे ॥ ५५
आयारो व दुलंधो पायारो सुयणरदिखओ' जत्य । परिहाणं पिव परिहा परवसणावायरफखणिया ॥ ५६
चत्तारिउ पउलीओ' पीइमग्ग व जीइ' गहिराओ । सुयणमणो इव सरलो विस्थित्तो दट्टमग्गो वि ॥ ५७
वेले व' रयणपुत्ता जरय य' दीसंति विवणिपंतीओ । णरवइणो' इव रम्मा बहुमूमा भवणंसंघाया ॥ ५८
सा इंदउरिसंमाणो विमुहाहिवसंपसेविया निधं । नयणमनाणंदयरी' नयरी पउमावई नाम ॥ ५९
तत्य य वणिओ ईंमो कुलचंदो नाम गुणगणावासो । तस्स य रम्मो मओ सुंदरि नीमि ति विक्खाया ॥ ६०
अन्नं' अणुराओ पइदियहं' वड्डिओ तहां ताण । जह तुच्छे वि विओए दुक्खं नरओवमं' होइ ॥ ६१
इंदुमईए जीवो विवरं लहिऊण कम्मचक्रस्स । दोहगकम्मसेसे सुंदरिगन्भम्मि उववत्तो ॥ ६२
जह जह वट्टइ गन्मो तह तह सुंदरिमणम्मि संतावो । अणुकूलो वि दुहाइं देइ चिय कम्मदोसेणं ॥ ६३
दुद्धं' गन्मो तूरं' घुसिणं जणवंचणं' च पिसुणत्तं । जाईए' पचएणं इट्टाई हवंति जुवईणं ॥ ६४
अट्ट अन्नया कयाई कुलचंदो गन्मदोसगयनेहो । सुंदरिमकयवियारं' गेहाओ इत्ति णीणेइ' ॥ ६५
अट्ट सुंदरी मणेणं चितइ अइतिक्खदुक्खसंतता । अइवच्छलो वि नाहो कह जाओ सुदु निचेहो ? ॥ ६६
किंचूणो वि हु पणओ दुक्खं अइदारुणं मणे देइ । जो पुण मूलच्छित्तो' मरणं' चिय कुणइ जुवईणं ॥ ६७
वरि मी जाओ' नेहो होऊणं मी पुणो दट्टं नट्टो । अइसणं पि सेयं लोयणं रिउणो निहाणस्स ॥ ६८
अवराहेण विरत्तो दुक्खं न वि देइ वल्लहो जइ वि । अवराहेण विणा पुण जीयं' सो निचल' लेइ ॥ ६९

- 1 A निधिओ । 2 B नरओ । 3 B प । 4 A कपिया । 5 A ताय । 6 C तहिं । 7 B नेपहइ । 8 A it is not found in this Ms. 9 A अण्णण । 10 A विविहं । 11 C न य सा । 12 B C न वि य । 13 C माइं । 14 A पयहिअइं । 15 A हिलइ स । 16 B C व । 17 A धारइ । 18 B C वूरं । 19 A C सिज्जह । 20 B कला । 21 B इत्य । 22 A लोयम्मि । 23 A धम्मं कुर । 24 B हयेव । 25 B मरत्तं । 26 B C बहुजणभा । 27 B सुयणुरदिवखओ ; C सुहपरिद्विओ । 28 A पचलीओ । 29 B C वस्स । 30 A गुहिराओ । 31 A जणो । 32 B व्व । 33 A व । 34 A B निववइणो । 35 A अवव । 36 B इंदपुरिं । 37 A C णंदरी । 38 A इग्गी । 39 A कुलचंदो ; C कुलचंदो । 40 A C अजा । 41 A सुंदरि । 42 C नामत्ति । 43 B अन्नोअं । 44 A पयदियहं ; B पयदियहं । 45 A अइदोस्सहं । 46 A पुट्टं ; C हुट्टं । 47 A C गन्मोचरं ; B गन्मोखं । 48 A वत्तणं ; B C कत्तणं । 49 B C जाईय । 50 A वराहं । 51 B नीणए । 52 C मूलच्छित्तो । 53 A वरणं । 54 A it is not to be found in this Ms. 55 A अजाओ । 56 B C जो । 57 A कोयं । 58 B जीवं । 59 B C निचलं ।

मणवलहो विरत्तो^१ विणावरोहेण कम्मदोसाओ । सरिओ सरिओ दुम्मइ अंगाई नइसहो ॥ ७०
 धन्ना ता महिलाओ जाणं पुरिसेसुं कित्तिमो नेहो । पाएण जओ पुरिसा महुरसरिसा सहावेणं ॥ ७१
 एक्खवसिओ सिनेहो^२ रंडत्तं कन्नयाण वाहुलं । दालिदं च विओगो एयं नरयं महाघोरं ॥ ७२
 निक्खित्तिमो न नेहो एयं लोयस्स सचयं वयणं । अन्नहं पिययमंविरेहो कह जीयं धारिमो अहयं ॥ ७३
 धी संसारसहायो जो किर निमित्तं^३ पि मुंचएणेयं^४ । तन्निरहेण वि पिच्छह जीविञ्जइ ददुलोएण ॥ ७४
 नेहो वंघणमूलं^५ नेहो लज्जाइनासओ पावो । नेहो दोग्गईमूलं पइदियदं^६ दुक्खओ नेहो ॥ ७५
 धन्ना ते वरमुणिणो मूलं नेहस्स जेहिं परिच्छिन्नं । धन्नाण वि ते धण्णा वालं चिय जे तवं पत्ता ॥ ७६
 अन्नायरसेहिं जओ निग्धाहिज्जइ तवं सुहेणेव । भुत्तविसयाण चित्तं सरेज्ज ता इंदियंकयाइं ॥ ७७
 तां मज्ज वि आजम्मं नियमो नियमेण पुरिससंगस्स । दिट्ठो सो मालवओ मंडा वि हु भक्खियां तत्तय ॥ ७८
 एवंविहम्मि कजे किं सुत्तं मज्ज एत्थ काउं जे । अहवा पिउघरगमणं मोत्तूण न जुअए अन्नं ॥ ७९
 जइ वि हु पइमुक्काणं पियाइगेहेसु आयरो नत्थि । तह वि हुं ते चिय सरणं जह म्मी मंचपडियस्स ॥ ८०
 इयं चित्तिज्जण हियए चलिया सा मत्तवारणगईए^७ । एगागिणी वि^८ विमणा समुहा सीं जणयनयरीए ॥ ८१
 सुकुमाल गम्मवइया मीरू एगागिणी दुदं मग्गे^९ । अहवा धा(धी)रयंसया मुच्छं लोयाण विन्नेया ॥ ८२
 कइवयंदिणेहिं तो^{१०} सा तं नयरं पाविज्जण उज्जाणे^{११} । उवविट्ठां मुच्छगया पुणरवि सयमेव संवुद्धा ॥ ८३
 अह चित्तिं च तीए^{१२} कह हं पविसींमि नयरिमंज्जम्मि^{१३} । एगागिणी उं जम्हा अवलीं लोयाण निंदणिया ॥ ८४
 देहलिलंघणएण वि जीं इत्थी कह वि एगिया जायीं । तं^{१४} पि^{१५} हु निंदइ लोगो किं पुण देसंतर गयाए^{१६} ॥ ८५
 नवंजुवईण वईणं चालाण य एगयाणं नियमेण । निदोसाण वि दोसा संभावजंति टोएहिं^{१७} ॥ ८६
 एगागी दूराओ संपत्तो^{१८} सुट्ठु तोसओ पुरिसो । महिला अइदुक्खयरा तेणं चिय निंदिया इत्थी ॥ ८७
 उप्पणाए सोगो वहुंतीए य वहुए चिता । परिणीयाए उदन्तो^{१९} जुवइपिया दुक्खिओ निच्चं ॥ ८८
 जइ पुण रंडा अइदुहवीं य जाएअं कम्मदोसेण । ता पिउमाईण ददं जावजीवं मणे^{२०} सहं ॥ ८९
 तां वरि मा संभूया अहवा गम्ममि चैव परिखीणा । अप्प-पराणं^{२१} दुहया कन्ना कइया वि मा होन्ती ॥ ९०
 एवं ठियंमि कजे^{२२} मरणं चिय मज्ज होइ सेयं तु । इयरह लोयावाओ आजम्मं दूसहो^{२३} नियमा ॥ ९१
 अम्मक्खाणमकजं कज्जविणासो रिणं च गुणनिदा । पञ्चवयाराकरणं दूमंति हु माणविहवाणं ॥ ९२
 अह सा खुहा-तिसाहिं^{२४} अभिभूयां उट्ठिज्जणं किच्छेणं^{२५} । जलं-फलगवेसणत्थं उज्जाणे^{२६} हिंडए सणियं ॥ ९३
 तिक्खेहिं दुक्खेहिं अभिभूयाणं च ददुजीवाणं । भुक्खा-तिस-निदाओ हवंति नियमेण संसारे ॥ ९४

- 1 B विरत्तो । 2 A पुरिसेहिं । 3 A B वि जेहे । 4 B अह । 5 B पिययमस्स । 6 A C निमित्तं । 7 A C सुचयं । 8 C जेव । 9 B C मउलं । 10 A दुग्गह । 11 A पयदियदं; C पइदुसुदं ।
 12 A बालो । 13 B C इंदियंकयाइं । 14 C य । 15 B ति; C ते । 16 A इह । 17 A गईएण ।
 18 C इव । 19 A ते । 20 A णायदं ए । 21 A D मग्गे । 22 B वारव । 23 B मच्छा । 24 A कइवइ; B कयवय । 25 A ता । 26 A उज्जाणं । 27 A उवविज्जा । 28 A ताहे; C ताए । 29 C पइस्तामि ।
 30 B नइरे । 31 C य । 32 A महिला । 33 C जइ । 34 B जाइ । 35 B वह । 36 A विं ।
 37 A गयणं । 38 B C तिक्खं । 39 A एगणाण । 40 A लोतेहिं । 41 A संपत्ता । 42 A दंजो ।
 43 A B अह । 44 A D दुहवित्त; B D दुहवत्ति । 45 AC जाएज्जा । 46 A मणे । 47 B सत्तो ।
 48 B लो । 49 A पराण ए । 50 B होज्जा । 51 A कप्पे । 52 A हुस्सहो । 53 B विभंघाणं; C विहवाणं । 54 C तिसाखुहाहिं । 55 B अहिभूया; C अमिहूया । 56 B उटियज्जण । 57 A किच्छेण ।
 58 A णणं । 59 A B उज्जाणं ।

ता पिच्छइ सां सरसिं विमलजलं पउमलयणसणाहं । जणणिं पिवं जंपंतिं तडडियंतखविहगविरुएहिं ॥ ९५
 मजेउं उतिन्ना कुसुमेहिं अचिऊण यंडिहं । पच्छा फलाइं भुंजइ दाऊणं जलयराइणं ॥ ९६
 जम्मंतरम्मिं दिन्नं भुंजिजइ इत्थं जेण जीवेहिं । तेणं चिय दाऊणं भुंजंति सया वि जाणंतां ॥ ९७
 जा वीसमेइ सत्था कयलीहरयम्मि सुदु रम्मम्मि । ताव यं वियलियतेओ अत्यगिरिं पाविओ स्रो ॥ ९८
 पोक्कारइ व भीओ उदकरो दिणयो वि सेहेहिं । अहवा वसणावडिओ स्रो वि हु कांयरो होइ ॥ ९९
 अत्यंगयम्मि स्रो तिमिरं ददूण सुंदरी भीया । अहवा मलिणंसुदये सभयं चिय निम्मलं होइ ॥ १००
 अंगीकए वि मरणे मरणभयं तह वि होइ जीवस्स । कडुओसहस्स पाणं कहुयं चिय नियमओ जेण ॥ १
 सुमरोवि इहेदेवं वयणं वत्थेणं अंपियं दीणा । संकोइयंगुवंगीं सयणिजे संठिया सुयणुं ॥ २
 फेक्कारंति सिवाओ वग्घा गुंजंति खुंखुवइ दीवो । धूयूं कोइ धूओ ससू वायंति वाउलिओ ॥ ३
 इत्थंतरम्मि सहसा पुवदिसा सुदुनिम्मला जाया । गहवइकोहिं छुत्तं होइ चिय इत्थि सवियासा ॥ ४
 अमयमओ वि हु समओ बहुआअपरिट्ठिओ वि नीरासो ।
 रयणिंयरो वि हु निरओ अहकमसो उग्गओ चंदो ॥ ५
 सा वि हु तं ददूणं अप्पाणं जीविय ति मत्तेइ । अमयमपदंसणेणं जीविजइ एरंथं को दोसो ? ॥ ६
 गुक्के यं अईभयम्मी निदा सा लहइ नीसंहसरीरा । चितावराणं जम्हा निदा दूरेण नासेइ ॥ ७
 निदा भुक्खा तुट्टी सत्थं धम्मो य अत्थ कामो य । चिताउरस्स सवे विरल चिय होंति लोयम्मि ॥ ८
 रयणायरम्मि दिट्ठे रयणतिगं पाविउं अणग्घेयं । सुविणम्मिं रयणिविरेम पडिउद्धा सुंदरी तुट्टा ॥ ९
 न य रयणाइं न उव(य)हिं लयहरयं चेव सुंदरी ददुं । अह चितेइ मणेणं किमयं सुयपुवयं दिट्ठं ? ॥ ११०
 कत्तो मे पुत्ताइं रयणाणं जेहिं होज उप्पत्ती । किं वा मह रयोहिं रमणीए रयणिविरमम्मि ॥ ११
 रयणाइं वंधुयणो गेह-कलत्ताइयं च लोयाणं । सवाइं वि विहलाइं पाणचायम्मि नियमेण ॥ १२
 जं दिजइ धम्मेणं तं चिय वित्तं गणंति सप्पुरिसा । इयरे कम्मयरा इव कस्स वि रेसंमि संचंति ॥ १३
 अहवा न याणिमो चिय अज वि पावाए होसए किंचि । पाएण जओ कजे विग्घसहस्साइं डुक्कंति ॥ १४
 सुमिणं च जं पहाए चिन्ताइं विवज्जिएहिं सत्थेहिं । दीसइ तं सबं(चं)चिय निदिट्ठं सत्थयारोहिं ॥ १५
 अणुहय-दिट्ठ-चितिय विसमावत्थाहिं तह य धाऊहिं । जं सुमिणं दीसेजा तं जाणह निष्फलं सबं ॥ १६
 वियलइ तारा निवहो सत्थामं रयणिचारिणो जंति । वासंति तंवचूडा सारसजुयलाइं तुं रुंलंति ॥ १७
 करकरकंति काया चुहुचुहु विरुवंति चिडयसंधाया । शुवंति देवसंधा संजं वंदंति दिर्यंपवरी ॥ १८
 आईए रविकिरणा फुरिया सधेसु पवयणेषु । अहवा सूरस्स करा पडंति पढमं महिहरेसु ॥ १९
 सिहरंगए रविंविंवे उदर्यंगिरी सुहु पायडो जाओ । स्रो मत्थयंधरिओ कुणइ चिय महिहरक्खाइं ॥ १२०

1 A सी । 2 A तहविहागरएहिं महुरेहिं; B तडडियंतखविहगविरुएहिं । 3 B भुंजेजइ । 4 A एत्थ ।
 5 A सदेहिं; C the whole fourth quarter is not to be found in this Ms. 6 B वीसमती ।
 7 A मल्लि । 8 A C मयं । 9 B C पासं । 10 C निम्मओ । 11 B सुमरोवि; C सुमरोमि । 12 A
 जपिउ । 13 B C वंगमंगा । 14 A सुयणा । 15 B पोक्कारंति । 16 A दीवी । 17 A B सुदु ।
 18 B C उल्ल । 19 A पुत्ता; C लिता । 20 C रयणि । 21 A अत्ताणं । 22 A इत्थ । 23 A इ ।
 24 A अयं; B ययं । 25 B निस्सह । 26 A चिताउरण । 27 B C सुदणम्मि । 28 B C D
 उवही । 29 A किमियम; C किमेयम । 30 A जय । 31 A नयरीए; B रयणीए । 32 A सवाइं ।
 33 A it is not to be found in this Ms. 34 B C सुदणं । 35 A चिताए । 36 B सुयणं ।
 37 B निष्फलं; C नियफलं । 38 B चोदिणे । 39 B C हु । 40 B करंति; C करंति । 41 A यं ।
 42 B वदणी । 43 B सिहरं; C सिहरि । 44 B उययं । 45 A मच्छरं । 46 B वरसाइं ।

उदयेगओ आइचो वंदिअइ अहव भत्तिकलिएहिं । सूरं उदयसमेयं जत्तेणं पणमए लोओ ॥ १२१
 उइए रविणो विंचे मिलंति मिहुणाइं चक्कवायाणं । विहडियंसंघटणाइं मित्तो चिय कुणइ सवत्थ ॥ १२२
 अह सुंदरी वि गंतुं तीरे^१ सरसीए चितइ मणेणं^२ । नीरपवेसाइणं किं मरणं मज्झ सेयं ति^३ ॥ १२३
 ताव य विरुद्धसत्ते पेच्छइं अहि-नउलमाइए^४ मुइए^५ । अन्नोन्नं कीलंते वहमाणा विह्वयं हियए ॥ १२४
 अह सरहसंमुट्टेउं पेच्छइं श्रोवंतरम्मि मुणिवसहं^६ । केवलनाणसमेयं^७ धम्मं धम्मं व सुत्तिमयं ॥ १२५
 कंचणपउमनिविट्टं कुणमाणं देसणं सुराईणं । अमएण व सिंचंतं गंभीरसुहाए वाणीए ॥ १२६
 तं वंदिऊण जा सा उवविट्ठा एगेदसभायम्मि । ताव य पुट्टो भयवं पुरिसिणेगेण एयं^८ तु ॥ १२७
 देवस्स य धम्मस्स य धम्मियलोवस्स लक्खणं जमिह । तं सामिय कहसु महं घहुभेया तस्स जेणेह ॥ १२८
 जंपइ सो मुणिवसहो सव्वं अक्खेमि जं तए पुट्टं^९ । संखेवेण महत्थं सुवउ एणेण चित्तेणं^{१०} ॥ १२९
 मोहो खुहा पिवासा वंधण-जर-भरण-रोग-निदाओ । चिता खेओ^{११} सोओ^{१२} राग-दोसा य अरइं य ॥ १३०
 भय-भय-मपाय-मार्यां अट्टारसपं च जं^{१३} समाइट्टं । एए जस्स पणट्टं तं देवं मुणसु निपमेण ॥ १३१
 एसो सो वरेदेवो जम्मंतरसोक्खदायओ होउं । अन्ने पुण घहुभेया इहलोयफलावहा भणिया ॥ १३२
 इहलोइयं पि कळं सिज्जइ नियमेण पुव्वसुकएण । देवाइया निमित्तं तम्हा सुकयं चिय पहाणं ॥ १३३
 दालिइं भत्ताण वि दीसइ विहवो अमत्तिमंते वि । एयं^{१४} पि हु कारणयं सुपुव्वकंम्माइं^{१५} न हु देवीं ॥ १३४
 धम्मो वि सुदो एसो हिंसाइविवज्जणं^{१६} जहिं कहियं । अन्नो पुण नायघो धम्मो वि अहम्मंसारिच्छो ॥ १३५
 धम्मो धम्मो भन्नइ न यं नजइ तस्स किं सरूवं तु । गइरियपवाहेणं जम्हा तं कारएं वहुसो ॥ १३६
 सरिसाण वि पुरिसाणं रयणगुणे जाणए जहा एको । तह लक्खाण वि मज्जे धम्मगुणे जाणए विरलो ॥ १३७
 खंतो दंतो सरलो परहिणनिरओ पियंवओ नाणी । अममत्तो तवज्जुतो एसो पुण धम्मिओ नेओ^{१७} ॥ १३८
 जडिओ^{१८} सुविंयंगल्लो रत्तंवरधारओ य अन्नो वा । पुव्वगुणेहिं विहूणो सव्वो वि हु जीवियाकलिओ ॥ १३९
 जेह परेणंमज्झगओ लिगं धोइ अह व न हु धम्मी^{१९} । तह खंताइविहूणो अन्नो वि हु तारिसो चेव ॥ १४०
 एत्थंतरम्मि सो चिय बहुविहट्टुकखेहिं पीडिओ भणइ । जलणाइपवेसेणं^{२०} मरणं पि हु उत्तमं कयरं ॥ १४१
 अह भणइ मुणिवरिंदो जलणाइपवेसणं पसवंचरियं । कर्ममागयं सनियमं एयं पुण उत्तमं मरणं ॥ १४२
 दुक्खाण नासणत्थं जे वि हु मरणं पवन्नया एत्थ । दुक्खं ताण तह चिय पावं पुण जायए तिवं ॥ १४३
 *मरणेणं चिय फिट्ठइ दुक्खं जइ होन्न एस परमत्थो । ता तय-चरणाइयं सव्वं पि निररथयं जाण ॥ १४४
 जस्स भएण भरिअइ तं दुक्खं जाइ पुट्टिमणुलगं । सर्गं^{२१} पत्ते वि खेरे अणुमगं दावणो जाइ ॥ १४५
 अह सुंदरी विचिंतइ अज वि मह अरिथं^{२२} सुहु पुत्राई । अन्नह तय-नाणनिही दंहुं कह लभए एसो ? ॥ १४६
 जइ कह वि ण एस मुणी पुव्वविभावेणं दिट्ठओ होज्जां । ता कुच्छियमरणेणं^{२३} दोगाईमरणं हुयं आसि ॥ १४७

1 B उभयं । 2 B कलिएण । 3 A चक्कवायाण । 4 A विहट्टण । 5 A तीरे । 6 B मणेण ।
 7 C मि । 8 B पिच्छइ । 9 A C माइ । 10 A पउइए । 11 B सहरस । 12 B समेवं ।
 13 C एवं । 14 A पुट्टं । 15 B विचिण । 16 C सेओ । 17 A B सेओ, C खेओ । 18 B C चिंता ।
 19 B जम्म । 20 A एणट्टा । 21 BC (५) प्राओ । 22 C एवं । 23 A B पुव्वं । 24 A B कंम्माइं ।
 25 B देव । 26 A विवज्जओ । 27 A अयम्म । 28 C इ । 29 B कीरए । 30 B नेओ । 31 A C
 जडिओ । 32 C सुविधं । 33 A वेराणं । 34 C धम्मो । 35 A B पवेसणं । 36 BC (५) कम्मा ।
 * In B, C, and D this stanza is found after st. 145. 37 C सत्ते । 38 A रिय, B इरिय ।
 39 C विभाएण । 40 A दोज । 41 B मरणायं । 42 B दुगइ ।

मुणियो ये पसाएणं नायं कायद्वयं च लेसेणं । एयं चिय तवचरणं मज्झ वि सरणं किमन्नेणं ? ॥ १४८

गन्धेण सह विओओ चरणस्त विवाइणां कया होजा ? ।

केत्तिर्यदिवसेहिं पुणो दिक्खा वि हु पावियव त्ति ? ॥ ४९

सुविणस्सं यं किंचिं फलं कस्स व कम्मस्स परिणई गन्धे ? ।

सवं पुच्छामि मुणिं अह लजा वारिया जाया ॥ १५०

तो इइ हियएणं वयणं ठविज्जण मउयकरकमले । जणतुल्लं पि हु वयणं लजा कह वारए पावा ? ॥ ५१

चोहेती निलजा अहव न चोहेइ कजपरिहाणी । कुलपुत्तियाणं कजे छुरिया दोधारिया होइ ॥ ५२

परहियनिरओ य मुणी नाऊणं सुंदरीए^{१२} चित्तगयं । बहुजणंधोहिनिमित्तं एयं वयणं पयंपेइ ॥ ५३

तुह पिउणो इह सुंदरि मज्झ पिया आसि वल्लहो मित्तो । नामेणं गुणचंदो तस्स य भजा पियाणंदा^{१४} ॥ ५४

ताण य पुतो अहयं धम्मो नामेण वल्लहो सुहु । दसवरिसो कीलंतो अवहरिओ सीहखयेरण ॥ ५५

नेऊण कुंमनयरे तुह पुत्तो एस जंपियं^{१६} एयं^{१७} । दिन्नो नियमहिलाए नेहेणं चंदकंताए ॥ ५६

पिउ-जणणीणं यं मरणं मह विरेह दुक्खपुद्दयं जायं । अहवा अवच्चदुक्खं मोरेइ न एत्थ संदेहो ॥ ५७

सीहेण वि विजाओ दिजाओ मज्झ सुहु तुडेणं । नहयलगमणाइया बहुविहकजाण साहणिया ॥ ५८

जम्मंतरं वं पच्छा वीसरियं पुवयं तु मह सवं । पायं लच्छिगयाणं वीसरइ जणंमि(पि)अप्पाणं ॥ ५९

इंदउरे^{२१} वरनयरे भीमो नामेण खेररंनरिदो^{२२} । तस्स यं इइसारिच्छा धूया नामेण गुणमाला ॥ १६०

तं कन्नं मज्झ कए तुट्ठो मग्गेइ खेयरो सीहो । भीमो वि कोववसओ एयं वयणं पयंपेइ ॥ ६१

अन्नायकुलस्स कए कन्नारयणं^{२४} वि^{२५} मग्गमाणस्स । सयखंडं^{२६} कंई न गया जीहा तुह पावकलियस्स ? ॥ ६२

अप्पाणस्स परस्स य जो न वि जाणेइ अंतरं मूढो । सो खलु पावइ निहणं जह मयणो रुदकोवाओ ॥ ६३

जइ जीएणं^{२८} कजं ता ओसर इत्ति दिट्ठिमग्गाओ । जाव न निवडइ कंठे मह खग्गो दारुणो एसो ॥ ६४

अह सीहो वि हु जंपइ पाव ! न जाणेसि लोयपरिवाडिं । कन्नं मग्गइ सबो दिजइ पुण जस्स इइ त्ति ॥ ६५

जइ वि^{३०} नीं कीइ कजं आसाएं घरागयस्स लोयस्स । महरुक्खरेहिं^{३१} तह वि हु दिजइ परिहारयं किं पि ॥ ६६

दूरडिओ^{३२} वि आवइ कजेण घरम्मि पुन्नवंताणं^{३३} । एग्गामे वि घरं इयराण न जाणए को वि^{३४} ॥ ६७

तं चैव घरं जाणसु जत्थ य कजेहिं विविहजणनियहो । आगच्छइ पइदियहं वयणामयपाणपरितुट्ठो ॥ ६८

जइ कह वि^{३६} न संपजइ दाणं घरमागयाणं लोयाणं । तीं किं वयेणे वि पिए दालिहं दहुलोयस्स ? ॥ ६९

एसो च्चियं गिहिधम्मो कीरइ घरमागयाण पडिबत्ती ।

तं पुण निग्घिण ! पाविय ! जंपसि कह निदुरं वयणं ? ॥ १७०

ता उट्ठे(डि)हिंइ लहुं चिय रे रे फेडेमि तुज्झ मडवायं । ताव चिय हणइ गओ जाव न सीहं पलोएइ ॥ ७१

अह उट्ठिज्जण भीमो खग्गं गहिज्जण भीडइ सीहस्स । अहवा रणम्मिं भीमो सीहं पि न मज्जए किं पि ॥ १७२

1 A अ । 2 B C नायव । 3 A लेसेण । 4 A किमन्नेण । 5 B विघायणा । 6 A कितियं ।

7 B C सुइणस्स । 8 A C it is not found in these Mss. 9 A C किंवि । 10 B ओत्तियाण ।

11 A दोहारिया । 12 B C सुंदरीय । 13 C 'वोह' । 14 B C पियाणंदा । 15 C जंपिओ । 16 A

अहयं । 17 A 'जणणीय' । 18 A it is not found in this Ms. 19 B तुडेणं । 20 B C च ।

21 A C इंदउरे । 22 B C वरं । 23 B वरं ; D खेयरो । 24 B C (फ) वरचंदो ; D चंदो । 25 C

इ । 26 B 'यणमि' । 27 B C it is not found in these Mss. 28 C 'खंडा' । 29 B C किं ।

30 B C तव । 31 B जीविण । 32 A न । 33 A वि । 34 C 'क्खरे वि' । 35 C 'दियओ' ।

36 C पुन्न संताणं । 37 A इ । 38 A व । 39 B 'माइयाण' । 40 A तो । 41 A चिय । 42 A उट्ठइ । 43 A रंयि ।

एवं सुहकलियाणं तस्थे डियाणं च अन्नदियहम्मि । पियमेलिय चि पच्छा घालाएँ, पइडियं नामं ॥ २२७
 कुलचंदो वि हुं गंतुं सुंदरियासम्मि मणइ उवविट्ठो । संमसुं पिए अवरारहं सुहुं महत्तं महं अज्ज ॥ २८
 अहं सुंदरीएँ भणियं तुहं दोसो नत्थि एत्थ मणयं पि । जिणवरधम्मो जेणं तुज्ज पसाएण संपत्तो ॥ २९
 तुज्ज वि खुज्जइ काउं जिणधम्मो चेव उभयलोयहिओ । धम्हा भत्तइ एयं इहं धम्मो निओएजा ॥ ३०
 अहं अंपइ कुलचंदो वल्लहवयणेणं सवल्लोएणं । कीरंति अकज्जाइं वि किं पुण धम्मो पिए परमो ॥ ३१
 शुत्ता-उत्तवियारो ज्जह कीरइ इयंलोयवयणेसु । तह ज्जह वल्लहमणिए ता जेहो कितिमो नूणं ॥ ३२
 एसं मएँ पडिवत्तो जिणधम्मो तुज्जइ वयणमेत्तेणं । गम्मिज्जउ नियनयरे सीयन्ति हु तत्थ कज्जाइ ॥ ३३
 अहं सुंदरीएँ भणियं नयरे जाणाहि देहयं मज्जइ । तत्थ य चिरआया हं कज्जाण न सीयणं किं पि ॥ ३४
 कज्जं धम्मज्जाणं तमहं चिंतामि पइदिणं जेणं । तेणं तुमं जाणेज्जसु कज्जाण न सीयणं मज्जइ ॥ ३५
 नियमो यं मएँ गहिओ आईए चेव पुरिससंगस्स । मुणिदंसणेण पच्छा सबं पि विवज्जियं जाणं ॥ ३६
 निसुएँ इमम्मि वयणं वजेण व ताडिओ यं कुलचंदो । मरणाओ अहिथयरं दुक्खं चित्तम्मि मत्तेइ ॥ ३७
 अहं मेलिज्जणं सबं सयणं जणं सुंदरी पयंपेइ । पइज्जाओ अहयं पालज्जेसुं घालियं तुम्हे ॥ ३८
 सबे वि "दुक्खं कलिया वयणं जंपति एरिसं तीसे" । पुत्ति ! न जुज्जइ एयं आयरिउं तुज्ज-तारुणे ॥ ३९
 पइमं वयम्मि विज्जा धीएँ पुण अत्थ-कामया दो वि । तइए जुज्जइ धम्मो एसा खलु जेणं परिव्वाडी ॥ ४०
 तो सुंदरीएँ भत्तइ जुज्जइ सबं पि वयणयं तुम्ह । जइ एयं क्रमभावे ह्वेज्ज इह निच्छओ को वि ॥ ४१
 गन्मत्थं जन्मतं बालं तरुणं तहेव विद्धं च । सबं अखलियपसरो जंतुं मारेइ जवरारो ॥ ४२
 घालते तारुणे जुज्जइ नाणाइसंगहो लोए । विद्धत्तणम्मि जम्हा पुव्वम्भत्थं पि नासेइ ॥ ४३
 घालाणं तरुणाणं उरगइ चेद्दा सुहेण लोयाणं । कीरंति नेय जेणं इह कज्जा पकमंडाणं ॥ ४४
 किं यं इमो क्रमभावो" दरिसिज्जइ विसयलंपडमणाणं । सव्वपणासम्मि जओ अद्धं पि हुं खुज्जए लेउं ॥ ४५
 बाल-तरुणाणं चित्ते" विसयांसगो वि खुज्जए विरलो । विद्धानं तओ" नियमा धम्मो वि हुं होइ कायधो ॥ ४६
 तम्हा-तुम्हे मेउं" सीलापरियस्स मं समपेह । इत्थीओ जेण जणे परतंता सबकज्जेसु ॥ ४७
 नाउं तीसे चित्तं सवो वि हुं सो जणो इमं मणइ । तं किं पि करेज तुमं जइ ज्ञायइ हासओ" नेह" ॥ ४८
 पडिवज्जिज्जणं धम्मं जो तं मिहेइं विसयगिंदीए । सो पावइ उयंहासं न्हो व धेरीएँ वणमज्जे ॥ ४९
 को वि हुं दुक्खं निज्जिओ विसयं चइउं, परयइ पुणो वि । अणुं हयपसवपीडा इत्थी इव पुरिससंगं तु ॥ ५०
 जो गिन्हिउं धम्मं छइइ विसएहिं मोहिथो पावो । इंदो इव महिवडिओ सो होइ अवंदणिज्जो" य ॥ ५१
 चडिउं धम्मसिहरे जे कहं वि खिसंति विसयवामूढा ॥ ते नरयदरिसुहेसुं पडंति दुक्खेहिं संतंता ॥ ५२
 इहंलोयम्मिं अकित्ती परलोए दुग्गइ य नियमेणं । धम्मं चट्टाणं जओ" तम्हां चित्तेहं नियसत्ति ॥ ५३
 अहं सुंदरीएँ भणियं सुकुले जायाण नत्थि परिवर्द्धणं । कुलअकुसेण जेणं निज्जइ मग्गेण मणुयं गओ ॥ २५४

1. A वज्जसु । 2. A भोवं । 3. B उतपणेण । 4. A अकज्जाइ । 5. B रमो । 6. A ति । 7. C मए । 8. C ए । 9. B विवज्जियं । 10. A जेण । 11. B निसुए । 12. C तपलं । 13. A य जंपेइ । 14. B पालिज्जसु । 15. A it is missing in this Ms. 16. A दुक्खं । 17. C तियसे । 18. B, C आयरियं । 19. C जाण । 20. A मित्थिओ । 21. B, C मनराओ । 22. C पि । 23. B क्रमभावो । 24. B, C (५) विद्धे । 25. B विद्धेण । 26. A पुणो । 27. B, C नाउं । 28. C हासयं । 29. A, C जेण । 30. A नेहइ । 31. A वेपिहज्जण । 32. C अवंदणीओ । 33. B इहलोहम्मि । 34. C जए । 35. C पडिवयणं । 36. C मणुयं ।

न हु एगमि विनडे^१ सवो वि हु तारिसो मुणैयवो । जइ कायरा पणड्ढी तौं किं सूर वि नासंति ? ॥ २५५
 किं^२ घट्टुणां भणिएणं फलदारणेवं पयडओ होही । सवो वि जणो पढमं एरिसयं चैव जंपेइ^३ ॥ ५६
 एवं^४ सोऊण तओ काऊण जिणंद-संघपूयं च । सीलायरिससमीवे दिक्खा विं हु दाविया तीसे ॥ ५७
 सीलायरिएण तओ गुणमालपवित्तिणीए सा दिक्षा । सा वि हु तीसे मूले सबं पि हु सिक्खए विहिणा ॥ ५८
 काऊण तवचरणं^५ कइवयंवरिसोहि सुंदरी मरिउं । सोहम्मे वरकप्पे देवो चंदप्पहो जाओ ॥ ५९
 कुलचंदो वि हु गच्छइ नियनघरे शोवंसोयपरिकलिओ । दो तिन्नेव दिणाइ पियविरेह जेण रणरणओ ॥ २६०
 पियमेलिया वि वट्टइ परियणमज्झमि सुट्टु अवहया । चवला निट्टुवयणा बहुमक्खा सुट्टु अविणीया ॥ ६१
 राइए दिवसम्मि य सवें भुंजेइ नियमपरिहीणा । अहवा तिरिउवट्टा हवंति^६ भुक्खाखुर्या नियमा ॥ ६२
 इंसकुलम्मि जाया तारुणं पाविया सुखा य । तहं वि न वरेइ^७ को वि हु जम्मंतरकम्मदोसेणं ॥ ६३
 पोहंतो चहंतो^८ कुणमाणी सोहणं पिं कजं सो । तहं वि न कस्स विं भावइ दोहगकलकिया सुट्टु ॥ ६४
 वीरो वि हु तं दट्टुं चित्तेणं वहइ सुट्टु उव्वेयं । कह का(दा)यव्वा एसां वरजोगा वट्टए जेणं ॥ ६५
 तीए चिय नयरीए वणियसुयं भिक्खहिडियं^९ निचं । दट्टुं चित्तइ वीरो एयस्स वि देमि एयं तु ॥ ६६
 अहं भणिओ सो तेणं मा भिक्खं ममसु निदियं^{१०} पुत्तं ! । अहमेव तुज्जं मलिमो भोयणमाइहिं नियमेण ॥ ६७
 मुंच इमं खप्पयं अविंसको विससु एय धरमज्जे । सुंजहं देहं जहिय्छं नियगेहं तुज्जं एयं तु ॥ ६८
 जे विहडियाणं कीरइ नियगेहसमागयाणं लोयाणं । तं जाणसु उवयारं भइ । वयपवच इयरं तु ॥ ६९
 सवम्मि वि विवयणए जुअइ दाउं विससेओ सयणे । सयणा-सणाइ सवें इयरह सयणेणं किं कजं ? ॥ २७०
 एगउदएण जेण उदओ सयणाणं होइ नियमेणं । तेणं चियं महइ जणो नियसेणीए य उदयं तु ॥ ७१
 वंधू सयणो मित्तो भिचो अन्नो य जस्स गेहम्मि । पावइ मणनिव्वाणं पुरिसं तं चैव जाणाहि ॥ ७२
 एवं भणिए सो वि हु खयकारयनामओ मणे सुइओ । मोत्तुं निचउवगरणं पविसइ गेहम्मि सहसत्ति ॥ ७३
 ण्हाओ कयनेवत्थो^{११} सुत्तविलित्तो^{१२} य गहियतं वोलो । वरसयणा-उसणसत्थो कीलतो अच्छए जाव ॥ ७४
 ताव य जंपेइ वीरो हत्थं काऊण मत्थए तस्स । परिणेहं इमं कत्तं तुज्जं कए सट्ठिया एसा ॥ ७५
 अहं विहसिऊणं मणयं जंपेइ दमओ वि एरिसं वयणं । तुम्हं चियं आपसो कायवो किमिहं भणियव्वं^{१३} ॥ ७६
 चित्तइ मणेणं दमओ नूणं फलियाइ मज्झं पुत्ताइ । अन्नहं चित्ताइयां कहं मज्झं एरिसीवत्थो^{१४} ? ॥ ७७
 सवं चियं लोगाणं एगदसाए न वचए कालो । अम्हारिसो वि जम्हा एहहमेत्तं^{१५} पयं पत्तो ॥ ७८
 काऊणं वत्तमाइ-कमेणं वीरेणं सयणकलिणं । पियमेलिय-दमयाणं पाणिग्गहणं विणिम्मवियं ॥ ७९
 कयकिच्चस्स य सयणे पुरओ माइएणं रयणि समयम्मि । पियमेलियफासेणं चित्तं दमयस्स अइखुहियं^{१६} २८०
 वज्जइ भिज्जइ पुट्टइ मज्झं सरिरं इमीए फासेणं^{१७} । जइ पुणं करेजं संगं तो हुजा नित्तुलं^{१८} मरणं ॥ २८१

1 B विणट्टे । 2 A विनट्टा । 3 A तो । 4 B किं वा । 5 B वट्टुं । 6 B जंपेति । 7 A एवं ।
 8 B संवचरणं । 9 B कइवियं । 10 A योवं । 11 B मवंति । 12 A भुक्खायखुर्या । 13 C लोए ।
 14 C परिणइ । 15 B य चट्टंति; C पवडंती । 16 A च । 17 A च । 18 C इ । 19 A C हिडियं ।
 * Five st. from 267 to 271 are noted in the margin of A but as they form a regular part of the text in B, C, and D, they are incorporated here as a part of the text. 20 A निदिअं । 21 A सुंजसु । 22 A देहि । 23 B C विहडियाणं । 24 B एयं । 25 B एववट्टो । 26 B विलुपो । 27 B जंपय । 28 B परिणेहि । 29 A विवसिऊणं । 30 C अणिएणं । 31 A एरिसो; C एरिसं । 32 C वयं । 33 A चित्तं । 34 B वयणं । 35 C माइएणि । 36 A इववसुहियं । 37 C किरइ । 38 A फासे वि; B हेसेणं । 39 A B नित्तुलं ।

एवं सुहकलियाणं तत्थं ठियाणं च अन्नदियहम्मि । पियगेलिय चिं पच्छा पालाएँ पइडियं नामं ॥ २२७
 कुलचंदो वि हुं, गंतुं सुंदरिपासम्मि मणइ उवविट्ठो । खंमसुं पिए अवराहं सुहु महलं महं अन्न ॥ २२८
 अह सुंदरीए मणियं तुह दोसो नत्थि एत्थ मणयं पि । जिणवरधम्मो जेणं तुज्ज पसाएण संपत्तो ॥ २२९
 तुज्ज वि खुंजइ कांउं जिणधम्मो चेव उभयलोयहिओ । जम्हां भगइ एयं इट्ठं धम्मो निओएजा ॥ २३०
 अह जंपइ कुलचंदो वलहवयणेणं सन्नलोएणं । कीरंति अकजाइँ वि किं पुण धम्मो पिए परमो ॥ २३१
 खुत्ता-उत्तविपारो जह कीरइ इयरेलोयवयणेसु । तह जइ वट्ठइमणिए ता णेहो कित्तिमो नृणं ॥ २३२
 एसं भए पडिवत्तो जिणधम्मो तुज्ज वयणमेत्तेणं । गम्मिज्जउ नियनयरे सीयन्ति हु तत्थ कजाइँ ॥ २३३
 अह सुंदरीएँ मणियं नयरं जाणाहि देहयं मज्जइ । तत्थ यं चिरभाया हं कजाण न सीयणं किं पि ॥ २३४
 कजं धम्मज्जाणं तमहं चिंतामि पइदिणं जेणं । तेणं तुमं जाणेज्जसु कजाण न सीयणं मज्जइ ॥ २३५
 नियमो यं मएँ गहिओ आइए चेव पुरिससंगस्स । मुणिदंसणेण पच्छा सबं पि विवज्जियं जाणं ॥ २३६
 निसुएँ इमाम्मि वयणे वजेण व ताडिओ यं कुलचंदो । मरणाओ अहिययरं दुक्खं चित्तम्मि मजेइ ॥ २३७
 अहं मेलिज्जणं सबं सयणं जणं सुंदरी पयपेइँ । पवजाओ अहयं पालजेसुं पालियं तुम्हे ॥ २३८
 सबे वि दुक्खं कलिया वयणं जंपति एरिसं तीसे । पुत्ति ! न जुज्जइ एयं आयरिउं तुज्ज तारुने ॥ २३९
 पढमे वयम्मि विजां धीए पुण अत्थं कामया दो वि । तइए जुज्जइ धम्मो एसा खलु जेणं परिवाडी ॥ २४०
 तो सुंदरीए मज्जइ जुज्जइ सबं पि वयणयं तुम्ह । जइ एवं कमभावे हवेज इह निच्छओ को वि ॥ २४१
 गंमत्थं जम्मंतं पालं तरुणं तहेव विद्धं च । सधं अखलियपसरो जंतुं मारेइ जमरायी ॥ २४२
 पालते तारुने जुज्जइ नाणाइसंगहो लोए । विद्धत्तणम्मि जम्हा पुव्वमत्थं पि नासेइ ॥ २४३
 पालाणं तरुणाणं लगइ चेडा सुहेण लोयाणं । कीरंति नेय जेणं इह कत्ता पकमंडाणं ॥ २४४
 किं च इमो कमभावो दरिसिज्जइ विसयपलढमणाणं । सबपणासम्मि जओ अद्धं पि हु जुज्जए लेउं ॥ २४५
 चाल तरुणाणं चित्ते विसयासंगो वि जुज्जए विरलो । विद्धाणं तवो नियमा धम्मो वि हु होइ कायवो ॥ २४६
 तम्हा तुम्हे मेउं सीलयरियस्स मं समप्पेह । इत्थीओ जेण जणे परतंता सबकजेसु ॥ २४७
 नाउं तीसे चित्तं सबो वि हु सो जणो इमे मणइ । तं किं पि करेज तुमं जह जायइ हासओ नेह ॥ २४८
 पडिवज्जिज्जण धम्मं जो तं मिलेइँ विसयगिद्धीए । सो पावइ उवहासं नहो व येरीएँ यणमज्जे ॥ २४९
 को वि हु दुक्खनिविट्ठो विसए चइज्जणं पत्थइ पुणो वि । अणुं हयपसवपीडा इत्थी इव पुरिससंगं तु ॥ २५०
 जो गिन्हिज्जणं धम्मं छइइ विसएहिँ मोहिओ पावो । इंदो इव महिवडिओ सो होइ अवंदणिज्जो य ॥ २५१
 चडिज्जणं धम्मसिहरे जे कह वि खिसंति विसयवाम्हा । ते नरयदरिमुहेसुं पडंति दुक्खेहिँ संतेतां ॥ २५२
 इहलोपम्मि अकिंती परलोए दुग्गइ य नियमेणं । धम्मन्मट्टाणं जवो तम्हा चित्तेह नियसत्ति ॥ २५३
 अह सुंदरीएँ मणियं सुकुले जायाण नत्थि परिवर्द्धणं । कुलअंकुसेण जेणं निज्जइ मग्गेण मणुयं गवो ॥ २५४

1 A सवह । 2 A भोवं । 3 B पयणेण । 4 A अकजाइ । 5 B समो । 6 A ति । 7 O मए । 8 C य । 9 B विवज्जणं । 10 A जेण । 11 B निसुए । 12 C सयलं । 13 A य जंपेइ ।
 C मज्जेइ । 14 B पालिज्जु । 15 A it is missing in this Ms. 16 A दुक्खं । 17 C तियसे ।
 18 B C क्षायरियं । 19 C जाण । 20 A नित्थिओ । 21 B C जमराओ । 22 C ति । 23 B
 कइभावो । 24 B C (५) विडे । 25 B विद्धेण । 26 A पुणो । 27 B C नाउं । 28 C हासवं ।
 D हासवो । 29 A C नेय । 30 A मेहेइ । G मेलेइ । 31 A गेहिहकण । 32 C अवंदणीओ ।
 33 B इहलोइत्थि । 34 C जए । 35 C पडिवट्ठणं । 36 C मणुयं ।

न हु एगामि विनट्टे^१ सबो वि हु तारिसो सुणेयबो । जइ कायरा पणट्टां तां किं सरा वि नासंति ? ॥ २५५
 किं बहुणां भणिएणं फलदारणेणं पयडओ होही । सबो वि जणो पढमं एरिसयं चैव जंपेइ^२ ॥ ५६
 एयं सोऊण तओ काऊण जिणिंद-संपपयं च । सीलायरियसमीवे दिक्खा विंहु दाविया तीसे ॥ ५७
 सीलायरिएणं तओ गुणमालपवित्तिणीए सा दिच्चा । सा वि हु तीसे मूले सबं पि हु सिक्खए विधिणा ॥ ५८
 काऊण तवचरणं^३ कइययंवरिसेहि सुंदरी मरिउं । सोहम्मे वरकपे देवो चंदप्पहो जावो ॥ ५९
 कुलचंदो वि हु गच्छइ नियनयरे योर्वसीयपरिकलिओ । दो तिन्नेव दिणाइं पियविट्ठे जेण रणरणओ ॥ २६०
 पियमेलिया वि वट्टेइ परियणमज्झमि सुहु अवहूया । चवला निहुरवयणां धहुमक्खा सुहु अविणीया ॥ ६१
 रोइए दिवसमि य सबं भुंजेइ नियमपरिहीणा । अहवा तिरिउवट्टा हवंति^४ भुक्खातुल्यां नियमां ॥ ६२
 ईसरकुलमिं जाया तारुत्तं पाविया सुरूवा य । तह वि नं वरेइं को वि हु जम्मंतरकम्मदोसेणं ॥ ६३
 योत्तती चळती^५ फुणमाणी सोहणं पि^६ कजं सां । तह वि नं कस्स वि^७ भावइ दोहगकळंकिया सुहु ॥ ६४
 वीरो वि हु तं दट्टुं चित्तेणं वहइ सुहु उषेयं । कह का(दा)पथा एसा वरजोगा वट्टए जेणं ॥ ६५
 तीए चिय नयरीए वणियसुयं भिक्खहिडियं^८ निचं । दट्टुं चित्तइ वीरो एयस्स वि देमि एयं तु ॥ ६६
 अह भणिओ सो तेणं मा भिक्खं ममसु निदियं^९ पुत्तं । अहमेव तुज्ज मलिमो भोयणमाईहिं नियमेण ॥ ६७
 मुच इमं खप्परयं अविस्सको विस्सु एय धरमज्जे । भुंजेइ देहं जहिच्छं नियगेहं तुज्ज एयं तु ॥ ६८
 जं विहडियाणं कीरइ नियगेहसमागयाण लोयाण । तं जाणसु उवयारं भइ ! वयपवेच इयं तु ॥ ६९
 सयमि वि विवयगंए जुज्जइ दाउं विसेसओ सयणे । सयणा-सणाइं सयं इयरह सयणेण किं कजं ? ॥ २७०
 एगउदएण जेण उदओ सयणाण होइ नियमेणं । तेणं चिय महइ जणो नियसेणीए य उदयं तु ॥ ७१
 यं सयणो मित्तो मित्तो अत्तो य जस्स गेहमि । पावइ मणनिवाणं पुरिसं तं चैव जाणाहि ॥ ७२
 एवं भणिए सो वि हु खपकारयनामओ मणे मुइओ । मोत्तुं नियउवगरणं पविसइ गेहमि सहसंति ॥ ७३
 पहाओ कयनेवत्थो^{१०} भुत्तविलित्तो^{११} य गहियतं चोलो । वरसयणा-उसणसत्थो कीलतो अच्छए जाव ॥ ७४
 ताव य जंपेइ वीरो हत्थं काऊण मरयए तस्स । परिणेइं इमं कजं तुज्ज कए सट्टिया एसा ॥ ७५
 अह विहसिज्जं मणयं जपइ दमओ वि एरिसं वयणं । तुम्हं चिय आएसो कायबो किमिह भणियं^{१२} ? ॥ ७६
 चित्तइ मणेणं दमओ नूणं फलियाइं मज्झ पुत्ताइं । अन्नह चित्ताइयां कह मज्झ एरिसं वत्थो ? ॥ ७७
 सबं चिय लोगाणं एगदसाए न वचए कालो । अम्हारिसो वि जम्हा एदहमेत्तं^{१३} पय पत्तो ॥ ७८
 काऊण वृत्तमाई कमणे वीरेणं सयणकलिएणं । पियमेलिय-दमयाणं पाणिग्गहणं विणिम्मवियं ॥ ७९
 कयक्खिस्स य सयणे पुरओ माईणं रयणि समवमि । पियमेलियफासेणं चित्तं दमयस्स अइसुहियं^{१४} ॥ २८०
 उज्जइ भिज्जइ फुट्टेइ मज्झ सरिरे इमीए फासेणं^{१५} । जइ पुणं करेज संगे तो हुजा निच्चुलं^{१६} मरणं ॥ २८१

१. B विनट्टे । २. A विनट्टा । ३. A ओ । ४. B किं चा । ५. B बहु । ६. B जंपेति । ७. A
 ८. B तवचरणं । ९. B कहस्वियं । १०. A योव । ११. B भवंति । १२. A सुग्गयल्लणा । १३. C
 १४. C परिणइ । १५. B य चळति; C पवळती । १६. A च । १७. A च । १८. C इ । १९. A C
 * Five stas. from 267 to 271 are noted in the margin of A but as they are not in the
 regular part of the text in B, C, and D, they are incorporated in A.
 २०. A निदियं । २१. A भुंजइ । २२. A देहि । २३. B C विहडियाणं ।
 २४. B चोलो । २५. B विलित्तो । २६. B जंपेइ । २७. B परिणेइ । २८. A विवसिज्जं । २९.
 ३०. एरिसं; C एरिसं । ३१. C वत्थं । ३२. A लिच्छं । ३३. B वयणं । ३४. C माईणि
 ३५. C फुट्टेइ । ३६. A फाले वि; B छेसेणं । ३७. A B निच्चुलं ।

नयेर सुहु वि रम्मे सयणा-उसण-भोयणाइ परिकलिए ।
 तर्थ कहिं घरवे(वा)सो पउलीय वि णिवडणं जत्य ॥ २८२
 सव्वाण वि जुवईणं जइ फंसो एरिसो भवे दुहओ । तो जुवई(इ)पसंगेणं दुक्खं चिय नियमओ होइ ॥ ८३
 किंतु जहा एयाए तह जइ फंसो हवेज अन्नाणं । तो नामं पि न पुरिसां गेणहेजा एर्थ इथीणं ॥ ८४
 जेणं चिय एरिसया तेणं चिय रुव्वंसंपयजुया वि । एचियमेतं कालं कुमरत्ते संठिया एसा ॥ ८५
 ईसरधुयंसरुवो एतियकालं नं अच्छेए कन्ना । न हु पहिं पक्का घोरी छुट्टइ लोयाणं जी खवी ॥ ८६
 एएणं चिय दिन्ना मज्झ वि एसा अपुत्रलुत्तस्स । परतणयाणं दुक्खं को देज्जा जं हवे सुद्धं ॥ ८७
 अहवा एसो वीरो मह पिउणो कह वि वडरिओ नूणं । दाउं एयं कज्जं मह मरणं अच्छेए जेणं ॥ ८८
 तां वचामि लहुं चिय जाव न मं खाइ रक्खसी एसा । जीवंतो ताव अहं पीयामो सीयलं सलिलं ॥ ८९
 अह मोत्तूणं सव्वं एक्ककड्डिणेण निग्गओ सहसा । सयणेहिं ददं धरिओ कह रूससि संपयं चेव ? ॥ २९०
 मिहुणाणं किर लोए रूढे पणयम्मि होइ रूसणयं । तक्खयमेत्तलाए एयं पुण सुंसुमारसंमं ॥ ९१

अह जंपइ सो दमओ रोसो मणयं पि नत्थिं अम्हाणं ।

* किंतु करफसेण वि मज्झ विगण्यो मणे जाओ ॥ ९२

किं एसा सा मारी कन्नारुवेण संठिया गेहे । फंसेणं वि जेण इमा पाणाण पणासणं कुणइ ॥ ९३
 ता मेहइं जामि अहं न हु कज्जं किं पि मज्झ भोएहिं । सामाण वि संतूणं जेणाहं लुक्किओ एर्थ ॥ ९४
 अह निष्किडिउं दमओ सुक्कतणं गेण्हउणं सहस सि । मामिय मत्थयउवरिं पक्खिवई वीरगेहम्मि ॥ ९५
 एर्थतरम्मि वीरो दुक्खत्तो जंपए इमं वयणं । आगन्माओ इमाए दोहगं दारुणं सुहु ॥ ९६
 गम्भगया जणणीए जम्मम्मि वि सयणमाइलोयाणं । पाणिग्गहणे पइणो एगतेणं जओ दुहया ॥ ९७
 पियमेलिया वि चितइ दोहगं मज्झ सब्बजगअहियं । दमओ वि मं अदोसं मोत्तूणं निग्गओ जेण ॥ ९८
 इत्थित्तं चेव दुहं तथेव य अइदुहं च दोहगं । रंढत्तं यालाए जह पिडओ गंडउयरम्मि ॥ ९९
 जीवित्तं वंछिजइ पइ-पुत्तसमन्निषाण महिलीणं । इयराण जणेण पुणो मरणं चिय अहव पव्वजं ॥ ३००
 एवंविहाए मज्झ वि मरणं चिय सुंदरं न संदेहो । अन्नह कह दरिसामो वयणं लोयाण पव्वसे ॥ १
 सुत्ते जणम्मि सणियं गंतूणं गेहपुडिवणियाए । वल्लिज्जं उत्तरियं जा पासं देइ गल्लदेसे ॥ २
 तां चंदप्पहदेवो तं तह ददूणं दुक्खसंतत्तं । आवइ तम्मि पएसे नेह-दयासंजुओ सिग्गं ॥ ३
 काउणं दमगरुवं भणइ पिए ! हा किमेयमारद्धं । खेडो चियं एस कओ तुह चित्तपरिक्खणनिमित्तं ॥ ४
 मा कुणसु चित्तदुक्खं नाहो हं तुज्जं चंदसमवयणे ! । जं जं चित्तेसि मणे तं तं पूरेमि अवियारं ॥ ५
 सव्वाण वि कमणीयं दिवालंकारभूसियं देहं । निव्वत्तेउं जंपइ मज्झ पिए ! एरिसं रूवं ॥ ३०६

1 B वसस; C कस्त । 2 B धरिणासो । 3 A C विहुट्टणं । 4 B फासो । 5 B बुहओ । 6 C फासो । 7 B ता । 8 A पुरिसो । 9 B इत्य । 10 B रुयं; C रुभं । 11 C पूष । 12 C सरुवा । 13 B अ । 14 B णच्छेइ । 15 C पय । 16 C कोअण । 17 B सा । 18 A वेज्जा । 19 B इच्छेइ । 20 A पायामो । 21 A B सुंसुमार । 22 A नासि । 23 B पईए; D महइहिं । * In A there are two following उत्तराधे the first of which is in the body of the text and the second is noted only in the margin: (1) किं हु अमयुक्ककाला एसा मणामदुइजणया ॥ (2) करफसेणो निग्गविगण्यो मणे जाओ ॥ 24 C फासेण । 25 A मेहइ । 26 A कोएहिं । 27 A एणो; B मोत्तू । 28 B एत्थं । 29 B निष्किड्डण । 30 B मोत्तूणं । 31 B विनिग्गओ । 32 A उवरिम्मि । 33 B महिकणं । 34 A वल्लिज्जं; B वल्लिज्जण । 35 B उत्तरियं । 36 B सं । 37 B एउण । 38 B वेसे । 39 B चिय ।

धण-कण-रयणसमेयं सयणा-ऽऽसणसंजुयं जणसमिद्धं ।

गेहं च इमं सामिणि ! महं तणयं जाणसु विचित्तं ॥ ३०७

गहज्जण तं करेणं पविसेउं गेहमज्जयारम्मि । दंसेइ तोसजणयं सव्वं पि हु तत्थ उवगरणं ॥

अहं किंकरिजुवइओ ष्हाणुवगरणेण संजुया सिग्गं । दाज्जणमासणाइं कुणंति उव्वट्ठणं ताणं ॥

उव्वट्ठिजंतं तं दहूणं दिव्वतरणिजुवलणं । पियमेलिया मणेणं ईसं अइदारुणं वहइ ॥

वेवइ ससइ वियंभइ पिउडिं काज्जण जोयए वंकं । हंतुं इच्छइ गंतुं सा उ जुवाणं च दुक्खत्ता ॥ ११

महिलाणाहिविसहिओ^१ पुरिसो^२ बहुइत्थिरूवओ दुहओ ।

जइ पुण जउली महिली ता दुक्खं ताण मरणंतं ॥

तो ष्हाज्जणं दोन्निवि^३ वत्था-ऽऽमरणेहिं^४ भूसियसरीरा । अट्टारसमेयजुयं^५ भोयणजायं पभुंजंति ॥ १३

पुसिणुवट्ठियदेहो^६ सुगंधकुसुमोहिं^७ राइयसिरों य । तंवेोलपुत्रवयणा महरिहसयणे ठिया दो वि ॥ १४

गेयं वजं कव्वं^८ सोज्जणं बहुविहं च अइरम्मं । दहं नट्टं^९ च सुहं एगतसुहाइं भुंजंति ॥ १५

वहुरयखेयनिसत्ता निदं अइनिभारं लहेज्जणं । पेच्छइ पहायसमाए सहसा पियमेलिया तत्थ ॥ १६

तत्थेव रुक्खमूले लत्तपहारेण मारियं दमयं । अप्पाणं च विसन्नं पासम्मि परिट्ठियं संतं ॥ १७

तं गेहं सो विहवो^{१०} सा लीला सो य वल्लो कंतो । सव्वं खणेण नट्टं जह दाणं सीलरहियम्मि ॥ १८

किं इंदयालंमेयं जन्मंतरमहवं सुविणयं होआ । अज्ज वि संगवियारो दीसंइ तेणेहं सव्वं^{११} पि ॥ १९

अहं भणइ सव्वलोओ हा हा । पावे । किमेयंमाययियं । जइ मोत्तूण पलाओ ता कीस विवाइओ एसो ? ३२०

नूणं मारी एसा पढमं चिय अक्खिया इमेणेव । ता जाहि तत्थ सिग्गं जत्थ न नयणाइं पासंति ॥ २१

महिलाण वंमणाण य चइण वाळाण अइविदुट्ठाणं^{१२} । नियदेसाओ सहसा जुज्जइ निस्तारणं चेव ॥ २२

आ निच्छूढा ततो वचइ नयरीए वाहिरुदेसे । ताव तहिं सा पेच्छइ सेयंवरिजुवलयं सहसीं ॥ २३

सा भणिया समणीहिं पुत्ति । तुमं चल्लिया कहिं कहसु । एगागिणी रुयंती^{१३} राईए जह व वणियाए ॥ २४

पियमेलिया वि चितइ कह नाओ रयणिवइयरो मज्झं । एयाहिं अहच सव्वो जाणइ अत्तोन्नवयणाओ ॥ २५

हिययट्ठियं गुणिज्जइ केहिं वि काणं पि चेदमाइहि । किजंतं वं^{१४} कयं वा नज्जइ किं एत्थ अच्छरियं ? ॥ २६

इय चितियं सा पणया जंपइ अइधग्गेरेणं सोहण । नत्थिय जए तं ठाणं जत्थाहं वच्चिमो पावा ॥ २७

एगागित्तं रुज्जं^{१५} दोन्निवि कलेण सव्वकालं पि । मह पावाए जाणह तुम्ह मए अक्खियं सव्वं ॥ २८

समणीहिं तओ भणिया गम्मिज्जउ उवसयम्मि अम्हवे । सव्वं कमेण होही सोहणयं मा तुमं तम्म ॥ २९

तं गिण्हिज्जण ताओ पत्ताओ उवसयम्मि अइरम्मे । उवविसिय आसणेसुं वीसमिया येववेलं तु ॥ ३३०

अहं भणइ जेइंसमणी सुवउ पियमेलिए ! इमं वयणं ।

पइवहपावं फिट्ठइ जइप(व)पंममेण तुह सुयणु ! ॥

तेणं चिय नासेजा दोहगं एत्थ नत्थिय संदेहो । लोयपवायपणासो^{१६} एत्थ य तुह पचओ एस ॥ ३३२

1 B पसिद्धं । 2 C विचित्तं । 3 A आसणाइ । 4 B तण । 5 A D छयलेणं । 6 B जोवय ।
C जोअए । 7 C जुवाणं । 8 A महिलाण वसयहिओ ; C महिलाणाहिविसिहिओ । 9 B C वि । 10 B
महिला । 11 B वउला । 12 A C दोन्निवि । 13 A हरणेहिं । 14 B सुत्तं ; C सुत्तं । 15 A देहो ।
16 C (अ) ररररररर । 17 B रुज्जं । 18 B नट्टं । 19 B व्व । 20 B लहेज्जणं । 21 B विमवो ।
22 A B इंदियालं । 23 B C य । 24 B दीसंते ; C दीसंतो । 25 B णाह ! C नेह । 26 C सव्वम्मि ।
27 B किमेव । 28 B इदुट्ठाणं । 29 A एसा । 30 C रुयंती । 31 A पणियाए । 32 B मज्झं ।
33 B य । 34 B गगरेण । 35 A तेजं ; B देजो । 36 B जेठं । 37 C वरिं । 38 B पयासो ।

दोहगं जं रइयं इंदुमईनामियाएँ अन्नभवे । तं तुमए वहुसुत्तं एयं पुणं पुच्छवाडं-तु ॥ ३३३
 तम्हा कीरउ धम्मो समणाणं अहव सावयाणं च । पडिपुत्तो खलु पढंमो मीओ जहसत्तिओ एत्थं ॥ ३४
 नियमेलियाएँ भणियं पढंमं काऊण मज्झं नं हुं सत्ती । अणुदियहं भुंजामी जेणाहं पाविया निचं ॥ ३५
 उन्हेण जलेण जओ पाए घोएइ जोण वि भएणं । सो कहं प्रविसइ कीवो कट्ठं जुलणजुत्तिसु ॥ ३६
 तो जंपइ सा समणीं दुक्खेण विणा न पुत्ति ! सोक्खाइं ।
 जेण न पावइ को वि हु इंदियसोक्खं च मोक्खं च ॥ ३७
 आईए सुहयाइं पच्छा दुहयाइं पुत्ति ! दुसहाइं । तुमए चियं रयणीए अणुहयं एरिसं जेण ॥ ३८
 पियमेलियाएँ भणियं सामिणि ! एमेव नत्थिय संदेहो । किंतु न सक्केमि अहं किं पि वि काऊण तवचरणं ॥ ३९
 अहं ते भणेइ समणी जइ वि न सक्केसि तह वि कुण एवं । उभयाएँ पंचमीए उवयांसं पंचमासं तु ॥ ३४०
 चित्तट्ठिए वि चरणे मोक्खं पावेइ सुद्धं हियएणं । अंगीकए वि मरणे जह तुमए पावियं सुयंणु ॥ ४१
 नूणं सच्चं वयणं इमाएँ हियएण चित्तए कत्ता । सच्चं इमीएँ नायं रयणीए जेण महचरियं ॥ ४२
 इयं चित्तिऊण जंपइ सामिणि ! इच्छामि तुज्झ आपसं । दिजउ एसो नियमो अजेव य पंचमी जेण ॥ ४३
 नेउं जिणंदमवणे पोत्थय्यरंयणं च ठाविउं पुरओ । दिजो इमो य नियमो समणीए सुद्धमावाए ॥ ४४
 वीराईया वि त्तिहं पुणरवि गंतूण स्खखमूलम्मि । दमयसरीरमदहुं अच्छरियं सुहुं भञ्जति ॥ ४५
 अहं नीसरिया ततो दमयं दहूण हट्टमज्झम्मि । पुच्छंति कत्थ सुत्तो तं गंतूणं च गेहाओ ॥ ४६
 अहं जंपइ सो दमओ सुत्तो हं नयंरिदेवय्यामवणे । तो दुक्खत्ता चलिया पियमेलियपिट्ठओ सधे ॥ ४७
 पियमेलिया वि भणिया समणीएँ पुत्ति ! पेच्छह नियमफलं । वीराइय्यां जेणं तुह चेव गवेसया आया ॥ ४८
 अहं पविसिऊण ते वि हु जिणंदभवणम्मि वंदिउं देवे । पणमित्ता समणीओ उवविट्ठा महियले सधे ॥ ४९
 पियमेलिया वि सहसा दहूणं वीरमाइयं लोयं । लज्जाअवणयवयणा महिवेडे मग्गए विवरं ॥ ३५०
 अलियम्मि वि सच्चम्मि वि जाए वयणे सुनिदिएँ कहं वि । लज्जालुया जणाणं देसेइ न माणिणी वयणं ॥ ५१
 पमणइ जेइ वइणी पेच्छसु संसारविलसियं वीर ! पडिबंधेयजणयं पलहुंयकम्माण जीवाणं ॥ ५२
 इडो होइ अणिट्ठो पुणरवि सो चेव होइ इइयरो । तुह चेव जहा एसा कत्ता पियमेलिया नाम ॥ ५३
 एगा अवला पु(त्तु)त्ता लज्जा-कुलसंजुया गुणसमेया । तुम्हेहिं कहं णु एसा निच्छुद्धा निहुरमणेहिं ? ॥ ५४
 निदोसं पि हु लोओ निदइ अन्नोन्नवयणपचइओ । वन्नैरहियं पि जेणं भणइ जणो नीलमायासं ॥ ५५
 जइ मारिं धिय एसा ता नियमा तुम्ह नयरिलोयाणं । एत्थिकालेणं जणे नामं पि पणइयं होजा ॥ ५६
 जं जं दीसइ लोए तं तं जइ अचित्तहं तह केयं । ता मयरूवो दमओ कहं जीवइ भणइ महं एयं ॥ ५७
 हरिचंदउरी माइणिय्यां य तह इंदयालंमाईया । पयडं पि हु दीसंता तह वि न साहिंति नियकजं ॥ ५८
 दिट्ठं सुयं च तम्हा सुचिरं परिभाविऊण हियएणं । कायधं मणुएणं दोणहं वि जम्माणं हियजणयं ॥ ५९
 इय एयं नाऊणं कीरउ धम्मम्मि निचलं चित्तं । तस्सं फलं अजं चियं तुम्हाणं दंसिमो पयडं ॥ ३६०
 पियमेलियाएँ माया जा आसी सुंदरि ति नामेणं । सा तवचरणं कांउं चंदप्पहसुरवरो जाओ ॥ ३६१

1 A पुण्यवाहं; C सुच्छवाहं । 2 A तस्य । 3 A पियमेलियायाप; C पियमेलियाया । 4 C भणिया ।
 5 B C क । 6 B C ह । 7 A भुंजामि । 8 A दिह । 9 A C मणी । 10 B सुत्तं । 11 A उण ।
 12 A रति । 13 A सुदवापं । 14 B सुहु । 15 A मरणं । 16 B सच्चं । 17 B इमाए । 18 B
 पुण्यए । 19 B C ठावियं । 20 B अतो । 21 C गंतूणं तं । 22 C D तो । 23 C नवरं । 24 A
 वेवया । 25 B इया । 26 B य is not found. 27 B C समणीणं । 28 A C महिवेडं । 29 C
 सुनिदए । 30 A सा वि निय । 31 C अलहुयं । 32 A सुभा । 33 B D लोए । 34 B पुणं ।
 35 B कालेय । 36 A नद्वयं । 37 A चेव । 38 A एवं । 39 A मायणिया । 40 A इंदियालं ।
 1 B साहेति । 42 C हियएण । 43 A जग्गण ।

मरमाणि दहणं ओहियाणेणं नेहं-दयकलियो । एत्थाहं संपत्तो एयाए वोहणद्याए ॥ ३६२
 काऊण तं पंचं विविहं मरणाओ रक्खिया एसा । निच्छुद्धा तुम्हेहि समणीरूवेण पडिरुद्धा ॥ ३६३
 पडिवोहिया य एसा गंहियं एयाए पंचमिवयं च । इय जंपिऊण तेणं नियरूवं दंसियं तेसि ॥ ३६४
 रम्मविमाणं विभवं गीयं वजं त्व अच्छरानट्टं । एयाइ वि दंसेइ भवानं वोहणद्याए ॥ ३६५
 दहुं अदिदुपुषं तं सधं वीरमाइया गुइया । अच्छरियं मन्नता धम्मपहावं पसंसति ॥ ३६६
 उच्चत्तकणयवन्नो अणमिसंनंपणो अरुम्ममंहिचलणो । अह जंपइ सो देवो तेसि वयणं इमं सुहयं ॥ ३६७
 देवाणं नियरूवं दहुं पारंति जेण नं हूं मणुया । लेसेणं चियं एयं तुम्हाणं दंसियं तेण ॥ ३६८
 महं रूवाईयाओ उवरिसुराणं तु रूयमाइयं । वडुंतं वडुंतं जाव य सबडसिद्धिं ति ॥ ३६९
 तं पि हु नाससमेयं तम्हा कम्मक्खयम्मि जइयवं । जेण न पेच्छहं नासं सोक्खाणं हंत ! कइया वि ॥ ३७०
 इय एवं सो देवो धम्मे दाऊण ताण अणुसद्धिं । पियमेत्थियं मलावियं सोहम्मे पावियो कप्पे ॥ ३७१
 एयंतरम्मि लोओ हरिसं-विसाएहिं पूरिओ संतो । पविसइ नियनयरीए पियमेत्थियंसंजुओ सबो ॥ ३७२
 घंहुजणसंपसमेयं दहुं पियमेत्थियं च पविसंति । जंपइ सबो वि जणो पेच्छह एयाए माहप्पे ॥ ३७३
 सम्माणिया जणेणं पविसइ गेहम्मि सयणपरियरिया । मन्नंती नियमफलं पक्कखं चैव हियेणं ॥ ३७४
 सो चैव इमो लोओ अहं पि सा चैव पट्टणं तं च । तह वि पसंसइ लोओ तम्हा नियमस्स फलमेयं ॥ ३७५
 इय चित्तिऊण हियए जिणधम्मे सुहु निच्छिया जाया । अह निंदइ अपाणं सद्धा-सवेयंभावत्ती ॥ ३७६
 वंदइ जिणवरचंदे साहूण य सुणइ वंदणाइयं । दाणाइधम्मनिरया सज्जाय-ज्जाणसंजुता ॥ ३७७
 पुत्ते धयम्मि तम्मि उ उज्जवणं कुणइ जं जहाँभिहियं । मन्नंती अप्पाणं कयकिंचं सुद्धंभावेणं ॥ ३७८
 अह सा कालकमेणं पत्ते मरणम्मि चितए एयं । लद्धे वि हु मणुयत्ते दोहगं दारुणं मज्झ ॥ ३७९
 कुल-रूव-सील-विनारणं-त्तारुल-विहवगुणनिरया । सधे-वि कया विहला दोहगेणं महं जेणं ॥ ३८०
 दोहगेणं कलियो पुरिसो वि न पावए जए सोहं । किं पुण अवला घाला तुच्छा तह मंदसत्ता य ? ॥ ३८१
 ता पंचमीवलेणं अणणत्तुलं ह्वेज सोहगं । जम्मंतरम्मिं मज्झ वि जिणवयणं नत्तहा जेणं ॥ ३८२
 अह मरिऊणं तत्तो उवयन्ना चंपनामनयरीए । गुणसेणमारियाए गुणवइए पुत्तंभावेणं ॥ ३८३
 उच्चत्वेहिं गेहेहिं संजाए असंयम्मि पंचमए । जाओ कमेण पुत्तो सध्वाण वि तोससंजणओ ॥ ३८४
 काऊण पूयमत्तलं देव-गुरूणं पराए भत्तीए । सयणाइणं च तहा दाणं दाऊण जहजोगं ॥ ३८५
 वत्थाइएहिं तत्तो मूसेउं नयरियं च सबत्तो । पंचमहासदेहिं वद्धावणयं पवत्तेइ ॥ ३८६
 नचंति के वि हिद्धा अत्ते गायंति महुरहुणिकलिया । धुसिणाइएहिं अत्ते सिंचंति परोप्परं सुइया ॥ ३८७
 तपोलं फुलाइ वत्था-उडहरणाइ लेतिं अत्तोत्तं । एमाइघंहुवियणं चिट्ठइ लोओ मणे तुट्ठो ॥ ३८८
 वित्ते धव्धावणए जाए लोयाण सुहु परिओसे । गुणसेणो पियवयणो लोयं च विसजए कमसो ॥ ३८९
 कइवयदियहेहिं तओ काऊणं सधमेव करणिजं । जयसेणं इइ पसयं नामं पि पइडियं तस्स ॥ ३९०

1 C ओहीनाणेणं । 2 C मोहं । 3 A it is missing in this Ms. 4 A बहुविहं च । 5 A परिदुद्धा । C पडिदुद्धा । 6 C दयाओ । 7 C D तु । 8 A सिद्धं । 9 A it is missing in this Ms. 10 B C मणिसितं । 11 B नो । 12 B it is missing in this Ms. 13 A हरिसियं । 14 B अह । C महु । 15 B सिद्ध । 16 A सिद्धइ । 17 C मलावइ । 18 C समेओ । 19 A संवेतं । 20 A संवत्ता । 21 B उज्जमणं । 22 A C दहा । 23 C मणियं । 24 C सुहु । 25 A C विद्वानं । 26 A तेण । 27 A it is missing in this Ms. 28 A जम्मंतरे वि । 29 A गुणवइ । 30 A उवत्तं । 31 C D जायेण । 32 B जोगं । 33 C सदेणं च । 34 A सिंचंति । 35 B लेत्ति । 36 A परिओतो । 37 C जयसेणे । 38 C

जह जह वड्डइ धालो पइदियहं निम्मलेहिं अंगोहिं । घरलच्छी वि तहच्चिय सियपक्खे चंदजोणह्व ॥ ३९१
 अह सो कालक्रमेणं संजाओ अट्टवरिसिओ जावे । ताव विभूर्इएं जुओ उवपीओ उज्झसीलाए ॥ ९२
 एसो अणणसरिसो नअइ काऊण निच्छयं एयं । सो चेव यं संगद्विओ^१ विआहिं संयंवरहिं वं ॥ ९३
 विनाणाइकलाओ तहा तहा तेण तय गहियाओ । नियउज्जाणं^२ पि जहा जाओ सो चेव उज्जाओ ॥ ९४
 काम-उर्याणं थाणं जं च निहाणं च सब्बसत्याणं । तं तस्स जणमणुत्तं निव्वडियं वृत्ति तारुणं ॥ ९५
 पणओ सब्बजणेणं^३ पियवयणो सब्बलोयवच्छलोओ । तारुणम्मि वि^४ जाए अवियारो सो महासत्तो^५ ॥ ९६
 अहणं पंडिच्चं अमओ विमवो^६ गुणाणुराओ य । तारुणं अवियारं विरलाणं होइ पुत्तोहिं ॥ ९७
 वचइ जहिं जहिं चिय दिणम्मि राईय(ए) सो^७ सुहिसंमेओ^८ ।
 धालो तरुणो बुद्धो अणुमग्गं सरइ सधो वि ॥ ९८
 गमणं वयणं सयणं^९ मुंजण-नेवच्छे-रमणमाईयं । सिक्खइ जुवाणसत्थो विसेसओ तरुणिसंधाओ ॥ ९९
 अच्चं च तस्स रूवं^{१०} दहूणं महिलियाण समवाओ । पइवयजुत्तो वि ददं असइत्तं महइ चित्तेणं ॥ १००
 धाला अचला गामेल्लयां य पाएण रूवमाईसु । अवियारियपरिणामा सहसा रच्चति मोहंधा ॥ १
 कजं पि हु मोत्तुणं जाओ पेच्छंति अलियकोट्टं पि । अच्चंतगुणे ताओ कहं थं रच्चंति महिलाओ ॥ २
 तत्थेव य नयरीए सूरुो नामेण वाणिओ इम्मो । तस्स य परिणी^३ सीला तीसे धूया य सीलवई ॥ ३
 जयसेणेण समाणं^४ पाणिग्गहणं च तीए संजायं । अइसुद्धुविभूर्इए अणुरूवंगुणाए^५ सुहलग्गो ॥ ४
 जाए पाणिग्गहणे लोओ जेपेइ सुद्धुपरितुट्ठो । अणुरूवो संजोओ दिक्खनिओएणं संजाओ ॥ ५
 मिहुणाणं संजोगो रूवाइविलक्खणार्णं अइदूरं^६ । दुक्खा-उसोहाजणओ उट्ट-वलिदार्णं व हलम्मि ॥ ६
 अन्नोसिं दिदंतो हर-गोरीणं वं ताण संजोओ । जाओ कमेण सुद्धो दोहं वि मण-नयणसुहयाणं ॥ ७
 मुंजंताणं ताणं पइदियहं उत्तमं विसयसोक्खं । अन्नोत्तं अणुराओ^८ अणुसमयं^९ वड्डए अहियं ॥ ८
 चंपाहिवस्स धूया नामेणं कंचण चि विक्खाया । तारुत्तं पत्ता वि हु पुत्तिसे द्सेइ जा निच्चं ॥ ९
 रायणिहासत्तेणं वच्चंतं^{१०} इड्ढंगोडिपरियरियं^{११} । जयसेणं दहूणं सा वि हु कामाउरा जाया ॥ १०
 अह जंपइ सा कत्ता तग्गयणयणा सहीणं पचक्खं । किं होजं एसं देवो किं सिद्धो^{१२} अहव गंधवो ? ॥ ११
 किं वा रईए^{१३} नाहो अहवा सो चेव एस वइसमणो ? । एवं रूवसमेओ नो^{१४} दीसइ माणुसो जेण ॥ १२
 ण्णियं एगसहीए चित्तं नाऊण रंजियं तीसे । वयणं उदीवणयं^{१५} हियंथंपइदस्सं कामस्स ॥ १३
 सहिं एसो गुणनिलओ देवाण वि चित्ततोससंजणओ । गुणसेणसेट्ठिपुत्तो जयसेणो नाम विक्खाओ १४
 चाई दक्खो सुतो सरलो पडिवन्नवच्छलो धीरो । पियवयणो धम्मिदो नाणी विनाण-गुणकल्लिओ^{१६} ॥ १५
 दंसणपइवोलीणो जयसेणो जाव रायकन्नाए । ताव य सा उभेयं^{१७} चित्ते अइदारुणं धरइ ॥ १६
 तं चेव लिहइ चित्ते तं चेव य^{१८} जंपए जणसमकखं । अन्नं पि तमिव पेच्छइ तं^{१९} चिय सरणं विमग्गेइ ॥ १७

1 B जेणं । 2 C छेहं । 3 C निजइ । 4 BC सयं । 5 BC गहियो । 6 BC वररहिं । 7 BC
 व्व । 8 BC प्ययत्तणं । 9 BC जणेणो । 10 A य । 11 C एत्तो । 12 A विहवो । 13 A it is
 missing in this Ms. 14 A लोयहिं; B सहिं । 15 A समेत्तं । 16 BC वसणं । 17 A नेवत्थ ।
 18 B रूवं । 19 A समिल्लया । 20 BC न । 21 BC पि । 22 A परिणी । 23 A मासणं । 24 C
 अणुरूपं । 25 C गुणाय । 26 A निवोएण । 27 A विलक्खणेण । 28 C (५) रूवं । 29 B वल्लण ।
 30 BC च । 31 B दुह । 32 B अणुराओ । 33 C दियहं । 34 C वच्चलो । 35 B नियव । 36 C
 परिपरिओ । 37 C सहीहिं । 38 C एत्त । 39 C होज । 40 C इहो । 41 C रसा । 42 BC नहु ।
 43 B तुदीवणयं । 44 C हियइ । 45 B वयट्टस्स । 46 B it is missing in this Ms. 47 B
 कल्लिओ य । 48 B वए । 49 A उभेयं; D उभेवो । 50 A C it is missing in this Ms.
 51 A पिच्छइ । 52 A it is missing in this Ms.

गायइ हसइ विर्यमइ सयणाइसु णेवं ठाई खणमेत्तं । आलिंणइ सहिययणं सुत्तं चिय देइ पडिवयणं ॥ ४१८

खणि खणि धावइ धाहिं खणि खणि लोलेइ कुट्टिमत्तलमि ।

खणि खणि स्वइ सडुक्खं खणि खणि मुच्छं च पावेइ ॥ १९

एवमवत्वं तीसे एणा ददूण ताण मज्झाओ । नरवइणो गंतूणं हिट्ठां विनिवेयए सिग्घं ॥ ४२०

न सहंती नामं पि हु पुंदिं पुरिसाण जा महाराय ! । जयसेणदंसणेणं सा मिन्ना मयणवाणेहिं ॥ २१

अहं तुट्ठो नरनाहो तीसे दाज्ज अंगलमं तु । लक्खं च देइ सिग्घं दम्माणं हरिसउलसिओ ॥ २२

सित्तो हं अमएणं एयं वित्तंयं कइंतीए । सुयणु ! तुमाए अजं कजं देवाण वि असज्जं ॥ २३

जयसेणो विर्यं सुहओ जयसेणो चेवं सुंदरो एत्थ । जयसेणो जेव गुणी कंचणचित्तं हियं जेण ॥ २४

इय जंविज्जणं वहुयं राया सयमेव लोयपरियत्तिओ । गुणसेणघरे पविसइ कयसम्माणो जणाइण्णो ॥ २५

काज्जं पडिवत्तिं गुणसेणो रामसम्मूहं मणइ । देव ! पवित्तं जायं मह भवणं तुज्ज चरणेहिं ॥ २६

नरवइणो सुणिवसहो गुणिणो समणा य एत्थ लोयमि । धण्णाण घरंगणं कमत्ति पायारविदेहिं ॥ २७

नरनाहो गुणसेणं हत्थे गहिज्जणं जंपए वयणं । दिन्ना मे निर्यधूया जयसेणस्सउद्धरजं च ॥ २८

अहं जंपइ गुणसेणो जोडियहत्थो चलंतीसिरकमलो । राय-वणिपाण सामिय । संवंधो लोयहसणिओ ॥ २९

नरवइणा वि हुं भणियं सुयणु ! म जंपेसिं एरिसं वयणं । गुणवंताणं जेणं संवंधो सोहमाहवइ ॥ ४३०

जाईए भिन्नाण वि सगुणाणं सोहमेव संवंधो । आहरणनिविट्ठाणं मणीण जह कंचणजुयाणं ॥ ३१

अन्नं च वन्नभेओ कम्मवसेणं जणाण संजाओ । आईए सबं पि हु जहं सीसई एगवन्नं तु ॥ ३२

अहवा जुत्तमत्तत्तं एयं न गणाति पत्थणे गरुया । दिन्नं कत्तेण जओ विट्ठु(गहु)स्स सरीरक्खयं पि ॥ ३३

पच्छा गुणसेणेणं पडिवत्ते रायसंतिए वयणे । राया पहरिसुंत्तो नियमवणं पत्थिओ सहसा ॥ ३४

ततो कमेण जाए पाणिग्गहणमि तीए कुमरीए । गय-हय-रहमाईणं जयसेणस्सउद्धयं दिन्नं ॥ ३५

दोहिं वि भज्जाहिं समं जयसेणो सुंजए तहो भोए । दोणहं वि जुवईणं जहा अहिययरं अत्तवहुमाणे ॥ ३६

एयं चिय पंडिच्चं वत्तिज्जइ एत्थं लोयमज्जमि । चित्तुत्तिने वि जणे वट्टिज्जइ हिययइहे ॥ ३७

सुसिणो पदमाए वीयाए नंदसेणं नामो य । जयसेणसुया जाया गुणगणकलिया महासत्ता ॥ ३८

पुत्तजुओ जयसेणो मन्नइ दाराण संगहं सहलं । अन्नो वि जणो जंपइ वयणं खलु एरिसं जेण ॥ ३९

रइ-पुत्तफला भज्जा ठच्छी वि हु दाण-भोगफलसारीं । निबुइफलो य मित्तो धम्मफलाइं च सत्थाइं ॥ ४४०

जाव यं कमेणं पत्ता दोणिणं वि पुत्ता उं तस्स तारुत्तं । चंदप्पहो वि देवो ताव य एवं विउव्वेइ ॥ ४१

रुवेण कामदेवो सदेणं तुंयं व गुणनिलओ । नट्टायरिओ सहसा नियपरियणसंजुओ पत्तो ॥ ४२

गीएण वाइएणं वहुविहपत्तेहिं नच्चमाणेहिं । अक्खित्तो सच्चजणो तेणं नयरीए मज्झमि ॥ ४३

राया वि पुइइचंदो कौउयगरिओ जणाउ सोउणं । आणावेउं सिग्घं नट्टायरियं इमं भणइ ॥ ४४४

1 A हाह । 2 A वेव । 3 C मज्झमि । 4 C दहा । 5 B चिय; C चिय । 6 A नवर । 7 B पत्थिती । 8 C *सम्मूहो । 9 BC *वसमा । 10 B सुणिणो । 11 C *विदेणं । 12 A D तो । 13 B *हणा । 14 B चलंत्तं । 15 C *त्तिरि । 16 A य । 17 BC जंपेसु । 18 B *विचदाणं । 19 B संजाओ । 20 BC जेण । 21 BC आसी । 22 B ति । 23 C पहरिस । 24 B [रह] वसणं । 25 A C it is missing in these Mss. 26 B जहा । 27 B एत्थ । 28 B *अहे । 29 B व । 30 BC नंदसेण । 31 A पुत्त-दाण-भोगफला । 32 C it is missing in this Ms. 33 C D कमेणे । 34 A दोणह; C दोष । 35 A य । 36 BC एयं । 37 A सुंजतो; B तुंजतो । नागपंच १

कतो तं संपत्तो ? किं ते नामं पि ? किं चं नचेसि ? । किं वा पत्येसि तुमं ? एयं सव्वं पि मे कहसु ॥ ४४५
 नट्टायरिओ वि लहुं पुहईचंदस्स उत्तरं देइ । कयसम्माणो धीते^१ जलहरगहिरेंणं सदेणं ॥ ४६
 पुक्खरवरपुब्बदे भरहद्वियसेर्णणयरिमज्जाओ । एथाहं संपत्तो नामेणं मणियंरुवो त्ति ॥ ४७
 पियमेलियाए चरियं नचामो^२ सयलेलीयरमणीयं । मग्गामि सिद्धिमग्गं कजे न वि किचि^३ अत्तेणं ॥ ४८
 बोइइ राया वयणं पेच्छसु जयसेण ! एयमच्छरियं । कम्मं जायगसरिसं मुणितुल्लं निपिहत्तं च ॥ ४९
 एवं रायाईया अन्नोन्नं जंपिऊण अइवहुयं । सव्वे वि भणंति तओ नट्टायरियं सवहुमाणं ॥ ४५०
 पउणं करेह रंगं पत्ते सजेह ठाह सट्टाणे । गेण्हह आउज्जाइं पेच्छामो तुज्झं पेच्छणयं ॥ ५१
 सोऊण ताण वयणं नट्टायरिओ वि रंगमज्जम्मि । कारेइ नंदिचोसं सवर्णं-मणाणंदयं^४ सहसा ॥ ५२
 अह वारिऊण रोलं वरयं काऊण दाहिणं^५ हत्यं । नट्टायरिओ हट्ठो गाहाकुलयं इमं-पढइ ॥ ५३
 पडियाणं संसारोवहिम्मि^६ भवियाण सिद्धिजोग्गाणं । जो घोहित्थो सत्थो सिवतीरंपराणओ सिग्घं ॥ ५४
 जो तिकखदुक्खसंपीडियाण जीवाण वेजओ^७ निउणो । जो दोसंनलविज्जावणम्मि घणसन्निहो निचं ॥ ५५
 संसाराडविमज्जे सिवमग्गपणट्टयाण मूदाणं । जो सत्यवाहसरिसो जीवाणं पयणुकम्माणं ॥ ५६
 अइदुक्करं पि कज्जं^८ जस्स पभावेषु^९ सिज्जाइ जणाणं^{१०} । दूरद्वियं पि लम्भइ हियइइं जेण लोएणं ॥ ५७
 नजंति जत्थ मावा जे^{११} जहुरूवेण संठिया भुवणे^{१२} । पुओ य जणो जायइ देवाइणं पि जेणेह ॥ ५८
 नरसोक्खं सुरंसोक्खं मुत्तिसुहं जं च उत्तिमं^{१३} पयडं । तं पि जओ पाविजइ किं वा बहुएण भणिणं^{१४} ? ॥ ५९
 जं जिणधम्मं विमलं उधेढणयं^{१५} तु गरुयकम्माणं । अघिरुद्धं सुविसुद्धं पयओ पणमामि मत्तीए ॥ ४६०
 पेच्छउ सव्वो वि जणो मोत्तुं विगहाइयं तु जत्तेण । पियमेलियाए^{१६} चरियं नच्चिजंतं पसाएण ॥ ६१
 उवओयं^{१७} विजियाणं कज्जं अइसुदरं पि इहलोए । कहियं दंसियमेव य सव्वं पि हु निप्फलं जाण ॥ ६२
 पालत्तं कुमरत्तं पाणिग्गहणं च दमयवित्तं^{१८} । निप्फेइं समणिदंसण चेइयवर पंचमिवयं च ॥ ६३
 पुणरवि नयरिपेसं वयउज्जमणं कमेण मरणं च । जयसेणतं सव्वं वित्थरओ नचियं जाव ॥ ६४
 ताव य जपेइ जणो दूर चिय ताव चरियनच्चणयं । रूवादयो^{१९} वि एसिं देवाण वि हियवणंदयरीं ॥ ६५
 एयाण दंसणेणं अम्हं नयणाण अज्ज सहलत्तं । अहवा इह नयणाइं दट्टय्यदंसणफलाइं ॥ ६६
 जयसेणो वि हु सिग्घं जाइं सरिऊण विम्हिओ सुहु । नट्टायरियं^{२०} पुच्छइ कत्थेयं चरियमुवलद्धं ? ॥ ६७
 एवं^{२१} भणिओ जंपइ नट्टायरिओ जणाण पच्चक्खे । मज्ज पिया भरहवई^{२२} आसी सेणाए नयरीए ॥ ६८
 तेणेमं^{२३} संरइयं जं जहवत्तं^{२४} विरायसंजणयं । भवियाण घोहणत्वं दहूणं इंदियात्तंसमं ॥ ६९
 मज्ज वि तेणं कहियं एयं^{२५} सव्वं पि जं तएं दिइं^{२६} । विजा य इमा दिन्ना तइया आगासगामिणिया ॥ ४७०

1 B वि; C वि । 2 BC (५) एवं । 3 BC (५) मए । 4 BC (५) वि । 5 B कम्माणो ।
 6 C धीते । 7 BC सदेण । 8 BC गहिरेंण । 9 C सेसि । 10 A माणि । 11 A C नचामो ।
 12 A सव्वं । 13 B D वि । 14 A सुह । 15 B जं । 16 A सपल । 17 A जणाणंदयं ।
 18 A ससुह । 19 C अहिम्मि । 20 C नयरि । 21 B विजओ । 22 B देहा । 23 A कम्मं ।
 24 A पदायेण । 25 A जणस्स । 26 BC जं । 27 A भुवणा, B सुयणु । 28 B सरं । 29 B
 उत्तमं । 30 B भणिणं । 31 B उधेवणयं; C उधेवणयं । 32 B पियमेलियाय । 33 C उवओमं ।
 34 A अचित्तं च । 35 A निकेइ; B निप्फाड । 36 B C रूवादओ । 37 B D णंदणया, C णंदणयं ।
 38 C विमिओ । 39 B नरिओ । 40 C एवं । 41 B कइं । 42 B तेणामं । 43 C अचित्तं । 44 B
 इरपालं । 45 B C एवं । 46 C मए । 47 C रत्थं ।

परउवयारनिमित्तं भमितं सब्दथ परियणसमेओ । पर्यंतो चरियमिणं एत्थाहं संययं पत्तो ॥ ४७१
 रायाईणं पुरओ जयसेणो मणइ उच्चसदेणं । सब्दं पि मए एयं अणुहयं नत्थिं संदेहो ॥ ७२
 कि तु इहं जं दिट्ठं तं व(बु)ज्झइं बुद्धिमंतलोएहिं । एयं तु महच्छरियं जं चित्तगवं पि इह रइयं ॥ ७३
 पेच्छहं जिणवरधम्मो पच्चकलं चैव पंचमियवस्सं । माहप्यं जेणाहं तारिसओ एरिसो जाओ ॥ ७४
 थोवं पि कयं पुब्बिं तस्सं फलं पावियं मए एयं । जइ पुण कीरइ वहुयं तां लभइ इच्छियं नूणं ॥ ७५
 सब्बुमयं अमयं विसं व मन्नंति मोह-मयमत्ता । अत्ते विसयासत्ता कहंति धम्मं अहम्मं ति ॥ ७६
 हिंसाईओ^{१०} धम्मो तत्तेणं जइ हवेत्ते इह लोए । तां कि अत्तं पावं एयं मह कहह सब्बे वि ॥ ७७
 चंदप्पहो वि देवो जइ कह वि हु एज एत्थ समयमि । तो धम्मपसंसाए करेज मह एत्थ सोहेजं ॥ ७८
 कज्जमिं^{११} भन्नमाणे पुरओ लोयाण केण वि जणेणं^{१२} । सप्पुरिसाणुमईए तं सुद्धु पइट्ठियं जेण ॥ ७९
 एयंतरम्मि सहसा आयात्ते दिश्वरयणचिचइयं । विमलं रम्मंविमाणं^{१३} सब्बवियं सब्बलोएणं ॥ ४८०
 पच्छा दस वि दिसाओ उज्जोवंतं^{१४} कमेण तं दिव्वं । तत्थेव थं जणठाणे^{१५} संपत्तं सुरजुपं इत्ति ॥ ८१
 चंदप्पहो वि तत्तो अवयरित्तं दिश्वरयणनिम्मविए । सिंहासणे^{१६} व(व)इट्ठो^{१७} जयसेणं मणइ नेहेणं ॥ ८२
 अणुहवसिद्धो पुत्तय । कीरउ सयमेव जिणमओ धम्मो । अप्पसभं सद्धान वि को सक्कइ लाइउं मणसु ॥ ८३
 धंभाइएहिं मणुमाइएहिं मंचत्तमाइराईहिं । जयमेगमयं काउं न सक्किउं^{१८} वहुहिं^{१९} किमणेणं ? ॥ ८४
 एयंतरम्मि कहिओ जसमदो केवली समवइत्तो^{२०} । वणमज्झट्ठिं^{२१} रम्मो चेइयमवणमिं सुविसाले ॥ ८५
 सोऊण इमं सुइया सब्बे गंतुं जिणस्स भवणम्मि । वंदंति जिणवराणं विवाइं परममत्तीए ॥ ८६
 जयसेणो वि हुं तुट्ठो जम्मंतरपटियवंदणं काउं । जोडियक्खोविट्ठो एयं^{२२} शुद्धमंगलं पढइ ॥ ८७
 निदं-रायवज्जिय ! मोहमहापंचमंजणसमत्थ ! । निदा-विगहविवज्जिय ! अट्ठमयट्ठानिदलणं ॥ ८८

कोहमिगनासणीरय ! सत्तभयट्ठानरहियवरचित्तं ! ।

सुक्ख-पिवासंविवज्जियं ! चिंता-जइरहिय ! गुणनिलय ! ॥

भववणंगहणनिमूलण ! मायाददवेह्निदंप्पनिदलणं ! । लोहंमहासुरानासण ! इंदियचोराण विद्वणं ! ॥ ४९०
 लोभा-उलोयपयासय ! केवलनाणेण नायपरमत्थ ! । तिहुयणमत्थयसेहर ! भवियजणाणंदसंजणयं ! ॥ ९१
 सामिय ! कुणसु पसायं सिवनयरे नेसु मं तुमं सिग्घं । जिणवर ! भवसयमीओ सरणं तुम्हाणमलीणो ॥ ९२
 अह उडिऊण ततो वंदित्ता सुणिवं गुणनिहाणं । पुच्छइ अइनिविट्ठो कइया हं सुब्बिहं^{२३} मयवं ! ॥ ९३
 सुणिवसदो^{२४} वि हु अंपइ वणमिणं दसणकिरणववलासो । कहे थिय तव दिक्खा केवलनाणं च निदाणं ॥ ९४
 सद्धान वि परिकहियं सब्बं पि हुं पंचमोए फलमेयं । अत्तो वि इमं पावइ जो तं पालेइ मावेणं ॥ ९५
 वहुएहिं तथो^{२५} गहियं दुविहाए पंचमीए वयमउलं^{२६} । संमत्तं अत्तेहिं दिक्खा इयेरहिं लोएहिं ॥ ४९६

1 A *समेयं; C *समेयं । 2 A. अणुहयं । 3 C न एत्थ । 4 B चउत्तइ । 5 A अम्ह चरियं ।
 6 C वयमि । 7 B D थोवं । 8 A तो । 9 B C पि । 10 B हिंसाईयो । 11 B इविय ।
 12 A तो । 13 B कजं पि । 14 B जणेण । 15 B C दिव्वं । 16 B *विमाणे । 17 A उज्जोवंतं ।
 18 C it is missing in this Ms. 19 C *ट्ठणे । 20 B सीहासणे । 21 B निविट्ठो । 22 B सक्कियं ।
 23 B C वहुइ । 24 B किमणेणं । 25 B समोइत्तो । 26 A *ट्ठियं । 27 C *सुवणम्मि । 28 A व ।
 29 C एयं । 30 A *निद्वणं ! । 31 B C *परिवित्तं ! । 32 A *पिवासां । 33 A *वज्जियं ! । 34 B
 *महं । 35 B *निम्महणं ! । 36 B मोहं । 37 B C सुब्बिमो । 38 B *वसमो । 39 A. व ।
 40 A तवं । 41 C *मूळं ।

मज्झन्हे संजाए वंदित्ता मुणिवरं जणो संबो । निय-नियगेहिम्मि गओ वरंतो जिणमयं सुहु ॥ ४९७
जयसेणो वि हु दाउं रजं पुत्ताण धीयदियहम्मिं । जसंमहंतो दिक्खं लेइ विमूडए सुहज्जाणो ॥ ९८
जह जह वहुइ दिवसो तह तह शाणं सुनिम्मलं तस्स । केवलनाणसमं चिय निबाणं पाविणं तेण ॥ ९९
केवलमहिमं काउं चंदप्पहसुरवरो जणसमक्खं । शविजणं तं सरिरं खीरसमुहम्मि पक्खिवइ ॥ ५००
जंपंतिं विंदमुणियो पेच्छहं अचिरेण जं कयमाणेणं । अहवा लहुपवइया घट्टेरं त्तिं कत्तं ॥ १
चिरपवज्जा नाणं एयं न हु कारणं हवइ^१ मोक्खे^२ । जस्सेव सुहो मावो सो चेव य साहए कजं ॥ २
जयसेणकलत्तेहिं^३ गहिया दिक्खा सुहेणं चित्तेणं^४ । दुक्खियजणाणं^५ अहवा एयं चिय लुजए काउं ॥ ३
सूरि महे सर रइयं जयसेणक्खाणयं^६ इमं पढमं । संखेवेणं समत्ते पंचसयाइं^७ च माणेणं^८ ॥ ५०४

इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये जयसेनाख्यानकं
प्रथमं समाप्तम् ॥

२. नंदकथा ।

सोहग्माफलेण जुयं जयसेणउक्खाणयं पुरा मणियं^१ । कुलजम्मफलसमेयं संपइ नंदस्स योच्छामि ॥ १
वाणारसिनयरीए विप्पो नामेण इंदसम्मोत्ति । सघं मच्चइ नीयं नियकुलमयमत्तओ निबं ॥ २
जाणंतो वि हु चोइस विजाठाणाइं अरथगरुयाइं । तह वि हु कुलमयजुत्तो निंदइ सवाण चरियाइं ॥ ३
रिउ-जजु-साम-उरथं बणं सिक्खा कप्पो तदेव वागरणं । नीरुत्तं-छंद-जोइस-मीमंसा चेव तक्कं च ॥ ४
णीइं तह य पुराणं अणेयभेयसयसंजुयं सघं । विजाएं ठाणाइं भवंतिं^२ ईहं चोइस इमाइं ॥ ५
जो^३ नाउं सत्याइं अप्पाणं^४ शुणइ निंदइ परं^५ च । सो वंदिच्चणजीवी पढंतमुक्खो महापावो ॥ ६
रूवं सीलं नाणं विज्ञाणं जोबणं च लायन्नं^६ । विणयं चायं च तवं सूरत्तं^७ धीरिमं तह य ॥ ७
वच्छलं पियवयणं दक्खत्तं^८ तह य निप्पिहत्तं च । निंदइ अन्नजणाणं कुलदोसं नियमणे ठवियं^९ ॥ ८
अहियं उक्किट्ठो वि हु गुणनियरो सबलोयमणइहो । नियमा विसंवपई निम्मलकुलवज्जिओ लोए ॥ ९
जह जह पूएइ जणो कुलजुत्तं मञ्जिऊण अणुदियहं । तह तह अहिययरं चिय संवहुइ कुलमओ तस्स ॥ १०
मयवज्जिओ वि पायं^{१०} पूज्जंतो मयं पवजेइ । मयजुत्तो तं पावइ किं वा मणं एरथं अच्छरियं ॥ ११
जत्ता-दिक्ख-विवाहे घर-देव-तलाय-सूवेविणियेसे^{११} । जम्मण-मरण-उज्जवणे^{१२} सो चेवग्गोसरो तत्थ ॥ १२
पुत्त-कलत्ताईणं सबसिं हिययनंदणो सो उ । अहवा उवयाररओ मण को व न वल्लो होइ ॥ १३
अह सो जंतदिणेषुं^{१३} वंदिता नीयगोत्तयं^{१४} कम्मं । हुंक्कुले^{१४} वि हु^{१५} हीणे मरिउं तत्थेव उववत्तो ॥ १४
नामेण पुप्फदंतो घणकज्जलससिहो य गीयस्ई । कुमरत्तं संपत्तो हीलिजइ सुहु लोएणं ॥ १५

1 C °दिवसम्मि । 2 A जय° । 3 C सयं । 4 A जविऊण ; C गविऊण । 5 B C जंपंति । 6 B C वि हु । 7 B विच्छह । 8 A वहेरे । 9 B लेइ । 10 B भवइ । 11 A मोक्खो । 12 B °कलत्तेण य । 13 B C सुहुक्खं । 14 B C °चित्तेहिं । 15 B C °अणेण । 16 A °कहाणयं । 17 C संयाणं । 18 C यमाणेणं । 19 B °ति मादेश्वरसूरिविरचितं जयसेनाख्यानकं सम्मत्तं ॥ ७ ॥ ; C इति मदेश्वरसूरिविरचितं जयसेनाख्यानकं समाप्तम् ; D इति श्रीसूरिमहेश्वरविरचितं जयसेनाख्यानकं प्रथमं समाप्तम् । 20 A रइयं । 21 B °अथाख्येण । 22 B वेजाए । 23 A D हवंति । 24 A इय । 25 A C जं । 26 A अत्ताणं । 27 B पुइं । 28 B कावत्तं । 29 B वृत्तिं । 30 A दिक्खत्तं । 31 C D ठवियं । 32 C पायं । 33 A मणइ । 34 B D इय । 35 B °इय° । 36 B °विणियेत्तो । 37 A अणयणे ; B °स्सवणे । 38 B °दिणेहिं । 39 B °गोययं । 40 A °हुत्तं । 41 A it is missing in this Ms.

२, १६-४४]

अप्यथेओ जाओ न य पावइ कन्नयं विरुवं पि । अत्ताणं अईनिंदइ हीणाणं वि हीणाओ अहियं ॥ १६
 सरिसे वि हु मणुयत्ते तुहे वि हु अवयवाणं संखेत्ते । चोक्खा-उचोक्खविभाणो केण कओ एस लोयाणं ॥ १७
 सरिताणं वि वंचणयं दुक्खं माणुणयाणं संजणइ । एगम्मिं मेचए वि हु दुहसेजां कन्न द्मेइ ॥ १८
 एवं दुहसंपत्तो पइदियहं इंदसम्मगेहम्मि । गायंतो दारटिओ मीयणजायं विमगेइ ॥ १९
 अइसयणाणी चंदो तीसे नयरीए वाहिरुजाणे । अहिणवसीससमेओ कारणओ आगओ तइया ॥ २०
 तस्स समीवे एगो रायंसुतो थोवदिवसंपवइओ । कुलमयमुबइमाणो न कुणइ साहणं पडिवत्ति ॥ २१
 तस्स मयणासणत्थं घोहत्थं पुफ्फदंतंमाईणं । सिक्खगज्जुत्तो चंदो गोयरचरियं पविटो उ ॥ २२
 अह सो कमेण पत्तो विहरंतो इंदसम्मगेहम्मि । पेच्छइ य पुफ्फदंतं हीटिजंतं गिहिजणेणं ॥ २३
 अवसरसु रडुपाविय ! मग्गं वजेसुं सुहुदरेणं । अप्पाणस्सं परस्स य किं न वि जाणेसि रे ! भेयं ॥ २४
 जेट्ठसुयं महुसम्मं जंपंतं एरिसं खरं वयणं । वारेइ मुणिवरिंदो पियवयणो उच्चसहेणं ॥ २५
 जम्मं नाणं लच्छि जस्स पसाएण पाविओ तं सि । एयं तं नियजणयं मा ! एवं निद महुसम्मं ॥ २६
 अह जंपइ महुसम्मो भयवं तुह वयणयं अईविरुद्धं । जाणइ सवो वि जणो मह जणयं इंदसम्मं ति ॥ २७
 पच्चक्खेण विरुद्धं जंपंतो तं मुणिइ । लोपम्मि । होहिसि अइहसणिजो बालाणं वि मंदबुद्धीणं ॥ २८
 अह जंपइ मुणिपवरो जइ तुह मेलेजं एत्थं अहिनानं । ता एसं तुज्ज जणओ सुवउ एयस्स वयणं तु ॥ २९
 सोऊण मुणिपलत्तं कह एयं हवई चित्तमाणस्स । जायं जाईसरणं शक्ति तंओ पुफ्फदंतस्स ॥ ३०
 नियघरणं महुसम्मं एगंते ठाविऊण अइगहं । सवं पुषण्हयं फुईकहियं पुफ्फदेतेण ॥ ३१
 अह जंपइ महुसम्मो मुणिवइ ! मह एत्थ सुहु अच्चरियं । मह ताओ सुइभूओ कह हीणकुलम्मि उववत्तो ॥ ३२
 अन्नं च जणे सुवइ विप्पाईओ य इत्थि पुरिसो वा । जम्मंतरे तई चियं न हु वीयं अन्नहा जेणं ॥ ३३
 तो जंपइ मुणिचंदो सुवउ महुसम्म ! मह इमं वयणं । न हु वाहिरदवेणं जायइ सुइत्तणं एत्थं ॥ ३४
 सम-दम-णाण-त्तवेहि सुज्जइ जीवो दयाएँ जाणेणं । तेणं चिय विउसजणो तेसि चिय आयरं कुणइ ॥ ३५
 जइ पुण अवट्टिओ चिय जाईभावो ह्वेज जीवाणं । ता दुट्ठचंभणाणं सरमाइसु कह पुं उववाओ ॥ ३६
 समिईसुं जओ मणियं अंगोवंगाईं पडियवेयाइ । गहिऊण सुइदाणं होइ खरो चंभणो दुट्ठो ॥ ३७
 धारंस जम्माईं खरो सट्ठिं जम्माईं स्यरो होई । तह सत्तिरं च सुणओ कहमेवमवट्ठियां जाई ॥ ३८
 वीयं च एत्थ जीवो सबगइणं च सबजाईणं । कम्मसमेओ दियवर ! जह नहो विविहपत्ताणं ॥ ३९
 कमेण ममइ जीवो चउरासीलक्खंजोपिर्मवगहणे । कम्मेण विणा सिज्जइ तेण सकम्मो य सो वीयं ॥ ४०
 अहियं कुलमयमतो तुज्जं पिथा वंचिऊण वहुकम्मं । एसो सो हीणकुले उववत्तो पुफ्फदंतो ति ॥ ४१
 एवं सोऊण मणे सद्धानं वि विम्हओ दहं जाओ । पेच्छइ जीवाणं गई कम्माणं य परिणइ चित्ता ॥ ४२
 लोयाणं वंदणिजो दियवरकुलमंडणो गुणनिहाणो । मरिऊण सो महप्पा कह जाओ हुंभगेहम्मि ॥ ४३
 अह निद्विन्नमणेहिं गहियो बहुएहिं जिणमतो धम्मो । जहसत्तीएं वयाईं वि गुहकम्मा मवए मोत्तुं ॥ ४४

- 1 A B अयं तेओ । 2 A सो । 3 A D अहयं । 4 A C वहे । 5 A एकम्मि । 6 B सुंचय ।
 7 A दुहसेजे । 8 A भेत्तं । 9 A दियहं । 10 A य । 11 B टिठी । 12 B मगाओ । 13 A अप्पाण
 य । 14 A एवं । 15 B निह । 16 A C मोलेज । 17 C D एस । 18 A D सहिनानं । 19 B पडियं ।
 20 B अवइ । 21 B C घरणं । 22 A C कुडु । 23 B C उच्चसहे । 24 A तहिं । 25 A चिय ।
 26 A एत्थ । 27 B दयाइ । 28 A य । 29 C समइसु । 30 B सट्ठी । D सुट्ठी । 31 A भेत्तं ।
 32 B मवदिय । 33 A नामे । 34 A जोलि । 35 A लक्खं । 36 A वीयं । 37 A एवइ ।
 38 B C दुह । 39 A एवं । 40 B ह्वयं । D दोस्य । 41 A पयाईं ।

जंपइ थ पुफंदतो भयवं । तं चेवं चंधवो मज्झ । संसारजलहिपोओ जिणधम्मो देसिओ जेणं ॥ ४५
 सो चिय माया धणो सो चेवं य-चंधवो य मित्तो य । जो धम्मं उवएसइ परलोयसुहावहं लोए ॥ ४६
 जो धम्मं उवएसइ तेणं^१ सव्वं पि दिन्नयं होइ । धम्मेणं चिय जेणं हियइइं लम्भए.एत्य ॥ ४७
 एत्तियकाले वि गए लद्धो धम्मो य एत्य सुंदरओ । अहवा सा विसइ चिय जाएइ पहायसमयम्मि ॥ ४८
 कुच्छियकुलकारणयं फिट्ठेजा कहणु सामि ! कम्मं पि । तं चिय जाणेसि तुमं^२ अइसयनाणेण संजुतो ॥ ४९
 तो जंपइ सुंणिनाहो इमाओ जम्माओ पुवजम्मम्मि । पावाए^३ खेमणामो पक्कणकुलचेडओ आसि ॥ ५०
 जिणधम्मम्मि पवन्नो सेट्ठिसुओ गुणनिही महं मित्तो । परहियरण तेणं उवदिइं जिणमयं मज्झ ॥ ५१
 तेणं समं पइदियहं चेइयगणसाहुवंदणनिमित्तं । गच्छामि तत्थ दूरे निंदंतं अप्पयं ठामि ॥ ५२
 तेणुवइइं काउं वयमंउलं^४ पंचमीए महइए । तीए^५ थला उववत्तो उदिन्ने(ते?) खत्तियकुलम्मि ॥ ५३
 बंधारियसयासे दिक्खं गहिऊण कम्मविवरेणं । लहिऊण य वरनाणं तुह थोहरयं अहं पत्तो ॥ ५४
 तो गिण्हिं तुमं पि इमं पंचमिवयरंयणयं कुणं विहीए । मुबसि^६ जेण इमाओ किल्लिट्ठं कम्माओ नियमेण ॥ ५५
 नियउवयाररणं परउवयारो^७ नरेण कायधो । तस्सुवयारेण जओ नियउवयारो हवइ सिग्घं ॥ ५६
 अवितहवुद्धीए तओ गिण्हइ सो पंचमि च अइसुइओ । भत्तीए^८ पुफंदतो गुणिपयमूलम्मि विदिपुव्वं ॥ ५७
 दइण सिक्खणो वि हु जे^९ वित्तं तं तहेव सोऊणं । कुलमयमइदरेणं मेळित्ठां गुणिगणं नमइ ॥ ५८
 तो थोहिऊण चंदो अन्नतो विहरित्तं समाढतो । थोहित्तो भवियजणं पइदियहं घहुपयोरहि ॥ ५९
 जो जेणं चिय बुज्झइ तस्स तयं चेवं होइ दायव्वं । थोहेतेण नरेण वि घट्टरुइजुत्तम्मि लोयम्मि ॥ ६०
 गीएणं वच्चिणं य रणं खुहिएणं चेवं लोहेण । दुक्खेण गहिलियाए भूसाईणं च करणेणं ॥ ६१
 रयराय-मच्छरेण वि उचियाणुचियाइं दूरओ मोत्तुं । परउवयाररणं पडिबोहो होइ कायधो ॥ ६२
 महुसम्मो वि हु सिग्घं गेहं काऊण नियघरासत्ते । नेहेण कुणइ सव्वं अनुदियहं पुफंदतस्स ॥ ६३
 वरिसाईं पंच काउं सिरिपंचमि उज्जमीयं जहजोगं । अन्नं पि पुफंदतो कुणइ तवं सुहु निच्चिओ ॥ ६४
 एत्थेयं भरहवासे दक्खिणदेसम्मि सुदुरम्मम्मि । पयडरियं नयरि कंची कंची इव पुइइकत्ताए ॥ ६५
 कलिकालो इव दुहओ कयली व विसालओ^{१०} य सच्चत्थ ।
 गयगण इयं घहुरयणो जो सो पडओ^{११} घ गुणकलिओ^{१२} ॥ ६६
 सरओ इव विमलासो हरि व कमलासओ इह जणम्मि । मित्तो व विसमआसो जिणवरनाहो व जियराओ ॥ ६७
 तीए^{१३} नयरीए^{१४} राया इक्खत्तागकुलम्भवो विहू नाम । भज्जा य तस्स चंदा सघाण वि हिययआणंदा ॥ ६८
 मरिऊण पुफंदतो तीसे गन्मम्मि पुन्नजोएण । उववत्तो वहुपुत्तो कयकोउय-मंगलो सुहओ ॥ ६९
 सुहलगम्मि पवत्ते पत्ते जोगम्मि निम्मलयरम्मि^{१५} । संपुन्नदोहलीं अहं कमेण सा दारयं जणइ ॥ ७०
 वित्ते वद्धावणए दिन्ने दाणम्मि घट्टपयारम्मि । विविहम्मि जम्मकम्मे पत्ते तह पुत्तदियहम्मि ॥ ७१
 जाएण जेण नंदइ तम्मि जणो वित्त-धन्नमाईहिं । तेणं चिय तस्स कयं नामं^{१६} पि^{१७} हु नंदं इय गुरुणा ॥ ७२

1 B मज्झ । 2 B जेणं । 3 B तेण य । 4 B इमं । 5 A पावाय । 6 B मज्झं । 7 A *मवुलं ।
 8 C इहं । 9 B गेणह । 10 A कुड्ढं । 11 C सुंचसि । 12 A किल्लिट्ठं । 13 A परोवयारो । 14 B
 भत्तीय; D भत्तीइ । 15 BC तं । 16 B मेळिया । 17 BC भणइ । 18 B भणिएणं । 19 BC
 सुज्झिएणं । 20 BC it is missing in these Mss. 21 A उज्जमेसि; D उज्जमेसि । 22 B ह्येयव ।
 23 A पयडरिओ । 24 BC विसारओ । 25 B वइ । 26 C पययो । 27 BC *मिलओ । 28 B सीइ ।
 29 B भयरीइ । 30 BC गुणं । 31 A *वरम्मि । 32 A *बोहला । 33 A वि य । 34 BC जिणइ ।
 35 A नंदो । 36-38 A नामेण ।

वहुंति बहुमाने ह्य-गय-देसा तदेव दविणं च । नंदे लोयाणंदे तह गुणनियरो य तस्सेव ॥ ७३
 विहुरिवं सुईसंजुतो सहइ वि हु नंद तणयपरिकलिओ । वियरंतो पइदियहं सिंघाडय-तिय-चउकेसु ॥ ७४
 सिक्खइ य सिक्खणीयं विणयजुओ गुरुजणाओ गयगबो । वंदइ य वंदणिजे नंदो निचं पि पियवयणो ॥ ७५
 अह परिणइ. कमेणं कक्षाणं रूव-जोवणंजुयाणं । घत्तीसं सगुणाणं सो मुइओ अइविभूईए ॥ ७६
 ताहिं समं अणुदियहं भुंजंतो विसयसोक्खमणुकूलं । रइसागरम्मि पडिओ गयं पि कालं न याणेइ ॥ ७७
 महुसम्मो वि हु काउं धम्मं जिणदेसियं सुहमणेणं । मरिज्जणं उववन्नो अडमकप्पम्मि सुरपवरो ॥ ७८
 सो य तहिं दइणं देवविहूईं मणोरमं पवरं । चितइ विन्धिहियओ कस्स फलं मह इमं जायं ? ॥ ७९
 पेच्छइ ओहीए तओ सव्वं पि हु पुव्वजम्ममणुभूयं । जिणधम्मस्स फलेणं विहवो वि हु मह इमो जाओ ॥ ८०
 चितइ इमं च हियए पिउणो नेहेण मोहिओ सुहु । मरिज्जण पुप्फदंतो न य नजइ कथ उववन्नो ॥ ८१
 दिट्ठो कंचीए तओ नंदो विसएहिं सुहु वाम्ढो । परलोयनिप्पिवासो निचं कामउ-त्यगयचित्तो ॥ ८२
 तप्पडिओहनमित्तं सव्वं मोत्तूण कंचिनयरीए । सो सहसा संपत्तो पाहाउयरूवयं काउं ॥ ८३
 नंदसयणीयनियडे रयणीए मच्चिमम्मि भायम्मि । आलविय महुरहुणिणां एयं तच्चोहयं^{१०} पइइ ॥ ८४
 जहिं वीलीणां रयणीतह चैव य आउयं पि चोलेइ । जीवाणं पइदियहं तह वि न धम्मे मइ कुणइं ॥ ८५
 विसयासत्तो लोओ धम्मं दूरेण वज्जए सुहु । न वि जाणेइ वराओ विसया धम्मेण जायंति ॥ ८६
 पुब्विलं उवमुंजई विढविजइ अन्नयं पि जह दविणं । तह पुव्वधम्मसोक्खे भुंजंते जुजए धम्मो ॥ ८७
 अद्यावारो दुक्खं पावइ जह पुब्ववित्तंछेयम्मि । तह जीवो वि अहम्मो पुब्वक्कयं धम्ममोएणं ॥ ८८
 धम्मपसाएण नरो लहिज्जणं उत्तमाइं^{११} सोक्खाइं । तं चैव चयइ दूरे जह व खलो कच्चसिद्धीए ॥ ८९
 महुसम्मपिया वि पुरा कुलभयदोसेण पक्कणकुलम्मि । वाणारिसिनयरीए उप्पन्नो^{१२} पुप्फदंतो त्ति ॥ ९०
 चंपपसंगेण तहिं लहिज्जणं जिणमयं सुहावासं । काज्जण पंचमिवयं लहिज्जणं पुत्तपन्भारं ॥ ९१
 तस्स पहावेणं इमो नंदो नामेण इह सुहं पत्तो । अच्छइ विसयासत्तो निल्लज्जो धम्मनिरवेक्खो ॥ ९२
 वीसरइ जस्स बुद्धो विभवमएणं जणस्स इह लोए । सो होइ अदइट्ठो पावो पावाण संजणओ ॥ ९३
 जो न सरइ अप्पाणं सो कह संभरउं अन्नलोयाणं ? । इय नाज्जणं एयं मा रूसहिं विहवमुत्ताणं ॥ ९४
 विहवेण जो न सुहइ जो न वियारं करेइ तारुत्ते । सो देवाण वि पुज्जो किमंग पुण मणुयलोयस्सं ? ॥ ९५
 जइ इच्छसि नंद ! तुमं नंदि आगामिवम्मि जम्मम्मि । ता मोत्तूणं विसए जिणधम्मं कुणइं भावेणं ॥ ९६
 सबम्मि सुए कमसो सहसा नंदस्स रंजियमणस्स । उप्पन्नं लहुकम्मत्तणेण जाईए सरणं तु ॥ ९७
 तक्खणमेत्तेण तओ जाओ भज्जाणमुवारि निरवेक्खो । जंपइ जोडियहरथो को सि तुमं कहसु मह एयं ॥ ९८
 अह जंपइ सुरकेली महुसम्मो इंदसम्मपुत्तो हं । वाणारिसिनयरीए पडिबुद्धो चंदवयणेणं ॥ ९९
 काज्जण सावयत्तं पत्तो हं अहम्मम्मि कप्पम्मि । तुह नेहनडियहियओ एत्थाहं आगओ सिग्गं ॥ १००
 दूरमसज्जमकच्चं दुक्खं हाणी तहेव मरणं च । नेहावद्धो लोओ मणयं पि न मत्तए हियए ॥ १
 सुत्ता-उत्तवियारो कीरइ जत्थेह हिययइइम्मि । नियकच्चरण फुडं दिज्जो सलिलंजली नेहे ॥ १०२

1 B 'रिय । 2 A तुह' । 3 B 'सुव्वण' । 4 A ताहिं । 5 B D 'विभूई' । 6 A 'मणुहयं' ।
 7 B कंचिइ । 8 A पच्चिमम्मि । 9 B 'हुणिणो' । 10 A 'तक्खोमयं' ; B 'वच्छोमयं' । 11 C अह ।
 12 B आठगं । 13 A C कुणइ । 14 A उवमुजइ । 15 B 'बुत्त' । 16 A 'कय' । 17 A उत्तिसाई ।
 18 A D उववन्ने । 19 A 'पसावेण' । 20 A संभरओ । 21 A स्सह । 22 B C 'पेक्खस्स' । 23 A
 C कुणसु ।

अप्पाणस्स परस्स य कीरंतो मुत्तिसाहओ चेव । नेहो वि धम्मकन्ने पंपरेणेहं संसारे ॥ १०३
 पढमेत्थ ताव ताओ वीयं गुरुमाइओ महं तं सि । तुह बोहणानिमित्तं तेणाहं आगओ मह ! ॥ १४
 सो खेव हवई वंधू जो मोयई कम्मबंधओ नियमा । जो पुण वंधइ तेणं तं सत्तुं मुणसु ततेणं ॥ १५
 नंदो वि भणइ एवं पढमं तं आसि मज्झमवियारं । पुत्तो सामी य तओ धम्मायरिओ इयाणिं तु ॥ १६
 इहलोए चिय सुहवो पुत्तो सामी य एत्थ लोयमि । इह-परलोयसुहाइ धम्मायरिओ उं संजणइ ॥ १७
 इय नाऊणं एवं मज्झं तं चेव कहसु परमत्यं । कइया हं पावेजा संसारुत्तारणिं दिक्खं ? ॥ १८
 तो बोहइ सुरकेली कहं चिय एत्थ नयरिवणंमज्जे । सिरिभद्रो आयरिओ अवयरिओ गुणगणावासो ॥ १९
 मासमि इओ दियहा दिक्खा तव तस्स पासओ होही । कहे तुह सुयजम्मो जाणेजसु पच्चयं एयं ॥ ११०
 वत्थाऽऽ-हरणाईयं दाऊणं तस्स सुरवरो सुइओ । संपत्तो नियठाणं गंतुणं रयणिविरममि ॥ १११
 उइयमि तओ सूरे नंदो गंतूण तत्थ वणसंढे । अहिवंदइ सिरिभद्रं भतीए परिणसमेओ ॥ ११२
 पच्छ जोडियहत्थो उवविट्ठो महियलमि गुरुपुरओ । धम्मं सुणेइ पणओ निच्चिओ जम्म-भरणंणं ॥ ११३
 निसुयमि तहिं धम्मे सुद्धयरं विसयसोक्खनिच्चिओ । पमणइ सूरि भयवं ! इह कीरउ मासकपं तु ॥ ११४
 खेत्तस्स बहुत्तणओ बहुयाणं बोहहेउओ तह य । आयरिण तह चियं पडिक्खे सो गओ नयरिं ॥ ११५
 एत्थंतरमि जाओ पुत्तो तस्सेधं दिणयरालोओ । कालेण कयं नामं वालस्स वि सूरसेणो ति ॥ ११६
 संभालिऊण पियरं वालं पक्खिबई तस्स उच्छंगे । काऊण महोपयं जिणवरभवणेसु संघेसु ॥ ११७
 जणणी-परियणैमेव र्थं संठाविय दुहियभच्चवग्गं च । भोत्तुं तणं व लच्छि नीसरिओ नयरिदारओ ॥ ११८
 गंतूण सूरिपासे गिन्हइ दिक्खं जणाण पच्चक्खं । धहुएहिं समं नंदो कुलउत्तय-मित्तवग्गेण ॥ ११९
 दइण तस्स चरियं बहुयाण वि जिणवरिदमग्गमि । जायं मणपणिहाणं जं पूर्वइ पूइओ लोओ ॥ १२०
 आयरिण समाणं सो चलिओ तम्मिं चेव दिवसम्मिं । सयणाण मज्झयारे पन्नजा दुक्खरा जेणं ॥ १२१
 सयणपमोए राओ तुहुक्खे जेणं दुक्खसंघाओ । तेण सयणाय दूरे पधजा सुट्ठियां होइ ॥ १२२
 नाऊण जाणणीयं चारित्तं पाळिऊणं सो सुद्धं । संलिहियतणु-कसाओ संपत्तो अब्बुए कप्पे ॥ १२३
 ततो चविऊण तओ निवाणं पाविही सुहनिहाणं । नयेरे नंदावत्ते नंदो कम्माण विग्गमेणं ॥ १२४
 सोऊण नंदचरियं जो पाळइ पंचमीए वयममळं । सो पावइ निवाणं अहवा सुरसंपयं विमळं ॥ १२५

इति श्रीमहेश्वरान्चार्यविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये नंदाख्यानकं

द्वितीयं समाप्तम् ॥

*

1 A नेह । 2 B होइ । 3 C भोमइ । 4 B C एवं । 5 B अवियारं, C सुवियारं । 6 B इहलोइ ।
 7 A वि । 8 B C एवं । 9 A जंपइ । 10 B °जणं । 11 A C पास । 12 A कहं । 13 B बहुत्त-
 णओ । 14 B C पक्खिओ । 15 B तस्सेह । 16 B C पक्खिविय । 17 B D तहा । 18 B °परियर ।
 19 A °सेवय । 20 B C बहुपण । 21 B °भेत्तं । 22 A C °परिहाणं । 23 A पूर्व । 24 A
 पूर्वओ । 25 A दियइमि । 26 A जेणइ, C जेणेइ । 27 A सुट्ठया, C D सुट्ठिया । 28 A जणणीयं ।
 29 A पाविऊण । 30 A °मत्तुळं, D मत्तुळं । 31 B C D °निरचितं । 32 B C D it is not found
 in these Mss. 33 C समाप्तमि ।

३. भदाफहा

कुलजम्मफलसमेयं चरियं नंदस्तं साहियं पुबिं । वाहिविमोक्खेण जुयं संपइ भदाएँ वोच्छामि ॥ १
 अणमिसनयणा सुरकामिणि वं देहं व भिन्नवहुसोया । माल व तंतुकलिया गहगणचक्रं व बहुउहुया ॥ २
 वेस व भुयंगजुया कम्माणं परिणइ वं दुत्तारा । गीव वं तरलद्वारा सुपुरिसहिययं वं बहुसत्ता ॥ ३
 कालिंदी नाम नई अरिय पसिद्धा जयमि संघमिं । अहियं गच्छइ नीए जा निचं दुइमहिल व ॥ ४
 तीसे^१ पच्छिममाए देसो नामेण सुरसेणो ति । वहुगाम-नयरं कलिओ जजू-सवसोहिओ रम्भो ॥ ५
 अहियं नीरागमणो ठाण्ठाणमि ठवियवहुसासो । सरसो तह य विरामो देसो सो मुणिजणंसमाणो ॥ ६
 कन्न व लीणचरणा लाडीजुवइ व दीहरच्छीयाँ । सारि व बहुपयारीं वहुवन्ना चित्तसाल व ॥ ७
 विहुं व सुगयंसहिया कन्नाहियउँ वं धरियवरआसा । अडवि व महुरनयरी वहुविहवा तरघ देसमि ॥ ८
 सालि व कोसजुतो रुदो सेट्टी तहिं सुविक्खाओ । रयणि व तारहारा तारा पि य भारिया तस्त ॥ ९
 भुंजति दो वि मोए अन्नोचं रंजेणैरहियया । अहवा नेहजुयाणं एरिसओ चेव सम्भावो ॥ १०
 अह अन्नया कयाई रयणीए पच्छिममि जाममिं । पेच्छइ सुमिणं^२ तारा तुइ-विसन्ना य तुइया य ॥ ११
 कंचणवन्नं कंतं पच्छा जालावलीएँ निदडुं । पुणरवि कंतिकरालं गिण्हिय पउमावलिं दिवं ॥ १२
 पक्खिवइ निययकंठे अपु (पु?) वं मणिजणं अइमुइया । पडियुद्धा य निवेयइ नियपइणो जं जहादिइं ॥ १३
 रुदो वि तयो^३ जंपइ ताराए सम्मुहं इमं वयणं । नीरोग-सरोगा रोगवज्रिया जहकमं सुयणु ॥ १४
 होही तव वरधूया सवाण वि उत्तमा पुरंधीणं । जइ इहं अरिथं पमाणं सुमिणफलंखा(कन्ना)पयं संखं ॥ १५
 तदियसे विय तीए गम्भे सुह-असुहकम्मपरियरिओ । मरिज्जण को वि जीवो आवन्नो^४ इत्थिमावेणं ॥ १६
 मायाईविलसिएणं पुरिसो वि हु इरियिया इहं होइ । इत्थी वि सरलहियया पुरिसो इहं होइ संसारे ॥ १७
 पसुमाईणं लोमाइएहिं जो कुणइ निदओ^५ लोएँ । अंगाईण विवायं वे संबो होइ सो पावो ॥ १८
 अह जाओ दोहलओ^६ एरिसओ तीएँ^७ हिययमज्जमि । जह करिमो उवयारं दीणाऽ-णाहाण सत्ताणं ॥ १९
 चितइ सा दोहलओ अइविसमो मज्ज एस संजाओ । पयइएँ जओ वणिया हियएणं संकडा हींति ॥ २०
 एवं चितंतीए तीएँ^८ सरारं च जावं परिदाइ । ताव य पमणइ रुदो दुक्खतो पसलं वयणं ॥ २१
 कहसु पिए ! अविसंकं जं दुक्खं तुज्ज संठियं हियए । सामत्थेण घणेण य जेणाहं फेडिमो सिग्घं ॥ २२
 पमणइ तारा सामिय ! अलमिमिणा पुच्छिएण अम्हाणं । जेणासज्जाऽ-शुचियं^९ कजं चितंति इत्थीओ^{१०} ॥ २३

उचियाऽ-शुचियवियारो जइ महिलाणं हवेज हिययमि ।

ता किं विउसेहिं इमा विसासकजेसु परिहरिया ? ॥

२४

जेणं चिय एयाणं हियए कजाइँ ठंति विसमाइ । तेणं वियट्टेहिं इमा भंतमि विवजिया सुहु ॥ २५

लजा-कुल-जाइ-धणाउलीं वि^{११} तह णेह-मत्तिकलिया वि । तं कुणइ शक्ति इत्थी जायइ सिरदक्कं जेण ॥ २६

उम्मगो वि पयट्टो पुरिसो मइलेइ पिउकुलं चेव । महिला उँ अकजरया पिउ-ससुरकुलाइँ मइलेइ ॥ २७

लजं धम्मं नेहं पडिवन्नं कुलकमं च मजायं । सबं ण गणइ इत्थी मोहपिसाएण संगहिया ॥ २८

1 B भदाइ । 2 B व । 3 B परिणइ । 4 B व । 5 BC नीवे । 6 BC व । 7 ACD च ।

8 B सुधा । 9 A वस्त व । 10 C मज्जिम । 11 A °नयरं, D °नगरं । 12 C °गणं । 13 B °रच्छाया । 14 B °पवासा; C °परायां । 15 C °सालि । 16 B विण्डु; D विहु । 17 C °सुक्यं ।

18 A °हिययं । 19 A व । 20 B रंजेणकं । 21 C भायमि । 22 B सुरणं । 23 A पसिज्जण ।

24 B तयं । 25 A होइ । 26 A इहं । 27 BD °कलो । 28 A भवइयो । 29 B भायायं ।

30 A वि व । 31 C निदरं । 32 A लोओ । 33 B दोहलओ । 34 B तीय । 35 B तीय । 36 A D

जेण जणासज्जं चियं । 37 A महिलाओ । 38 BC °विदला । 39 BC it is missing in these

Mss. 40 AC °रदयं । 41 A व ।

तम्हा सामि ! न जुज्जइ महिलान समण्णिऊण अप्पाणं । सुद्धु विरागज्जएहिं उचियं चियं कीरए ताण ॥ २९
 महिला गो साण्णं वि य नीया तह दुज्जाणं य पयईए । अइसम्मणं नीया च्हंति सीसिसु सामीणं ॥ ३०
 इय जंपियम्मि तीए सुद्धुयरं रंजिएण रुहेणं । तह गाढयरं पुट्टा जइ कहियं तस्स परमत्थं ॥ ३१
 तुट्ठेण तओ भणिया तारा रुहेण किन्नं भणिएणं ? । तं चियं वित्तं सहलं जेण तुमं निबुया होसि ॥ ३२
 वित्तेण हणह वसणं रक्खह वित्तेण तह य मज्जाओ । वित्तेणं मज्जाहि य अप्पाणं चैव रक्खेज्जा ॥ ३३
 मंडारं कोटारं उग्घाडेऊण दंसियं सबं । देसु पिये ! मा संकसु तुहत्तपयं सयलमेयं तु ॥ ३४
 नयरिसुहेसु पहेसु य मह-देवतलाय-कूवमाईसु । अवारियसत्ताई सिग्घं रुहेण दिन्नाई ॥ ३५
 दिज्जइ बहुविहदाणं तह कीरइ परियणस्स सम्माणं । राया वि रुहेणहा मेहइइ धंदीणं संघायं ॥ ३६
 पडिपुत्ते दोहलए ताराए कालपरिणईवसेणं । गुणसंजुत्ते लगे स(सं)जाया दारिया विमला ॥ ३७
 जायाए तीए जेणं पइदियहं सभमेव भइं ति । तेण कयं से नामं गुरुयणलोएण भइं ति ॥ ३८
 नरवइणो वि हु धूया वय-रूवसमाणया जया नाम । जिणवयणभावियमई तीए सहित्तेण संजाया ॥ ३९
 कलगहणं विन्नाणं भोयण-वैरकील-मज्जाणईयं । एगतथं कुणंति सया ताओ नेहाणुबंधाओ ॥ ४०
 अन्नोत्तं गिण्हिज्जई विलसिज्जइ निचमेयं एगतथं । सम्भायेण चलिज्जई एसो नेहस्स परमत्थो ॥ ४१
 सोऊण मुणिज्जाओ माहणं पंचमीए भावेणं । गिण्हंति ताओ दो वि हु सद्धा-संवेगकलियाओ ॥ ४२
 अन्नदियहम्मि सहसा सीं भइा वैहिपीडिया सुद्धु । अइविरसं आकंदइ जयाए कंडम्मि परिलग्गा ॥ ४३
 सुलं सासो खासो सिरवेयण-दंत-कन्नवियणाओ । एगए भइए जायाओ सुद्धु तिवाओ ॥ ४४
 वेज्जां जाणयलोया सबे वि हु आणिया तहिं तुरिया । नाऊण असज्जं तं सबे वि गया थं परिहरिं ॥ ४५
 जंपइ भइां वि तओ गहिऊण सहिं करेण दुक्खत्ता । पहिणिं महं अइदुक्खं जं ण वि वयपूरणं जायं ॥ ४६
 तह न तवई महं वाही जइ असमत्ती वयस्स एयस्स । अहवां वाहिदुहाओ अहियं आहीण दुक्खं तु ॥ ४७
 वाहीए तओ भइा कइवयदिवसेहिं तह कया इत्ति । जइ कहिया वि न नज्जई एसा सा भइकन्न ति ॥ ४८
 एत्तो जया विचिंतइ वेलां भइाए मज्ज अवियारं । समसुह-दुक्खाण जओ भणियं मित्तत्तणं लोए ॥ ४९
 जइ न वि गइइ दुक्खं अहं न वि फेडेइ केण वि चलेण । ता मित्त-अमित्तानं को भेओ एत्थ लोयम्मि ॥ ५०
 मित्तो वि भणइ हा हा इयरो इय जई जणस्सं पासम्मि । ता नामेणं दइो जाओ सो दोणहुलो ति ॥ ५१
 ता तं करेमि किं पि वि नासेज्जा जेणं भइदुक्खं तुं । अहं व मेरेज्जं सयं चिय एवं सइ मित्तया सहला ॥ ५२
 एवं ठविऊण मणे भणइ जया भइसम्मुहं वयणं । सुयणु ! न कीरइ दुक्खं देवायत्तम्मि कज्जंमि ॥ ५३
 दिव्वं च पुत्रकम्मं तस्सायत्ताई सोक्खं-दुक्खाई । तं च सयं चियं रइयं रुसिज्जइ कहं तुं अन्नस्सं ॥ ५४
 जीवो जं किर कम्मं करइ हसंतो वि एत्थं संसारं । तं वेयइ रोयंतो तह य कणंतो ससंतो य ॥ ५५
 होइ सरीरं खेतं धीयं पुणं कम्ममेव पुणिलं । भुंजंतो निययकिंसि लोओ किं खेयसुबइइ ? ॥ ५६

1 A सं । 2 A उचियं । 3 A साणे । 4 B जुज्जा । 5 BC किमन्न । 6 BCD वंदाण । 7, CD परिदुहे । 8 B परिणयं । 9 B वसेण । 10 B वपदियई । 11 A जणं । 12 C परं । 13 B ववाओ । 14 B गेहेज्जइ । 15 A भेव is missing in this Ms. 16 BD चलिज्जइ । 17 C भावेण । 18 A it is missing in this Ms. 19 A वाहीए । 20 A जायाए । 21 B खासो । 22 B खासो । 23 BD विन्ना । 24 A य । 25 BC असज्ज । 26 BC सं । 27 B प । 28 A परिहरियं । 29 C बहिनि । 30 B तह । 31 मज्जइ । 32 B चेला । 33 BC भइाप । 34 A वि । 35 A न । 36 BC it is missing in these Mss. 37 BC जणवयस्स । 38 A C दइो । 39 A दोणमुहो । B दइमुहो । C देलमुहो । 40 A वाही । 41 A य । 42 A सरिज्ज । 43 A नूण । 44 A सोक्खाइ । 45 A व । 46 A C हसंतो ।

विसयासत्तो जीवो तं कम्मं कुणइ किं पि अइरोइ । पावइ जेण दुहाइ मममाणो एत्थ संसारे ॥ ५७
 तम्हा धारसु हियए निच्चं चिय जिणवरं विगयमोहं । पावसि जेण सुहाइ दुक्खाभावं च नियमेण ॥ ५८
 मदाए पडिवन्नं तीए वयणं पराएँ भत्तीए । अहवा अत्तो सत्तो देवाणं मत्तओँ चैवं ॥ ५९
 ण्हाया सियवसणा वि य पुरओ जक्खस्स माणिमहस्स । रइज्जणं भूमिसयणं कुणइ जया जाव तेरत्तं ॥ ६०
 ताव य जक्खो तुट्ठो सत्तेणं रंजिओ सुकन्नाए । भणइ वरं वरसु वरे । जं इट्ठं तुच्च हिययस्स ॥ ६१
 विज्जं सोहग्गतं नीरोगत्तं च रज्जमाइयं । सबं पि देमिं सिग्घं मग्गसु वाले ! विगयसंका ॥ ६२
 अह मणइ जया वयणं जइ तुट्ठो सच्चयं तुमं मज्झ । ता मदाए रोगं नीससं हरसु अंगाणं ॥ ६३
 जंपइ जक्खो मुइओ सुहुयरं सुयणु ! तुच्च तुट्ठो हं । सब्बथ वि निरवेक्खा सहिकजे जेण उज्जुत्ता ॥ ६४
 पंचमिवयंभत्तीए तीसे रोगं पणट्ठयं चैवं । अहयं पि तस्स नासे निमित्तमेत्तं भविस्सामि ॥ ६५
 देवा मंता तंता चंपुयणो तंह य मित्तवग्गो य । लोयाणं कजेसु निमित्तमित्तं चिय हवंति ॥ ६६
 कम्माणं निरविक्खा देवाइया करेज्ज जइ कज्जं । तो दारिदाइयं कस्स वि नं हुं एत्थं जाएजा ॥ ६७
 इय जंपिज्जण तेणं दिन्नं गोसीसचंदणं तीसे । भणिया य पुत्ति ! एयं रोगं दूरेण नासेइ ॥ ६८
 गहिज्जण जयाएँ तयं भणिओ जक्खो सुमहुरवाणीए । दावेषु निययरूवं मदाए मज्झ वयणेणं ॥ ६९
 जायइ जेण थिरत्तं तीए हिययस्स धम्मकजेसु । जुत्तं चिय तुम्हं इमं साहम्मियकज्जयं मह ! ॥ ७०
 अत्थि थिरत्तं तीसे तुम्ह पहावेण होइ सविससं । पविस्सत्तं गुडमज्जे होइ गुडं गुडयरं चैवं ॥ ७१
 एवं कैरमि भणित्तं अइसयरूवेण संजुओ दित्तो १५ । मदाथरम्मि पत्तो जयसहिओ इत्ति सो जक्खो ॥ ७२
 भणिया जयाएँ १६ मदा सणियं गंतूण महुरवाणीए । साहम्मियपडिवत्ती कीरउँ सहि १७ ! आसणाईहि ॥ ७३
 एतो सहि ! जक्खवइ देवो नामेण माणिभदो त्ति । तुह रोगनासणत्थं इह पत्तो धम्मवुद्धीए ॥ ७४
 साहम्मियउवयारं जो जहसत्तीएँ कुणइँ भत्तीए । सो भन्नइ धम्मिदो इयरो पुण नाममेत्तेणं १८ ॥ ७५
 मदाएँ १९ जया भणिया सहि ! मह वयणे वि २० नत्थि सामत्थं । हियएण कयं सबं पढमं चिय जं तए कहियं ७६
 अग्घाईयं दाउं जयाएँ जक्खस्स जंपियं एयं । अहिमंतेसुं महायस ! गोसीसं निययहरथेणं ॥ ७७
 अभिमंतिएणं जाव य तेणं विलित्ताइँ सबगताइँ । ताव य निम्मूलाइँ दूरपणट्ठाइँ रोगाइँ ॥ ७८
 उच्छाहो लावन्नं २१ दित्ती २२ कंती तहेव वलियत्तं । अप्पुब्बं २३ मदाए तक्खणमेत्तेण संजायं ॥ ७९
 भणियं जक्खेण तओ भदे ! पेच्छाहि धम्ममाहणं । देवा वि हु मणुयाणं आणाएँ जेण वट्ठति ॥ ८०
 इहलोइयं चं कज्जं पुप्फं चिय जाण धम्मरुक्खस्स । जम्मंतरम्मि जं पुण फलमउळं तं वियाणाहि ॥ ८१
 जम्हा पच्चक्खं चिय दिट्ठे २४ पंचमीएँ २५ फलमेयं । तम्हा पुत्ति ! कोजसु तं तं सुद्वेण भावेण ॥ ८२
 एकेकीएँ दिन्नं तेणं वत्थाण जुवलये दिन्नं । वहुविहआभरणाइँ २६ लोयाणं पच्चयनिमित्तं ॥ ८३
 दो वि पुणो वि सरेजसु जइ कज्जं किपि होज तहभूयं । इय जंपिज्जण जक्खो अद्वेदो २७ इत्ति संजाओ ॥ ८४
 मदाएँ रोगविगमं वत्थाउ-भरणाइँ २८ तह य दिग्घाइँ । दट्ठूण जणो मिलिओ अच्छरियं मत्तए सुट्ठु २९ ॥ ८५
 राया रवो य तओ कन्नाओ गिण्हिज्जण उच्छंगे । पुच्छइ लोयसमक्खं पुत्तीओ ३० कहसु परमत्थं ॥ ८६

1 B नियमेण । 2 C भद्रओ । 3 A होइ । 4 B रइयम्मि । 5 B देइ । 6 B पणत्ठयं । 7 B D मित्तं ।
 8-10 A छोए न । 11 A B जयाव । 12 C तुच्च । 13 B C कज्जओ । 14 B हिययं । 15 B दिन्नं ।
 16 B जयाव । 17 A सहि । 18 A कीरउ । 19 B कुणइ । 20 A D मित्तेणं । 21 B मदाइ । 22 C
 ण । 23 A अभिमंतेसु । 24 B हृत्थेणं । 25 A अभिमंतिज्जण । 26 A तीएँ । 27 A लावन्नं । 28 A
 दित्ति । 29 A भयुत्तं । 30 B आणाते । 31 A दिट्ठे । 32 B पंचमीय । 33 B एक्कीए । 34 A
 आहरणाइँ । 35 A B D भरते । 36 A हरणाइँ । 37 A गदयं ; B C सह । 38 A पुत्तीएँ ।

ताहिं वि सवं कहियं जं जहवत्तं क्रमेण जणयाणं । मञ्जति ते वि अप्यं सकयत्थं धूयजणणे वि ॥ ८७
 धूया वि गुणसमेया पुत्तो पुत्तफलाइं कुणमाणं । जो चिय वालइ गावीं सो चेव य अनुणो होइ ॥ ८८
 दहूणं कन्नाओ पंचमिफलसंजुयाओ लोयाणं । जाओ एस वियणो पलहुयकम्माण हिययम्मि ॥ ८९
 धम्मफले पच्चक्खे तह वि हु माणंतरं जणो वहइ । हत्वठियं कंकणयं को मण जोएइ आरिसए ॥ ९०
 इय निच्छियं चितोहिं गहिया सिरिपंचमी य वहुएहिं । गंतुं जिणंदमवणे गुरुमामूलम्मि अत्तीए ॥ ९१
 तत्थेव य नयरीए रायसुओ सुंदरो त्ति नामेणं । सेट्टिसुओ वि य कमलो तेसिं दिन्नाओ कन्नाओ ॥ ९२
 अणुवम-वररूवाओ विसयसुहं उच्चमं पञ्जंति । दाणं देति मुणीणं पूयंति जिणंदविंयाइं ॥ ९३
 पडिपुत्तम्मि वयम्मि उं उज्जमणं तह कयं तीहिं ताहिं । जह लोयाणं जाओ अणुराओ सुहु धम्मम्मि ॥ ९४
 सुंदरमहिला पदमा नाऊणं सुंदरं जयारत्तं । तं किं पि करइं जोयं जेण जया गहिलिया जाया ॥ ९५
 धावइ वलइं पलोइइं, बाहिं नीसरइ देइ अहिखेव ॥ गायइ रोयइं नचइं कुणइं गुरुणं पि निंदणयं ॥ ९६
 भद्दा दहूण इमं चितइ अइहुक्खिएण हियएणं । मह उवयाररयाए कह जायं दारुणं वसणं ? ॥ ९७
 उवयारे उवयारो ववहारो चेव एत्थं लोयम्मि । सो वि महं न वि जाओ जयविसए पावकम्माए ॥ ९८
 मह उवयारकएणं मरणं पि जयाएँ कंखियं तइया । तह वि अहं निहज्जा किं पि उवायं न चितेति ॥ ९९
 अहं संभरियं तीए वयणं जक्खस्स चित्तमाणीए । अहवा वसणगाएहिं सुमरिजइ दुक्खनासणओ ॥ १००
 षट्हाया सुक्खिलवसणा पूयं काऊण तस्स जक्खस्स । भद्दा सयणम्मि ठिया पुरओ तस्सेव भूमीए ॥ १
 तइयदिणे रयणीए जक्खो सहस त्ति निम्मलसरीरो । आगंतुं मणइ इमं भदे । हं कीस-संभरिओ ? ॥ २
 भदाएँ तस्स कहियं सवंपि तयं जयाएँ वित्तं । मणिओ य कुणसु सामिय । जयाएँ गहमोकखणं इत्ति ॥ ३
 तीएँ सवत्तीएँ तओ गहिलत्तं लाइऊण सो जक्खो । आणेइ जयं सत्थं तम्मि पएसम्मि सहस त्ति ॥ ४
 अह देइ ताण तुट्ठो दोण्ह वि मणिलुवलयं गुणविसिद्धं । जेण न पहचइं किंचिं त्ति जं दुट्ठं एत्थं संसारे ॥ ५
 पडवह जामि अहयं तुम्ह मयं नरिथ एत्थ नियमेणं । अहवा धम्मजुयाणं कह णु मयं होइ लोयाणं ? ॥ ६
 जक्खे गयम्मि संते मणइ जया भदसमुद्धं वयणं । सहि ! मच्चकए तुमए मित्तं पयडियं अज्ज ॥ ७
 इमरह गहमाहिया हं नूणं भरिऊण पावसंजुत्ता । जिणधम्मपोयरहिया संसारे बुद्धिआ आसि ॥ ८
 अह जायम्मि पहाए लोओ दहूण ताण तं चरियं । अहियं निच्छयं भइओ धम्मम्मि पयट्टए सुहु ॥ ९
 कालेणं सँ संजाया ताणं धूयाओ तह य पुत्ता य । कजाइं वि जायाइ संसारियहिययहरणाइं ॥ ११०
 कारावियाइं बहुदा चेइयभवणाइं सुहु रम्माइं । साहम्मियाण दाणं दिन्नं च जहिच्छियं ताहिं ॥ ११
 पोत्त्याण लिहावणयं आगमसंभवयाण भावेणं । पूयं उज्जवणं चिय-वहुभेयं तहं वि निम्मवियं ॥ १२
 जं जं कुणंति ताओ तं तं लोओ वि मग्गओ कुणइ । अहवा विहवजुयाणं सवो वि हु लगए मग्गे ॥ १३
 महयाणं चरियाइं होति पमाणाइं जेण इयराणं । तेणं चिय महएहिं सुहमग्गे चेव ठायवं ॥ १४
 जह जह वयपरिहाणी तह तह धम्मम्मि ताण अइत्ति ॥ अहवा वयपरिणामे धम्मो चिय जुजाए काउं ११५

1 A. °जम्भेमि । 2 BD कुणमाणं । 3 B गावो । 4 C दहूण वि । 5 A अयरिसो । 6 A B °निच्छयं । 7 B वयम्मि ; C वयग्गी । 8 A व । 9 C उज्जवणं । 10 A कयं । 11 A चहइ । 12 B पुलोइइ । 13 A अक्खेव । 14 A नचइ । 15 A रोचइ । 16 A करइ । 17 B हय । 18 A °नपुणं । 19 A आगंतु । 20 C °उपययं । 21 A अणुरावयं ; C °विसुद्धं । 22 A दवइ ; D पावइ । 23-24 A विहयं । 25 A किं पि । 26 A पयडियं । 27 A निरिथव । 28 A कालेणं । 29 A it is missing in this Ms. 30 B कजाइ । 31 BD उज्जमणं । 32-33 A भवरा ; B एह व । 34 B अत्ति ।

अन्मासवसेष पुणो पडिमं एगारसिं पवजंति । ताओ कजवसेणं चित्तेणं निप्पिहाओ वि ॥ ११६
 सम्मतं वपमेव य सामादय पोसदो य पडिमा य । धंमं सच्चित्तवयं वजइ आरंभयं तह य ॥ १७
 पेसपयं उदिदं वजइ तह समणओ व कालेणं । एगारस पडिमाओ सावपलोयाण एयाओ ॥ १८
 देसंतिं बहुजणाणं धम्मं जिणदेसियं च पइदिमहं । भावितिं सावणाओ आसंरंनिवारणट्टाए ॥ १९
 श्रायंति य अणुदियहं धम्मंज्जाणं महाणुमावाओ । वीरासणाइयाइं कुणंति तह आसणाइं पि ॥ १२०
 अट्टं रोदं धम्मं सुखं श्राणाइं होति चत्तारि । पट्टमाइं दोत्रि वजह अंतेसु य आपरं कुणइ ॥ २१
 वीरासण-वज्जाण-गोदोदियमाइयाइं बहुयाइं । दुहियाइं आसणाइं भणियाइं आगमे एय ॥ २२
 संतिदियं तओ देहं तह य कसायाइं सुदु रोदाइं । खाभित्ता सवजणं मत्तं पबन्धियं ताहिं ॥ २३
 नवकारेण समाणं मरिज्जणं ताओ तइयकप्पमि । देवा भासुररूवा संजाया एगमविया उ ॥ २४
 मदाए अक्खणं वाहिविमोक्खेण संजुयं सोउं । जो कुणइ पंचमिवयं सो पावइ सासयं ठाणं ॥ १२५

इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पञ्चमीसाहात्म्ये भद्राख्यानकं,
 तृतीयं समाप्तम् ॥

*

४. वीरकहा

वाहिविमोक्खेण जुयं मदाए कहाणयं कहेज्जणं । पियसंगमसंजुत्तं संपइ वीरस्स तं कहिमो ॥ १
 इह चेव भरहवासे दक्खिणअट्टमि मज्झखंडमि । पुत्तमि बहुविदेहिं तित्थेहिं ॥ २
 संगो व विवुदकलियो मगहानामेण जणवओ तस्य । हारो व बहुसरीओ मग्गो इव बहुपयाकतो ॥ ३
 आणासं व विसालं वयणं पिव रयणसंजुयं रम्मं । नइपुठिणं व सरामं ॥ नयरं तत्थिय रायगिहं ॥ ४
 सज्जो व तुंगचित्तो विंशो इव नम्मयाए संजुत्तो । सेट्ठी गुणाणं निलओ तस्य य नामेण वीरो ति ॥ ५
 गोरि व सवइडा ठन्धि व अणंतहिययआवासा । तस्स य सुवयनाभा भजा अइसुदु वल्लहिया ॥ ६
 अणुदियहं संगेण वि ताणं न तित्ती मणम्मिं मणयं ॥ पि ॥ अहवा सेविजंतो अहिययरं वट्टए कामो ॥ ७
 तं मजं सो वीरो जीवं ॥ पि व रक्खए परजणाओ । तं चिय मजइ वित्तं ॥ तं चेव य सवपरमत्थं ॥ ८
 महिलानं पि मिलेणं मजइ पुरितो ॥ ण एसं मिलिय ति । अहवा वल्लहलोए एस चिय होइ परिवारी ॥ ९
 तित्तं पि सुणइ हुदियं मुत्तं पि हु तह मुयं ॥ वियाणेइ । तुहं पि गणइ रुदं सो वीरो मोहिओ कंतं ॥ १०
 वियए काणं वि मजइ एयाए उत्तमं कयं मज्झ । असियं पि सियं पमणइ तीए परिमासियं ॥ वीरो ॥ ११
 अणुणं पि गुणं मजइ वल्लहलोयस्स मोहवसवत्तो । करजक्खयदुहयाइं ॥ वि ॥ कामीणं जेण सुहयति ॥ १२
 अज्जदियहमि वीरो रत्तीए पन्धिममि भायमि । संगालइ घरवत्तं ॥ केतियमेत्तं महं वित्तं ॥ १३
 परमज्जदियं मुत्तं गडियं दिज्जालयं ॥ च सधं पि । कामासत्तस्स ददं आयविहणस्स कालेणं ॥ १४

1 B देविति । 2 B भावति । 3 C आसंरं । 4 A धम्मं । 5 A जणं ; D जणं । 6 B C गोदुदियमाइ । 7 C इहं । 8-10 B 'विरचितं कलसंयुक्तं सुमद्राख्यानकं ; C 'विरचितं पंचमिच्छसंयुक्तं भद्राख्यानकं ; D 'विरचितं पंचमीरुहासंयुक्तं भद्राख्यानकं तृतीयं समाप्तम् ॥ 11 B C तित्थेहिं । 12 B C it is missing in both these Ms. 13 B तिलोपं । 14 B सरासं । 15 B मजं ति । 16 B मजवमि । 17 B it is missing in this Ms. 18 C जीवं । 19 B वित्तं । 20 B C D पुरिता । 21 A वयं ; D एय । 22 A B मुत्तं । 23 C परिहातियं । 24 A 'दुहयाइं । 25 A it is missing in this Ms. 26 B 'वित्तं । 27 A D पट्टं । 28 A च निरादि ; D निरादियं ।

बहुबोओ^१ थोवयओ पुरिसो अइउत्तमो इहं लोए । नित्यरइ जेण वसणं दुग्मिक्खं तह य वाहिं च ॥ १५
 समआय-वओ मज्झो होइ जणो एत्थं लोयमज्झमि । योवाओ^२ बहुयवओ निकिठो चेव पुरिसो ति ॥ १६
 थायविहूणो जो पुण वयमेव कोइ निचकालं पि । सो षडखप्परहत्थो भिक्खं चिय मइ अचिरेणं ॥ १७
 एत्थिकालं भुत्तं जं पिउणा अजियं मए वित्तं । इण्हं कह निघाओ होही मह पावकम्मस्स ॥ १८
 जो चवसायविहूणो भुंजइ पिउसन्तियाइं दवाइं । सो लग्गइ मायासाडए वि अइनिदिओ षट्ठो ॥ १९
 रंढा वि पुत्रवित्तं भुंजइ काऊण कत्तणार्इयं । अद्वावारेणं चिय मइ पुण भुत्तं इमं सव्वं ॥ २०
 केण उवाएण पुणो ददं अजेमि भोयंकारणयं ? । दवामावेणं जओ^३ भोयणं साहणं नत्थिय ॥ २१
 दीवंतरम्मिं गंतुं तम्हां विटवेमि पउरदव्वाइं^४ । पलियंलुहणेण कत्तो लक्खसहस्साइं जायंति ? ॥ २२
 इयं चित्तिऊण मेळइ कमसो भंडाइं बहुपयाराइं । दाऊणं गेहसारं^५ जोग्गाइं सुवन्नदीवस्स ॥ २३
 अण्णे वि इन्मपुत्ता मिलिऊणं करिय सत्थसंघायं । वीरेण समं चलिया कयकोउय-मंगला सव्वे ॥ २४
 उवगणेण-समेया रंधणए सुव्वया वि अइकुसला । पंथे वि कुणइ निचं गेहाओ भोयणं अहियं ॥ २५
 परमत्थेण जणोयं भोयणकत्तेण कुणइ सव्वं पि । जइ न मणोअं तं पि हु ता जाणह निप्फलं सव्वं ॥ २६
 उववासे-कासणं-ऊणिमां य तहं रक्खया य मलिणत्तं । धम्मत्थे सहलाइं इयरस्स दुइं चिय करिति ॥ २७
 सव्वेसिं जहजोगं भोयणकालमि सा तयं देइ । सवायेरेण तेसि पइदियहं सुव्वया सुइया ॥ २८
 तत्थ य सत्थे एगो सुव्वयरत्तो धणो ति वाणियओ । वीरेण समं मितिं कोइ अइनिम्मरं मूढो^६ ॥ २९
 भक्खं भोजं महं^७ वत्था-उहरणाइं तह य गंधाइं । चोक्खाण वि चोक्खाइं अणुदियहं देइ वीरस्स ॥ ३०
 नियधरिणीए^८ विसरिअं जं विचइ कि पि सुहु गुज्जं^९ पि^{१०} । तं पि हु तस्स कहेइं अविंसंको भविय एगते ॥ ३१
 वीरो वि तस्स चेइं दहणं तिण्णेहपडिबदो । अप्पाणस्सेव दढं वीससिओ सव्वकज्जेसु ॥ ३२
 नीइं कुंसलो वि जणो^{११} वेचिजइ गाढमूढदियएहिं । वयणेणं विणएणं बहुविहदाणेण सरणेणं ॥ ३३
 अहं कमसो गंतुणं पत्तो जलहिस्स तीरदेसमि । सो सत्थो^{१२} अइसंतो^{१३} आवासइ समविभागेसुं ॥ ३४
 ठवियाइं वहणेसुं इंधण-सलिलाइं तह य भंडाइं । गहियां तह य सहाया दिअं सुंके च चरडाणं^{१४} ॥ ३५
 काऊण तओ पूयं रयणायादेवयाएं भावेणं । सव्वे वि हु आरूढा तुंगं वुहिल्लेसुं रम्मेसुं ॥ ३६
 षट्ठाइं धयवंडाइं अणुकूलो मारुओ य संजाओ । चलिया इत्ति^{१५} युहित्थीं चिध-पंडायाहिं^{१६} चिचइया ॥ ३७
 गच्छेत्तेसु दिणेसुं इंधण-सलिलाइं सुंहुं सीणाइं । पत्ता अंतरदीवि गच्छंता पुत्रजोएण ॥ ३८
 उत्तरिऊणं तुरियां सव्वे^{१७} हिंडंति तत्थ दीवमि । इंधण-सलिलकएणं कुसुम-फलाणं च लोमेणं ॥ ३९
 वीरो वि धणसमेओ परिसंतो^{१८} तत्थ एगदेसमि । सोवइ जाव णिचिंतो तां चितइ सो धणो पावो ॥ ४०
 एसो चिय पत्थावो सुव्वयरणमि मज्झ अविदारं । कालंतरिए कजे विग्घाइं^{१९} जेणं जायंति^{२०} ॥ ४१
 सिग्घं गंतुण तओ धाहावइं उन्मियाहिं^{२१} धाहाहिं^{२२} । हा ! हा ! इत्ति पलायइ पत्ता सव्वराण धाडि ति ॥ ४२

1 B C D वाओ । 2 B इय । 3 B D घोषाओ । 4 B वि । 5 A D एहिं । 6 B चिट्ठो ।
 7 B भोगं । 8 B पुणो । 9 B भोगाणं । 10 B दव्वं । 11 B किं विपारेण ? । 12 A पेत्थियं ।
 13 B दाऊण य । 14 B घरसारं । 15 A D उववासे । 16 C अत्तणः । D कयत्तणः । 17 C ऊणिमयाः ।
 D मूणया । 18 C तह य । 19 C गृहो । 20 A मग्गं । 21 B परिणीय । 22 A गरुदं । 23 C
 सि । 24 B सिचं । 25 B नीइं । 26 B लोओ । 27 B C सरणेण । 28 B संत्थो । 29 B सुविसल्लोः ।
 C D अइसत्थो । 30 B विमूईसुः । C विमूमीसुः । 31 B तह दार्णं । 32 D घरं । 33 A यहित्तोसुः । B
 बोहित्थे । 34 B सुहावासे । 35 B लहु । 36 B बोहित्था । 37 B पओमेहिं । 38 B तत्थ । 39 B
 सव्वे । 40 B पुरिया । 41 B C परिसंठिय । 42-44 B हवंति विग्घाइं बहुयाइं । 45 C चहावाह ।
 46 B उन्मिऊण । 47 B दो वाह ।

मह मितो^१ वि हु वीरो णीओ पावेहिं^२ बंधिउं तुरियं । तं दहुं दूराओ पत्तो हं एत्थ सहस ति ॥ ४३
 वालेहं पवहणाइं जइ इच्छह जीवियं च दधं च । अन्नह सव्वपणासो होही सव्वण नियमेणं ॥ ४४
 तो तेहिं पवहणाइं वेणेणं^३ वालियाइं^४ मीएहिं । वीरस्स विओएणं^५ अइगाढं दुक्खियमणेहिं ॥ ४५
 गंतूणं अइदूरे^६ सज्जसगहिएहिं मिलियसवेहिं । मणिया सुवयनामा रइज्जणं अंजली सीसे ॥ ४६
 तं चेव अहं माया मोयणदणेण नेहकलिणं । अहं वि तुज्ज पुत्ता मा कीरउ एत्थ संदेहो ॥ ४७
 जइ सुचिरेण वि वीरो पुत्रविहाणेण एज अह्माणं । ता गिण्हइ नियवित्तं को किर पडियंघओ एत्थ ? ॥ ४८
 संपइ पुण तुहतणयं एयं^७ सव्वं^८ पि नियमओ सुयणु ! । मा चित्तिजउ अन्नं अहं अणाह ति नाऊणं ॥ ४९
 सा वि रुयंती^९ जंपइ किं^{१०} महं दवेण वीररहियाए ? । भोगाय जओ दधं न थं भोगो वीररहियाए ॥ ५०
 इत्थीण इहं^{११} भोया भत्तारज्जयाण सोहर्यां होति । तव्वज्जियाण नियमा ताणं पडणं चिय कुणति ॥ ५१
 गर्यं वइया रंडाओ रिसिणो वि हु भोग-संपयाकलिया । चालाण वि हसणीयां किमंग पुण विउसलोयाणं ? ॥ ५२
 तम्हा मज्ज वि वीरो जाव न पावाएँ मिलइ जीवंतो । तावेगांतरेसहियं पारणयं एगदवेणं ॥ ५३
 विरएइ वेणिदंढं छोइइ दसणाइं भूसणं मुयइ । निदइ अइं अप्पाणं पिययमविरहेण दुक्खत्ता ॥ ५४
 अह चितेइ घणो वि हु जीसे कजेणं विरइयं^{१२} पावं । एवं निरवेक्खा सा बहुएहिं थं रक्खिया सुहु ॥ ५५
 मितो वि मए दुहियो^{१३} एसा वि थं मज्जं नेयं संजाया । एसो मह संजाओ पयडो घण-मित्तनासो उं ॥ ५६
 पच्छां ते संपत्तां कमेण सवे सुवन्नदीवम्मि । दिन्नं निय-निर्यंमंढं गहिऊण सुवन्न-रयणाइं ॥ ५७
 वीरो वि हु पडिबुद्धो उवविद्धो पेच्छऊणं पासाइं । एकलं^{१४} चिय पेच्छइ अप्पाणं सिद्धजीवो घं ॥ ५८
 उद्वेऊण पहावइ पेच्छइ उदहिस्सं सुन्नयं तीरं । चितइ य इमं हियंएँ किं एयं एत्थ अच्छरियं ? ॥ ५९
 सवो वि महं मित्तो सत्थो^{१५} सम्माण-दानसंगहियो^{१६} । तेणाहं कह सुक्को एगागी एत्थ दीवम्मि ? ॥ ६०
 अहवा एगंतठियं सत्थो मं भेलएँ अयाणंतो । कह भेलइं घणमित्तो^{१७} मज्जं चिय जो ठिओ पासे ? ॥ ६१
 किं सुवयाएँ लोहं^{१८} किं वा दव्वस्सं ते गया मज्जं ? । जेणाहं एगागी अबवीए भेल्लिओ^{१९} तेहिं ॥ ६२
 कह मज्ज विओएणं घरिही पाणे य सुवया दुहिया ? । मज्ज थं जायं मरणं तीएँ विओणेण नियमेणं ॥ ६३
 मित्तो वि होइ सत्तू पुरिसाणं पुव्वकम्मदोसेणं । भजा वि विरजेजा अत्थो वि अणत्थयं जाइ ॥ ६४
 जइ हरियं मह वित्तं विहिणा सट्ठेण पावकम्मोणं । ता किं हरिया कंता जीएँ^{२०} वसे जीवियं मज्ज ? ॥ ६५
 मणइच्छिणं समयं नूणं दारिदयं पि रमणीयं । रज्जं पि पिणं विणा दुक्खं चिय कुणइ लोयम्मि ॥ ६६
 अन्न मए वित्रायं नरिथ हु नेहो जयम्मि सयलम्मि । जेणाहं जीवामो सुवयविरहे वि^{२१} निल्लज्जो ॥ ६७
 जाया अत्थि य होही भजा पुरिसाण एत्थ लोयम्मि । सुवयसरिसा थं जणे जइ नूणं सुवया होइ ॥ ६८
 एवं चित्ताविहुरो^{२२} कामुम्माएण सो दढं गहियो । सुवयभण्णित्तो वियरइ दीवस्स य तस्स मज्जम्मि ॥ ६९
 रुक्खं पि हु ददूणं मणुयायारेण संठियं झत्ति । एसा सा मह भजा आलिगइ इय मणे काउं ॥ ७०

- 1 B मित्तो । 2 C वाहाहिं । 3 C चालेह । 4 B वेणेणं । 5 BC चालियाइं । 6 B विओणेणं ।
 7 A अइदूरे । 8 A सव्वं । 9 A एयं । 10 A रुयंती । 11-12 A किमिह । 13 C हि । 14 B एत्थ ।
 15 B सोहणा । 16 BC गइं । 17 B हसणिजा । 18 C वा एगंतरे । 19 A सह । 20 B
 कजम्मि । 21 B ववसियं । 22 B वि । 23 A सुहियो । 24 C हु । 25 C नेयं । 26 C मज्जं ।
 27 B ति । 28 C पुण पया । 29 ACD निययं । 30 B पिच्छऊणं । 31 BD एकलं । 32 B
 उदहिस्स । 33 B च मणे । 34 AC सव्वो । 35 B परिगहियो । 36 A भेल्लइ । 37 A भेल्लइ ।
 38 B मित्तो । 39 B बोमं । 40 C इवियस्स । 41 B भेल्लियो । 42 C वि । 43 ABC जस्स ।
 44 CD णं । 45 C हु । 46 B चित्तो वि हु ।

धावइ पसुमग्गेणं एसां सां मज्झ पिययंमा जाइ । मह पुरओ कहं नाससि अंचल चियं तं पिए ! जेण ? ॥ ७१
 सोऊण सउणिसइ पडिवयणं देइ उन्नयग्गीवो । कीस पिए ! पोकारसि ? एसो हं आगओ सिग्घं ॥ ७२
 उवंहिंमि विलग्गे तस्वरंगहणमिं मुणइ सो मूढो । गहियं एयं वत्थं नियमा मह हिययंदइयाए ॥ ७३
 बोहंतंस्त लयाए गाढं गुतमिं केसपासमिं । मन्नइ पियाए^१ धरिओ केसेसु सुहु रुडाए ॥ ७४
 पक्खलियं-पडियदेहो चितइ कंताए सुहु रुडाए । चलणेसु अहं पडओ चिरकालाओ अ(इ ?) हं पत्तो ॥ ७५
 किं बहुणां भणिणं ? सबं पि हुं दीवयं मुणइ भन्नं । वीरो मोहियचित्तो हिंडंतो तत्थ अणुदियहं ॥ ७६
 विरहो चिय सेययरो^२ बहल्लोएणं एत्थं संसारे । जायइ जेण जणाणं तिहुयणमिं वं तम्मयं विरहे ॥ ७७
 तेत्थोहेणायं संहसा अइसयनाणी यं चारणो संमणो । दीवमिं तंमिं पत्तो नामेणं चंदमुत्तो चि ॥ ७८
 वीरेणं भमंतेणं दिट्ठो सो मुणिवरो सुहनिसत्तो । तस्सं पमावेणं तओ उम्माओ दूरओ नट्ठो ॥ ७९
 तं वेदिऊण वीरो उवविट्ठो महियलमिं तंपुरओ । पुच्छइ मुणिवरवसहं^३ कत्तो मट्टारया आया ? ॥ ८०
 अहं मुणिवरेण भणियं पत्ता अम्हे सुवन्नदीवाओ । अट्टावयमिं चलिया परिसंता एत्थं^४ वीसमिया ॥ ८१
 चितइ वीरो मुइओ नूणं नाही पियाए मह एसो । वत्तं जहासरुवं पडगेहं हिंडए जेण ॥ ८२
 बालंजुयंपवाइ मिक्खयरा देसहिडिया तह य । सत्ताण वि^५ लोयाणं नियमा जाणंति वत्ताओ ॥ ८३
 इयं चित्तिऊणं पुच्छइ समणं वीरो कहेह मह भयवं ! दीवमिं तंमिं दिट्ठो किं सत्थो रायगिहतणओ ? ॥ ८४
 मुणिणा पि सत्थं वत्ता कहिया तह सत्थियाण नामाइ । तेसिं चियं चरियाइ सुब्रयचरियं च घणचरियं ॥ ८५
 इयं जंपियमिं मुणिणा चितइ वीरो मणेण परितुट्ठो । जह जाणियंमिंमिमिणा नाही अन्नं पि तहं चेवं ॥ ८६
 भयवं ! कुणसु पसायं कहसु ममं^६ सबजाणओ तं सि । किं सुवयाए^७ संगो मह होही ? अहवणेव चि ॥ ८७
 अहं मुणिणा वि थं भणियं तुहं संगो तीए^८ नियमओ होही ।

तिहिं मासेहिं गएहिं खीणे कम्मो वि वंधयरे^९ ॥

किं इहलोइयमेयं किं वा परलोयसंचियं किं पि^{१०} ? । जस्सं विवागो एसो^{११} वीरो मुणिसम्महं^{१२} भणइ ॥ ८९
 भणइ मुणी इह भरहे गयउत्तरनयरमिं पिगलो नाम । आसि तुमं सेडिसुओ तुह भन्ना नाम चंदवई ॥ ९०

* चित्तिव मणेण एयं (B एवं) गहिया मावेण पंचमी तुमए ।

जम्मंतरे वि विरहो मा मह कंताए सह द्वोज्जा ॥

अन्नदियहमिं तुमए भजंतेणं^{१३} नईए तीरमिं । गंतुण सणिय-सणियं गहिया खलु चक्खाइ चि ॥ ९२
 गहियाए ताए विहगो विलवइ गाढं च कलुणसहेणं । उप्पयइ गयणमज्जे निवडइ वेणं जलमज्जे ॥ ९३
 दहूणं निययंछायं एसा ममं पिययमां चि^{१४} सहसं चि । आससइ सुहु मुइओ निस्साओ^{१५} मुच्छिओ सुयंइ ॥ ९४
 इयं बहुभेयं दुक्खं अणुहवए जाव धारसमुहुत्तं^{१६} । ता तस्स तए सुक्का मिलिया सा पिययमा इत्ति ॥ ९५
 कम्मस्स तस्स उदए विरहो तवं पिययमाए संजाओ । धारसमासंपमाणो दोसु वि लोएसु दुहजणओ ॥ ९६
 सोऊण इमं वीरो भणइ मुणिं नाह ! सुहु अच्छरियं । हासो वि कहं शु जाओ^{१७} भयवं ! अईदारणविवाओ ॥ ९७

1 A तस्स । 2 BC अवलंबिय । 3 A पुकारसि । 4 B तस्वरं । 5 BC निययं । 6 BCD मोसमि । 7 B पियाइ । 8 C पक्खलुइयं । 9 BC चलणेण । 10 BC अहिययरो । 11 B *नवि । 12 B *वसं । 13 C तत्थं । 14 BC बालं । 15 C यं । 16 C तत्थं । 17 BD जाणियं ; C जाणाही । 18 BD सित्ति ; C इणिणा । 19 B तं । 20 C महं । 21 B सुवंवाइ । 22 C हुं । 23 C ताए । 24 B वजयरे । 25 B किं चि ; C कम्मं । 26 B कम्म । 27 B इय वीरो । 28 B मुणिवरे । * This stanza is not found in A and D. 29 B कम्मंतेणं । 30 B वेणेण । 31 B दहूणं । 32 B निव । 33 B मे ; C मह । 34 B पिययमिं । 35 A यं । 36 B चित्तं । 37 A नेसाता । 38 A दोइ । 39 अणुहवइ । 40 B वीर ! सुमुहत्तं । 41 B तुह । 42 A जायइ । 43 B कहं ।

जो पुण करेज को वि हु कोहाइवसेण दीहकालं च । तस्स कहं भण मोक्खो दुक्खत्ताओ एत्थ संसारे ॥ ९८
 तम्हा मुणिवर ! मज्जे सरणं तुम्हाण संतिओ धम्मो । होही तस्सं चलेणं संगो मह हिययइटाए ॥ ९९
 दीसइ जस्स पहावो^१ पच्चक्खेणेव एत्थ कज्जमि । सुट्ठु तहिं अणुराओ होइ परोक्खे वि लोयाणं ॥ १००
 सम्मत्तेण समाणा गहिया भावेण पंचमी तेणं । नियमविट्ठो मणुओ पसुतुलो होइ धरणिर्णले ॥ १
 बहुलोयवोहणत्थं करियं विमाणं चलेणं विजाए । आरुहियं वीरसहिओ रायगिहं मुणिवरो पत्तो ॥ २
 आयासठियं दहं रम्मविमाणं जणो जणं मणइ । किं एयं अच्छरियं अदिहं पुब्बं इहं पत्तं ? ॥ ३
 उज्जोयंतं नयरं अवयरियं वीरगेहमज्जमि । पेच्छंताण जणाणं इत्ति विमाणं मणभिरामं ॥ ४
 रायपमुहो य लोओ सबो विहु तत्थं आगओ गेहे । दहूण मुणिवरिदं वंदित्ता महियले विसइ ॥ ५
 मुणिणा कहिए धम्मे पडिबुद्धे तत्थ लोयसंघाए । सबजणाणं मज्जे जिणमग्गेपहावणो जाया ॥ ६
 अह मुणिवरो वि तत्तो उप्पईउं जत्थ सुबया तत्थ । संपत्तो सहस चिय बहुलोयविवोहणटाए ॥ ७
 दहूण मुणिवरिदं गयणाओ तत्थ आगयं सहसा । अह वंदिऊण पच्छा उवविट्ठा महियले सबे ॥ ८
 पुच्छंताणं ताणं कहिए सब्बमिं मुणिवरिदेणं । अहं चितियं मणेणं सुबयनामाए एत्थं तु ॥ ९
 जइ एस मुणिवरिदो कहेअं तस्सेहं संतियं वत्तं । तो तं करेजं नूणं जं एसो अक्खए धम्मं^{१०} ॥ ११०
 मुणिणा वि तओ कहियं वत्तेउं पंचमीए माहप्यं । सबं पि वीरचरियं तीसे नाऊणं चित्तगयं ॥ ११
 तुटाए सुबयाए सत्थियलोएण तह य सबेणं । गहियो जिणवरधम्मो पंचमिवयसंजुओ विमलो ॥ १२
 उप्पइय मुणिवरिदो विहरइ वसुहं जणं विवोहितो^{११} । सत्थो वि कमेण गओ रायगिहे निययनयरमि ॥ १३
 दणिणाओ अहिययरं संगं^{१२} वीरेण ते उ मज्जंति । अहवा वलहसंगो सव्वाण वि उत्तमो होइ ॥ १४

पियविरेहे जं दुक्खं तस्स य मिलणेण जं हवई सोक्खं ।

ते जइ जाणइ सो चिय अहवा जो चेव सब्बणू ॥

सुट्ठु पमोओ जाओ नायरलोयाण ताण मिट्ठणेणं^{१३} । अहवा ईसरमिलणे भण कस्स न आयरो होइ ? ॥ १६
 हरिऊण धणं सबं नयराओ नीणिओ धणो सिग्घं । अत्तो वि मित्तदोही दुक्खं पावेइ नियमेणं ॥ १७
 सुबय-वीराण तहिं सुजंताणं च विसयसोक्खाइ । जाओ पुन्नवसेणं पुत्तो दांभोयरो नाम ॥ १८
 परिणीए तम्मि सुए संजाए धरमरस्स जोग्गमिं^{१४} । वीरो सुबयसहिओ^{१५} धम्मे चियं आयरं कुणइ ॥ १९
 देवाणं कुणइ पूयं दाणं सव्वाण देइ जहजोगं^{१६} । विसयसुहाओ नियत्तो घरे वि परिसंठिओ निचं ॥ १२०
 जई चित्तं न विमुद्धं ता जाण तवोवणं पि धरसरिसं । सुद्धमि तम्मि नियमागेहं पि तवोवणं होइ ॥ २१
 जह जह आगमतत्तं भावइ पइदियहुमुत्तमं वीरो । तह तह निम्मलचित्तो देहमि वि णिप्पिहो जाओ ॥ २२
 तं^{१७} वलहं पि वीरो जणसरिसं सुबयं मणे सुणइ । अहवा गयरागाणं एसिओ चेव सन्भावो ॥ १२३

1 B जरस । 2 B चलेण । 3 B पमावो । 4 B तेणं । 5 B निममं । 6 B नियमेणं ; C धरिय-
 मणे । 7 A खणेण । 8 A आरुहइ । 9 C अइहं । 10 A राया । 11 C एत्थ । 12 C (अ) धम्मं ।
 13 B पमावणा । 14 B टपइओ । 15 B सबं पि । 16 C अहिं । 17 B करेज । 18 A सत्तेय ;
 D धीरस्स । 19 C करेसि । 20 A कम्मं । 21 C विवोहितो । 22 A संगो । 23 B होइ । 24 B जं ।
 25 B सिच्छणिय । 26 B C दामोदरो । 27 B । 28 C सरिसो । 29 B अइ । 30 A जह ।
 31 B होइ । 32 B C तह ।

कमलजुयं गयखेधे पविसंतं सह पलेण कयसोहं । कमलाजुतं व हरिं पेच्छइ रइवलहं लोओ ॥ ४४
 घाला तरुणा विद्धा पुरिसा अहं इत्थिओ य नयरस्स । निव-कमलदंसणत्थं चडंति उच्चुयंठाणेसु ॥ ४५
 पुरिसा मुणंति रायं इत्थीओ पयडमेवं कमलं च । मञ्जा-कंतफलेणं अणन्नसरिसेण परितुद्धा ॥ ४६
 अन्ना सही रं जंपइ वत्था-उहरणेहिं षडिणि ! चंगतं । जइ मज्ज ताई होन्ना ता एसा पायधूलि ति ॥ ४७
 एयं पमणइ अन्ना को किर लोयाण एत्थ कोडो ति । निमत्तारसणाहा इयरा वि हु सोहए महिला ॥ ४८
 लज्जा वि नत्थि हियए एयाए एगआसणगयाए । जइ किर खजइ मंसं ता पज्जइ किं गले हइ ॥ ४९
 एक्का सहीण पुरओ जंपइ वयणं सुपेसलं पयडं । सधं पि हु धम्मफलं जं दीसइ उत्तमं किं पि ॥ ५०
 ता जइ इच्छइ एयं कुणह पयत्तेण धम्मकजाइ । कोडेण हलर्पलियां न हु घज्जइ षोडले कोट्टं ॥ ५१
 इय पडुभेयालावे जाए लोयाणं तरुं नयरम्मि । पविसइ* कमलासद्धिओ राया रजं च पालेइ ॥ ५२
 रइवलह-कमलाणं जं सोक्खं तत्थ विसयनिरयाणं । तं जइ मुणंति ते चिय किं बहुणा एत्थं मणिण ॥ ५३
 विसयसुहं पसुईदुहं पडमसवत्तीण जाई दुक्खाइ । ताई न जंति कहेउं हियणं परं धरिजति ॥ ५४
 गिरिनयेरे रायसुओ नामेणं कित्तिवद्धणो तइया । अहियं इत्थीलोको कमलाए मुणिय गुणनियरं ॥ ५५
 जोगंधरनियमित्तं लज्जं मोत्तण मणइ एगते । जइ कमलाए न संगो ता मई मरणं फुहं जाणं ॥ ५६
 जोगंधरेण मणियं दुविहा मिच्चेह होति जुवईओ । काओ पइघयाओ अन्नाओ सव्वजणियाओ ॥ ५७
 जइ सा पइवयकलिया ता निष्फलेमेव तीए आणयणं । पइवइयाओ जेणं जीयं पि चयंति नहु सीतं ॥ ५८
 अह कित्तिवद्धणेणं मणियं जोगंधरस्स वयणं तु । आणयणं तव उचियं सेसं मह वेव आयत्तं ॥ ५९
 अन्नदियहम्मि कमला सुत्ता रयणीए मज्जसमयंमि । जोगंधरेण नाउं आणीया इत्ति गिरिनयेरे ॥ ६०
 मूमीहरम्मि उन्ने सयणीए ठाडिज्जण तं कमलं । जोगंधरो ससंको तओ पएसाओ निकसंतो ॥ ६१

जेण सईओ मुणिणो जोगिणि-देवा य सुदु रोसवियं ।

वाहिं, अहव उमायं (अहवुम्मायं) मरणं दी इत्ति कुव्वंति ॥

सयणीयवत्थकलियं मंगलआहरणधारिणिं तह य । सो कित्तिवद्धणनिवो कमलं दहूण चितेइ ॥ ६२
 एवंविहा वि एसा चित्तं कामीण हरइ वरमहिला । भूसियदेहा नूणं तियसाण वि देवै उम्मायं ॥ ६४
 जइ एवं चिय एसा सुंजिज्जइ नत्थि कामनिस्संदो । उमयाणुरायकलियो कामो किर वज्जिओ सत्थे ॥ ६५
 केली हासुम्मीसो पंचपयारेहिं संजुओ रम्मो । सो खलु कामो मणिओ अन्नो पुण रासहो कामो ॥ ६६
 तम्हा घोहिय एयं चित्तं रंजेमि गदुरवयणेहिं । जेण महं संजायइ इमीए सह उत्तमो कामो ॥ ६७
 इय चित्तिज्जण जंपइ कमले ! उडेह नियह मह वयणं । तुज्जाहं देवेहिं दिन्नो भत्तारखुद्धीए ॥ ६८
 अह कमला उडेउं दहूणं कित्तिवद्धणं सहसा । चितइ सज्जसमरियां किं एयं मज्ज संजायं ? ॥ ६९
 अन्नं गेहं सयणं अन्नो चिय एस दीसए पुरिसो । कहं मज्ज अउन्नाए कम्मविवागो इमो जाओ ॥ ७०

1 B रइवलहो । 2 C पुज्जा । 3 C रह । 4 C (५) उचयं । 5 A पयडमे; C पयडतो य ।
 6 B ए; 7 B कोद; C कोट्टि । 8 A एया । 9 B घाला । 10 B वयणं । 11 A कोडेण; B C कोडेण ।
 12 B C इहं । 13 A C कोदं । 14 A भेयपयारे; C भेयणलावे । 15 B कोट्टहलम्मि । 16 C
 एत्थ । * The following is thus found in C:— कमलाराणा, नियगेहे सुदु रम्ममि । † The
 following is thus found in B: नीसेसुहजणओ ॥ 17 A लयं । 18 A सुह । 19 A वसुहं B वसु
 (स) वं । 20 B सोहणं । 21 A C मित्ते । 22 B it is not found in this Ms. 23 B
 निवुलं । 24 B मज्ज । 25-26 B अहवा पत्तिवयाओ । 27 B सं । 28 B वसविया । 29 C मा ।
 30 A चारणि । 31 B देह । 32 C नीसंदो । 33 A सत्थो । 34 A रम्मो । § D This st.
 is not found in this Ms. 35 A मेवं । 36 A पुज्जोहे । 37 B हियया । 38 A अह ।

निवतणएणं भणियं मं जाणसु कित्तिवद्धणं सुयणुं ! गिरिनियरसामिसालं तुह भतारं अणद्धरयं ॥ ७१
 पडिऊणं पाएसुं एयं पि हु भणइ पेसलं व्रयणं । मह जीवस्स घरस्स य तं चेवं यं सामिणी नूणं ॥ ७२
 पमणइ कमला पि तयं हा पाव ! अकित्तिवद्धणो तं सि । जं इच्छसि भुजेउं रइवल्लहमारियं कुलयं ॥ ७३
 जइ अचिरेण न पेससि धरिणी रइवल्लहस्सं तं पावं ! । ता तस्स खगारयणं निवडेही तुह गले नियमा ॥ ७४
 ताडेऊणं बहुहा निदुरवयणेहिं सो तयं भणइ । तुज्जाहं अइपावे ! अज सइत्तं पणासेमि ॥ ७५
 संजमियं हयं-पाए गलसंकलसंजुयं च काऊणं । नरयांयाराए लहुं घलेमि पईसुं गोतीए ॥ ७६
 रइवल्लहो वि दहुं सयणीयं सुन्नयं इमं भणइ । सेजापाहरियाणं कथं गयां कहं मह मजा ? ॥ ७७
 भणियं च तेहिं सामिय ! रत्तिं जगंतयाण अग्घाणं । पयचारेणं देवी न, निग्गया, ताव नियमेणं ॥ ७८
 सबं पि वा(पा)हिऊणं पमणइ रइवल्लहो जणसमक्खं । विजावलेण केण वि^{३३} हरिया नियमा महं मजा ॥ ७९
 *पुरिसाहमं वियाणसु निजइ दूरे-वि जस्स किर मजा ।

उच्छंगठिया वि पुणो निजइ जस्सेह किं भणियो ? ॥ ८० ॥

ओ मह कहेअ वत्तं भजाए को वि^{३३} कह वि^{३३} ठाणम्मि । रअ पि तस्स देमो दविणं च जहिच्छियं चवं ॥ ८१
 सोगावन्नस्स तहिं पंचममासम्मि तस्स रायस्स । पत्तो केवलनाणी वणसडे तस्स नपरस्स ॥ ८२
 सोऊण तओ राया पट्टणलोएण संजुओ सिग्घं । घोऊणं तं सुसाहुं उवविट्ठो भत्तिसंजुत्तो ॥ ८३
 कहिए धम्मसरूवे मुणिवरवसहेण सबलोयाणं । नाऊणं क्रहतारियं पुच्छइ रइवल्लहो एयं ॥ ८४
 किं जीवइ अहव सुया मह कंता अणह सामि ! गुणकलिया ? ।

कहियं च जहावत्तं मुणिणा वि हु तस्स तं सबं ॥

कम्मस्स कस्स भयवं ! तीए विवागो यं दासुणो एस ? । किं गोतीए मरणं वंधाओ होअ मोक्खो वा ? ॥ ८६
 अह जंपइ मुणिवसहो विंशयंनयरम्मि हुअओ^{३३} राया । तस्स य धरिणी धन्ना आसी सा तुज्ज मज्ज ति ॥ ८७
 कोहाविट्ठमणाए नियचेडी वंधिऊण पक्खत्तां । भूमीहरम्मि तइया तयाए^{३३} अणुकंपरहियाए ॥ ८८
 परिणपसाइयाए मुक्का सा ताए येवदिवसेहिं^{३३} । तव्वंधणपच्चइयं वद्धं कम्मं च देवीए ॥ ८९
 तस्स फलं भुजेउं कहुयं^{३३} बहुयासु चेव जोणीसु । तुह भजा संजाया अंतिले^{३३} वंधणं चेयं^{३३} ॥ ९०
 धंनमवे वद्दाए महइ^{३३} काऊण पंचमी^{३३} भणियं^{३३} । जम्मंतरे^{३३} वि^{३३} मज्जं वंधणमोक्खो लहुं होआ ॥ ९१
 होही तीए मोक्खो तीए पमावेण मासमेत्तेणं^{३३} । तुमए वि समं मिलणं नरवइ । मा संसयं कुणसु ॥ ९२
 नरवइपमुहाण तहिं जाओ बहुयार्णं सुहु पडिबोहो । सो वि मुणी नीसंगो विहरइ अत्तेसु देसेसु ॥ ९३
 गिरिनियरे-वि हु पत्तो अइसरयंनानी महावलो नामं । तस्स पहावेणं लहुं कमलाए वंधणं तुट्टं ॥ ९४
 अह कित्तिवद्धणो वि हु वंदित्ता मुणिवरं सुणइ धम्मं । बहुयाणं बोहणत्थं भणइ मुणी कमलवित्तं^{३३} ॥ ९५
 सिरिपंचमिमाहणं पेच्छह एयेवं लोयपच्चक्खं । कमलाए निगडंभंगो पुद्दावत्थाए^{३३} देहस्स ॥ ९६

1 A सुयणं । 2 C एवं । 3-4 C चेविह । 5 B कु(क)मलं । 6 B *वल्लहं । 7 B पावं ।
 8 B गो वंदित्ता । 9 B का पावे ! । 10 B घरणां । 11 B घलेसि; C पलेमि; D पलिपट्ट ।
 12 B C तइसु । 13 B सुत्तं । 14 B सयणीययं । 15 B *इ । 16 C D कंता । * The following
 first half is found in B:—सो लहु पुरिसाहमो निजइ हरिऊण जस्स किर मजा । 17 A को ।
 18 A कहिं वि । 19 B पउरं । 20 B बहुणा । 21 B तथ । 22 C घोऊणं । 23 C साहुं । 24 A
 काऊण । 25 A उ । 26 A विसयं; B विभयं । 27 B C हुअओ । 28 A B परिदित्ता । 29 C
 ताए । 30 B *दिवसेहिं । 31 A बहुयं । 32 B आइहं । 33 C चेव । 34 B C महइ । 35 B
 C पंचमी । 36 C भणइ । 37-38 C जम्मंतरम्मि । 39 A *मिचेणं । 40 A बहुयाण । 41 B अइसइ ।
 42 A D पमावेण । 43 B *सुत्तं । 44 B तथेय । 45 C नियठं । 46 A C *वत्थाए ।

सोऊण इमं वयणं विमलमणो कित्तिवद्धणो भीओ । निंदइ निरु अण्णाणं उजा-दयपरिगओ अहियं ॥ ९७
 कामासत्तेण मए आढत्तं उमयलोयदुक्खयरं । कमलाए निच्छएणं तं न कयं पुत्तजोणं ॥ ९८
 वह उट्ठिऊण तत्तो कमलं गोत्तीहराओ नीणेउं । सामेइ चरणपडिओ अइनिरु महुरोदिं वषणेहिं ॥ ९९
 अइदुओ पावो अहयं लोयम्मिं निदिओ घटो । तुज्ज अपावाए कयं वसणं अइदारणं जेण ॥ १००
 तं चेव मज्ज धंधू धम्मावरिओ य एत्थ नियमेण । वट्टन्तो य अक्खे जेणाहं पारिओ तइया ॥ १
 अकरिंतो वि हु लच्छं वयणं अइनिहुरं पि घोहेओ । पावाओ नियत्तं तत्तेणं धंधवो मणिओ ॥ २
 वहिणि ! पसाएण तुमं रोसं रइवलहदस्स अवणेजां । वचामि तुज्ज नयरे अहमेव तुमाए परिकलिओ ॥ ३
 मरिऊणं वहणाइं रयणाइं महग्घमोहाणं । कमलाए समं चलिओ गिरिनयरनराहियो सहसा ॥ ४
 रइवलहो वि र्हो नासत्थं कित्तिवद्धणनियस्स । सामंतचक्ककलिओ चलिओ सहस तिनयरओ ॥ ५
 एत्थंतरम्मि पत्तो कमलाए लेहवाहओ तत्थं । पडिहारेण निउत्तो पविसइ रइवलहसमंवि ॥ ६
 पणमिथं सो वि हु निवइं लेहं अप्पेइ कमललिहियं च । राया वि सयं गिण्हिय तं घायइ सुदु परितुट्ठो ॥ ७
 सिरिकमलाए हियए पणमिय रइवलहं महारायं । रयणायरमज्जाओ कमला विन्नत्तियं रुणइ ॥ ८
 अक्खयसीलसरीं तुह पसाएण सामि ! अच्छामि । हिययाइएण तुमए जेण सणाई अहं सामि ॥ ९

भाया वि मज्ज सामिय ! आगच्छइ कित्तिवद्धणो नाम ।

तुह चलणदेसणरथं गुणगणकलिओ महासत्तो ॥

११०

चित्तिइ राया वि मणे पेच्छइ कमलाए सीलमाहपं । सत्तु वि मज्ज मित्तो जाओ जेणं अक्किच्छेणं ॥ १
 वद्धाविओ य राया उत्तिन्ना कित्तिवद्धणसमेया । कमला महुलणकलिओ रंयणापरतीदेसम्मि ॥ २
 सुदु विगुइए तओ गंतुणं कित्तिवद्धणं राया । कमलाए समं पेसइ नियनयरे हरिसिओ रम्मे ॥ ३
 रंयणाइयं थं सव्वं अप्पेउं कित्तिवद्धणो तस्स । पडिज्जाविय सेवं अच्छेउं कइवयदिणाइ ॥ ४
 कयसम्भाणो गच्छइ नियनयरे सह पलेण संतुट्ठो । रइवलहो वि भुंजइ कमलाए समं महामोए ॥ ५
 पुत्तम्मि तवो जाए जोगे जणवलहम्मि गुणकलिए । दाऊण तस्स रजं पूयं काउं निणिदाणं ॥ ६
 दाऊणं दाणमउलं खामित्ता सव्वलोपसंचायं । चंदणसूरिसमंवि सुहलग्गे मंहंविमूइए ॥ ७
 गिण्हंति दोवि दिक्खं नर-नारिजणेणं संजुया पच्छं । मोत्तूण विसयतण्हं सुत्तिसुहाकंखिणो निचं ॥ ८
 अजा य नंद पाणा कमलाए पविच्छिणी सुहा दिन्ना । विहरंति अणिस्साए गामा-उगारं-नगरं-माईसु ॥ ९
 नाणम्मि देसणम्मि य चरणम्मि तवम्मि तहं थं विरियम्मि । पइदियहं वट्टंता कुणंति ते आयरं परमं ॥ १२०
 दहूण ताण चरियं सोऊणं पंचमीए माहपं । घहुयाणं वि जिणघम्मे सुदुरं आयरो जाओ ॥ १२१

1 B शुची । 2 C नीणेइ । 3 B वरिओ । 4 B कोण । 5 C पारिओ । 6 A वरुटी ।
 7 C बोहो । 8 A नियत्तं । 9 C अवणेज । 10 C मरिऊण । 11 C ववहणाइं । 12 B सुत्तारं ।
 13 C पुराहिये । 14 C it is not found in this Ms. 15 C this word is followed by
 मीसरिओ । 16 C एण । 17 B निपत्तो । 18 C पणविय । 19 C महाराय । 20 B अक्खंदिपरसीका ।
 21 A D अणाण । 22 A D हए । * B जेण सेतो एपाए पडावओ जाओ । 23 B सट्टिया । † B
 पला रयवायरलवम्मि । 24 B मओ । 25 B वद्धणो । 26 B वयरं । 27 B पयुइओ, C वेत्तिओ ।
 28 B राया । ‡ B रयणाइं पाहुवाइं रोएउं । 29 C रयणाइं वं । 30 C it is not found in this Ms.
 31 A D संतुट्ठो । 32 B जोगे । 33 B काऊण य । 34 B विणाणं । 35 B काऊण । 36 B वरं ।
 C महा । 37 B गणेण । 38 B पाया । 39 A वरं । 40 A नयरं । 41-43 B वीरए वड व ।
 44 R । 45 B it is missing in this Ms. 46 B जातो ।

वचतेसु दिनेसु^१ घाइयकम्मेषु सुदुखीणेषु । रइवल्लह-कमलाणं उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ १२२
 पडिवोहिज्जण बहवे काऊणं केवलीसमुग्घायं । मोत्तूणं इह^२ देहं पत्तो रइवल्लहो सिद्धि ॥ ३
 मत्तयच्छे गंतूणं पडिवोहिय पियर-माइए तत्तय । कमला वि गया मोक्खं सिरिपंचमिकरणवीएणं ॥ ४
 वंधण-मोक्खसमेयं कमलाए कहाणयं सुणेऊणं । जो करइ पंचमिवयं सो वि^३ हुं पावेइ सोक्खाइ ॥ १२५

इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये कमलाख्यानकं
 पञ्चमं समाप्तम् ॥

*

६. गुणापुरागकहा

बंधणमोक्खद्वारं मणियं कमलागयं तु^१ लेसेणं । संपइ विहवद्वारं गुणापुरायस्स वोच्छेहं ॥ १
 एत्थेव मरहवासे नयरि अव(उ)ज्ज त्ति सुदु विक्खाया । लोयाण वंदणिजा उत्तिंमपुरिसाण ठाणं^२ ति ॥ २
 विहवेण धणयतुल्लो सेट्ठी नामेण संगओ तरथे । विहवमएणं मत्तो तिणसरिसं मत्तए अन्नं ॥ ३
 बहुयं पि देइ दाणं गउरवरहियं जणाणं पयइए । इंदं पि सुणइ रंकं सो निच्चं माणदोसेणं^३ ॥ ४
 एवं सो मयमत्तो, दारिइनिवंधणं तु वंधेउं । कम्मं विवायकइयं तथेव अण्णाइइम्मसं^४ ॥ ५
 पुत्ताए धरिणीए मरिउं पुत्तत्तणेण उववन्नो । नामेण वीरचंदो गन्मे चियं वित्तनासणओ ॥ ६
 चेयणमचेयणं वा तं जायइ किं पि गेहमज्जम्मि । दाठिइं विहवो वा जायइ जेणेह लोयाणं^५ ॥ ७
 केणावि पुणो मरणं वाही तह वंधणं च केणावि । तह तिव्वविडंणयणं जाएणं होइ^६ लोयाणं ॥ ८
 जह जह वट्टइ चालो तह तह दालिइकंदलीओ वि । पसरंति दुक्खजणया पइदियहं ताणं मत्तम्मि^७ ॥ ९
 विहवंति कुठाराइं^८ सुन्नं^९ सधं पि होइ भंडारं । छारं-गारज्जुयाइं तह य निहाणाइं जायाइं ॥ १०
 दिव्वं पि नेय लम्भइ सवे अदेयणं पि मरंति । सव्वाइं चउपयाइं मरंति नासंति पइदिव्वं^{१०} ॥ ११
 निविडाइं^{११} वि गेहाइं पडंति मूलाओ तह य वीहीओ । उवगरणं पि हु निच्चं दिसोदिसं चइ^{११} ॥ १२
 अह अन्नया कयाइं दुक्खियचित्ताण नट्टपुत्तणं^{१२} । मरंताणं ताणं मरणं^{१२} सरणं^{१२} च चरं^{१२} ॥ १३
 इडेणं विरहियाणं विहवमुक्काण वाहियाणं^{१३} च । पिसुणेहिं^{१३} पीडियाणं मरणं चिय होइ^{१३} तु ॥ १४
 एगागी संजाओ कमेण सो वीरचंदकुलउत्तो । जणपरिभूओ हिंडइ नयरीए मज्ज^{१४} ॥ १५
 जं जं कोइ किं पि वि तं तं सधं पि निप्फलं तस्स । कम्मविवागेणं पुणो दुक्खं^{१५} च चरं^{१५} ॥ १६
 ववसाएणं ठियाण वि पुन्नविहूणाण एत्थ लोयम्मि । कणयं पि हत्थठित्तं^{१६} नियमं पुत्तमसुवेइ ॥
 पइदियहं तस्स परे भुत्तं पीयं च निवसियं जेण । सो वि हु विसुहो जाओ लोयं^{१६} वीरचंदस्स

1 C दिनेसु य । 2 B मोत्तूणं । 3 B इह । C इहं । 4 C भाइयं । 5 B चरं । 6 A 7 B कुणइ । 8 B it is not found in this Ms. 9 B it is not found in 10 B पावति । 11 B सिद्धिपयमो(लो)क्खं । * B D पंचमिकलसंसूचकं कमलाख्यानकं समाप्तम् ॥ 12 B it is 13 14 A उचमं । 15-16 B भावति । 17 B अत्थिय । 18 A D जणेण । 19 20 21 B C इहमं । 22 B C नाहस्स । 23 B चिय । 24 A D चइ । 25 B होति । 27 B नाण, C नाहं । 28 C सुपणम्मि । 29 A D चइ । 30 B 31 32 B C नाहपुत्तता । 33 B D सरणं । 34 B मरणं । 35 B 36 37 38 A विसुणेहि । 39 C सेयं । 40-41 B नयरीए मज्जि । 42 B दुक्खं । 44 A D वहं । 45 B ववसायम्मि ।

मितो सयणो धूया माया य पिया य भाई-भाईया । सवे वि होंति विगुहा दालिदकलंकियतणूणं ॥ १९
उचियं हियं सुमणियं भणियं वयणं पि लच्छिरहियस्स ।

नेहलुणं पि हु सहसा हीरइ दालिदववणेणं ॥

निरवेक्खं पि हु दहुं दालिदकलंकियं च दारम्मि । सुहु वि, पियस्स सहसा दिज्जइ मसिवट्ठो वयणे ॥ २०
उडेज्जण पहाए पढमं दूणेण वज्जए लोओ । दालिदर्यवयणाइं गोयणं लामस्सं संकाए ॥

गोही वि सुहु मिट्ठा दालिदविडं वियाण लोएहिं । वज्जिज्जइं दूणेणं सुसल्लिचंडालकूवं धं ॥ २१
वच्छलेण जुयस्स वि गेहं दालिदियस्सं वज्जति । परमत्यं वंधवा वि हु दूणेण मसाणं भूमि ध ॥ २२

निस्साणं वंधूण वि मरणे दुक्खं पि नेह लोयस्स । अहवा कज्जं इट्ठं धंधू पुण नाममेत्तेणं ॥ २३
नाण-कला-विज्जाणं विणओ सूरत्तणं च धीरत्तं । दालिदनिवासाणं सधं पि निरत्ययं होइ ॥ २४

मूलं परिमर्धतरुणो दालिदं चैव होइ नियमेणं । निस्सो जो सगुणो वि हु तणं व लोयाण पडिहाइ ॥ २५
अह सो वि वीरचंदो दालिदकरालिओ जणसएहिं । निंदज्जंतो निंदइ अप्पाणं हियर्यमज्जम्मि ॥ २६

* किं मह जम्मेण इहं पुरिसत्थविवज्जिएण अहलेणं ? । अयगलयणसरिसेणं इओ तओ हिंदमाणेणं ॥ २७
केण वि निययगुणेणं जो न वि उम्भोई अप्पणो वंसं । निम्मलकित्तिपडायं किं नणु जम्मेण तस्सेइ ॥ २८

उवयारेण विहूणो पुरिसो जाओ वि एत्थ लोयम्मि । नियकुलविग्गोवणओ रंहागम्मो ध नियमेणं ॥ २९
मह निंदियस्स संपइ जुज्जइ वसित्तं न एत्थ देसम्मि । तम्हा विएसगमणं कोमि अचिरेण किं चहुणा ॥ ३०

माणुन्नयाण धणवज्जियाण सहयरज्जेण हसियाणं । जुज्जइ विएसगमणं मणनिव्वुइकारणं परमं ॥ ३१
इय चित्तिज्जण तत्तो निकखंतो सो यं दुक्खसंततो । होति चिय दुक्खाइं जम्मेणमूमिं गुयंताणं ॥ ३२

अणुवाहणोऽसहाओ कुच्छियवसणो असंचलो तहं यं । मग्गं अयाणमाणो दुक्खतो अइइ अइइ ॥ ३३
खुह-तिस-परिस्समेहिं मरणावत्तो मणेण चित्तेइ । कइ मरणं मह जायं अडवीए पुत्तरहियस्स ॥ ३४

योवंतरम्मि पेच्छइ बहुविहरुक्खेहिं सोहियं रम्मं । निम्मलसल्लित्तायं बहुसचनिसेवियं सहसा ॥ ३५
गंतूण तत्थ तुरिओ सल्लिलं अवगाहिज्जण आईए । योवं योवं पच्छा वीसमिओ पियइ तीरत्थो ॥ ३६

अइसंतो पढमं चिय पियईं जणो पाणियं धं जो मूढो । सो लइइ पाणहाणिं वाहिं वा एत्थ नियमेणं ॥ ३७
अह तोडियाईं कमसो नाणारूवाइं फलवित्तेसाइं । एगएसम्मि डिओ सुंजइ सत्थो जहिच्छाए ॥ ३८

सत्थावत्थो जाओ जा वियरइ तीरस्खवगहणेसु । ताव-गुणिं सो पेच्छइ तस्सल्लं ज्ञाणम्मि वट्ठं ॥ ३९

1 B भाव । 2 B तणुस्स । 3 B C पि भणियं । 4 B वयणं । 5-6 B पुरिसस्स । 7 B वारिइ ।
8 B कुचओ । 9 A दालिदिवं । 10 A भायणं । 11 B C छाभस्स । 12 C लोएणं । 13 B वज्जइ ।
14-15 A D व्व इव । 16 A दालिदयस्स । 17 C वज्जति । 18 A C समाणं । 19 A निस्सीयं ।
20 A D मित्तेणं । 21 C वीरत्तं । 22 A परिहवं । 23 B लोयाणं । 24-25 B जेण जणो ; C जेण
जणे । 26 A D तणुणं । 27 B लोवं ।

* This stanza and the following one are thus found in B:—
किं अयवज्जिएणं पुरिसेणं लोयनिव्वुज्जिएणं ।
सत्थेयं सयणमग्गे हओ तओ हिंदमाणेणं ॥ २९ ॥
किं बहुणा भणिएणं जो न वि वट्ठेइ अप्पणं वंसं ? ।
निम्मलकित्तिपडायं किं पुण जम्मेण तस्सेइ ? ॥ ३० ॥

28 C विहलेणं । 29 B C वट्ठेइ । 30 C परायं । 31 B विदीणो । 32 B नियमेणं । 33 B सहियाणं ।
C रहियाणं । 34 C हु । 35 B चूमि । 36-37 B दीणो । 38 B अडवीए । 39 B परिस्समेहिं ।
40 B योवं । 41 B योवं । 42-46 C जो पियइ (ई) पाणियं जणो । 47 B वक्खाओ । 48 B डिओ ।
49 B जाओ । 50 C वत्तो ।

दहूण तयं मुहओ उवसपिय वंदिजण उवविसई । दालिइनासणत्थं किं पि उवायं गवेसेइ ॥ ४०
उत्सारेउं शाणं सो वि मुणी अन्नकजतह्लिच्छो । दाजण धम्मलामं पुच्छइ वत्तं सुहनिसत्तो ॥ ४१
अह मणइ वीरचंदो मयवं ! मह देहं किं पि उवएसं । जम्मंतरे वि जेणं दालिइं नेय पेच्छामो ॥ ४२
एवं इमस्स बोहो होही इयं जाणिउण मुणिणा वि । महइए पंचमीए कहियं वयमुत्तमं तस्स ॥ ४३
तेणावि तयं गहियं अविताहमेयं ति भाविउं तत्थ । अलियं न जेण मुणिणो जंपति ह निपिहत्ताओ ॥ ४४
चित्तइ य वीरचंदो परहियनरिया हवंति नियमेणं । समणा जेणं मज्झं वि उवएसो सायरं दिज्जो ॥ ४५
अह सो मुणिवरवसहो विहरइ अन्नत्थं लोयबोहत्यं । सो वि हु तत्थेव ठिओ चित्तइ एयं तु हियएणं ॥ ४६
सत्ताण असंताणं यं दोसाणं पयडणम्मि पाएणं । वसणं लोयाणं ददं अणुदियहं पावचित्ताणं ॥ ४७
तम्हां जणवयरहिए रत्ते चिय अच्छिउं मह उचियं । जत्थ न वयणं कहुयं फलमाइजहिच्छियं असणं ॥ ४८
परथाइं वक्कलाइं वित्थियन्नंसिलायलाइं सयणीयं । असणं जत्थ फलाइं तं रत्तं कहं न रमणीयं ? ॥ ४९
अन्नदियहम्मि पेच्छइ जिणायणं सो यं रत्तमज्झम्मि । तुंगं थिरं विसालं सुपुरिसचित्तं व अइरम्मं ॥ ५०
आइजिणंदं दहुं तस्स य मज्झम्मि सुदुरमणीयं । तं पेच्छिज्जणं तुट्ठो उवविसियं महीयले रम्मे ॥ ५१
चित्तइ मणेण एवं नूणं एयस्स पूयकरणेण । नासई असुहं कम्मं महं निवुई जेणं चित्तस्सं ॥ ५२
अणुदियहं पूएउं दाजण फलाइं बहुपयाराइं । पणमिय जंपइ एयं पइदियहं भत्तिसंजुतो ॥ ५३
जइ वि न जाणामि अह तुम्ह गुणे वत्तिउं जडसहावो । तहं वि हु नमामि सामिय ! तुह चलणे सद्धहियएणं ॥ ५४
पञ्चायगुणं पि जहा रयणं लोयाणं विहवसाहणयं । तह मयवं ! मज्झ तुमं हवेज दालिइनासयरो ॥ ५५
विम्मि वए पेच्छा खविए तह अंतराइए कम्मे । मरिजण पोयणपुरे उववत्तो पुत्तजोएणं ॥ ५६
तो गुणापुराओ नरवइभरहस्स लच्छिवरिणीए । नयण-मणाणंदयरो पइदियहं विहववट्ठणओ ॥ ५७
तह तेण गुणा गहिया मयं-मार्यं विवजिणं अणुदियहं । जह सच्चवियं लोए नियनामं पुरिससीहिणं ॥ ५८
इह सो सुंजइ भोए दाणं पि हु देइ अगणियं बहुसो । जह सधो सिरि हायंइ इच्चो मज्झो यं हीणो य ॥ ५९
दितस्स वि पइदियहं अहिहरं तस्स वट्ठए विहवो । अहवा पुत्तखएणं सो तुट्ठइ नेय दाणेणं ॥ ६०
जे सुत्त-दिस्सेसं नट्ठं पि हु तं न दुक्खसंजणयं । तेहिं विहणं नट्ठं दुक्खं पुण दारुणं कुणइ ॥ ६१
इय नाजणं सरूवं सुंजइ तह देह विमलचित्तेणं । केण समं इह विहवो परलोयं पत्थियो भणह ॥ ६२
अह अन्नयां कयाइं पडिहारो कहइ भरदनरवइणो । सुलसस्स सामि! चिट्ठइ पुरितो दारम्मि किं करिमो ? ॥ ६३
मरहेणं वि सो मणिओ पेसह सहस ति अवसरो एसं । नूणं सो सुहकहओ चिन्हेहिं जाणिमो अहयं ॥ ६४
फंदइ दाहिणनयणं फुरइ तहा दाहिणं सुयासिहरं । तेण मए विज्जायं एसो पियमासयो दूओ ॥ ६५

1 B उवविट्ठो । 2 B उत्सारेउं । 3 B लहं । 4 A D निसत्तं । 5 C देहि । 6 B पेच्छामि ।
7 C इह । 8 B भाविउं । 9-11 A D मज्झ वि जेणं । 12 B हियएणं । 13 B मत्संवाणं । C अत्तं-
वाणं । 14 C it is not found in this Ms. । 15 A विच्छिन्नं । 16 B मत्संवाणं । 17 B
जिणभवणं । 18 B इ । 19 B सो । 20 C अहियंदिजणं । 21 C दहो । 22 B उवविट्ठो । 23 B
तस्सं । 24 B वयपुरओ । 25 B नासेइ । 26 B असुहं । 27 C (अ) होइ महं । 28 C (अ) निवुई ।
29 C (अ) जेणं ; D जणणेणं । 30 C it is not found in this Ms. । 31 B एवं । 32 C (अ) निवुई ।
33 A वरणीए । 34 B विद्वणओ । 35 A महं ; B महं । 36 B वाणं ; C माणं । 37 B
पइदियहं । 38 C हाइं । 39 C त्वं । 40 A D अणुदियहं । 41 C वत्तएणं वि । 42-43 C तत्थं ।
44 B तेहिं । 45 C सरूयं । 46-47 A D मरहेणं । 48 B एतो । 49 B व सुयज्जयकं । 50 A C मणे ।

दिवखं गहिऊण जणो जो न वि सोसंइ कसाय-देहाई । भिक्खालाभेनिमित्तं पव्वा जीविया तस्स ॥ १२२
खविऊण पावकम्मं केवलनाणं च पाविउं^१ कमसो^२ । पत्तो गुणाणुराओ सिद्धिं^३ सिरिपंचमिवएणं ॥ २३
इय अक्खाणयमेयं गुणाणुरायस्स अक्खियं तुम्ह । सोऊण कुण्ह धम्मं पन्नत्तं वीयरगेहिं ॥ १२४

* इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये गुणानुरागाख्यानकं
पद्यं समाप्तम् ॥

*

७. विमलकहा

विहवगयं इह भणियं गुणाणुरायस्स छट्ठमक्खाणं । पाणीण तहामावें संपइ विमलस्स वोच्छामि ॥ १
दियवरसहस्सकलियं जम्भणभूमिं च वइरसामिस्स । तुंववणं वरनयरं अरिय इहं भरहमज्जमिं ॥ २
तत्थ दिओ पउमाओ^४ वेयत्थविषाणओ महासत्तो । दिजंतं पि हु दाणं न हु लेइ कयाई केसिं पिं^५ ॥ ३
अढवीओ^६ गहिऊणं उंछाईयं च असणकजेणं^७ । घन्नाए परिणीए आणेउं^८ अप्पए निचं ॥ ४
मणइ य तं मह परिणी जइ काहिसि मज्जे^९ चेवं अणुकूलं । इयरह नूणं सत्तु दोसु वि लेएसु दुहजणया ॥ ५
दुकलत्तं दालिइं^{१०} वाही तहं कन्नयाणं वाहुल्लं^{११} । पचक्खं नरयमिणं^{१२} सत्थुवइइं च वि परोक्खं^{१३} ॥ ६
तम्हा कोरज भामिणिं^{१४} ! सुहु पयत्तं^{१५} तुं असणसुद्धीए । जेण वि सुद्धं जायइ नाणादीयं महं सुयथु ॥ ७
आहारंसुद्धीए^{१६} होति असुद्धाईं^{१७} नाण-चरणाईं^{१८} । तेसिंमंसुद्धत्तणओ^{१९} निघाणं^{२०} दुरओ नइ ॥ ८
सुपहुं पि तवं चिन्नं दुद्धाहास्स निप्पलं चेंवं । पउरं पि जहा दुद्धं कंजियलेसेण लोयम्मि ॥ ९
पंदिजइं पइदियहं लोएणं सो^{२१} थं सर्वंउणेसु । अहव अलितो नूणं भण कस्स न वल्लहो होइ ? ॥ १०
सगुणो वि हु अइवहुअं^{२२} लितो नियमेण होइ लहुययो । विण्हइ व भूंगहणे एयं खलु जाणए सबो ॥ ११
जइ इच्छह निघाणं^{२३} तो^{२४} नाऊणं गुरुवएसाओ । धम्मवगरणं मोत्तं सेसं दूरेण वजेह ॥ १२
धम्मवगरणविहूणो^{२५} मोक्खो नरथेत्थ हंत नियमेणं । जेण उवाएण विणा उवेयंसिद्धी जणे दुलहा ॥ १३
धम्मवगरणखओ वि हु सुच्छाभावे परिग्गहो नेओ । काओ विसराणां तत्तेण परिग्गहो चेव ? ॥ १४
अइ अन्नया कयाई धन्ना दइण नियपइं किसियं । चितइ हियएण इमं कह एसो होहिई बलवं ? ॥ १५
होहि^{२६} सिणेहेण वलं वलवंताणं च सबक्खाई । उच्छं^{२७}हारो य इमो कहं होही नेहसंवंधो ? ॥ १६
तत्थ य यरे सीसे पत्तिकसइं^{२८} व्यंसिया परयणोदी । सीइ पुरओ वहियं ताइ सइं पि हियपणं ॥ १७
गुदाईं^{२९} वि कजाई जाव न कहियाईं पियवयंसीणं । ताव न लहंति सोक्खं महिला जाईए पंचयओ ॥ १८
गोवीए सा भणिया मणह पइं^{३०} एरिसं तुमं वयणं । पंचमंगहुवरी(रि)यं^{३१} गोरसयं लेह तं नाह ! ॥ १९

1 B ७हा^० । 2 B C वओ । 3 B पाविचं । 4 B वहुसो । 5-6 B सिद्धिसुद्धं । * B D पंचमिकल-
संबुद्धं गुणाणुरायाख्यानकं पद्यं समाप्तम्; C इति महेश्वरसूरिविरचितं गुणाणुरायाख्यानकं पद्यं समाप्तम् ॥
7 B वासमिं । 8 B पउमाओ । 9 B कयावि । 10 B पि । 11 B अढवीए । 12 C कजेण ।
13 B पइदियहं । 14 B निघ । 15 B नेव । 16 B दोहम्मं । 17-19 B दारिइं च वहुकत्ता ।
20 B फलं । 21 B पचक्खं । 22 B C सामिणि ! । 23-24 B पयणेण । 25 B C आहारं । 26 B C
सिसुद्धीए । 27 B C न सुद्धाईं । 28 C चरियाईं । 29 B तेण । 30 B [s]विसुद्धत्तणओ । 31 B
वेवणां । 32 B होइ । 33 C जं दिजइ । 34-36 B C सव्वमेव । 37 B C पहुयं । 38 A पं ।
B सु । 39 B नेज्जायं । 40 B ता । 41 B सिहीणो । 42 A D उवाए^० । B उवोए^० । 43 B C होइ ।
B C उच्छं । 45 C तह । 46 B गुदाईं । 47 B पइं । 48 B C पंचव^० । D पंचसु^० । 49 A D

गेण्हह दुद्धाईयं नेऊणं गुत्तयं चं मीसेउं । तत्स य देज जहिच्छं तेणं सो होहिई धलवं ॥ २०
 अह ताएँ तहाँ मणिओ सो मत्ता सुद्धविणयपउणीए । जह पडिवन्नं तेणं तीएँ तयं निप्पिहेणावि ॥ २१
 पंडिच्चं दकखत्तं सरत्तं तह य निप्पिहत्तं च । इत्थीवसपडियाणं सब्बं चियं निप्फलं होइ ॥ २२
 एवं सा पइदियहं गोवीएँ धराउ दुद्धमाणेउं । मीसेउं अइगुत्तं पइणो दुद्धाईयं देइ ॥ २३
 पउमाहेण विनाउं कालेणं तीएँ तारिसं चरियं । अइस्सेउणं सहसा करछेओ तीएँ निम्मविओ ॥ २४
 आजम्माओ^{१०} पावे ! सुद्धन्नं खाविओ तए दुट्टे^{११} । मह सुद्धी जेणं जणे जायइँ आहीरियाँ मणिया ॥ २५
 अवरायकोहो चितइ रइयं अइदारुणं मए कम्मं । लोयाणं अववाओ कह सहियवो पहायम्मि ? ॥ २६
 मह उवयारनिमित्तं एयाएँ पवंचियं इमं सब्बं । मइ पुण एयं रइयं छंदसएणं^{१२} कहं पेच्छ ॥ २७
 अहिमाणगहविमूढो मन्नंतो अन्नलोयमविवेयं । मुक्खाणं सहस्साण वि छंदसलोओ महासुक्खो^{१३} ॥ २८
 उवयारपराए वि हु वट्टेतेणं च अणुवयारम्मि । सुधरी-मक्कडयाणं सच्चविओ वइयरो एसं ॥ २९
 कोहायत्तो जीवो कज्जं अवियारिऊण तं कुणइ । दोसु वि जम्मेसु दुहं अइरोहँ^{१४} पावए जेणं ॥ ३०
 अइसंचियं च पुत्रं मित्तं कज्जं च जं चं इहँ लोए । कोहग्गिसन्निवाए सब्बं छारत्तणमुवेइ ॥ ३१
 किं चितिएण घहुणा एयं गहिऊण जाभि अन्नत्थ । पालेमि तहा काउं जह चितइ मंगुलं नेसा ॥ ३२
 पडिऊणं चलणेसुं मणइ पिए ! मह तुमं पसेजासुं । अज्जप्पमिइं भयवइ ! देवि पिव पेच्छिमो अहयं^{१५} ॥ ३३
 गहिऊण तयं सिग्घं पउमाहो नीसरि(री)^{१६} नयराओ । वचंतो रयणीए वण्णेणं मारिओ झत्ति ॥ ३४
 घन्ना मएण नट्ठा विलवंती प्राविऊण उज्जेणी^{१७} । पेच्छइ उज्जाणठियं अइसयनाणं^{१८} सुणं^{१९} सुमणं^{२०} ॥ ३५
 कहिऊण तीएँ धम्मं सुणिवरसीहेण अक्खियं एयं । अज्जेव तुज्ज मबू कुणसु मणे जिणवरं देवं ॥ ३६
 शायंती नचकारं खांमिता सब्बमेयं जियलोयं । मरिऊणं सा घन्ना उववन्ना असुरकुमरेसु ॥ ३७
 पउमाहो^{२१} मरिऊणं सिरिनयरे करयलेहँ^{२२} परिहीणो । उववन्नो^{२३} तुच्छकुले नामेणं दुंटेओ दुहिओ ॥ ३८
 अइ वड्ढिओ कमेणं सोलसवरिसो य तत्थ संजाओ^{२४} । अइहीलिओ जणेणं चितइ हियएणं निव्विन्नो ॥ ३९
 अन्नमवे किं पि मए रइयं नियमेण दासुणं कम्मं । मणुयत्तणे वि जेणं नरयायारं दुहं पत्तं ॥ ४०
 एयंतरम्मि पत्तं लक्खणसूरिं गुणायरं तत्थ । वंदइ लोएण समं दुंटेओ^{२५} गंतूण भावेणं ॥ ४१
 कएिए बहुविहघम्मो अक्खाए पंचमीएँ माहप्पे । गहिया जहाविहाणं दुंटेणं^{२६} पंचमी तइयाँ ॥ ४२
 उच्चंमि वए चितइ जइ सब्बं पंचमीएँ माहप्पं । तो अन्नम्मि^{२७} जम्मे सोहणपाणी अहं होजा ॥ ४३
 वाणारसिनयरीए तिहुयणंसेड्डिस्स संतचरिणीए । विमलो नामेण सुओ दुंटे मरिऊण उववन्नो ॥ ४४
 आवालत्ता सब्बो इत्थी पुरिसो य तीएँ नयरीए । विमलकोहिँ^{२८} छित्तो मन्नइ अमएणं छित्तो हं ॥ ४५
 दट्टूण वि करजुयलं तत्स य कंकलिपलवायारं । पोढमहिटाण कामो हियएसु चउग्गुणो होइ ॥ ४६
 तत्थ य सल्लो राया सल्लो इव सेसरायचकस्स । विज्जाण-नाणकलियो रूत्तेणं कामदेवो^{२९} धं ॥ ४७
 सोऊणं जणपवायं^{३०} विमले हक्कारिऊण नियमवणे । दट्टुं करयलजुयलं सुकयरथं^{३१} मुणइ अप्पाणं ॥ ४८

1 B गोत्तं । 2 A B D पंचं । 3 B तेणे । 4 B C तीए । 5 B C तह । 6 C रइ हु । 7 B C कालेण वि । 8 A D ताएँ । 9 B स्सेउणं अइ । 10 B आजम्माओ । 11 C दुद्धं । 12 B C नेय । 13 A D आइ ; C आई । 14 B आनीरिया । 15 C सएणं । 16 B सुवलाण । 17 B मोक्खो । 18 B पलो । 19 A D अइरइ । 20 C it is not to be found in this Ms. 21 C इहं । 22 B D पतिजासु । 23 A अहियं । 24 B नीसरेइ ; C नीसरिइ । 25 B उज्जेणि । 26 A O D नाणी । 27 C मुणी । 28 B अणहं ; C मणहं । 29 C लोयं । 30 B पउमाओ । 31 B करवलेहि । 32 B उप्पणो । 33 B संजाओ । 34 A हियणेण । 35 B इहं । 36 B दुंटेण वि । 37 A तइयाँ । 38 B अन्नम्मि य । 39 A D तिहुणं । 40 C कोहि य । 41 C अणिएण । 42-43 B कामदेवस्स । 44 B सोऊणं । 45 B जणवायं । 46 B सुकयरथं ।

उन्नेऊणं हत्यं पमणइ सल्लो मणेण परितुट्ठो । सव्वान वि लोयाणं पुरओ अइगहिरसदेणं ॥ ४९
तुच्छे वि हु मणुयते जीविज्जइ एत्तिएण कजेणं । एवंविहेहिं समयं संजोगो जायए जेणं ॥ ५०
तेणं चिय सह राया अच्छंते चित्तनिव्वुइ लहइ । देइ पसाएण तथा वत्या-हरणाइयं तस्सं ॥ ५१
नियगेहासत्ते त्विय तस्स गिहं कारियं नरिदेणं । दिज्जाइं लिहावेउं ह्य-नाय-नामारणं वंदाइं ॥ ५२
नियमहिलाओ तेणं भणियाओ एस तुम्हं दियरो ति । कीलहं अणेण समयं मह संकं मा करेज्जासुं ॥ ५३
अह गन्नेसरिनामीं नरवइणो अग्गमहिसिया तत्थं । विमलकरप्फासेणं कामासत्तां निव्वं मणइ ॥ ५४
सामिय ! मज्झ सरीरे रोयं अइदारुणं समुप्पन्नं । पुरिसाणं न कहिज्जइ इत्थीणं चेव तं गम्मं ॥ ५५
एगंतठियाए मए महिलाहिं संजुयाए छम्मासं । तन्नासत्थं किरिया कायथा अचंहां मरणं ॥ ५६
तत्थ ठियाए सययं चइयवं दंसणं पि पुरिसाणं । तेण तुमं मह गेहं सामिय ! दूरेण वञ्जेज्जा ॥ ५७
इय वंचिऊण निवइं जंतं दारम्मि करिय अइगाढं । विमलं चिय चितंती सुट्टुयं कामतविअंगी ॥ ५८
राइए सुंग्गाए आणेउं नियवरम्मि तं विमलं । मणइ महं तं नाहो भुंजसु मं कि वं वहुएणं ॥ ५९
विमलो वि पायवडिओ मणइ तयं मा इमं पयंपेसु । धरिणी सामिस्स तुमं माया इव वंदणिज्जा सि ॥ ६०
सवा वि हु परइत्थी दइहा मायं-चहिणिसरिसेहं । कि पुण सामि-गुरूणं मिताइणं च जा भणियां ॥ ६१
सल्लो अणंगतुल्लो पाणेहिं वि वल्लहा तुमं तस्स । अहयं च तुम्ह भिओ कहं सामिणि ! जुज्जे एयं ॥ ६२
सामि मितं च गुरुं भूणं किविणं च तह य वीससियं । जो हुइइ पावकलिओ सो पावइं नारयं दुक्खं ॥ ६३
भत्तारवंचयाणं महिलाण वि एत्थ अयसमाइणि । परलोयमिं यं दुक्खं वहुभेयं होइ नियमेणं ॥ ६४
एयं पि मा गुणिज्जसु गुत्तमकज्जं न नज्जे लोए । पंचउत्थि-लोगंमालां सधं पि हु जेण पेच्छति ॥ ६५
छक्कं पि हु कज्जं जायइ लोयमिं पयडयं नियमा । जं पुण चोइसकज्जं कहं अजायं तयं होजा ॥ ६६
तन्हा उप्पहपडियं पुणरवि चित्तं करेह सट्टाणे । पइवह मए माए ! इय मणिऊणं गओ सिग्घं ॥ ६७
सा वि विलक्खा चितइ संपइ कि एत्थ होइ कायवं ? दोण्ह वि गइणं जुक्का कह छम्मासं गमिस्सामि ॥ ६८
अह सी कयडसमेया विदाइ नियनहेहिं नियदेहं । ठाऊण गेहंदारे पुकारइं रायपुरिसाणं ॥ ६९
धावंह धावह सिग्घं देवं वोहेह कहइ मह वत्तं । अइमुया उच्चरियां सीलेणं खंडिया अहयं ॥ ७०
सोऊण तयं वयणं राया सहस ति आंगओ तत्थ । दहुं दारियदेहं पुच्छइ केणयंमायरियं ॥ ७१
कहंसु पिए ! अइंतुरियं तं पुरिसं पावकम्मयं मज्झ । खरकरवालेण अहं तस्स करे छिन्दिमो जेणं ॥ ७२
अह रोविऊण वहुयं जंपइ सा कुणहं सामि ! एगंतं । संसिज्जइं धरकज्जं न हु पुरओ सव्वलोयाणं ॥ ७३
एगंतठियस्स तओ पमणइ य अणाउलेण सदेण । कुलपुत्तिया वि सामिय ! पइपुरओ कहइ दुक्खाइं ॥ ७४
तुम्हं सयासाओ मए गंतूणं एगइत्थिं कलियाए । आढत्ता सा किरिया जीए तं नासए रोगं ॥ ७५
जा सा मह मायंसमा नियगेहे परिणया सकजेणं । ता राइए सहसा विमलो वि हु आंगओ एत्थं ॥ ७६
उवविट्ठो सयणीए मं इच्छइ सुंजिउं धला जाव । ताव भए सो भणियो न हु जुज्जइ एरिसं तुज्जं ॥ ७७

1. B अचंते । 2. A गामाण । 3. B वंदाइं । 4. B महिलाओ । 5. B देवते । 6. B इह ।
7. B C लीज्जइ । 8. C संका । 9. A D करेजाह । 10. B नामो । 11. B तस्स । 12. C रोयं । 13. B
*ठियाइ । 14. B संजुयाहिं । 15. C इयरदा । 16. B द्रियाए । 17. B वचिज्जा । 18. B चि । 19. C य ।
20. C वइ । 21. B साइ । 22. C सारिसेहिं । 23. B C धणिया । 24. B परलोइयं । 25. B च । 26. B
ओव । 27. B वज्जमि । 28. B पायडं । 29. B सं । 30. B वइ । 31. B साइ । 32. A. D. य । 33. B
वेह । 34. B पोकारइ । 35. B पुरिसाणं । 36. A वचरिया । C सुवचरिया । 37. A. D सल्लिणं । 38. A
D अह । 39. B छिन्दिमो । 40. B सामि । 41. B कुणइ । 42. A. D सल्लिज्जइ । 43. A. D पत्थि । 44.

वेदो किरं तुहं माया सहो तुहं सामिओ ति विक्खाओ । तन्मजं भुंजंतो क्ह न तुमं लज्जिओ पाव ? ॥ ७८
 तह वि नं मेल्हेजां सो ताव मए कंदिउं समाढत्तं । कुविण तेण पच्छा एसाउवत्था कया मज्ज ॥ ७९
 देवेइ सुंगमुहं अणेण मग्गेण सो गथो तुरियं । अहं पि हु सुहु भीया विलवंती निग्गया नाह ! ॥ ८०
 वत्स न दोसो सामिय ! दोसो तुज्जेव नीइरहियस्स । नियअंतेउरसंडो (डे) सुक्को जेणह सो तुमए ॥ ८१
 कट्ठणं वरिसाणं उवरिं पुत्तो वि घाहिरो चेव । अंतेउराउ नरवइ ! एसा किर रायनीइ ति ॥ ८२
 अइरिक्खियं पि सुसइं जो मं मोत्तूणं इच्छए पावो । क्ह ण इमाओ तेणं भुत्ताओ तुज्ज महिलाओ ? ॥ ८३
 महिया रक्खिअंती पुरिसं हीणं पि सुणइं हियएणं । किं पुण कामायारं नियगेहसमागयं एयं ॥ ८४
 एथंतामि असुरो धन्नाजीवो थं सुललितो नामं । विमलस्स देइ सुमिणं वहुंघोहणहेउयं सहसा ॥ ८५
 दोत्रिं वि पुवमवाइं दिट्ठाइं सबकज्जुत्ताइं । एसो विभवो जाओ जणवरधम्मणेण विमलेणं ॥ ८६
 अन्नपदायमिं तुहं होही करुल्लेयणं च सहाओ । धम्मस्स पहावेणं पुणरवि होहिति तुह हत्या ॥ ८७
 राया वि सुहु कुविओ खग्गं गहिउणं विमलगेहम्मि । गंतूण इत्ति पत्तो जंपंतो निहुंरं वयणं ॥ ८८
 विमलं जोडियहत्तं सयणाओ उट्ठियं चं दट्ठणं । असिणा दोत्रि वि हत्थे नरनाहो तोडए सहसा ॥ ८९

॥ जइ कहे वि नत्थिं लज्जा ता नटो किं मओ वि तुह पाव ! ।

॥ मह धरिणी विनडेउं इह चेव परिट्ठिओ जेणं ॥

एणिविरममि लोओ मिलिओ वयणं पयंपए एवं । राइणं सम्माणो मरणंतो होइ नियमेणं ॥ ९१
 राइणं सम्माणं सिंशिय-पिसुणाणं हत्थि-इत्थीणं । जेल-अग्गीणं य सययं वीसासो नेय कायघो ॥ ९२
 विमलो वि जणसमंक्खं हियए ठविउण जणवरं देवं । पमणइ उज्झियंटेटी एयं चिय मज्जा दिवं तु ॥ ९३
 जइ नत्थि मज्ज दोसो जं राया मणइ कोहंगयचित्तो । तो नीसरंतु हत्था जह पुविं होंतया आसि ॥ ९४
 इह सहसा सो असुरो लोयाणं बोहणांथं जहपुविं । दोत्रि वि करे कोइ दिपंते सुहु तेएणं ॥ ९५
 होउणं पच्चक्खो लोयाणं सुललितो तहि मणइ । विमलस्स पुवचरियं सधं पि हु जं जहावित्तं ॥ ९६
 पंचमियमाहाहणं दिदं तुन्नेहिं अन्न पच्चक्खं । इयरह विमलस्स करा तथंवरत्था क्ह णु जायंति ? ॥ ९७
 नंदउ जणवरधम्मो जस्स फलं एरिसं तुं पच्चक्खं । जम्मंतरे वि नियमा सुरमुत्तिसुहाइं जायंति ॥ ९८
 राया वि तेण मणिओ क्ह तुमए एरिसं अक्खं तु ? । अवियारिउण रइयं दोसु वि लोएसु दुहजणयं ॥ ९९
 जो इच्छइ अत्तमुहं सो निवइं दूरणं वजेइ । बहुपिसुणवयणकुविओ सो मारइ नियमओ जेण ॥ १००
 सोउण इमं राया लज्जाए अवणओ ददं जाओ । चितइ मणेण एयं पावाए वंचिओ क्ह णु ? ॥ १
 अवियारिउण कअं इत्थीवयणेण जो नरो कुणइ । सो होइ दुहावासो जहा अहं संपयं चेव ॥ २
 रुद्धपसारा थं महिला नियवसपडियं वियाणिउं पुरिसं । इह किंकरं थं पायं नचावइ अंगुलीकरियं ॥ ३
 इयं धितिउण सहो पणमिय विमलस्स जंपए एयं । खमसु महं दुच्चरियं अवियारियं जं कयं तुज्ज ॥ १०४

1 B किर । 2 B it is not to be found in B. 3 B दट्ठो तह; C किर । 4-5 B सं भुंजंतो
 वत्ता । 6 C उज्जेवे । 7 B मेहिणा । 8 B कंदिउण । 9 B माइयं । 10 C तुरियो । 11 B C सुक्को । 12
 A D तुज्ज । 13 A सुसइं; B सुमइं । 14 B मोत्तूणं । 15 B महिलाओ । 16 B महइ । 17 B या वि ।
 18 B वि । 19 B सुललितो । 20 B पट्टं । 21 B दोत्रि । 22 B जाओ । 23 B विमलेणं । 24 B
 विभापमि । 25 B एयं । 26 A D पहावेणं । 27 A D उट्ठिउं । 28 A स । 29-30 B नत्थि । 31 B
 कइ वि । 32 A D परिट्ठिओ । 33 A चेव । 34 B रायाणं । 35 B सम्माणं । 36 C रत्तो । 37 C
 सम्माणयं । 38 B C उज्झियं । 39 A D उट्ठि । 40 B कोइ । 41 B बोहणाय । 42 B अहापये;
 C अह हणे । 43 B पुणेहिं । 44 C तहं । 45 B D च । 46 A D उज्जयं । 47 B जाओ । 48 B
 वि । 49 A किर । 50 A च । 51 A D करियं । 52 B एवं । 53 B धवचरियं ।

काऊण हरिखधे दितो' दाणाई सवलोयसं । तूराणं निग्घो(घो)सेण(णं) विमलं सम्माणए सुहु ॥ १०५
 असुरो वि गओ पच्छा सङ्गाणे' विग्घिऊण सवे वि । अह जंपइ सब्बजणो जिणवरधम्मो अहो रम्मो ॥ १०६
 सल्लेण वि सा देवी निच्छूढा बहुविहं च विणडेउं' । पेइयहरम्मि पत्ता अप्पाणं सवइ पइदियहं ॥ ७
 अन्नक्खाणे दिखे एरुं' चियं एरिसाईं डुक्खाइं । परला(लो)ए जं होही तं जाणइ जिणवरो चेव ॥ ८
 विमलेण वि गंतूणं जिणवरभवणम्मि सूरिपामूले । बहुलोएण जुएणं गहियां खलु पंचमी पयडा ॥ ९
 सल्लेण वि सह सुअओ सब्बथ वि कारवेईं भवणाईं' । विमलो भत्तिसमेओ जिणवरचंदाण रम्माईं' ॥ ११०
 पुंयकयाणं च तथा पूयं कारेइ सुहु रिद्धीए । सिद्धंतं च सुणेईं' संवत्स य पूयणं कुणइ ॥ १११
 धम्मरयाणं' ताणं कालो बोलेइ केत्तिओ' जावं । तावं य सल्लो गहिओ सुलेणं' सुहु तिषेणं' ॥ ११२
 लोइ वलइ पलोइइ कंदइ उदेइ पइइ भूमीए । आलिगिऊण विमलं भणइ कहं आरायं-मरणं ? ॥ ११३
 मंताईं' तंताईं सवाइं निष्फलाईं जायाईं' । विमलेणं' तो' भणिओ मा सामियं ! कायरो होहि' ॥ ११४
 आहार-विहारंकरुं फिट्ठइ रोगं तु गंत-तंतोहिं । पुव्वकंओ पुण वाही मरणाओ चेव तुट्ठेइ ॥ ११५
 तम्हा' सुगरसु देवं सब्बं खामेसु पाणिसंधायं । पावेसि जेण सोक्खं' जं जं इच्छेसि नियमेणं ॥ ११६
 विहवो जिणवरधम्मो रोगाभावो पिएण संजोमो । अंते समाहिमरणं पाविज्जइ परंमपुच्चेहिं ॥ ११७
 अहिंसिंविऊणं रजे' पुत्तं' तह अणसणं चं गिण्हेउं' । मरिऊण गओ सल्लो माहिंदे देवलोयम्मि ॥ ११८
 विमलो वि मणे चितइ जाव न एत्थेवं पाविमो मरणं । गिण्हामि ताव दिक्खं निदल्लणिं' संयकम्माणं ॥ ११९
 संठाविऊण तणए दाणं दाऊण किवणंमारिणं' । घोसाविऊण अभयं पूयं काऊणं जिणभवणे' ॥ १२०
 भजाहिं समं गंतुं सुणिणो सालसस नाणकलियस्स । पासे गिण्हइ दिक्खं सीहो इवं सो' महांसत्तो ॥ १२१
 सीहो सीहो सीहसी(सि)यालो हवइ हु सियालसीहो य । ॥ १२१
 तह य सियालसियालो चउभेयो दिक्खिओ पुरिसो ॥ १२२
 उक्किओ इह पढमो तइओ पुण मज्झिमो समक्खाओ । वीय-चउरथा दोत्रि वि होति अहम्मा इहं लोए ॥ १२३
 अहं विहरिऊण बहुयं विमलो नाऊण मरणकालं च । काऊण तवचरणं संलिहियसरीरयं पच्छा ॥ १२४
 दहिऊण कम्मगहणं' सुक्कज्जाणगिणा निरवसेसं । ॥ १२४
 चइऊणं इहं' देहं' सिद्धिपयं पाविओ' विमलो ॥ १२५
 विमलक्खाणयमेयं कहियं' मवियारणं बोहणट्टाप । पलहुयकम्माण मणे निवेयं कुणइ निसुयं च ॥ १२६
 इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये विमलाख्यानकं

सप्तमं समाप्तम् ॥

*
 1. A D दंतो । 2 B सङ्गाणं । 3 B सपल' । 4 B विणडेणं । 5 A D एत्थ । 6 A-D विप ।
 7 B जिणहराईं । 8 B कारवेईं । 9 B विवाइं । * In place of this stanza, the following is
 found in B:—पुंयकयाणं पूयं करावइ [य] सुहु विविहरिद्धीए । सिद्धंतोत्पयाइं डिहावए पूयप संघं ॥ १११ ॥
 10 C सुणेईं । 11 B निरयाणं । 12 B जाव य । 13 B सुहेण । 14 B परवत्तणो । 15 B तिक्कसुलेण ।
 16 A D मंताइ य । 17 C जावंति । 18 B विमलेण । 19 B तजो । 20 A सामिण । 21 B होइ ।
 22 B C तिक्कए । 23 B D सुक्खं । 24 C पवर' । 25 A D आसिंविऊण । 26 B पुत्तं । 27 B रजे ।
 28 B it is not to be found in this Ms. 29 B गहेऊणं । 30 A अथेव । 31 B निदल्लणिं ।
 32 B दिणं ; C किविणं । 33 B पुहुयाणं । 34 B काऊण य । 35 B जिणाणं । 36 B एव । 37 B
 it is not to be found in this Ms. 38 B सुणी महां । 39 B इह । 40 B एरसिं । 41-43 B
 कप्पवियमल्लनाणो । 44 B पावितो । 45 A D मणियं । 46 B भवणाणं । † B D पञ्चमीफलसंबुधकं
 विमलाख्यानकं सप्तमं समाप्तम् ; C इति महेश्वरचरितविरचिते सप्तमं विमलाख्यानकं समाप्तम् ॥ ३७ अ. ७ । १२६

८. धरणकहा

- पाणीण तहाभावं विमलगयं अक्खियं समासेण । चरणाण तहाभावं धरणगयं अक्खिमो एण्हि ॥ १
- अरविदेहे रमे जंबुदीवस्स मज्झयारम्मिं । नरवइ इव बहुदारा नयरी करवंदिया नाम ॥ २
- कणो इ सवणजम्मो पडो इ परगुत्तगोवओ^१ निच्चं । जसवम्मो^२ तत्थ निवो अंजणतणओ इ हरिनाहो ॥ ३
- अर्योवायणकुसलो निच्चं चिय रायकज्जतल्लिच्छे । तस्स य सरलो नामं सवत्थं य उत्तमो मत्ती ॥ ४
- इह-पलोयविरुद्धं काउं मिताइवचणं तह य । नरवइरंजणकजे दव्वं^५ चिय संचए सो वि^६ ॥ ५
- एयं चं अयाणतो^७ दोन्नि वि लोयाइं वाहए^८ निच्चं । परकजं चिय किञ्चइ सव्वपयारेण लोएणं ॥ ६
- पोसंतस्साप्पाणं^९ पाव्रेण दोग्गइ हवइं सहला । परपोसणं अकअं दोग्गइगमणं च विहलं^{१०} च ॥ ७
- लहिज्जण निओइत्तं^{११} जो यं विराहेइ परियणं सयलं । सो पावइ अचिरेणं^{१२} धंषण-मरणाइं नियमेणं ॥ ८
- न वि अरिय न वि य होही न वि य गओ को वि सव्वंलोयम्मि । जेण निओयठिएणं निव्वेगेहं बहुकयं एत्थ ॥ ९
- उद्वे वि^{१३} निओइत्तं^{१४} मिताइं जो करइ बहुयाइं । रुडे^{१५} वि नरवरिदे निव्वाहो^{१६} तस्सं नियमेणं ॥ १०
- इह-पलोइयकजं अहियारी जं करइ विहवम्मि । तं चिय लग्गइ हत्थे इयरह वंदी^{१७} य णरओ य ॥ ११
- तम्हा निओइएहिं कायव्वं उभयलोयं अक्खि^{१८} । मोत्तुं रायविरुद्धं वयणाइएहिं निच्चं पि ॥ १२
- तह रक्खइ सो सरलो दव्वं तं चेव सव्वकालं पि । जह लोओ चितेइ हरणोवायाइं बहुयाइं ॥ १३
- भंडाराओ एगो रयणाइं चरणलेवमग्गाइं^{१९} । भंडारिओ हरितीं पेसइ देसेसुं अन्नेसुं ॥ १४
- अह वज्जया कयाइं पच्चंतनिवेण सरलपासम्मि । बहुवत्थरयणहत्थो दओ संपेसिओ तत्थ ॥ १५
- कयसमाणो दओ अप्पेउं पाहुडं पयेपेइ । सरलस्स वयणमेयं नियसामियकज्जसूयणं ॥ १६
- मह रज्जं तुहतणयं एयं नाऊण तह करेजासु । जसवम्मो^{२०} मह सययं मितो चियं जह ददं होइ ॥ १७
- नइतरिसो रायाणो निज्जति महंतएहिं वालेउं^{२१} । हवइ अमच्चायत्तं^{२२} रज्जं जेणेह लोयम्मि ॥ १८
- परमत्थेणं^{२३} रज्जं होइ महंतएणं एत्थ लोयमि । जम्हा सब्बो लोओ तेसि चिय कुणइ आणत्ति ॥ १९
- गेहिंभरहिंयं गेहं रज्जं च महंतएहिं परिहीणं । देह-मणाणं दुक्खं करेइ सव्वेसु कजेसु ॥ २०
- कण्णद्वारंविहीणं^{२४} बोहित्यं जह जलम्मि डोलेइं । सिट्ठं-मदत्थं रहिंयं रज्जं पि हु तारिसं होइ ॥ २१
- इय, सोऊणं वयणं सरलो दूयस्स सम्मुहं भणइ । तुह पडुणो नरियं मयं जाव अहं जीविमो एत्थ ॥ २२
- अन्नं पुच्छामि अहं तुम्हं रयणाइं^{२५} कत्थ एयाइं ? । मह पडुणो चिय गेहे जेणं एयाण अरियत्तं ॥ २३
- तुम्हं^{२६} चियं नयरीओ^{२७} गएहिं वणिएहिं तत्थं दिज्जाइं । दएणं परिकहिए सरलो एयं विचितेइ ॥ २४
- इक्कारेउं वणिएं सव्वे पुच्छामि साममाइहिं । जेण पउत्ति लहिमो रयणाणं निग्गमस्सेह ॥ २५
- अह पेसिऊणं दूयं वणियां इक्कारिऊणं सव्वे वि । तह पुच्छइ सो सरलो जह नायं तेणं सव्वं पि ॥ २६

१ B इण्हि, C एयं । २ B गोवओ । ३ C जम्मो । ४ B सत्थो । ५ B सव्वस्स । ६ B सव्वं । ७ A D उ । ८-९ B चिययाणतो । १० C वाहिउं । ११ B हंसावा । १२ C भये । १३ B सकजं । १४ B अदलं । १५ A D निओयत्तं । १६ B उ । १७ B अरिणं । १८ C नियमाइं । १९ A D सो य । २० C (अ) निव । २१ A D it is missing in these Mss. । २२ AD निओइएणे । २३ A हरे । २४ B नरिय । २५ B वंषो, C वंषा । २६ A अयलोय, B सव्वहा वि । २७ A D मविरुद्धं । २८ B C कग्गाइं । २९ B हरेत्ता । ३० A D सव्वेसु । ३१ A D देसेसु । ३२ C जसवम्मो । ३३ A D चिय । ३४ B तारिसरि । ३५ B चोलेओ, C वाडेउं । ३६ B अमच्चायत्तं । ३७ B परमत्थेण य । ३८ B ममत्थेण । ३९ B कण्णायार । ४० C विहूणं । ४१ C डोलेइं । ४२ B सिट्ठि । ४३ B मदत्थं । ४४ A रयणाइं । ४५ A D तुम्हं । ४६ A D चिय । ४७ B नयरीय । ४८ C मग्गाइं । ४९ C वणिओ ।

भंडारियस्स नाउं चरणेहिं रयणनिगमं सरलो । कुविओ चलणच्छेयं कोरइ जणाण पच्चक्खं ॥ २७
 अह मरिज्जणं सरलो भमिज्जणं नरय-तिरियजोणीसु । लहिज्जण चरणेच्छयं सब्बत्थं वि दुक्खित्तो^१ षड्ढा ॥२८
 मणिवइए^२ गुणवणिओ सिरिया नामेण भारिया तस्स । धीरो^३ पुत्तो जाओ कमेण सो सरलजीवो उ ॥ २९
 तस्स य आमूलोओ तत्ते दुद्धम्मि पडिय सहसं ति । दोन्नि वि पाया दद्दा सडिएहिं^४ य पंगुलो जाओ ॥३०
 ममडंतो पइदियहं पंगुलोओ तत्थ चेव नयरीए । जाओ जोवणवंतो कमेण सो पुत्रजोएणं ॥ ३१
 ताव य तण्णिउभाया समणो नाणी यं आगओ^५ तत्थं । उवसमलद्धिसमेओ चेइयमवणम्मि उवविट्ठो ॥३२
 पंगू वि जणेण समं पणमिय गंतूण तं^६ मुणिमुद्दाओ^७ । पंचमिफलकित्तणयं सुणेइ सो सुद्धु निविट्ठो ॥ ३३
 सोज्जण बहुपयारं पंचमिफलवत्तणम्मि गयचित्तो । गिण्हइ मुणिणो मूले पंगू सिरिपंचमी तइया ॥ ३४
 पुत्ते वयम्मि पच्छा कालकमेणं कोइ उज्जवंणं । चित्तइ मणेण एयं चलणामावेण निविट्ठो ॥ ३५
 जइ सच्चं किर एयं पंचमिकरणओ इच्छियं होइ । तो चरणविणासो वि हु तहभावो चेव मे^८ होव्वा ॥३६
 एयं काऊण मणे मरिज्जणं एत्थं भरहमज्झम्मि । कुसुमपुरे नरवइणो कोसलनामस्स गेहम्मि ॥ ३७
 धरणीए^९ धणवइए^{१०} धरणो नामेण सो सुओ जाओ । वड्ढइ वड्ढियतेओ^{११} विणयाइसमन्नित्तो सुहओ ॥ ३८
 अन्ना वि देवमइया कोसलनिवमारिया तया आसि । तीसे य सुओ महणो अणुजेठो धरणकुमरस्स ॥ ३९
 धरणो महणो दो वि हु अत्रोन्नं सुद्धु नेहपडिबद्धा । सच्चं पि हु करणीयं कुणंति ते एगचित्तणं ॥ ४०
 वयण-पणामाईयं दोण्हं वि मायाण दो वि ते पुत्ता । कुबंति भत्तिजुत्ता पइदियहं तत्तबुद्धीए^{१२} ॥ ४१
 उच्चियं चिय होइ इमं जणणीए पूयणं तु संसारे । तीए समाणो जेणं न हु अन्नो हियकरो तेणं^{१३} ॥४२
 गम्मट्टिरे^{१४} वि^{१५} तणए माया चित्तेण आउला होइ । तद्धुत्तरिक्खणत्थं सुद्धु उवाए वि चित्तेइ ॥ ४३
 बालत्ते वि हु निच्चं रोगाइनिवारणाय मोहेणं । भोसह-तिस-भुक्खाओ सहंति जत्तेण मायाओ ॥ ४४
 बालाणं फेडंती असुईमाईणि कुच्छणिज्जाइ । सकयत्थं चिय मन्नइ जणणी अप्पाणयं सुद्धु ॥ ४५
 जइ जह वड्ढइ तणओ तह तह जणणीए वट्ट(ट्ट)ए नेहो^{१६} । तणयाणं पुण थोवो^{१७} ताणं उवरिम्मि सो होइ ॥४६
 आगन्माओ दुहओ^{१८} जइ वि हु तारुत्तनासओ तह य । तह वि हु तणओ इट्ठो जुवईणं होइ पयईए ॥ ४७
 माया-पिई^{१९} गुरुणं^{२०} उंवयारो नेय तीरए काउं । विहवेण सरीरेण वि^{२१} किं षड्ढणा एत्थं मणिएणं ॥४८
 धरण-महेणाय दोण्हं वि जिणवरधम्मम्मि सुद्धु रत्ताणं । ईसापे विमुक्काणं कइवयवरिसाणि^{२२} वोळित्ति ॥४९
 अन्नदियहम्मि पत्ते कोसलराया वि लोयपच्चक्खं । जुवरजे^{२३} गुणजुत्तं धरणं अहिसिच्चए तुट्ठो ॥ ५०
 अहिसित्तं जुवरजे^{२४} धरणं सोऊण जणवओ सब्बो । वयणं जेपइ एयं अज सणाहा इहं पुहइ ॥ ५१
 महणजणणीए हियए चित्ता अइदारुणां इमा जाया । मह तणयस्स न रजं सुविणे हु अत्थि मत्ते हं ॥५२
 जेणं सट्ठोयेरे वि हु रजं न हुं चित्तयंति^{२५} नरवइणो । मुत्तूणं नियतणयं किं पुणं सावत्तए^{२६} अणुए^{२७} ? ॥ ५३
 कारणवसेण धरणो मज्झं तणयंमि^{२८} वलई नेहेण । मा कुणउ एस रुट्ठो हिंमं^{२९} रजस्स कच्चम्मि ॥ ५४
 उवयारेणं मारइ सत्तुं जो होइ जाणओ^{३०} लोए^{३१} । उवयारमयाण जओ पुण उट्ठाणं पुडं नत्थि ॥ ५५

1 B °निगमो । 2 A D चरणं 3 B दुक्खित्तो । 4 A C मुणिवइए । 5 A धीरो । 6 B सहसो ति ।
 7 B C सडिएहिं य । 8 B °जोणेणं । 9-10 B समाणो । 11 B एत्थं । 12-13 B मुणिवरे ताहे ।
 14 C वयणं । 15 C मइ । 16 B धरणीए; C धणवइए । 17 C धरणीए । 18 C °नेहो । 19 B दोहं ।
 20 A D °तूतोए । 21 A C D जेणं । 22 B °णए । 23 B वि हु । 24 C सुद्धु । 25 B मीहो ।
 26 A थोवो । 27 B हुहवो । 28 A D °पिडं । 29 A D °गुरुणां; C °गुरुवयणं । 30 A °यं । 31 B दोहं ।
 32 B इत्ताय; C इत्ताइ । 33 B °वरिसाई । 34 C जुवरजे । 35 C जुवरजे । 36 A यं । 37 B C दंति । 38 B सावत्तए । 39 B जणुत्ते । 40 A तणयत्ति । 41 B वलयं; C D वलइ । 42 A D विचं । 43 B जाणए । 44 C जोवो ।

धरण हणित्रं तो हणई यं सो चेव दिवजोएण । उवयारेणं पहओ हृत्यं पि न चाए नियमा ॥ ५६
 सावत्तयाण नेहो कच्चविहणो नं एत्थ नियमेण । जलं-अणलाणं संभो न हु होइ अणंतरो जेण ॥ ५७
 महत्तयात्रो वि अणेणं तह गहिओ कवड-नेहकलिएण । जह सुविणे वि न चितइ मणयं पि हु मंगुलमिमास्स ५८
 केणवि उवाएणं धरणं मारेमि जइ वि अत्राया । नियमा मरेज नेहो महणो वि हु धरण विरेहेण ॥ ५९
 एवांनं च विओए राया वि मरेज एत्थ नियमेण । *तं चिय फिट्टइ नियमा जंलगं नवर पिजणए ॥ ६०
 तन्दी तं चियं करिमो जेणं वाही इमस्स इह होइ । एवं कयम्मि नियमा मह पुत्तो राणओ होइ ॥ ६१
 इय चित्तिजण ताएं कारेउं जोरपाणहीयाओ । रयणविचित्ताओ ददं फंसेणं चरणनिहणाओ ॥ ६२
 इहाउं धरणं पमणइ सा पुत्त । मज्झ एयाओ । केणं वि अत्राएणं नरेण लोयणियं दिन्नाओ ॥ ६३
 तस्स य तुहाएं मए भुंजाविय अंगल्लित्तयं दिन्नं । दीणाराण य लक्खं दिव्वं तह अस्सजुयलं च ॥ ६४
 एयाओ मए पुत्तय ! तुम्हं चलणाण सोहजणयाओ । अद्यं गाओ तं हं चियं धरियाओ सुद्धं जसेणं ॥ ६५
 मत्तं वि पुत्त । मज्झं जं किं चिं वि अरिय गेहमज्झम्मि । लट्ठयरं मणइइ तं तुहं दाऊण इच्छामि ॥ ६६
 मायाए एस पयई जं कत्थइ पावई मणोणं तु । तं सबं तणयकए संचइ देरे वि निवसंती ॥ ६७
 मत्तं च पुत्त । लोए सिगारो विद्धयाण हसणिजो । तेण इमाणं तुम्हं परिभोओ जुजए काउं ॥ ६८
 धरओ वि मणइ माए ! किं पडिवज्जाविएणं वहुएणं ? तुम्हं अम्हाणं गेण्हेउं जुजए जेण ॥ ६९
 सुद्धं विचिन्नाण जओ तणयाणं भोयणेहिं बहुएहिं । मायाकवलेणं विणा निघाणं नैयं हिययम्मि ॥ ७०
 परिदेऊणं ताओ जाव य धरणो धरम्मि संपत्तो । ताव यं इत्तिं विलीणो दोत्रि वि चलणा उ जोएणं ॥ ७१
 एयाओ लोओ मिल्हो सहस ति विम्हिओ हियए । दुक्खत्तो मणइ इमं किं एयं दाऊणं जायं ? ॥ ७२
 दिदीसो एसो मणइ जणो नरिय एत्थ संदेहो । एरिसियाओ जेणं पाणहियाओ न दीसंति ॥ ७३
 देवइए वि मणियं मज्झं दोसेण पावकम्माए । अइदाऊणं महंतं वसणं धरणस्स संजायं ॥ ७४
 धरओ वि जणो मणिही ईसाए एरिसं कयमणाए । ता पन्नालह जलणं जेणाइं पविसिमो तत्थ ॥ ७५
 दापात्थं पि कयं जायं अइसस्सं कारणं मज्झं । संती वि करंताणं वेयाओ उट्टए अइवा ॥ ७६
 कइ धरणो मणइ तयं अये । मा एरिसं पयंपेहुं । दुप्पुत्तो हवइ जओ कइ वि दुमायौण लोयम्मि ॥ ७७
 इजियं च पावइ सबो वि हु माए । एत्थ लोयम्मि । अन्नस्स देइ दोसं जो होइ अयाणओ सुद्ध ॥ ७८
 धरणाइएहिं एवं मरणाओ नियत्तियाए ताए वि । पाणहियाओ लेउं पक्खित्ता जलणमज्झम्मि ॥ ७९
 मारेउं मइ सयं वसणं दाऊण रोयए अडियं । इत्थी कवटेण जुया तं नरिय ह जं न विरएइ ॥ ८०
 इत्थीवीसासेणं वसणं पावेइ नियमओ पुरिसो । चलचित्ता दयराहिया साहसकलियां य जेणेसा ॥ ८१
 पाडियं वि सबत्तं जंपंती कवडसंजुया इत्थी । विउसाण वि हिययाइ रंजेइ किमिह अत्तेसिं ॥ ८२

1 C हणई ; 2 it is not to be found in this Ms. 3 B C विहीणाण । 4 B O it is not found in these Mss. 5 B अत्त । 6 B अत्त । 7 B अणंतरो । 8 B जेण । 9 B मणायं । 10 B एत्थे । * The whole latter half is to be found thus in C:—एवं च तयं फिट्टइ जं विर एवांनं च विओए । 11 B वाही । 12 B जं । 13-14 B चियं करिमो । 15 B दीए । 16 ACD केण । 17 A C D मणोणं । 18-20 B अत्रायाओ निचं । 21 C वि । 22 B तह । 23 C पावइ । 24 A D हसणिजो । 25 A D तुम्हं । 26 A पडिवज्जाविएणं । B पडिवज्जाए एत्थ । 27 B वहुएणं । 28 B तुम्हं । 29 B च मणुइ । 30 B होइ । 31-32 B मज्झं । 33 B विलीणो । 34 B जोएणं । 35 B ताओ वि ताए । 36 B लोओ । 37 B एरिसयाओ । 38 B देवइए । 39 B अणेइ । 40 B जणो । 41 C अयमए । 42 B मत्तं । 43 B उट्टो । 44 C इमं । 45 C पयंपेहुं । 46 A C D इ माया । 47 B अयाणओ । 48 B पाणाहियाओ । 49 A D रोयए । 50 A D अडियं । 51 B विरएइ ।

मणइच्छियं पि जायं दोसो वि हु अवणिओ^१ मए ताव । देवमई^२ अइतुहा नियगेहं पाविया पच्छा ॥ ८३
 धरणो विंमणे चितइ जस्स पहावेणं पावियं रत्तं । तं जइ सुकयं सच्चं ता चलणा हौतु अचिरेण ॥ ८४
 तं नरियं जं न सिञ्जइ पुत्रेहिं समन्नियार्णं जीवाणं^३ । तेणं चिय पुत्ताइं कोत्ति जाणंतया निच्चं ॥ ८५
 हियए वि जं न मायइ जं न वि जुत्तोहिं षडइ लोयम्मि । दूरं जं च असञ्जं तं पि हु पुत्रेहिं संपडइ ॥ ८६
 इय चित्तिज्जणं बहुयं कुणइ मणे निच्छियं इमं धरणो । जाव न जाया चलणा ताव न भुंजामि असणीयं ॥ ८७
 निच्छयरहियाण जणे कजं न हु सिञ्जए अणयं पि । निच्छयं जुत्तार्णं पुणो गरुयं पि हु सिञ्जए कजं ॥ ८८
 कइवपदिवसेहिं तओ आउट्टा रायदेवया अहियं । भूमीसयणम्मि ठियं धरणं पइ जंपए एयं ॥ ८९
 कीस तुमं आदत्तो ? तुट्टा हं पुत्त ! तुज्ज सत्तेणं । तुइ पाया संजाया अन्नं पि य मणसु जं कजं ॥ ९०
 धरणेण वि सा मणिया कुणसु पसायं करेसु मह एयं । काउसि तुमं वरसामिणि । कीस पसन्ना महं तं सि ? ॥ ९१
 किं उवचिन्नो^४ दिन्नो एस वरो अहव इयरहा चेव ? । पाया वि^५ मज्ज नट्टा केण वं दोसेण सहस ति ? ॥ ९२
 कुलदेवया तवाहं नियओ साहम्मिओ^६ यं तं मज्ज । सत्तेण य परिकलिओ^७ तेण पसन्ना अहं तुज्जा ॥ ९३
 उवचिन्नो^८ चेव तेए एस वरो पंचमीएं माहण्यो । तेण न किलिडकम्मो निमित्तमेत्तं^९ अहं एत्थं ॥ ९४
 तुइ असुहकम्मपरिपेरियाए कवेडेण देवमइयाए । जोगियपौणहियाहिं चरणाण विणासणं जायं ॥ ९५
 परिपुच्छिज्जणं धरणं कंहिज्जणं कोसलस्स सच्चं पि । नियठाणं संपत्ता कुलदेवी रयणिविरमम्मि ॥ ९६
 अह जायम्मि पहाएं दहुं धरणस्स चरणसच्चावं । सेओ विम्वयमरिओ अहिययो^{१०} मिलिओ^{११} कोट्टेणं ॥ ९७
 जणमज्जगओ^{१२} धरणो जंपइ लोयाण धोहणनिमित्तं^{१३} । वयणं मणाभिरामं सुइसुहजणयं च सच्चणं ॥ ९८
 कइ नं सुओ^{१४} जिणधम्मो जस्स पभावेण एरिसं कजं ? । पच्चकखं चिय जायं देवाण वि तोससंजणयं ॥ ९९
 सिरिपंचमीवैलेणं^{१५} सच्चं पि हु पावियं मए एयं^{१६} । पुणरवि कोरेमि तं चिय पच्चकखं दिहं पच्चइयं ॥ १००
 बहुएहिं समं गहियौ पुणरवि धरणेण पंचमी तइया । गंतूणं जिणभवणे सूरीणं पायमूलम्मि ॥ १
 कोसलनरवइणा वि हु पूयं काज्जण जिणवारिदाणं । रइयं वद्धावणयं दिवसाणं जाव मासं तु ॥ २
 वित्ते वद्धावणए दिन्ने दाणम्मि चहुपयारम्मि । देवमई पट्टविया पिउगेहे विनडिउं^{१७} बहुही ॥ ३
 अन्नदियहम्मि राया धरणं अहिसिचिज्जण नियरजे । जुवरंजे पुण महणं दिक्खं जिणदेसियं लेइ ॥ ४
 धरणं-महणार्णं दोण्हं वि रज्जसिरिं तत्थं भुंजमाणं । वच्चइ कालो बहुओ कलियाणं धूय-पुत्तेहिं ॥ ५
 देवमइया वि तत्तो अट्ट-दुह-ट्टेहिं संजुया पावा । मरिज्जणं उवचन्ना अइरुहा वाणमंतरिया ॥ ६
 कोसलमुणिं च दहुं एगते ज्ञाणसंठियं संत्तं^{१८} । चितइ रोसाविद्धा इण्हं^{१९} विनडेमि एयं पि ॥ ७
 पावेण इमेण अहं विनडेउं सच्चलोयपच्चकखं । नीसारिया अयेडे निहयहियएण रूट्टेण ॥ ८
 अणणिय निययं दोसं मुणिणो उवरिं कोइ सा रोसं । अहवा पाएण जणो एरिसओ चेव संसारे ॥ ९
 काउं धणवइरुयं^{२०} आगंतुं कोसलस्स पामूले । मणइ रुयंती एयं पुत्तेहिं निसारिया अहयं ॥ ११
 अणुपुलय-इयोरेहिं उवसगेहिं न सक्किओ जाव । खोहेउं^{२१} मुणिवसहो^{२२} ताव य खग्गेण सो डिन्नो ॥ ११

१ B अवणिओ । २ B देवमत्तो । ३ B पभावेण । ४ B समन्नियस्स । ५ B लोयम्मि । ६ B सुत्तिरि ।
 ७ A निच्छियं । ८ B मत्तणाइ । ९ A निच्छियं । १० B सहियाण । ११ C एयं । १२ B किं सि । १३
 B उवचिन्नो । १४ A य । १५ B य । १६ B साहम्मिओ । १७ B it is not to be found in this
 Ms. । १८ B तुमं । १९ B परिकलिओ । २० A उवचिन्नो । २१ B माहण्यं । २२ B मिस । २३ B
 सोत्तियं । २४ B पभाय । २५ B it is not in this Ms. २६ C मिलिय । २७ B कोट्टेण ; C वट्टेण ।
 २८ B मणे । २९ B द्वाय । ३० B लोयाणं । ३१ B य । ३२ B सुहो । ३३ B जायं । ३४ B पंचमिं ।
 ३५ B धरणेणं । ३६ B पयं । ३७ B विट्ठिं । ३८ B धरिया । ३९ B विनडियं । ४० B बहुयं । ४१ C वृत्तं ।
 ४२ B महणेण । ४३ A दोहो । ४४ C सा वि । ४५ A एहिं । ४६ A रुयं । ४७ B D सोमेउं ४८ B वसतो ।

अधियासितस्स दहं खीणे कम्ममिं कोसलमुणिस्सं । जायं केवलनाणं निघाणं तह य सहसं ति ॥ १२
 अन्नदियहम्मि नथरे केवलनाणी दिवायरं नाम । दहूणं समोसरियं धरणो महणो य वंदंति ॥ १३
 नाय-तिरिय-नराऽ-मरमवाण जं कारणं इहं किं पि । तं सच्चं चियं तेणं कहियं मोएहिं संजुत्तं ॥ १४
 रोदेणं नरयगई अष्टेणं तिरियसंभवो होइ । मज्झिमरुणेहिं मशुया धम्मेणं देवजाईओ ॥ १५
 सुक्कञ्जाणेण पुणो सिद्धिगई होइ कम्मरहियाणं । संखेवेणं कहियं मए वि गइकारणं एयं ॥ १६
 कोसलं चरियं सोउं केवल्लिजयणाओं धरण-महणेहिं । अईनिच्चिन्नमणेहिं गंतूणं निययगेहेसु ॥ १७
 दाऊण विविहदाणं काऊणं जिणवरारणं पूयं च । खामेऊणं लोयं रजं दाऊणं तणयाणं ॥ १८
 गंतूण विणिदपरे वंदित्ता जिणवराण विचाइं । उवविसिय ताण पुरओ पढंति गाहाण जुयलं च ॥ १९

जय सत्तत्तदेसय ! जय सामिय ! पुन्न-पावपरिहीण ! ।

जय असरीर ! निरामय ! जय जिणवर ! पवरनाणहु ! ॥ १२०

तुह पसाएणं हं दिक्खागहणं च तह य निघाणं । आमरणंतं जायउ समाहिमरणं च अंतमि ॥ २१
 अह उट्टिऊण तत्तो वंदित्ता मुणिवरं महासत्तं । गिण्हंति दो वि दिक्खं निच्चिन्ना भवकडिछाओ ॥ २२
 विहंता यं कमेणं पत्ता सत्तुजयमिं गिरिपवरे । संलिहिऊणं देहं अणसणयं तत्थ पडिबव्वा ॥ २३
 पइऊण देहगोतिं तोडेउं कम्मबंधणं निच्चिडं । दुग्गं भयंपरिहीणं सिवन्नयरिं पाविया दोवि ॥ २४
 धाणक्खाणयमेयं सोऊणं जो करेइ पंचमियं । सो नर-सुरसोक्खाइं भुंजेउं लहइ मोक्खं पि ॥ २५

इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये धरणाख्यानकं
 अष्टमं समाप्तम् ॥

९. देवीकहा ।

धरणस्स कहा कहिया चरणतहामावसंजुया जाविं । अच्छितहामावजुयं देवीए अक्खिमो एण्हि ॥ १
 रामकहेव ससीओ कामिणिहियओ धं पुरिसयद्दासो । कंतारो ध ससाही उत्तरदेसो इहं अत्थि ॥ २
 तय यं पुहवीतिलया देवत्याणी व जंतउं वसिया । अत्थि पुरी अइरम्मा तक्खसिला नाम विक्खाया ॥ ३
 अंयलो ध बहुपहाणो राया नामेण सीयलो तत्थ । पिसुणो ध पयडअलिया संतिमई भारिया तस्स ॥ ४
 ईसावसेण तीए सेससवत्तीण तत्थ जोएणं । अच्छीणं निम्महणं निदयहिययाए निम्मवियं ॥ ५
 पडिन्नवावइ एवं तुहं वसणेण मज्झ चहिणीओ । निदा विणह्णयाया दूरे चिय सुक्खमाईया ॥ ६
 असणाईयं ताणं पइदियहं देह अप्पणीं चेष । ण्हावइ मलइ विठेवइ नियदोसनिवारणइए ॥ ७
 दहूण तीए चरियं राया विणएण रंजिओ सुहु । सघेसु वि कजेसु तं चिय अगेसरिं कुणइ ॥ ८
 सुहकअरण जओ नयणविहूणाण दंसणं पढमं । परिहरियधं सययं जत्तेणं बुद्धिकलिएणं ॥ ९

1-2 B पणयाइ पाठसु कम्मोसु । 3 C ति हु । * The following first half is found in B:—
 अष्टेणं तिरियगई रोदेण होति नरयदुक्खाइ । 4 B होगो ति । † B केवलनाणेण सासपमुहाइ । 5 B वय-
 णाड । 6 B सद् । 7 C राइ । 8 B सच्चं । 9 B च सुयाण । 10 B दाऊण । 11 B हरे । 12 B
 पुरओ । 13 C निग्गहणं । 14 B कडिछाओ; C कुडिछाओ । 15 A न । 16 A सत्तुजयमि । 17 B
 पडिबव्वा । 18 A D गुत्ति । 19 C मक् । 20 B सिद्धिपुरी । 21 B भोपूणं । 22-23 B नेव्याणं ।
 † B D पंचमीकहासंयुचं धरणाख्यानकम् ॥ C विरचितं पञ्चमीकहासंयुचं धरणा ॥ 24 A D उहा ।
 25 A D वाव । 26 C देवीओ । 27 C सहीओ । 28 B दिययं । 29 B व । 30 A D वि । 31 A
 ओक्खतिया । 32 O वयं । 33 C माईयं । 34 A अण्णो । 35 B अत्थि । 36 B

अंधो कुडी पंगू छिन्नोडो छिन्नकन्न-नासो ये । पढमं चिय चलिएणं वज्जेयवा पयत्तेणं ॥ १०
 तुद्धं पडिपुंजगे निम्मलवसणे ये इहमणिए य । दिट्ठे यः कज्जसिद्धी नियमा पुरिसाइए होइ ॥ ११
 संगो य अंधएहिं हरइ पलं नियमओ मणुस्साणं । सव्वाणं पि गहाणं अंधगहो दारुणो जेणं ॥ १२
 इय चित्तिज्जण राया ताए विय संगमं कुणइ पायं । सा वि मणे परितुट्ठा मन्नइ अप्पाणयं छेयं ॥ १३
 पावं पि हु कांजणं वंचेउं मित्तमाइयं तह य । अत्ताणे वहुनेहो होइ दढं पावकलियाणं ॥ १४
 पायेणं जा लच्छी लच्छिनिहां चैव सा अहं मन्ने । परिणामे दुहज्जणया भुत्तं च विसइयाहेउं ॥ १५
 स विय मन्नइ लच्छी दोसु वि लोएसु जा सुहं जणइ । नियमित्तं अंधुभोवा इयरा पुण नाममित्तेणं ॥ १६
 मोत्तुणं विसयसुहं संतिमई अहं कमेण भरिज्जणं । नारय-तिरियगईसुं अंधत्तं पावए दुहिया ॥ १७
 इह चैव भरहवासे चंदउरे वउल्लेसेट्ठिघरिणीए । संतिमईए जीवो उववन्नो धूयमावेणं ॥ १८
 नामेणं इंदुमइयां तीए सही आसि पउमिया नाम । सा वि य सावयधूयां जिणवरमयरंजियमईया ॥ १९
 उववासइ पंचमियं वंदइ विथाइं जिणवरिदाणं । पत्तार्णं देइ दाणं अणुदियहं सुणइ धम्मकहं ॥ २०
 उवरोहेणं तीए इंदुमईया वि जाइ जिणमईवणे । कुणइ पणामाईयं जिणवरमाईर्णं एमेव ॥ २१
 उवरोहेणं लोओ कुणइ वहुं नवरि एय पाएणं । परमत्थट्ठियार्णं जओ सीयंति हु सव्वकजाइं ॥ २२
 निवेकखया जईर्णं वि कालाइविभागओ इहं भणिया । सेसाणं पुण कजे लुज्जइ सावेकखया चैव ॥ २३
 असमयो वि हु जायइ कालवसेणं समत्थओ जेणं । निवेकखयाण लुज्जइ काज्जणं तेण लोयमिं ॥ २४
 जाए पाणिग्गहणे दोणह वि कुमरीण ताण कालेणं । इंदुमईए नयणा केण वि दोसेण निच्छुट्ठा ॥ २५
 अह पउमियाए मणियं वहिणि ! इमं तुच्छं संतियं नूणं । उदित्तं अइरोदं जम्मंतरसंचियं कम्मं ॥ २६
 संतं पि जेण कम्मं देइ फलं सब्बजीवरासीणं । दधं खेत्तं कालं भवं च मावं च संपप ॥ २७
 जम्मंतरमिं कस्स वि दिन्नं अंधत्तणं तए सुयणुं ! । तस्स फलं नूणमिणं एहिं संपावियं तुमए ॥ २८
 जं पि हु कीरइ केण वि कस्स वि जीवस्स दुक्खमिह लोए ।
 तं पि हु किर पाविज्जइ एरुं अहन्नेण दसगुणियं ॥ २९
 कम्मं च पुवइयं अणुभविद्यं च नियमओ चैवं । तवसा वा सोसिज्जइ केण वि पुत्तेहिं कलियणं ॥ ३०
 तम्हा तुमं पि वहिणी ! मावेणं लेहं पंचमी महइ । जम्मंतरे वि जेणं अंधत्तं दूरओ जाइ ॥ ३१
 तंवरणेणं ताए गहिया सिरिपंचमी विहाणेणं । गंतुण जिणिंदघरे मावेणं दुक्खमीयाए ॥ ३२
 अइविसयासत्ताण वि दुक्खेहिं विडंघियाण जीवाणं । धम्ममि मई जायइ गुरुकम्मं पाणिणं मोत्तुं ॥ ३३
 गुरुकम्मा जेण इहं घाहिअंता वि तिव्खदुक्खेहिं । अहिययरं पावं चिय कुणंति तं अह-रोदेहिं ॥ ३४
 अहं रोदं शाणं नियमा पावाण होइ कारणं । तेणं चिय विउसजणो एएसिं वज्जणं कुणइ ॥ ३५
 चित्तेणं चिय वंधइ पुत्तं पावं च जीवसंधाओ । उवओगवज्जियाणं येवं चिय वंधणं जेणं ॥ ३६
 पंडमां वि हु पइदियहं इंदुमईए जिणिंदधम्ममि । कुणइ धिरत्तं तइया देसण-दारप्पयारोहिं ॥ ३७
 इंदुमइया वि पच्छा जिणवरधम्ममि निचला जाया । काज्जण इमं हियए मित्तो न हु वंचओ होइ ॥ ३८

1 C व । 2 A हेडे, D दिट्ठे । 3 C परि । 4 B इ । 5 B अत्ताणो । 6 B माणो । 7 B पाणेणं ।
 8 B विमा । 9 B नेत्तं । 10 B भेरेण । 11 B धवलं । 12 C नामेणं । 13 A C इंदुमई । 14 B
 साइणं । 15 A जिणवरं । 16 B विधाणं । 17 A D लहुं । 18 C विधाणं । 19-20 A D जईर्णं ।
 21 A D विहाणओ । 22 A D वं जणे वि, C विउत्तेहिं । 23 C महं । 24 B संतियं । 25 B हरि-
 26 A सुयणं । 27 B इहिं । 28 A व । 29 B हयं । 30 B जेणं । 31 B सोसिज्जइ । 32 A D तुमां ।
 33 A वि । 34 A वेसु । 35 B तीए । 36 C ते । 37 B रवेणं । 38 B हं । 39 B कारणं । 40 B
 रोइ । 41 B संवातो । 42 B चैव । 43 B पवमी । 44 B प्यारेणं । 45 B वंचियो ।

पुत्रमि वए चितइ इंदुमई उज्जमीयं एणं । नयणाई होंतु मज्झं अन्नमवे सबअहियाइ ॥ ३९
 नयणाणं चंगते सबे पि हु चंगयं इहं अंगं । मुह-वन्नमल्लिमाए अन्नार्णं वि भल्लिमा जेणं ॥ ४०
 अन्नेणं नरो चद्धो छुट्टेज्ज कयाइ दिव्वजोएणं । दिट्ठीए पुण चद्धो सययं पि न छुट्टइ कया वि ॥ ४१
 सवाणं वि दईणं दिट्ठि चियं एत्थ दइयां निउणा । इट्ठा-उणिट्ठविहारं जेणं सा चेव वंजेई ॥ ४२
 जं नयणाण न भावइ हिययं दूरेण तं फुडं चयइ । तेणं चिय नयणाणं माहप्यं सबकजेसु ॥ ४३
 अह अन्नया कयाई इहई भरहस्स मज्झलंडम्मि । अहिल्लतनामियाए नयरीए माहवनिवस्स ॥ ४४
 ठीलावइघरिणीए मरिउणं कम्मपरिणइवसेणं । इंदुमईए जीवो उववन्नो कुच्छिमज्झम्मि ॥ ४५
 पडिपुत्तेसु दिणेसुं सोहणलग्गम्मि संपवत्तम्मि । उत्तरेकणयवन्ना जाया तीसे सुहा कवा ॥ ४६
 जायाए जेण तइया दिण्णइ सबो वि जणवओ तावै । देवि त्ति नाम तीसे ठवियं जणणीए तेणेव ॥ ४७
 वड्ढंतीए तीए वड्ढइ तारुन्नयं सलावन्नं । तरुणाणं तावकरं अणंगसत्थं व अंगमयं ॥ ४८
 सीसे वि तीए धरिया पिट्ठि चियं ठंति केसया निच्चं । अहवा कसिणसंहावो पडुणो दिट्ठि विवजंति ॥ ४९
 सरलो वि कुडिलरूवो तीए निडालम्मि कुडिलसंचाओ । अहवा अलियपसंगे सरला वि हु कुडिलया होति ॥ ५०
 किन्हाओ कुडिलाओ ममुहाओ दो वि तीए रायंति । लोयणवाणजुयाओ मयणस्स व चावलडीओ ५१
 सवणं तं पताइ निम्मल-कसिणाई तीए नयणाइ । विउसाणं व मणाइ कस्स व हिययं न मोहंति ॥ ५२
 किं वन्निएण वहुणा ? सबं पि हु तीए अंगसंठाणं । इयरतरुणीण दिट्ठं मसिवट्ठं देइ वयणेसुं ॥ ५३
 कुलकमवसेण तीए धम्मो वि हु जिणमओ मओ निच्चं । नर-सुरसुहसंजणओ मोक्खस्स पसाहओ तह या ॥ ५४
 कुलकमओ वि हु पत्तो मेल्हियं दोससंजुओ धम्मो । दाडिं पि व दुहओ कलिउणं विउसलोएणं ॥ ५५
 पउमा वि समाहीए मरिउणं उच्छिसुंदरो देवो । माहिं दे वरकप्पे उववन्नो पुत्रजोएणं ॥ ५६
 ओहिजाणवसेणं देवि दहूणं पेहवसवत्ती । सो सहसा संपत्तो अहिउत्तं रयणिसमयम्मि ॥ ५७
 इंदुमईए रूवं काऊणं नयणवजियं तत्थं । पउमी कट्ठियं-कलियं दंसेई जत्ति गायंती ॥ ५८
 जम्मंतरचरियाइ जह जह गायंति ताओ जुवईओ । तह तह देवीहिययं करुणाए समाउलं जायं ॥ ५९
 दहूणं वि जुवईओ रुयमाणं विडजणं पि सहस त्ति । कुवति अंसुवायं जाईए पच्चयवसेणं ॥ ६०
 अह जायम्मि पहाए दहुं रूवं च ताणं सी देवी । ठाणं जाई कजं सबं पि हु पुच्छई कमेणं ॥ ६१
 ताहिं वि सबं कहियं जं जहवत्तं च अन्नजम्मम्मि । तं सोउं देवीए जायं जाईए संमरणं ॥ ६२
 अह मुच्छिउण सहसा निवडीया आसणाओ भूमीए । पच्छा रायाईया दुहचित्ता तत्थं सम्मिलिया ॥ ६३
 सल्लिलेणं अनिलेणं आसत्या उट्ठिउण सा देवी । आलिंगिउण परमी दुहिया अइनिक्करं रुयई ॥ ६४
 अबला बाला नीया दुक्खं रुइणं उवसमं नंति । तच्चिरहियाणं ताणं मरणं चिय जायए जेणं ॥ ६५
 संठविउणं ताओ उवविसिउं आसणेसु सबे वि । अहियं विन्हियचित्ता पुच्छंति यं कारणं तत्थं ॥ ६६

1 B उज्जमाय । 2 A होंति, D हुं । 3 B उव्वं । 4 A C पत्तण । 5 B विमार्यं । 6 A D विनेइ । 7 B इहेव । 8 B सीए । 9 B उयरम्मि । 10 B सुहदिणे येव । 11 B उठठं । 12 C ताय । 13 B सहायणं । 14 B गयं । 15 B विट्ठं । 16 B वियं । 17 B सभावा । 18 B हुंति । 19-20 B सीए । 21 B दो वि । 22 B सुपालो । 23 C किन्हाइ । 24 B वि । 25 A D मोहिंति । 26 B C नयणेसु । 27 B व साहओ । 28 B मेल्हियं । 29 B जोएणं । 30 B पउमा । 31 B कट्ठियं । 32 B गायंति । 33 B ताय । 34 A दहुं । 35 A it is not found in this Ms. 36 B पहाए । 37-42 A दहुं । 37 वं च देवीए । 43 A B जाई । 44 A कम्मं । 45 B पुच्छइ । 46 B जेणं । 47 B तेइ । 48 B संसरणं । 49 A C पउमी । 50 B मणइ । 51 B C तेइ । 52 C इ ।

अह लच्छिसुंदरेण वि नियरूवं पयडिऊणं अइरम्मं । निवमाईणं पुरओ^१ कहियं सधं पि चुत्तं ॥ ६७
 कहियम्मिं तम्मि पच्छा जाओ बहुआण धम्मपडिओहो । पद्यओ चिय पायं कजेसु पयदए लोओ ॥ ६८
 दाऊणं देवीए वत्थाऽऽभरण्णं^२ बहुपयाराइं । सुयणु^३ । सरेजसु वसणे भणिऊण अदंसणो जाओ ॥ ६९
 सुरलोयगए देवे विमहयभरिओ जणो वि विक्खिरिओ । देवी वि धम्मकजे अहिययं उज्जमं कुणइ ॥ ७०
 राया वि मणे चितइ कस्सेयं कन्नयं पयच्छामि ? । अणुरूवो मीए^४ वरो विरलो चिय एत्थ लोयम्मिं ॥ ७१
 अहवा किं बहुएणं ? विरएमि सयं वराए मंडवयं । जेण वरेइ सयं चिय एस चिय रोइयं^५ पुरिसं ॥ ७२
 क्कारावियं च पाहिं नयरीए सरिसम्मिमायम्मि । मंडवयं अइविउलं^६ मंचेहिं समन्नियं रुइरं ॥ ७३
 आहूया रायाणो जे के वि हु दसदिसासु वट्टंति । दिन्नाइं^७ थं वासाइं^८ सयणाऽऽसणमाइकलियाइ ॥ ७४
 अन्नदियहम्मि जाए कजाए सयंवरस्स जोगम्मि । सधे^९ वि^{१०} थं नरवइणो मंचेसु पइद्विया कमसो ॥ ७५
 देवी^{११} वि भूसियंगी चडिऊण रहम्मि छुत्ततुरयम्मि । पविसइ मंडवमज्जे खोहंती^{१२} निवइचित्ताइं ॥ ७६
 दहण तयं इतिं सधे वि हु नियमणम्मि चितंति^{१३} । सो चिय पुरिसो सुहओ^{१४} जस्सेसा पडिदी मालं ॥ ७७
 अफ्फा(फ्फा)लियम्मि तूरे तह य पढेतेहिं धंदिण सएहिं । नियपडिदारी कमसो दंसेइ नराहिवे सधे ॥ ७८
 सधे वि हु मोत्तूणं देवी वरमालियं गुणहस्स । कंठम्मि विलेवेइ कायंदीनयरिनाहस्स ॥ ७९
 एयंतरेम्मि कुविया नरवइणो वयणयं पयंपंति । अवमाणं अह फयं सवाण वि पेच्छ एयाए ॥ ८०
 रूवाइएहिं कलिए सधे वि हु मेळिऊणं निवतणए । सवाण अहम्मयरे पावाए पल्लिया माला ॥ ८१
 अहवा जाइवसेणं^{१५} सरियाओ तह य दंटेमहिलाओ । मोत्तूण उच्चाइं^{१६} नीयं चिय जंति पाएण ॥ ८२
 अन्नो पुण भणइ इमं दोसो मणयं पि नरिय एयाए । नयणाण चरियमेयं ताणं चिय निग्गहं कुणिमो ॥ ८३
 गहिऊण तओ चावं लोहमइं गोलियं च पळेउं^{१७} । निच्छोळइ नयणाइं देवीए लाहवगुणेणं ॥ ८४
 आकंदिऊण पडिया धरणाए निययलोयपरियरिया । देवी सरेइ हियए अह लच्छिसुंदरं देवं ॥ ८५
 वसणम्मि समावडिए श्चति उवायस चितणं^{१८} उचियं^{१९} । इयरह वइइ दुक्खं समयं चिय निसुणमाणेणं ॥ ८६
 उज्जोयंतो गयणं विमाणरयणेहिं सो सुरो सहसा । संपत्तो नेहवसा लोयाण विवोहणडाए ॥ ८७
 थंभेऊणं सयले^{२०} निवतणए जंपए इमं वयणं । उबहह पुरिसनामं^{२१} ववहारं नेयं जाणेह ॥ ८८
 एको चिय परिणेइ कन्नं किर जाणए जणो सधो । तां तम्हे^{२२} इह खुहिया कहह महं केण कजेणं ? ॥ ८९
 जम्मंतरसंजणिओ संजोओ जेण एत्थं मिहुणाणं । रूवाइया तेणं नेहस्स न कारणं होति ॥ ९०
 अह गिणिहऊण देविं^{२३} फसेउं करयलेहिं अच्छीणि । सवाण वि पच्चक्खं भणइ इमं पेसलं वयणं ॥ ९१
 जम्मंतरम्मिं तुमए सुयणु । कया पंचमी सुमत्तीए । तस्सं पमावेणं तुहं नयणाइं होत्ति पउणाइं ॥ ९२
 तक्खणमेत्तेणं तओ नयणाइं तीए^{२४} सुहुं रंमाइं । जायाइं लोयाणं जिणधम्मे पद्यकराइं ॥ ९३
 मणिया य सुरेण इमं नरवइणो देविछायजंणरयं । जइ इहे नियजीयं ता देविं नमहं उट्टेउं ॥ ९४
 ते वि हु मरणमएणं मेळिहत्तां जाइमाइअहिमाणं । सवज्जाणं पुरओ^{२५} नमंति देवीए पयकमलं ॥ ९५

1 B पइद्विऊण । 2 B पुरओ । 3 B कहियं वि । 4 A D *सहणाइं । 5 A C D इमीए । 6 B लोयम्मि । 7 B रोइयं । 8 B परम्मं । 9 B रहये । 10 B विजा । 11 B it is not to be found in this Ms. 12 B आवालाओ । 13 B सव्यं । 14-15 B विय । 16 B कुमरी । 17 B खोहंती । 18 B विहितिं । 19 B चयो । 20 B मेळिऊण । 21 B *वसेसं । 22 B D वइ । 23 B उच्चाइं । 24 B पळेउं । 25 A पित्तं । 26 A उचिउं । 27 B सधे । 28 A D *माणं । 29 B नेग । 30 A जो । 31 A हजे । 32 B हय । 33 B देवी । 34 B *मंत्ते वि । 35 B तीए । 36 B पइविज । 37 A होति । D इति । 38 B *सिलेण । 39 B सुहु । 40 B तीए । 41 B *भोव* । 42 A D कमह । 43 B विहिसा । 44 B पुरतो ।

इत्थी वा पुरिसो वा पणमिज्जइ नेयं एत्थं लोयमिं । होंति गुण चिय पुज्जा तुम्हां मा दुक्खिया होह ॥ ९६
 देवीएँ सुतो मणियो पव्वजं लेमि निम्मलं अहयं । जम्मंतरे वि जेणं दुक्खाण न भायणं होमि ॥ ९७
 तेणावि हु सा मणिया अज वि तुह अत्थि भोइयं कम्मं । पच्छा लहिहिसि दिक्खं नाणं चरणं च निव्वणं ॥ ९८
 अह खाभिज्जण सबे वनेउं जिणमयस्स माहण्यं । गंतूणं सुरलोएँ सो भुंजइ उत्तमे भोए ॥ ९९
 सबेहिं पि निवेहिं गुणइ-देवीण नेहकलिएहिं । सुहलग्गम्मि पवत्ते पाणिग्गहणं विणिम्मवियं ॥ १००
 हय-गय-देसाइयं दिन्नं सबेहिं तरय देवीए । एयं तं संजायं सुणणगया सुंठिया आर्या ॥ १
 एकसदावं बत्तुं नत्थि इहं सचयं^{१०} जिणामिहियं । सत्तूण वि जेण इमं मित्तत्तं पयडयं दिट्ठं ॥ २
 सत्तू वि होइ मित्तो मित्तो वि हु सत्तुसत्तिहो चैव । तम्हा रोस-पमोए दोसु वि अ नियामिं^{११} चैव ॥ ३
 माहवनिवेण पच्छा सम्माणेज्जण सधनरवइणो । संपेसिया कमेणं निय-नियनयरेसु सबे वि ॥ ४
 देवी वि गुणइज्जुया विसयसुहं उत्तमं पि^{१२} भुंजंती । दिक्खं जिणवरमणियं हियएणं वंछए निच्चं ॥ ५
 भुंजंताणं भोए देवी-गुणइण पणिणइवसेणं । जाया दो धरपुत्ता गुणचंद-गुणायरं नाभं ॥ ६
 सबे पि तेहि नायं जं किं पि वि पयरएँ इहं लोए । अहवा रायसुयाणं एयं चिय मंडणं होइ ॥ ७
 विव्वाणाइविहीणो राया सव्वाण चैव लोयाणं । होइ सया हसणीओ जुत्ता-उजुत्तं अयाणंतो ॥ ८
 राया समणो मंती दओ तह चैव धम्मअहिगारी । नियसत्थेण विहीणा कयं पि कज्जं विणासेत्ति^{१३} ॥ ९
 सुक्खो राया लुद्धो मित्तो दुट्ठा य महिलिया लोएँ । धोवेण वि कालेणं मूलस्स विनासया होंति ॥ ११०
 जायं पाणिग्गहणं बहुविहकन्नाहिं^{१४} तार्णं कुमराणं^{१५} । धम्मे य मई निउणा अकहियपुवा वि संजाया ॥ १११
 उवएस-निसग्गाणं होइ निसग्गं च उत्तमं ताव । नइसग्गियाण जम्हा न हु जायइ अन्नहा जुद्धी ॥ १२
 अह अन्नया कयाई गुणइरायस्स तिबवाहीए । पाणा इत्ति पण्ढा पवणेणं दीवी(वि)यसिह व ॥ १३
 तस्स कए करणीए लोएणं^{१६} सुहु दुक्खियमणेणं । काज्जण सोर्गनासं गुणचंद-गुणायरं पि ॥ १४
 सोहणदिणम्मि जाए गुणचंदो ठाविओ निवपयम्मि । जुवरंजे अहिसित्तो गुणायरो विउलं गुणकलियो ॥ १५
 दो वि^{१७} यं तणया मणिया देवीए निहियत्तहिययाए । मेत्तहं पुत्तां ! तुम्हे^{१८} पव्वजं गिण्हिमो^{१९} जेणं ॥ १६
 तेहिं वि भणिया देवी खयम्मि मा खिवसु खारयं माएँ !! पिय-दुक्खियाण अम्हं हिययविसामो तुमं चैव ॥ १७
 देवीएँ तओ मणियं वीसामो को वि नत्थि जीवाणं । मोत्तूण दुक्खरहियं सिद्धियं सासयं पुत्त ! ॥ १८
 चित्तं जत्थ निवेसइ जीवो इह कज्ज-कारणवसेण । सो चैव होइ सत्तू अहवा मरणेण वोच्छेओ^{२०} ॥ १९
 भत्तारवज्जियाणं गिहम्मि^{२१} नारीण भोयंरहियाणं । वाधारेसु रयाणं न य धरवासो न पव्वजा ॥ १२०
 तम्हा नियमेण मए पव्वजा चैव^{२२} पुत्तं । कायवा । एवं भणिए सुक्का पव्वजं गिण्हए देवी ॥ २१
 धम्म-उत्थपयट्ठाणं आलवणमेत्तमेव सयणाइं । न^{२३} हु^{२४} निच्छयहिययाणं इह होइ निवारओ को वि^{२५} ॥ २२
 काज्जण तवचरणं खविज्जणं^{२६} तह य घाइकम्माइं । उप्पाडियं कमेणं केवलनाणं च देवीए ॥ २३
 पडिवस्सिय सेलेसिं नाउणं आययं च अइयोवं । खविज्जण कम्मसेसं मोक्खं^{२७} पि^{२८} हुं पावियं^{२९} सुहयं ॥ १२४

1 B एय । 2 B नेय । 3 B लोयंति । 4 B पुजो । 5 C तम्हा । 6 B जिणो । 7 A D सव्वं ।
 8 A D *लोचं । 9 C जाया । 10 B सचयं । 11 B अनियामियं । 12 B हु । 13 B *यसेणं । 14 C
 चैव । 15 B पहरए; C पहरए । 16 B विणासेत्ति । 17 B चैव । 18 B *पयारेण; C कम्माण । 19 C
 व ॥ 20 B कुमरीणं; C कुमाराणं । 21 B लोएणं । 22 B सोयं । 23 B जुयं । 24 B विमंक्कं ।
 25-26 B विर; C वि हु । 27 B मेत्तह । 28 B पुत्तय ! । 29 B तुम्हे । 30-31 B जेण गेण्हामि ।
 32 B अम्मो ! । 33 B विव्वाणो । 34 B *विहियाणं । 35 B गिहं पि । 36 B भोगं । 37 B पुत्त ! ।
 38 B चैव । 39-40 B अह । 41 A कोइ । 42 B खविज्जण य । 43-47 B संपत्ता परममिच्चाणं ।

देवीएँ कहं एयं सोऊणं जो करेइ पंचमियं । सर्वेसिं पि सुहाणं सो वि हुं खलु भायणं होइ ॥ १२५
इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचिते पद्ममीमाहात्म्ये देव्याख्यानके
नवमं समाप्तम् ॥

१०. भविस्सयत्तकहा ।

लोयणतहमावजुपं वित्तंतं देविसंतियं भणियं । दीवतंसोक्खजुपं भविस्सदत्तस्स वोच्छामि ॥ १
मुणिवइ इव बहुविजओ सायर इव दोणिपोषपरिकलिओ । जंबुदीवो रम्मो दीवसमुहाण मञ्जगओ ॥ २
तस्सं यं दाहिणमरहे* मञ्जिमखंडमि तित्थपुत्तमि । धम्ममि य पइदियहं सुहासकलिए विसालमि ॥ ३
सग्गो* ध सुरसमेओ सुगओ इव अजसत्तपन्नवओ । चंदो ध महालीणो चकं पिव पडुपयावासो ॥ ४
उवहि ध विविहरयणो दिवससमूहो ध भदियसमाणो । हत्थि ध पउरपमओ कुरुदेसो अत्थिय रमणीओ ॥ ५
हंसो* ध सुप्पयारं नयरं नामेण गयउरं तत्थ । सरओ* ध सुद्धकंठं* दिणयरविं व ध बहुउदयं ॥ ६
कामो ध सयाणंगो इदो इव सुरगणेहिं कयसोहो । कउरववंसप्पमवो भूपालो नाम तत्राहो* ॥ ७
दुद्धा-उदुद्धसमावं पुहइ* कोहाइवन्नियमणेण । पालेतेणं सययं* नियनारं तेण संचवियं ॥ ८
जो चिय पाठइ पुहइ* सो चैव य एत्थ होइ भूपालो । जो पुण अत्रायरओ सो चरडो अहव लुटओ ॥ ९
तत्थेव य वरनयेर धणवइनामेण वाणिओ तइया । सवाण वि लोयाणं* विहवेणं* उत्तमो आसि ॥ १०
भूपालस्स वि पुओ* विहवेणं सो दवं* तहिं* जाओ* । सबन्नणणं* उवरं सेट्ठियं प्रावणं तह य ॥ ११
विहवेणं मरुयत्तं विहवेणं* सयणपरियणाइयं । विहवेणं सुहमावो विहवेणं वसणपरिहाणी ॥ १२
गुणिणो गुणिणो* धीरं जाइ-कुलाहिं मसिया अहियं । धणवइणो धरदारो पइदियहं सेवया जंति ॥ १३
तम्हा जह तह जुअइ विहवस्सुपायणं इहं लोए । विहवरहियाण जेणं सवो वि परम्महो होइ ॥ १४
कमलसिरी सिरितुल्ल तस्स य सेट्ठिस्सं वल्लहा भजा । अणुदियहं पइभत्ता अणुकुल्ल सबकम्मसु ॥ १५
सा चैव हवइ भजा पइइहं जा करेइ अणुदियहं* । इयरा चंडसहावा धरिणीरूपेण वइरिणिया ॥ १६
धरिणीकुसलत्तेणं सोहं पावेइ* इह जणे पुरिसो* । अइकुसलो वि हु जेणं पुरिसो किं हंडियं* लेइ* ॥ १७
विसयसुहं सेवंती कमलसिरी अह कमेण संजाया । गन्मवइ* सुहसुविणो वडमाणी हिययआणंदं ॥ १८
कुलया कंतसरुआं विहवजुया वल्लहा य नियपइणो । गन्मविह्वणो नारी अकेयरयं मुणइ अप्पाणं ॥ १९
जइ जइ पइइ गन्मो तह तह तीए वि वडुए अंगं । अहवा उदरपवड्डी* जणणीए कुणइ वट्ट(डु)त्तं ॥ २०
दोहलए पडिपुणे कालेणं* तीए दारओ* जाओ । नयण-मणाणंदयरो जणणीए तह थ लोयाणं ॥ २१
पालचरियाइं दहुं अत्राण वि होइ नेहसंघओ । जणणीए पुणो नेहं जणणि चिय जाणए तणए ॥ २२
पिउ-माईसु नेहो नासइ इत्थीण तेत्तिओ* नियमा । तणयाणं जम्मेणं वत्थूणं सहावओ एत्थं ॥ २३
चित्ते वड्ढावणए दित्ते दाणमि विविहलोयाणं । कालेण कयं नामं भविस्सदत्तो ति पियरोहिं ॥ २४

१ B भायणो । * B पद्ममीफलसंस्मृचं देवी(व्या)ख्यानकं समाप्तं नवमम् । ; C महेश्वरसूरिविरचितं पद्ममीफलसंस्मृचं देव्याख्यानकं समाप्तं नवमम् । २ C दिव्यं । ३-५ B दाहिणमरहे तस्स य । ६ B सग्गु । 7 B * पन्नमो । 8 B ; हंसु । 9 B सरड । 10 A D * कंठं । 11 B भरमाहो । 12 B पुहवी । 13 B सव्वं । 14 C पुहइं । 15 B वल्लियाणं । 16 B विहवाणं ; C ; विहवेणं य । 17 B ; पुरओ । 18 B वहिं । 19 B वडो । 20 B जाओ । 21 A C D * जणेणं । 22 B पावियं । 23 B विहवेणं य । 24 A D मुणओ । 25 A धीरा । 26 C विचस्स । 27 C पइदियहं । 28 B C प्रावंति । 29 B C पुरिसा । 30 C हंडियो । 31 C छोए । 32-33 B गन्मं वडइ सुहेणं । 34 B * विहीणा । 35 B * वड्डी । 36 B D A वडुं । 37 B सययणं । 38 B दारओ । 39 B तित्थिओ ।

अट्टवरिसो य तो सो उवणीओ उज्झयाण पढणत्थं । अचिरेणमधीयाओ विजाओ तेण सद्वाओ ॥ २५
 जिणधम्मस्स वि तत्तं विजायं तेण विणयपउणेणं । लोयस्स वि ववहारो तेण जओ एत्थ जिवाहो ॥ २६
 सुत्तं जणववहारं तत्तं चिय जो करेइ निरखेक्खो । सो वज्जिजइ लोए धम्मस्स य हीलणं होइ ॥ २७
 संबंभुतो वि जइ हीलावंतो जिणस्स मग्गं तु । मिच्छादिट्टिजणाओ हीणयरो सो इहं नेओ ॥ २८
 दोसेण दुग्गुहाए समाहिगुत्तस्स भुणिवरिदस्स । धणवइणो कमलसिरी सहस चिय अप्पिया जाया ॥ २९
 भणिया सा धणवइणा मा पुरओ ठासु मज्झ नयणाणं । अचिरेणं चिय वचसु नियपिउगेहम्मि किं घहुणा ॥ ३०
 कमलसिरीए भणियं नाह । म जंपेसुं एरिसं वयणं । निक्कारणरोसणयं^{१०} डिंमाण वि जेणं हसणीयं ॥ ३१
 गहिउण तओ कडे निस्सारइ निययगेहदाराओ । एगागिणी स्यंती^{११} कमलसिरी सो दढं कुविओ ॥ ३२
 नाय ताओ अणाए रुद्धो नियमेण एस मह अज्ज । एयारिसं अणेणं कइया वि न चिट्ठियं^{१२} जेण ॥ ३३
 तथेव य वनयो पिउगेहे सा गया सुविच्छाया । दहुं च तइ इतिं पिउलोओ दुक्खिओ जाओ ॥ ३४
 स्यमाणिं संडविउं^{१३} पुच्छंति य^{१४} कारणं च आगमणे । सा वि हु साहइ तेसिं सबं पिय मत्तुणो चरियं ॥ ३५
 एत्थंतामि पत्तो भविस्सदत्तो वि णापयुत्तंतो । कमलसिरीए भणिओ पुत्त ! न जुत्तं कयं तुमए ॥ ३६
 तुहं पिउणा पुत्त ! अहं केण वि दोसेण जइ वि निच्छूढा । तह वि हु तुह तं गहं मोत्तूण न जुजए कह वि ॥ ३७
 जंपइ भविस्सदत्तो न हु जुत्तं अंवि ! एरिसं वयणं । जणणीविरहे जम्हा जणओ खलु पित्तिओ^{१५} होइ ॥ ३८
 तथेव य अच्छंतो वाणिज्जं चेव कुणइ सो कुमरो । सबकलासुं वि^{१६} कुसलो सवाण वि तोससंजणओ ॥ ३९
 तथेव य वरदत्तो तस्स य घरिणी मणोरमी नाम । ताण य नागसरूवा धूया वररूवसंपन्ना ॥ ४०
 सा परिणीया पच्छा धणवइणा भग्गिउण वरदत्तं । तीसे जाओ पुत्तो नामेणं धंधुदत्तो त्ति ॥ ४१
 कोलेणं संपत्तो^{१७} तारुत्तं जाव रम्मयं सुहु । ताव वयसेहिं इमो भणिओ काउण एगंते ॥ ४२
 जो तरणते^{१८} दधं विट्ठवेइ न नियवलेणं केणावि । सो विट्ठते सोयइं *कजेसु विसूरमाणेसु ॥ ४३
 पुवइए दिवसाम्मि अट्ठहिं मासेहिं एत्थ लोएण । तं किं पि हु कायधं जेणंते^{१९} सोक्खयं^{२०} होइ ॥ ४४
 पुवइयिदवाइ जो सुंजइ महिलियं ध घरमज्जे । सो पुरिसनामधारी^{२१} कह न वि लजेइ लोयम्मि ॥ ४५
 विट्ठेउणं दधं जो त वि विपेरेइ सयणमाइसु । पुरिसायारो य फुडं सो निवसइं महिलिया गेहे ॥ ४६
 तम्हा सुवन्नभूमिं गंतूणं अज्जिमो महादधं । जेण जणाणं मज्जे पुरिसत्ते पाविमो ठीहं ॥ ४७
 जंपइ य धंधुदत्तो जुत्तं तुम्हेहिं जंपियं एयं । एरिसयं पुवं चिय मज्झ वि हियंएं ट्ठियं चेव ॥ ४८
 गंतूणं पिउसयासे पमणइ एवं च धंधुदत्तो वि^{२२} । ताय ! अहं वच्चाओ सुवन्नदीवम्मि दविणत्थं ॥ ४९
 धणवइणा वि य^{२३} भणियं जुजइ वणिगाण एरिसं काउं । किं तु तुमं एगो चिय अम्हं चक्खइ इहं पुत्तं ॥ ५०
 देसंतरे च गरुयं सावायं तह य जलहिउत्तरणं । दविणं च^{२४} अत्थिं तुम्हं सुंजंतं जं न निट्ठेइ^{२५} ॥ ५१
 तह वि न मेल्हइ जाहे अइगाहं^{२६} कह वि धंधुदत्तो वि । ताहे सोऽणुत्ताओ पिउणा मायाए^{२७} किच्छेणं ॥ ५२
 भोसावियं च नयो सुवन्नदीव^{२८} च^{२९} जो वयइ को वि । तस्साहं चट्टेमो^{३०} सबेसु वि कज्जजाएसु ॥ ५३

1-2 B जाओ । 3 B *मधीयाओ । 4 A D *पढणेण । 5 B जोत्तुं । 6 A संयमं । 7 A होइ ।
 8 C *सिरीय वि । 9 B जपेइ । 10 B *स्सणयं । 11 B होइ । 12 B हसणिजं । 13 A D स्वंती ।
 14 B चेट्ठिये । 15 A पिउणे । 16 B संडवियं । 17 C हु । 18 B पित्तो । 19 C *कलाहिं ।
 20 C it is not found in this Ms. 21 B C मणोरहा । 22 C सो पणे । 23 B तारुत्ते । 24 C
 नियवलेणं । 25 A C सोवेइ । * In B following quarter is found: -धम्मविहीणो जहा वीयो ।
 26 B जेणं चिय । 27 B सोक्खमिह । 28 B *प्राते । 29 B न विसइ । 30 B C हिययं ।
 31 B चि । 32 C हु । 33 B चेव । 34 C वि । 35 A C D जिट्ठाइ । 36 C अइगाहं । 37 B
 मायाइ । 38 C *दीवम्मि । 39 C it is not found in this Ms. 40 B चट्टेमो ।

तं सोऊणं भणियं भविस्सदत्तेण वंधुदत्तस्स । जामि अहं चियं भाउय ! तुम्हं सत्थेण जइ भणइ ॥ ५४
 तुहतणओ विय सत्थो पभणइ विणएण वंधुदत्तो विं । जइ ववइ भाय ! तुमे ता मम सबं पि संपन्नं ॥ ५५
 जणओ भाया वणिओं जइ सत्थे होइ कह विं पुत्रेहिं । ता जाण विएसो वि हु नियगेहं नत्थि संदेहो ॥ ५६
 सबं पि कयं पिउणं *दीवंतरजोगयं च सबेहिं । पंचसयाणं यं सामी सत्थियपुरिसाण सो जाओ ॥ ५७
 भणिओ य वंधुदत्तो मायाए इवियं सुद्धं एगंते । तहं पुत्त ! केज्ज तुमं भविस्सदत्तो जह न एइ ॥ ५८
 इयरह एसो जेट्ठो पिउविरहे सामिओ इहं होदी । अहवा अद्धग्गाही पुत्तय ! इह संसओ नत्थि ॥ ५९
 अन्नदियहम्मि सत्थो चलिओ सबो वि सो जणसमेओ । पत्तो कमेण गंतुं तीरे उदहिस्सं संदस्स ॥ ६०
 उवही वि सत्थपुरओ उइइ इवं तुंगतरलकळोलो । अहवा गिहपत्ताणं कुणंति गरुया वि उट्ठाणं ॥ ६१
 भरिज्जण पवहणाइं सबे वि हु निययभंडजायस्स । चलिया भंगलपुत्रं सुवन्नदीवस्स भग्गेणं ॥ ६२
 गच्छंताण कमेणं तुट्ठे सव्वाणं इंधणाईए । मग्गन्नुएहिं सहसा नीया मयणायदीवम्मि ॥ ६३
 तत्थ य उत्तरिज्जणं गेणहंति फलाइयाईं सबे वि । वचंति य सबं पि हु पेच्छंति य पेच्छणिज्जाइं ॥ ६४
 सबे वि तहिं पत्ता भविस्सदत्तेण वज्जिया जाव । ताव य चालइं पोए वेएणं वंधुदत्तो वि ॥ ६५
 अह सत्थिएहिं भणियं भविस्सदत्तो न दीसए एत्थ । मोत्तूण क्रीस चलिआ ? सत्थस्स न जुजए एयं ॥ ६६
 अहं भणइं वंधुदत्तो एकस्सं कए न नासिमो सबे । न्हाया तडम्मि तुम्हे गुण-दोसा पुण महं एत्थ ॥ ६७
 नाऊण तस्स चित्तं सबे वि हु संठिया मणे दुहिया । पत्तो य तप्पएसे भविस्सदत्तो विचिंतिइ ॥ ६८
 किं मं मोत्तूण गया ? किं वा सो चेव न हु इमो देसो ? । अहवा दीसइ चिण्हं तन्हा लोभेणं सुक्को हं ॥ ६९
 इय चिंतिज्जण तत्तो सो पुण वलिज्जण हिंडए दीवं । कयलीहरम्मि रम्मे रयणीं बोलेइं ठाऊणं ॥ ७०
 जाए पहायसमंमं ममडित्तां गिरिवरस्स कइयम्मि । पेच्छइ विवराभिमुहं पुराणसोवाणंपंतीयं ॥ ७१
 चितइ मणेण एयं नूणं केणावि दिवपुरिसेणं । रइया सुवाणपंती कस्स वि ठाणस्स कजेणं ॥ ७२
 अह चइइ तस्य सणियं हिएए काऊण निच्छयं एयं । सुपुरिसमग्गम्मि ठिओ पुरिसो पावेइ कहाणं ॥ ७३
 नीसरिओ विवराओ पेच्छइ नयणाभिरामयं पुरओ । उववणगणसोहिल्लं अमरपुरीसरिसयं नयरं ॥ ७४
 उत्तुंगकणयसालं तोरणकलसेहिं सोहियसुपारं । अइगहिरपरिहिं कलियं जणवयरहियं च दट्ठणं ॥ ७५
 पविसइ विन्धियचित्तो पेच्छंतो वीहि-गेहपंतीओ । कंचण-रयणमयाओ देवाणं वि तोसजणयाओ ॥ ७६
 येवंतरं च गंतुं पेच्छइ वहुभेयठाणपरिकलियं । कंचण-रयणसमूस्सं आसणमाईहिं परिकलियं ॥ ७७
 रायगिहं दट्ठणं नीसरित्तं पेच्छए मणभिरामं । चंदप्पहजिणभवणं वहुविहरयणेहिं चिंचइयं ॥ ७८
 काऊण कायसुद्धि गहिऊणं सुरंदि-गंधं-कुसुमाइं । पविसियं दट्ठण तहिं चंदप्पहसामियं परमं ॥ ७९

1 C रि इ । 2 A ति । 3 A टणिओ । 4 B व । * B जोगं जं विय सुवन्नदीवस्स । 5 C
 *सपामं । 6 C it is not found in this Ms. 7-8 B ठाविज्जणं । 9 B तुह । 10 A D उवहिस्स ।
 11 B इरही । 12 B इह । 13 B सत्थवस्सि । 14 B सत्ताएएहिं । 15 B सिणहंति । 16 B सत्थे ।
 17 B वि । 18 B घाडइ । 19-20 C पभणइ य । 21 B एकस्स । 22 B सबं । 23-27 B मणदुमिया
 पवंपेत्ति । 28 B ओएण । 29 C रवणिं । 30 B व पहासमए । 31 B उट्ठिआ । 32 A कयवंमि ;
 B मयसम्मि । 33 B *दिसुहं । 34 B *सोयाणं । 35 C *वंतीओ । 36 A D *हिरामयं । 37 B पयं ।
 38 B *मालं । 39 B *दुयारं ; C सुयारं । 40 A D *परिहं । 41 B देवाणं । 42 B it is not
 to be found in this Ms. 43 C नीहरित्तं । 44 B गहिऊण य । 45 B सुरणिं । 46 B *कुसुमं ।
 47 B *गंधं । 48 C पविसइ । 49-50 B *सामिजिणपविमं ।

- (a) पूएउं मत्तीए अमिंदिय देवए य अणुपुविं । उवविट्ठो पढइ इमं कुलयं हरिसेण संजुत्तो ॥ ८०
 चउत्तासीलक्खपरिद्वियाण जीवाण सुहु भीयाण । अमयं देसिं तुमं चियः (b) अन्नो पुण नाममेत्तेणं ॥ ८१
 (c) संसारायेहिनिच्चुडुयाण जंतूण अहियदुहियाण । हत्थालंओ परमो होसि तुमं चैव मत्ते हं ॥ ८२
 (d) कम्मरिक्खविद्याण भवियाण ताससहियाणं । होसि जयम्मि सहाओ तं चैव य नत्थि संदेहो ॥ ८३
 (e) कोहाइतावसंतावियाण अइरित्तं-सिद्धिलगत्ताणं । धम्मोदयसेएणं तं चैव य कुणसि नेघाणं ॥ ८४
 दालिंदकंदनिरुद्धियाण अवमाणकंदलिंजुयाणं । (f) तं चैवं माणजणओ सवोत्तमविहवदाणेणं ॥ ८५
 अइरोदवाहिरिपीडियाण (g) किच्छेहिं कह वि मुक्काण । निरोगत्तं परमं तं (h) चैव य कुणसि लोयाणं ॥ ८६
 इह चंदप्पहसामि ! नाऊणं तुम्ह सरणमल्लीणो । अहमवि भवभयमीओ तम्हा मह (i) भवखयं कुणसु ॥ ८७
 पुबविदेहे काउं केवलमिहमं जसोहरजइस्स । पुच्छिता वित्तं भविस्सदत्तस्स जं भावि ॥ ८८
 अनुयकप्पमहिंदो भविस्सदत्तस्स पुबनेहेण । सिरिचंदप्पहभवणे दिव्वक्खरपंतियं लिहइ ॥ ८९
 अह ततो उट्ठेउं भविस्सदत्तो वि वाहिरुदेसे । पेच्छइ वरमितीए रुद्धक्खरपंतियं लिहियं ॥ ९०
 एतो पंचमगेहे बहुविहरयणेहिं भूसियदुवारे । कन्ना भविस्संरूवा अच्छइ वररूवसंजुत्ता ॥ ९१
 तीए होही मत्ता भविस्सदत्तो तिं नत्थि संदेहो । घणवइणो घरिणीए कमलसिरीए सुओ सुहओ ॥ ९२
 पुणत्तं भावितो अत्थं तर्थंक्खराण लिहियाणं । चितइ भविस्सदत्तो विन्धियचित्तो य तुट्ठो य ॥ ९३
 विण्णाणं पणओ पिउ-जणणीणं च नामगहणाओ । केण वि मज्झ निमित्तं लिहिया वन्नावली नियमी ॥ ९४
 इय निच्छिज्जण हियाए पत्तो गंतूण तत्थ गेहम्मि । गहिज्जण तीए नामं सो जंपइ अतिहि धारिं तिं ॥ ९५
 सोऊण तस्स सहं सा वि मणे चित्तवेइ अइभीया । मणुयाणं इहं भावो न वि विजई ताव नियमेण ॥ ९६
 असुणे को वि हु पत्तो मज्झ विणासाय नत्थि संदेहो । इयरह पुण मह नामं को जाणइ माणुसो एत्थं ? ॥ ९७
 इय चितंती तुट्ठां जोयंती जाव पेच्छए-कन्ना । ताए सयं चिय दारं उग्गडियं तस्स पुत्तेहिं ॥ ९८
 दइय तयं एतं निम्मलवररूवसंजुयं सोम्मं । हरिस-मएहिं समेया उट्ठिता आसणं देइ ॥ ९९

(a) The following stanza is found in B in its place:-

पूएउं विहीए सम्मं इह चंदिज्जण भावेणं ।

उवविट्ठो जिणपुरओ भत्तिपरो धुणइ जिणइइं ॥ ८० ॥

(b) B संसारापिसायमीयाणं ॥ ८१ ॥

(c) In its place, the following stanza is found in B:-

भवजलद्विहुडुमाणाण नाह ! तिरि-नरयदुक्खमीयाणं ।

अमयं देसिं तुमं चिय को अन्नो चारणसमत्थो ? ॥ ८२ ॥

(d) The following stanza is found in B in its place:-

कम्मरिक्खविद्याणं मधुदुक्खत्ताण भव्यसत्ताणं ।

परमपदमग्गदेसय ! परमं भायं तुमं एतो ॥ ८३ ॥

(e) The following stanza is found in its place in B:-

कोहाइक्खापत्तायाणं बहुदुक्खतावत्तवियाणं ।

सिचयसि तेसि देहे धम्मामयसीयलज्जलेण ॥ ८४ ॥

- 1 C अहमेत्तं । 2 B दारिइं । 3 C कंदियं । (f) The following latter half is found in B:-
 सं चिय माणुद्धरणं करेसि निपथयणविहवेण ॥ ८५ ॥ 4 A चैव य । 5 A D अन्नो । (g) B बहुदुक्ख-
 तपदेहाणं । (h) B अत्थेण नवरि सुयाणं । 6 A माऊणं । (i) B अ व कुणसि मत्ताणं । 7 B पुत्तं ।
 8 A D महिं । 9 A D भविसणुं ; B भविसणुं । 10 B ति । 11 B धयणो । 12 B वरसं ।
 13 A D विण्णाण-नाणं । 14 B एता । 15 B वारं । 16 B ति । 17 A B मणुयाणं ; मणुयाणं । 18 B
 इह ; C इह अ । 19 C वजइ । 20 A C वट्ठा । 21 B C ता । 22 B C पदसं । 23 B उपायिं ।

सो उवविद्वो संतो दृष्टं तं जवाणियं कतं । नियनयणां मद्यइ सफलत्तं तरिणे चेष ॥ १००
 दोणहं पि हुं अत्तोत्रं हिययविपपो य एरितो जाओ । जई पुत्तंपहावेणं अम्हाणं होअ संयंपो ॥ १
 एत्तंतरम्मि जंपइ सहसा अह खेतदेवया तत्तय । तुम्हाण होअ पुत्तय । संयंपो मज्ज वयपेणं ॥ २
 म्हाया भुत्तं-वित्तिता दो वि जणा जाव तत्तय अच्छेत्ति । ताव य पत्तो असुरो नामेणं असजिवेणो त्ति ॥ ३
 चित्तइ सो वि मणेणं दीसइ मणुयाणं मिट्टणयं एत्तय । तां प्हेमि समुदे गहिज्जं निपयहत्तेहि ॥ ४
 ताव य खणेण जाओ अदिअयरं सोऽसुरो पसत्तमणो । जाणइ ओदिवसेणं मह मित्तो एत्त पुत्तित्तो ॥ ५
 पन्थां भविस्सदत्तो भणियो असुरेण नेहकल्लिण । वरमित्तं । तुमं दिद्वो चिरकालाओ इहं" अज ॥ ६
 जम्मंतरवित्तते कहिए असुरेण तस्स कुमरस्स । जाया मणम्मि तुढी मित्ठियं पित्तं च अत्तोत्रं ॥ ७
 दोणह वि ताणं खणेणं सुहुविमूर्द्धेणं पाणिगहणं च । असुरेण समणुरूत्तं" निम्मपियं जइ य जणएणं ॥ ८
 भणियो य तुमं राया एत्तय पुरे तह च सपत्तदीवम्मि । रयण-सुवज्जाइयं सब्बं चियं तुह कयं एयं ॥ ९
 इय जंपिज्जण वयणं" नियठाणं चामित्ठण सो पत्तो ।

ते वि हु दोत्ति वि पन्था विसयसुद्धं तत्तय भुञ्जंति ॥

११०

अहं अत्ताया कयाई भविस्सदत्तेण पुच्छिया मज्जा । नियवुत्तंतं अक्खइ जं जहवित्तं च दुदं कल्लियीं ॥ ११
 नयरं च दीवतिलयं" एयं राया जसोहरो एत्तं । भवदत्तो मह जणओ जणपी वि हु नागसेण त्ति ॥ १२
 अत्तो वि आसि लोओ बहुविहलीएण संजुओ सुइओ । पिघाण-नाणकल्लिओ देवसमूहो व इह नाह ॥ १३
 केणावि हु सहसं चियं सब्बो वि हु रायसंजुओ लोओ । रयणावरम्मि खित्तो अहमेव य भुक्किया एत्तया ॥ १४
 महं जणपी-जणएहिं निय-नियरूत्तं" च कारियं पुत्तिं । पेच्छेतीएँ इमाइं मए वि कालो इहं गमिओ ॥ १५
 तत्पमिदं भुञ्जंतं विसयसुद्धं दो वि तत्तय नयरम्मि । असुरेणं पडिपट्ठा गयं पि कालं न यत्तंति ॥ १६
 कमलसिरी वि ससोया सुबयअत्ताएँ नाणकल्लियाए । कहइ रुयंती" दुक्खं नियतणयविओइया पणया ॥ १७
 अवेणीय तीएँ" यहुयं सोयं सा समाणिया सुवयणेहिं । गिणहावइ पंचमियं पच्चितीं तीइ" फलमावं ॥ १८
 कहियाईं ताईं" तीएँ" संवच्छ-भास-पक्ख-दियहाइं । होही जेसु इमाए भविस्सदत्तेण मेलावो ॥ १९
 तहयणसत्तयहियाया कमलसिरी सुबयाएँ पामूले । जिणसाहुप्यपरया अच्छइ ओहिं विचित्तेती" ॥ २०
 आसा रक्खइ जीयं सुहु वि दुहियाण एत्तं संसारे । होइ निरासाण जंओ तक्खणमित्तेण मरणं पि ॥ २१
 अन्नदियहम्मि भणियो भविस्सदत्तो वि निययकंताए । सामिय । कहेसु मज्जं अप्पणयं ठाणमाइयं ॥ २२
 कहियं च तेण सयं जं जहवित्तं च" दीवपत्तंतं । सरिज्जण निययजणणि पन्था सो दुम्पणो जाओ" ॥ २३
 भणियो य तीएँ सामिय ! कीस तुमं इत्ति दुम्पणो जाओ ? । तुह विमणत्तं ददुं मज्जां दुहं" दारणं होइं ॥ २४
 अणुमाणेणं नजइ हियए इट्ठेण इहसंतीयं" । सोक्खं जइ वा दुक्खं संकतं वयणलायाए ॥ २५
 पपणइ भविस्सदत्तो पावो हं निदुत्तो पिए ! सुहु । तहवच्छलं पि जणणि पेच्छामि न जेण गंतुणं ॥ २६
 गहिज्जण सारमयं वच्चाओ ताव जलहितीरम्मि" । तत्तय ठियाणं होही को वि हु अणुगामिओ सत्तयो ॥ २७
 पपणइ सा वि हु सामिय ! जं तुह चित्तस्स किं पि पडिहाइ । तं कीरइ अचिरेणं अहं पि अणुकल्लिया तत्तया ॥ २८
 अह पणमित्ठण चलणे दो वि हु चंदप्पहस्स भावेणं । संचारित्ति" कमेणं जं जं चित्तस्स पडिहाइ ॥ २९

१ B दृष्टं व । २ A D सफलत्तं । ३ B य । ४-६ B उवाणुमावओ अह । ७ B सुहु ।
 ८ B मिट्टणाय । ९ A सो । १० A D मय । ११ B रुयं । १२ C वि हु । १३ B एयं । १४ B सुह ।
 १५ C कल्लियं । १६ B कल्लियं । १७ B इत्तं, C तत्तय । १८ B रुयं । १९ A रुयंती । २० A सीह ।
 २१ B विपत्ता । २२ B सीहं । २३ A सीह । २४ A णय । २५ B विचित्तेती । २६ B सु । २७ B जाओ ।
 २८ B मह । २९ B दुक्खं । ३० B णय । ३१ C संवत्तं । ३२ C पत्तसि । ३३ B संचारित्ति ।

अच्छति तीरेसे ऊइवयदिवसाई जाव सुहठाणे । ताव य प्रतो सत्यो संवधुदत्तो तहि चैव ॥ १३०
उत्तरिजणं पुरिसा ममंडता पेच्छिजणं तं मिहुणं । गंतूण सुहु सुइया कहति ते वंधुदत्तस्स ॥ १३१
सो वि हु उत्तरिजणं जाव य पावेइ तं पएसं तु । पेच्छइ भविस्सदत्तं ताव य अइलज्जिओ जाओ ॥ १३२
दइण वंधुदत्तं भविस्सदत्तो वि उड्डिउं सहसा । आलिगइ नेहेणं मिलियं बहुयाओ कालाओ ॥ १३३
अह मणइ वंधुदत्तो पावो हं सिईदंसणअजोगो । तुज्झ अपावस्स गए पावं परिचितियं जेण ॥ १३४
दइस्स लोभयाए एगागी तं मए इहं मुक्को । मह पावं चिय जायं अहिययरा तुह पुणो लच्छी ॥ १३५
दुज्जणजणचिन्तवियं वसणं पि हु लच्छि कारणं होइ । पुत्रकलियाण नियमा अयसो पावं न पि सुणाणं ॥ १३६
पमणइ भविस्सदत्तो सबं पि हु तुज्झ संतियं एयं । तुज्झ कयं पि हु मज्झं मा चित्तसु किं पि पुबिद्धं ॥ १३७
इय वंधिजणं सबे ण्हावेउं मोइया जहिच्छाप । तह पुच्छिया य जत्तं गइ आगइसंतियं पच्छी ॥ १३८
मणिओ य वंधुदत्तो एयं सबं तहेव भाउजं । निययवहणेसु निजइ गच्छामो जेण नियनयरं ॥ १३९
अशुमन्नियं तवयणं चितइ हियएण वंधुदत्तो वि । सबं पि अणत्तसमं कह मज्झं होसए एयं ? ॥ १४०
अहवा मह पुत्रेहि एयं नियमेण आणियमणेण । इयरह को भेलावो समयं एएण अम्हाणं ? ॥ १४१
तो वंधिजण एयं सबं गहिजण वचिमो सिग्घं । पच्छा मरिही एसो मुक्को वि हु एत्य दीवम्मि ॥ १४२
इय वितिजण मणियं भेसह भाउजयं तहि ताव । जेण इमं परिरक्खइ सबं पि हु पयइलोयाओ ॥ १४३
देसं पि अहं पि तहि जत्य इमं कीरए य तव दइ । एत्येव तुमं अच्छइ जा सबं तत्य संचरइ ॥ १४४
काज्ज इमं ठाप अहमेव य सयलं लोयपरियरिओ । घेत्तण तुमं चडिमो गहिजण जलाइयं पउरं ॥ १४५
मोतुं भविस्सदत्तं उवियं नियपवहणम्मि सबं पि । सत्तेउं कम्मयरे चालावइ ब्रहणए सबे ॥ १४६
चितइ भविस्सदत्तो अज्ज वि न हु एइ सो महं भाया । तम्हीं लहेमि वत्तं उड्डिता आसणा चैव ॥ १४७
गंतूण तीरेसे दइणं सुन्नयं तसं सबं । चितइ मणेण दुहिओ नूणमहं वंधिओ तेण ॥ १४८
पेच्छइ प्रावस्स तहा विणओ वयणं च सुहु रमणीयं । आयरणं पुण एयं वीसमो कीरए कत्यं ? ॥ १४९
अहवा वचयलोओ एरिसओ चैव होइ नियमेण । न हु वंधिज्जइ को वि हु फुड-विपईपहासिणी जेण ? ॥ १५०
दुक्खं न दइवतणयं कंत वियं सलए महं हियए । मज्झ विओए जेणं दुक्खं सा धारिही जीयं ॥ ५१
ता किं बहुएण इहं वज्जामो तत्य चैव नयरम्मि । चंदप्पहभवणठिओ उमयहियं पाविमो जेण ॥ ५२
गंतूण तओ नयरं पविसियं गेहम्मि तत्य निययम्मि । दइहु कंतविहणं अहिययरं दुक्खिओ जाओ ॥ ५३
नीसरिजणं ततो प्रतो चंदप्पहस्स भवणम्मि । अहिंवेदिजण देवे जाओ दुहवज्जिओ किं पि ॥ ५४
भविस्सणुत्वा वि तहि हीरतं नाणिजण अप्पाणं । चितइ हियएण इमं पेच्छइ एयस्स चरियं तु ॥ ५५
दविणं चिय जइ गिण्हेई महतणयं एस पाविओ दुट्ठो । जीवंतीए महं पुणं सीलं न वि खंडए नूणं ॥ ५६
जइ महं कतेण समं मेलाओ नरिय एत्य जम्मम्मि । ता सुजामि न सययं आहारं जावजीवं पि ॥ ५७
उवयरइ बहुपयारं तीए विणएण वंधुदत्तो वि । सा पुण निपिहहियया मणयं पि न वीहए तस्स ॥ ५८
कुविएणं तेण ताहे वलिवट्टी चैव काउमाढती । ताव य तीए पहावा देवीए एरिसं रइयं ॥ १५९

1 B गार । 2 A D सु । 3 C पावेइ । 4 B य । 5 A उड्डिओ । 6 B सुहु । 7 B अजोगो । 8 B ओहपाए । 9 B C तागइ । 10 B सत्या । C सव्वं । 11 A D नियं । 12 A D पवहणेसु । C वहणेसुं । 13 B कर । 14 B ओवणं । 15-16 B C वृत्तेमि । 17 B अच्छइ । 18 C संचरए । 19 C सव्वं । 20 B C जहा । 21 C वचणं । 22 B पयासिणा । C पयासिणा । 23 B विहणे । 24 B नेणइ । * B जीवंतीए य महं न खंडए पुण इमं सीलं । C जीवंतीए महं वणं सीलं न हु खंडए नूणं । 25 C जीपम्मि । 26 B वंधा । 27 B भारदा ।

वार्यति तिववाया उवरिं गजंति जलहरा गहिरा । ढोलंति पवहणाइं जलकलोलैहिं खिचाइं ॥ १६०
 सवे वि जणा भीया तीए चल्णेसु सुहु पडिलग्गा । खामिति महुरवयणा विणिवारिय बंधुदत्ते तु ॥ ६१
 रक्खंति तंइं सवे गंजिजंति च बंधुदत्तेण । एस सई अभिमूया सवे पि हु मा विणासेउ ॥ ६२
 सुत्ताए रयणिसमए सुविणे देवीए अक्खियं तीए । मिलिही तुह वर इत्तो गयउरपत्ताए मासेण ॥ ६३
 अह सां सत्या जाया किं पि वि सुंजेइ पाणधारणयं । इयरह मुयाण संगो कइ होउ पियेण समयं तु ॥ ६४
 असहायाण वि कहं वि हु इहयं मणुयाण सीलकलियाणं । अच्छंतु ताव अत्ते देवा वि हु किंकरा होति ॥ ६५
 पत्तो कमेण गंतुं सो सत्या गयउरस्स भेहिदेसे । नरवइणा वि हु सिग्घं आढत्तं नयरमूसणयं ॥ ६६
 तक्खणभेत्तेण तओ वत्थाइंविमूसियं तयं नयरं । अइस्मं संजायं अमरपुरीसजिहं परमं ॥ ६७
 तो राय-पउरलोओ गंतुणं सम्मुहं सपहुमाणं । पेसई सबंधुदत्ते तं सत्यं निम्मलच्छायं ॥ ६८
 मिलियाण बंधुदत्तो नरवइमाईण कइइ पचक्खं । एयं कज्जारयणं पत्तं अम्हेहिं तत्येव ॥ ६९
 एत्थेयं च परिणयणं होही एयाए सोहणदिणम्मि । भउणाइयं इमीए गहियं जा पाणिगहणं तु ॥ १७०
 दाऊण जहाजोगं दाणं सवो वि तोसिओ लोओ । नरवइपमुहा पच्छं निय-नियठाणेसु संपत्ता ॥ ७१
 सवो वि जणो जंपइ धनो इह धणवई जणवयम्मि । जस्स सुओ अइवहुयं विद्विती आगओ दविणं ॥ ७२
 सा वि मविस्सणुरुवां मोणेणं चैव चिट्टए तत्य । मलिणीं मोक्कलंकेसा थोवाहारा य विमणा य ॥ ७३
 कमलसिरी वि य सिग्घं सोऊणं सत्यमागयं तुरियां । सवे वि हु परिपुट्टी वत्तं तणयस्स न कहेति ॥ ७४
 जणंता वि हु विउसा कस्स वि नाऊणं दुक्खउत्पत्तिं । इह-परलोयविरुद्धं जंपंति न कज्जविरहेण ॥ ७५
 ताहे जाइ संधुक्खा विलवंती सुब्याए पासम्मि । सा सुब्याए मणिया किं ओही तुज्ज वीसरिओ ॥ ७६
 सोऊणं वि सा एयं तह वि हु चित्तेण दुक्खमावहइ । सवो वि जणो पत्तो कइ सो एगलओ थक्को ॥ ७७
 गंतुणं विणएणं कमलसिरिं मणइ बंधुदत्तो वि । अच्छइ मविस्सदत्तो माए । न हु एत्थ संदेहो ॥ ७८
 बहुलोमयाए पत्तो गंतुणं रयणदीवयं सो उ । एही कुंसलेणं चियं मा दुक्खं कुणसु हिययम्मि ॥ ७९
 इय जंपिऊणं तीसे नियगेहं पाविओ महापावो । सा वि य किं पि विसत्था संजाया तस्स वयणेणं ॥ १८०
 जक्खो वि माणिमहो सरिऊणं सामियस्स आणत्तिं । चंदण्हजिणगेहे संपत्तो दीवतिलयम्मि ॥ ८१
 पूइय वंदिय देवे मविस्सदत्तेण आसणे दित्ते । अहिंवदिय उवविटो जंपइ तेणेव परिपुट्टो ॥ ८२
 नामेण माणिमहो जक्खो हं सुयणुं । एत्थं संपत्तो । जिणवंदणानिमित्तं तुज्ज मए अक्खियं एयं ॥ ८३
 कत्तो तुमं पि इहई एगांगी कीस मणुं संपत्तो ? पायं मणुयविहीणं सम्मतपरायणो तं सि ॥ ८४
 तेण वि सबं कहियं जं जहवित्तं च निययवित्तं । जाईओ जा अंतं जक्खाणं सामिणो तस्स ॥ ८५
 तेणावि यं सो मणिओ कले वि हु तुज्जं संगमं कुणिमो । जणणीमाइजणेणं तग्हा मेत्तेहुं मणहुक्खं ॥ ८६
 पमणइ मविस्सदत्तो तुट्ठो हियएणं महुसुणिकलियो । जक्खाहिवस्स पुरओ हियइच्छिपसंगसुणणेणं ॥ १८७

1 B ढोलंति । 2-3 BC कलोलालिमियत्तण्णि । 4 B खामिति । 5 B ततो । 6 BC
 गंजिजंति । 7 B च । 8 C रयणीए । 9 B दंतीए । 10 B इहइ । 11 B बडु । 12 B सित्तेण ।
 13 B ततो । 14 B परयोहिं । 15 B इमं । 16 B नयरं । 17 B तत्रिभं । 18 B पडरं । C रमं ।
 19 C पचइ । 20 B परां । 21 B विदवेया । 22 C सि यं । 23 B सणुक्खा । C मविस्सत्ता ।
 24 B कलिणा । 25 B मोक्कलं । 26 B तुरियं । C पइया । 27 B तुट्ठा । 28 B कहिति । 29 B
 वीसरिं । 30 C पयो । 31 C हु । 32 B मवणे । 33 A एत्थं । 34 A सुवणुं । 35 B चंदणेण
 कए कुइ । 36 C कए । 37 B भवणं । 38 BC विहीणो । 39 C हु । 40 C कलि । 41-42 C
 विप । 43 C करिमो । 44 B कलेणं ।

जो उवयारसमयो दुक्खं तस्सेव होइ कहणीयं । जो वा सोउं दुहियो अन्नस्स न किं पि कहिएण ॥ १८८
 जो पुण दुक्खं पयडइ पुराओ लोयाण कुडिलचित्ताणं । सो ताणं हसणीओ एयं दुक्खं च अहिययरं ॥ ८९
 जक्खत्तादिवेण भणियं किं सावय ! जंपिएणं घहुएणं ? कजेण फुडं होही मह वयणं रयणिसमयम्मिं ॥ १९०
 वयं कज्विहूणं घम्मविहूणं च माणुसं जम्मं । निरंवच्चं चं कलत्तं तिन्नि वि लोएण अग्वंति ॥ ९१
 बोलीणे तम्मिं दिणे भविस्सदत्तम्मि पाविए निदं । रइयं दिव्वविमाणं जक्खाहिवमाणभेदेणं ॥ ९२
 पधुएणोहिं सपेयं ठविय विमाणम्मि कमलसरितणयं । संपत्तो सहस चिय सो जक्खो हदियणपुरम्मि ॥ ९३
 कमलसिरीपरदो दहूण विमाणयं च अवयरियं । नायं च सुवयाए भविस्सदत्तस्स आगमणं ॥ ९४
 कहियं कमलसिरीए तीए^१ सयमेव तत्थ सच्चवियं । पडिबुद्धेण य नायं भविस्सदत्तेण नियनयरं ॥ ९५
 पुच्छिय भविस्सदत्तं सो जक्खो जाइ निययठाणम्मि । सो वि हु उड्डेऊणं पणमइ नियजणणियकमलं ॥ ९६
 सबं पि हु ठवियुणं पुत्तं तं रयणमाइयं सो उ । अन्नाउ चिय अच्छइ वारेउं जणणिमाइयं ॥ ९७
 कहियं कमलसिरीए पुत्तय ! तुह भाउणा इहाणीयं । पत्तं कन्नारयणं कथं वि दीवम्मि अइरम्मं ॥ ९८
 प्दाणुवट्टणरहिया सवेणिदंडा य मोणवयकलिया । थोवांसणा वि कन्ना^२ केण वि कजेण सा पुत्त ! ॥ ९९
 होही पाणिग्गहणं तीए किर पंचमम्मिं दियहम्मि । सोऊण कन्नचरियं भविस्सदत्तो वि परितुडो ॥ २००
 आए पमायसमाए गहिऊणं रयण-वत्थमाइयं । दिट्ठो भूपालनिवो तेण य गंतूण विणएणं ॥ १
 दित्तासणेण भणियं सामिय ! तुह पाळणं सुणेऊण । तुह पाय-छायसेवं काउं दूराओ पत्तो^३ हं ॥ २
 भूणालेण^४ वि^५ भणिओ अच्छसु तुह संतियं इमं नयरं । धन्नं चिय मह रजं तुह सरिसा जत्थ निवसंति ॥ ३
 निवगेहे संपत्तो भणिओ जणणीए पुत्त ! किं करिमो ? । तत्थं वि विवाहकजे हक्कारइ बंधुदत्तो त्ति ॥ ४
 चित्थं भविस्सदत्तो अन्नाउं^६ मज्ज आगमं सौं उ^७ । कंता अइडुहियमणा चएणं जीयं पि हु कयाइ ॥ ५
 वेत्थिणाणानिमित्तं तम्हा पेसेमि जणणियं^८ तत्थ । इय चित्तिऊण तेणं संकेयं कारिया जणणी ॥ ६
 माए ! मह सा कन्ना^९ मज्झागमणं क्हेसु तं तीए । एयं च नाममुद्धं तीसे हत्थम्मि देज्जासुं ॥ ७
 तत्थ गया कमलसिरी पविसइ जा निम्मलेण वेसेणं । ताव य धणवइणा वि हु एयं खलु चित्तियं हियए ॥ ८
 पिरकालपमुक्का वि हु पइणा पुत्तेण तह वि सच्छाया । कमलसिरी इह दीसइ ता पुण किं कारणं एरथ ? ॥ ९
 कमलसिरी संपत्ता भविसणुत्तवाए^{१०} अंतियं जाव । ताव य जाणियवत्ता सा तीए कुणइ पडिवत्ती ॥ २१०
 भणिया य मज्ज पुत्तो तुह भत्ता एरथ आगओ नियमा । एसा य नाममुद्धा सामिन्नाणं च तुह सुयणु ! ॥ ११
 संठावेऊणं तयं^{११} गंतूणं कहइ निययपुत्तस्स । सो वि हु पुणरवि पुत्तो गंतूणं रायगेहम्मि ॥ १२
 भणिओ य तेण राया सामिय^{१२} ! जोएसुं भविउं^{१३} मज्जत्थो । धणवइपुत्तेण समं अत्थि विवाओ महं गरुओ १३
 भूणालेण वि सिग्घं धणवइपमुहा य तत्थ आणीया । तेसिं कहेइ वत्तं भविस्सदत्तो वि जहवत्तं ॥ १४
 दहं भविस्सदत्तं लजियभीओ य^{१४} बंधुदत्तो वि ! जणयस्स कन्नमूले सबं पि^{१५} य^{१५} अक्खए कज्जं ॥ १५
 सक्खीहिं तजो कहियं सामिय ! नियमेण सच्चयं एयं । जं तुहं परिकहियं सबं पि भविस्सदत्तेणं ॥ १६
 नरवइणा वि^{१६} य^{१६} सिग्घं^{१६} पुत्त-कलत्ताइसंजुओ तइया । छुद्धो^{१७} गुत्तीहरए धणवइसेट्ठी वि कुवियेणं ॥ २१७

1 C बोद्धिएण । 2 C विरय (म) मि । 3 B स^३ । 4 C तीए वि । 5 C कत्त । 6 B घोया^६ ।
 7 B O सत्ता । 8 B C कंत^८ । 9 A पत्ता । 10 A उ । 11-12 A D भूणालेणं । 13 B कयए^{१३} ।
 C कय । 14 B कयाए । 15-16 B सोउं । 17 B चइज । 18 C ता । 19 D जणणिजं । 20 B C
 कया । 21 B दिज्जासु । 22 B भविसणुत्तवाय । C भविस्सत्तवा । 23 C तजो । 24 B सामि ! । 25 B
 निजोहेसु । 26 B भविय । 27 B C वि । 28-29 B चिय । 30-32 B अन्नो वि हु । 33 B छुद्धो ।

अन्नो वि हु वरविहवो भविस्सदत्तस्स संतिओ जाओ । एयं संखनिहाणं संजायं वंधुदत्तस्स ॥ २१८
अन्नविदत्तं पि^१ धणं^२ अप्पणयं होइ पुच्चकलियाणं । अप्पणयं पि परायं संजायइ पावकलियाणं ॥ १९
सिंघारेउं अहियं भविस्सदत्तस्स भारियं राया । अंतउरि^३ नियावई नियमहिलापरियओ^४ सहसा ॥ २२०
दहूण तयं लोयो^५ हरिसेण पूरितो संतो । न हु एरिसयं रूवं दिट्ठं अन्हेहिं^६ कइया वि ॥ २१

तुट्ठेणं नरवइणा समयं रजाइएणं अट्ठेण । दुहिया सुतारनामा दिच्चा य भविस्सदत्तस्स ॥ २२
भणियं कमलसिरीए पुत्त ! न उचियं चं एरिसं तुज्ज^७ । पिउ-माइ-भाउयाणं परिणयणं वंधणगयाणं ॥ २३
विन्नविउं नरनाहं छोट्टेउं^८ वंधणाओं नियपियरं । ठविऊण हरियखंधे नियगेहे नेइ सो पणओ ॥ २४
दाऊण गाममेगं नियामाइसमाणयं च मेत्तेहेउं^९ । देसस्स अंतभाए ठवेइ सो वंधुदत्तं पि ॥ २५

चित्ते विवाहकत्ते ठविउं सीहासणम्मि नरवइणा । विहियो रजहिसेओ भविस्सदत्तस्स सुइएणं ॥ २६
सुदु विमूईएं तओ पूयं विरएइ जिणवरिदाणं । सहियो कमलसिरीए संघस्स य कुणइ षहुमाणं ॥ २७
दोहिं वि पिघाहिं सहियो^{१०} सुंजइ भोए सुरो ष सो जाव । षट्माए ताव गम्भो संजाओ सवतोसकरो ॥ २८
दोहलएं संजाए किसियाइ वइइ सा वि अंगाइ । कहइ नियंधे^{११} य कए भविस्सदत्तस्स दोहलयं ॥ २९

नियजम्मणभूमीए चंदप्पहसामियं च पएउं । वियरामि जहिच्छए एसो मह दोहलो^{१२} दुसहो ॥ २३०
सोऊण इमं दुहियो भविस्सदत्तो वि अच्छए जाव । ताव य दिव्वविमाणं गयणाओ अत्ति अवयरियं ॥ ३१
उत्तरिऊणं ततो निम्मलपुरिसो पर्यपए एयं । गुरवो तुम्हे अहं आएसह जं मए कजं ॥ ३२
कहियं च तस्स सबं भविस्सदत्तेण दोहलसरूवं^{१३} । तेण वि भणियं एयं केत्तियमेत्तं^{१४} इमं कजं ? ॥ ३३

दोहिं^{१५} वि भजाहिं^{१६} समं तएय विमाणम्मि कमलसिरितणयं ।

ठविऊण पुराभिमुहो^{१७} मणवेगो चलिओ सहसा ॥ ३४

चलंताणं ताणं चलंतं सबवेव पडिहाइ । अहवा अप्पेण समं सबो वि हु मत्तए अन्नं ॥ ३५
पत्तं कमेण गंतुं दीवत्तिलयम्मि^{१८} तं वरविमाणं । उत्तरिया सबे वि हु चंदप्पहभवणंमज्जम्मि ॥ ३६
पहाउणं पउमसरे गहियुणं पंचवन्नकुसुमाइ । न्हविय-विलित्तं देवं पच्छा भत्तीए पूयंति^{१९} ॥ ३७
काऊण वलिविहाणं वर्रविचारोहिं फलपयरोहिं । चित्ते सुद्धिसमेया देवे वंदंति सबे वि ॥ ३८

पणमिय भविस्सदत्तो उवविट्ठो महियलम्मि भावेणं । चंदप्पहसामिडियं गुणजायं किं पि पयडेइ ॥ ३९
नियकित्तीए समाणा तुम्हं छाया वि जेण देहस्स । तेणं चिय सामि ! तुमं चंदप्पहनामओ जाओ ॥ २४०
सरियो वि जेण सामिय ! तिमिरं नासेसि हिययनिहियं पि ।
होसि सरिच्छो सामिय ! तेण तुमं कह णु चंदेण ? ॥ ३१

खरवो^{२०} मयपडिकलियो दोसासंगेण संजुओ^{२१} पायं । एवं पि तुज्ज तुल्लो कह चंदो होउं वरदेव ? ॥ ३२
नासेसि जइ महायस ! देहस्स पहाए वाहिरं तिमिरं । चंदप्पह ! तह नाससु हिययट्ठियं पि हु तयं मज्ज ॥ ३३
अहं उट्ठिऊण ततो तं नयरं परियडंति सबे वि । आणंद-विसायजुया अन्नोन्नं कहियनयरगुणा ॥ ३४
ठणे ठणे लग्गई तेसिं दिट्ठि वि दीहंदाह ष । अहवा गुणवंतेसु वंका सुप्पंति को दोसो ? ॥ २४५

1-2 C दणिं । 3 A D अंतउरे । 4 B C आणवइ । 5 A D *परियवो । 6 B लोओ । 7 B *यण । 8 B हु । 9 B छोटेउं । 10 B मेत्तेइ । 11 A अंत । 12 B सहियं ; C समयं । 13 B दोह-
लए । 14 B नियंधेण । 15 B दोहलयं । 16 B दोहलो । 17 B दोहलए । 18 B *सरूवं । 19 B *मित्तं । 20 B दोहि । 21 B भजाहि । 22 B *दिसुहो । 23 B दीवत्तिलयम्मि । 24 B *मुवणं ।
25 B पूरंति । 26 A B वणं ; C अन्नं । 27 B चंदो ; C संजो । 28 D संजुओ । 29-30 B उवरदे-
वस्स ; C होइ वरदेव ! । 31 B कमति । 32 C विदेहं ।

अणुद्वयं वि अउवं भावइ हिययम्मि तस्स मिहुणस्स । अहवा रमणीयत्ते एसो चिय होइ सम्भावो ॥ २४६
परिममिज्जं नयरं पुणरवि पत्ता जिणस्स भवणम्मि । पेच्छंति साहुजुयलं उवविट्ठं एगदेसम्मि ॥ ४७
अहिंदिज्जं सवे उवविट्ठा महियलम्मि अइंसुइया । ते वि हु पियवणणेणं धम्मासीसं पयच्छंति ॥ ४८
तत्त जयणंदनामं केवलनाणेण संजुयं साहुं । पुच्छइ भविस्सदत्तो विज्जाहरआगमं पणओ ॥ ४९
अह भणइ जयाणंदो कंपिलं अरियं पुरवरं एत्थं । तत्थ य राया णंदो आसी सुयणाण आणंदो ॥ २५०
उवरोहियो वि तस्स वि नामेणं वासवो तर्हि आसि । तस्स य मणवलहिया नामेण सुकेसिया मज्जा ॥ ५१
तीए य दोन्निपुत्ता सुक्कक्क-दुक्कक्कनामार्यां तइर्यां । दुहिया वि य संतिमई अग्गीमित्तो य तीए पई ॥ ५२
सो पेसिइइ सययं नरवइगेहेसु णंदनाहेण । पाहुडणयणाणयणं अविणासी एस नाज्जणं ॥ ५३
अह अन्नया कयाई सिघलदीवम्मि पाहुडं दाउं । अन्ने वि हु वहरयणे सो विप्पो पेसिओ तेण ॥ ५४
नेज्जं तस्सं सवं सिघलंयइणो तर्हं समप्पेइ । तह सवं पि हु अक्खइ जं जं नंदेण आइट्ठं ॥ ५५
दिज्जं सिघलंयइणा घहुददं तस्स पाहुडनिमित्तं । अद्धपहे चिय तेणं तं दविणं विलसियं सवं ॥ ५६
नाज्जणं चिरायंतं अवसेरिं कुणइ तस्स नरनाहो । पुणरवि संठवइ मणं दूरपएसो त्ति काज्जणं ॥ ५७
मंती सुगुत्तमंतो जोइससत्थस्सं गहियपरमत्थो । वायम्मि सुक्कक्केणं पराजिओ लोयमज्जम्मि ॥ ५८
सो जोयइ छिदाइं वासवलोयाण निच्चकालं पि । अहवा विवायकुविओ मरणं पि हु देइ कालेण ॥ ५९
सुक्कच्छायविवाया धम्मविवाओ य तिन्नि सवे वि । दोन्नि अहम्मा पढमा सोहणओ तत्थ अंतिल्लो ॥ २६०
दोहं चिय अन्नोन्नं सुक्कक्काओ इहं विणिद्धिओ । होइ सहायविवाओ दुण्हं अहिणेसं जुत्ताणं ॥ ६१
अन्नोन्नं धम्मीणं उवसमज्जुत्ताणं पक्खरहियाणं । सत्थवियारो सत्थो सो मन्नइ धम्मवाओ त्ति ॥ ६२
नाज्जणं चारिज्जा नरवइणो जहं कर्हेति अहिययरं । पच्छा कुविओ राया अग्गीमित्तस्स उवरिम्मि ॥ ६३
अश्रदियहम्मि पत्तो निद्धणं चंगो त्तिवेइमत्तारो । नरवइवंचणकज्जे देइ इमं उत्तरं दीणो ॥ ६४
पियं सिघलंयइणा तुम्ह कए उत्तमं च यहुददं । अद्धपहे चोरोहिं गहियं अम्हाण पासाओ ॥ ६५
पियकालं सामिय ! अहं पि गोतीएं घल्लिउं धरिओ । दंडकए दुंडेहिं छलेण अहं निग्गओ एण्हं ॥ ६६
राया वि णायतत्तो अहिययरं तस्स उवरि आरुट्ठो । गोतीहरम्मि रोइ शत्ति समअं धरावेइ ॥ ६७
दोनयणो वंचिज्जइ जणेण कुसलेण नरिय संदेहो । नरवइ पुण सहसक्खी कइ तीरइ वंचिउं मणह ॥ ६८
वासवपमुहा सवे दहूणं अग्गिमित्तवित्तंतं । निय-नियचारेण गया गंजण-मरणाण अइमीया ॥ ६९
गहिया सुकेसिणीए तप्पयमुक्काए देसविरइ त्ति । तीए वलेणं जणणी रविपहनामो सुरो जाओ ॥ २७०
सो चविज्जणं तत्तो उववन्नो तुज्जं धरिणिगन्मम्मि । मरिज्जणं सुक्कक्को वि हु उववन्नो सुरवरो ताव ॥ ७१
पच्छा चविज्जणं तथो मणवेगो विज्जंधारओ एस । जाईसरणवसेणं जणणीनेहेण इह पत्तो ॥ ७२
दुग्गक्को वि हु मरिउं संसारं ममडिज्जणं अइपहुयं । एण्हं अमरगिरिवरे उववन्नो अयगरो घोरो ॥ २७३

1 B उवविट्ठा । 2 B फासुपपएसे । 3 B अग्गि । 4 A D तो । 5 B वयणाणं । 6-7 B C य
जयणंदनयं । 8 B सुगुणि । 9-11 B नाम पुरवरं अरिय । 12 B उवरोहियो; C उवरोहियओ । 18 B
य; C it is not to be found in this Ms. 14 B य । 15-17 B तह दुक्कक्कनामाणो [?] ।
18 A D रयणा । 19 B नेज्जो य । 20 B सं । 21 B सिद्धं । 22 B वाइणो य । 23 B सं ।
24 B सिद्धं । 25 B पियं; C दयं । 26 A D चिरावेसं । 27 B अवसेरी । 28 B सत्थय ।
29 B सुयम्मवाओ; C धम्मावाओ । 30 B C दुण्हं । 31 A अहिणे । 32 A समुत्ताणं । 33 B
वाड । 34 B पारि । 35 C तह । 36 C कहेइ । 37 B उवरिम्मि । 38 A निद्धणं । 39 B
विदेइ । 40 C गुतीएं । 41 C अहिं । 42 B इहिं । 43 A वाविट्ठो; D आविट्ठो । 44 B तीय ।
45 B कुपडीए । 46 B वज्जं ।

अग्गीमित्त-तिवेई^१ भमिऊणं चहुंयतिरियजोणीसु । जायं तावसमिहुणं प्रच्छ मरिऊण कालेण ॥ २७४
जाओ यं माणिभदो अग्गीमित्तस्स एस सो जीवो । तस्सं धरिणी यं तिवेई मरिऊणं अग्गमहिस्स ति ॥ ७५
मणुयाणं पंच गई तिरियाणं चैव हंति^२ चत्तारि । नारय-देवाण तहा दो चैव हंति^३ इह (हं) भेया ॥ ७६
मणुओ मणुओ तिरिओ^४ मणुओ^५ वि य एत्थ देव नेरइयो । मणुओ य तहा सिद्धो^६ एवं^७ मणुयाण पंचावि^८ ॥ ७७
तिरिओ तिरिओ तिरिओ मणुओ देवो य होइ तह तिरिओ । तिरिओ नेरइओ तह एवं तिरियाण चत्तारि ॥ ७८
नारय-देवा दो वि हु चविऊणं जंति तिरिय-मणुएसु । दो चियं ताण गईओ तम्हा इइ सत्थभणियाओ ॥ ७९
गइवजिया य^९ नियमा सिद्ध चिय हुंति कम्ममलरहियां । तम्हा कीरउ सहसा कम्मस्स विणासणं चैव ॥ २८०
जाव सकम्मो जीवो ताव दुहं एत्थ चैव संसारे । कम्मकवयम्मि मुक्के सोक्खं चियं केवलं तस्स ॥ ८१
इय नाऊणं एवं लच्छीमाईसु^{१०} चयसुं पडिबंधं । सधं पि जओ मोत्तुं^{११} एगो^{१२} चिय वचए जीवो ॥ ८२
सोउणं इमं^{१३} सधे संसारासारयं बहुपरारं । जिणवरधम्मणुरायं कुणंति हिययम्मि^{१४} अहिययरं ॥ ८३
पुणरवि वंदिय देये सुणियरवसहे य कम्मगइकुसले । आरुहिऊण विभाणे हत्थिणनयरं राया सधे ॥ ८४
वत्तइ सधो वि जणो भविस्सदत्तस्स सुहु माहणं । सुरमाइया वि जेणं आणं एयस्स कुब्बंति ॥ ८५
परमरयेणं राया एसो^{१५} चिय एत्थं पुइइमज्झम्मि । अत्ते पुण नरवइणो नूणं एयस्स कम्मयरा ॥ ८६
एयं चिय^{१६} नियमेणं धम्मस्स पुराइयस्स माहणं । तम्हा सो^{१७} चिय कीरउ किं इह भणिएण बहुएणं^{१८} ॥ ८७
सम्माणिऊण पहिओ^{१९} नियनयेरे सो^{२०} वि^{२१} तेणं^{२२} मणवेगो ।

नियभारियाहिं सहिओ सो वि तहिं अच्छए सुइओ ॥

अह अन्नया कयाई जाए समयम्मि सुहु सुइयम्मि । जाओ सुप्पहनानो पुत्तो भज्जाए^{२३} पढमाए ॥ ८९
सोउण पुत्तजम्मं दरि^{२४} चिय ताव जणय-भाईणं^{२५} । अन्नाण य परिओसो हियएसु न माइओ चैव ॥ २९०
जम्मेण वि पुत्ताणं लोओ हिययम्मि वइइ परिओसं । अहवा उदयाओ^{२६} चिय कुणइ रवी पउमपडिओहं ॥ ९१
प्रद्धावणयम्मि कए^{२७} वइई लीयाण पहरिसो अहियं^{२८} । अहवा विम्हयं वसओ सधो वि हु होइ अहिययरो ॥ ९२
वजं नटं रोयं अइरम्मं तह य गंधमाईयं । हरइ मणं^{२९} च^{३०} सुणीणं^{३१} किं पुण इइइं सरागाणं^{३२} ॥ ९३
धरुवइविलसिएणं गंधवेणं च एत्थ लोयम्मि । जस्स न हीरइ हिययं सो पसुओ अहव पुण देवो ॥ ९४
अत्ते व^{३३} धूय-पुत्ता जाया कालेण तस्स नरवइणो । राया वि वसे जायं रजं पियं^{३४} परिणं^{३५} तस्स ॥ ९५
अह अन्नया कयाई भविस्सदत्तस्स विसयसुत्तस्स । उजाणपालएणं कहियं एयं च सहस ति ॥ ९६
उजाणे उजाणे उजाणे देव । तुम्हतणयम्मि । सुणिवसहीं सुणिवसहीं सुणिवसहीं आगया दोत्तिं^{३६} ॥ ९७
गयसंगे गयसंगे गयसंगे पिच्छिऊण तत्थ मए । तुह कहियं तुह कहियं तुह कहियं कुणसु जं जोमां^{३७} ॥ ९८
अलिओ भविस्सदत्तो दाऊणं पारिओसियं तस्स । परियरिओ लोएहिं याएहिं चैव भत्तीए ॥ ९९
पंतुण तहिं पत्तो तस-धावरवजियम्मि ठाणम्मि । उवविइं नयणसुइं पिच्छई साहूण सो छयलं ॥ ३००

1 B *विवेई । 2 B सत्ति; C तिरि । 3 A धरिणीयं; C धरिणीए । 4 B विवेई । 5 B हुंति ।
6 B हुंति । 7 B C मणुओ । 8 B C तिरिओ । 9 A C विओ । 10 C एवं । 11 A D ति य ।
12 B य । 13 B *मुक्का । 14 B *माईण । 15 C सुपसु । 16 B सुत्तुं । 17 B एयु । 18 B सोऊणं ।
19 A D इह; B इह । 20 B धम्मम्मि । 21 B एहु । 22 B इत्थ । 23 C पि हु । 24 B सु ।
25 C अत्तेण । 26 C मणिओ । 27 A D तेण । 28 A D सो । 29 A D ति । 30 C जायाएणं ।
31 B दरे । 32 B C *माईया । 33 B उदयाउ । 34 C वद्धावणम्मि । 35 C जाए । 36 C वइइ ।
37 B तिहं । 38 B विविहव । 39 C सुणीणं । 40 C पि । 41 C मणं । 42 B ति । 43 B जाओ ।
44 C इ । 45 B परिणं । 46 B *वसमा । 47 B *वसमा । 48 B *वसमा । 49 B हुत्ति । 50 B
जोते । 51 A वेत्तइ ।

दोण्ह वि जईण कमसो नमिऊणं पायपंकयं सो उ । उवविट्ठो भूवीडे^१ सहिओ सयलेणं लोएणं ॥ ३०१
 अह सो भविस्सदत्तो अइसयनाणेण संजुयं^२ साहुं । नामेण विमलसुद्धिं पुच्छइ एयं च विणएणं ॥ २
 भयवं ! को वि हु वाई पच्चक्खं चैव भन्नए संतं । सेसं च असंतं चिय इहं वायविणासओ^३ चैवं ॥ ३
 कालाइविवाहियं जं तं नूणं नरियं^४ एत्थं^५ लोयम्मि । इंदियगहणाभावां सबं पि हु ससविसाणं व ॥ ४
 आया वि नरियं नियमा पंचम्मूयाइरित्तओ कोइ^६ । चैयत्तं पुण इहइं मूयाणं मज्झं^७ सत्ति घ ॥ ५
 उववासमाइयाणं फलं च अजिण्णनासणं चैव । दिक्खा वि घालिसाणं मिक्खट्ठा चैव निदिट्ठा ॥ ६
 देवाणं करावणयं समाहिकरणं^८ च सत्यपढणं च । उक्कडं^९ निहूढणमाई लक्खिज्जइ घालकीड घ ॥ ७
 परलोइणो अभावा एयं नियमेण नरिय परलोओ^{१०} । तम्हा दाणाइयं सबं पि निरत्तयं चैव ॥ ८
 अरियत्ते वि हु भन्नइ किं सो मुत्तो घ अहव इयरो^{११} ति । पच्चक्खो वि य पढमो इयरो पुण जुज्जए कह पु ॥ ९
 किं वा मुत्तस्स कहं संवंधो घडइ कम्मणो^{१२} एत्थं । कम्मविहणो^{१३} य कहं गच्छइ लोयंतियं ठाणं ॥ ३१०
 रच नाउणं एयं सोक्खेणं धरह देहपंजरयं । छारीमूयस्स जओ पुणरागमणं इहं नरिय ॥ ११

सोऊण इमं सामिय ! सुहु वि विउसाण हिययमज्झम्मि ।

जायइ खलु नाहितं किं पुण मुक्खाणं पुरिसाणं ? ॥

तम्हा कहेसुं सामिय । एयविक्खं^{१४} च जं^{१५} इहं किं पि । अम्हारिसाण जेणं चित्तं धम्मे धिरं होइ ॥ १२
 अह मणइ मुणिवरिंदो एयं लोयाइयं मयं^{१६} पावं । *पच्चक्खाइविरुद्धं कह विउसाणं मणं हरउ ॥ १४
 पच्चक्खेणं दिट्ठो अत्थो सबो वि अरिय जइ सच्चं^{१७} । ता मियतण्हियसलिलं ण्हाणाइयं पसाहेउ ॥ १५
 करणाविसयत्तेणं जइ भावो नरिय एत्थ भावेणं^{१८} । जच्चंधाइअवेक्खीं रूवाइया वि ता नरिय ॥ १६
 जइ देसविवाहियाणं होइ अभावो इहं पयत्थाणं । लोयाइववहारो ता जाओ निप्फलो सबो^{१९} ॥ १७
 कालेण वि अंतरिया सधे दीसंति एत्थ लोयम्मि । गहणाइया सधे आगमिया साविया पयडा ॥ १८
 जे वि समावंतरिया ते वि हु विज्जंति^{२०} नरिय संदेहो । मूय-पिसाईया [ओ] वयणा इय कज्जदंसणओ ॥ १९
 आया वि इहं विज्जइ सुहियो हं एवमाइ गम्मो ति । पुवं पि जायमेत्ते यणाहितासे उ सम्भावो^{२१} ॥ ३२०
 आगमियं^{२२} पि य जम्मं विज्जइ नियमेण एत्थ संसारे । दीसंति मया जेणं मूय-पिसायाइक्खेण ॥ २१
 मूएहिं अइरित्तं चैयत्तं चैव भन्नए आया । तयंभेए तवकज्जं भवेज्जं मूएहिं मरणे वि ॥ २२
 मुत्तो न ताव जीवो होइ अमुत्तो वि कम्मसंवंधो । आयासे^{२३} मूएहिं व^{२४} तम्हा दाणाइयं सहलं ॥ २३
 सुक्केरंडफलस्स व उद्धगइसहावओ य जीवाणं । सुक्कस्स सिद्धिठाणे गमणं पि हु होइ को दोसो ॥ २४
 पमणइ भविस्सदत्तो जाओ अम्हाणं निच्छओ एत्थं । मह पुव्वजम्मचरियं संपइ भयवं ! परिकहेह ॥ २५
 अइ जंपइ मुणिवरो लोयाणं चोहणाए सुपयासं^{२५} । जंजुदीवेरवए नामेणं अरिपुरं अरिय ॥ २६
 एत्थ पमंजणनामो राया लोयाणं जणियपरिओसो^{२६} । मंती वि वज्जसेणो तस्स य भजा यं सिरिकंता ॥ ३२७

1 A D भूवीडे । 2 B लोएणं । 3 B सयणेणं । 4 B संजुयं । 5 B वि । 6 B इहइं । 7-8 B अववाणविसओ; C चैयववधारणाविसओ । 9 A एत्थं । 10 A नरियं । 11 A को वि । 12 B C मज्जं । 13 C देवाइ । 14 C मरणं । 15 A D उक्कडं । 16 B परलोओ । 17 A उत्तं । 18 B कम्मणो । 19 B इत्थं । 20 C विमुक्को । 21 C मुक्खाणं । 22 A D करेसु । 23 A D विक्खं । 24 C जइ । 25 B महा । * From this onwards, some eight stanzas are not found in B as the page 194 is missing. 26 A सच्चं । 27 C करणे । 28 C भावाणं । 29 C अवेक्खो । 30 C सो वि । 31 A वज्जंति । 32 C सम्भावो । † From this onwards the stanzas are to be found in B. 33 C आगमियं । 34 D मूयं । 35 B वट्ठं । 36 B मणं । 37 B C आयाते । 38 B व । 39 B इत्थं । 40 B चोहणाइ । 41 C सुपयासं । 42 B भावणो । 43 C उ ।

तीसे^१ य आसि ध्या नामेणं तत्थं कित्तिसेण ति । तीसे मत्ता यं कदो^२ विहवाइसमञ्जिओ सुहओ ॥ ३२८
 तत्थेवं पुरे इन्मो धणदत्तो नाम सुहु विकखाओ । भञ्जा यं नंदिमहा धणमित्तो दारओ ताणं ॥ ३२९
 तत्थेव नंदिदत्तो सेट्ठी लोयाणसम्मओ निचं । तस्स य भञ्जा महा पुत्तो पुण नंदिमित्तो ति ॥ ३३०
 धणमित्त-नंदिमत्ता दोस्सि वि कीडंति तत्थ नेहेण । धणमित्तो^३ जिणधम्मो ठविवो खलु नंदिमित्तेण ॥ ३३१
 तत्थेव गुत्तदेसे समाहियुत्तेण मुणिवरेणावि । पत्ते पाउसकाले जोगग्गाहणं कयं झत्ति ॥ ३३२
 गिम्हे सहंति तावं सिसिरे सीयं च साहवो जुत्तं । पाउसकालम्मि पुणो गुत्ते चियं ठंति नियमेण ॥ ३३३
 सुहु महुरत्तेणं लग्गा देहम्मि झत्ति विवयंति । आउक्काइयजीवा आगमओ एरिसं नेयं ॥ ३३४
 नीरस्स पसंगेणं^४ पुढवीकाओ सचेयणो सुहु । अत्ते यं हरियमाई^५ धायर-सुहुमां यं^६ को गणइ ॥ ३३५
 कह वचउ छउमत्थो याहिदेसम्मि संठिओ सो^७ उ ॥ तम्हा पाउसकाले साहणं गुत्तयं टाणं ॥ ३३६
 रिउवदे वि हु काले अइवाए^८ वासयम्मि महियाए । गुत्तम्मि ठंति मुणिणो पाणीणं रक्खणद्दाए ॥ ३३७
 गरुओ^९ वि तण्णिकिलेसो संजमरहियस्स पायसंजणओ । थोओ वि संजमरुओ मुत्तीए साहओ सो उ^{१०} ॥ ३३८
 तम्हा जुञ्जइ फाउं संजमकल्लेसु उच्चमो सययं । संजमरुत्तो असओ कायकिलेसं पि^{११} सेवेजा ॥ ३३९
 तत्थेव सन्नियेसे चालतवट्ठो य कोसिओ आसि । निदइ समाहियुत्तं अत्ताणं मन्नए धहुयं ॥ ३४०
 वित्ते पाउसकाले समाहियुत्तस्स साहुणो तस्सं । अइसुहु कया पूया भत्तीए वज्जेणेण ॥ ३४१
 दइण तयं पूयं कोसियनामो^{१२} वि वज्जेणेस्स । कुविओ मरिज्जण तओ जाओ सो असणिवेयं सुरो ॥ ३४२
 पूयभावेण तहा मरिज्जणं वज्जेणमंती वि । दीवतिलयम्मि नयरे उववत्तो नरवइ परमो ॥ ३४३
 धणदत्तमाइएहिं पूयं सक्कारयं च काऊणं । साहुस्स तस्स तइया समजियं कम्ममइसुहयं ॥ ३४४
 साहुं समाहियुत्तं पडिलोहेऊण तत्थ धणमित्तो । बंधइ कम्मं सुइओ जम्मंतरभोयसंजणयं ॥ ३४५
 धणमन्ना वि हु तइया पासित्ता मलिनयं तयं साहुं । इसइ कोइ दुगुंछं कारणयं असुहकम्मस्स ॥ ३४६
 नूणं कया दुगुंछा अण्णेषु वि सुहु दुक्खसंजणया । किं पुण जइमाईसुं निचं पि हु धम्मनिरएसु ॥ ३४७
 हीलित्तंता मुणिणो हीलं जम्मंतरेसु वहुएसु । देति फलं^{१३} जंतूणं तम्हा मा हीलणं कुणसु ॥ ३४८
 वसणेणं अभिभूओ दरे देसंतरम्मि संपत्तो । अइदुसहो^{१४} सो य कदो मोत्तूणं सयणमाईयं ॥ ३४९
 *जणार्णं जम्मणभूमिं सयणाईयं च दूरओ चयइ । वसणासत्तो पुरिसो माणधणो नरिय संदेहो ॥ ३५०
 कम्मवसा मलिनत्ते संजाए झत्ति^{१५} माणिणो पुरिसा । जइ वि न चयंति जीयं नियंदेसं^{१६} तह वि मेव्हंति ॥ ३५१
 वसणे^{१७} विहवामावे मालिन्ने तह य वाहिसंजोए । माणुन्नयपुरिसाणं परदेसो सुंदरो होइ ॥ ३५२
 गुणगणजुत्तो वि जणो^{१८} पावइ वसणाइयं तयं किं पि । निदिजइ जेण इहं परलोए दारुणं दुक्खं ॥ ३५३
 कम्मं सुहु विरुद्धं तं किं^{१९} पि^{२०} हुं कुणइ नार्णकलिओ वि । पावइ जेण दुहाइ दोसु वि लोएसु गरुयाइ ॥ ३५४
 एयं पि मा सुणिअसु गरुयाण न होइ निदियं कम्मं । सक्को वि अहिहंरओ भगवकं पाविओ जेण ॥ ३५५
 पंचमसिरकट्ठणयं सुक्कपवाहं^{२१} च दिडिमित्ते^{२२} वि । रंया-गोरीण तहा धंभेण वि पावियं चेव^{२३} ॥ ३५६

1 B भञ्जा; C D भञ्जं च । 2 B वस्स । 3 C it is not to be found in this Ms. 4 C कदो । 5 B इत्थेव । 6 A D धणदत्तो । 7 B य संगेणं । 8 C वि । 9 B माइ को । 10 B सुहुमाइ । 11 B it is not found in this Ms. 12 B ते । 13 A अहवाए । 14 A D गुहओ । 15 B वि । 16 B च । 17 C तत्थ । 18 A नामा । 19 B वेण । 20 C कुइ । 21 A D सुसदो । 22 C सुसदो । * This stanza is not found in C. 22 A D मामि । 23 A देहं । 24 B तिहंति । 25 A वसणे । 26 B पत्ते । 27-29 B वि हु किं । 30 B माणं । 31 B D अहहं; C विहहं । 32 C पवाहं । 33 C विहं । 34 A D चेयं; B तह च ।

पारासराइएहि केवट्टीमाइसंगमेणेह । तव-नाणसुट्टिएहिं वि किं न कयं विगयजलेहिं ? ॥ ३५७
 इय गरुयाण वि जायइ मालिन्नं पुच्चकम्मदोसेण । तम्हा मा भणह तुमं गरुयाण न जायए दोसो ॥ ५८
 पिठणा तेण विमुक्का अइहुहिया तय कित्तिसेणा वि । समयं करइ मेत्तिं पइदियहं नंदिमद्दाए ॥ ५९
 काऊण पंचमिवयं उववणं जा करइ अइगरुयं । मत्तीएँ नंदिमद्दा कइजाया चित्तएँ ताव ॥ ३६०
 थन्ना सु इमा रामा जीसे सबं पि इच्छियं मिलइ । मह पुण पावाएँ सुहा जम्मं इह निम्मियं विहिणा ॥ ६१
 इय चित्तिऊण जंपइ सा पुरओ तीएँ एरिसं वयणं । तव-दाणाइविहिणा कह होहामो ह्हे ! अहयं ॥ ६२
 जइ वि न पुजइ दाणं तह वि उवासेमि पंचमीं ताव । जम्मंतरे वि जेणं एरिसया न वि अहं होजा ॥ ६३
 गहिऊण गुरुसयासे काऊणं पंचमिं च भावेणं । मरिऊण दीवतिलए भवदत्तधरम्मि पुत्रेहिं ॥ ६४
 कुच्छीए उववन्ना नामेणं नागसेणधरिणीए । भविसणुरूवां कन्ना तुह धरिणी जा इमा एहिं ॥ ६५
 भुंजंतो विसयसुहं जा अच्छइ दीवतिलयनाहो वि । तो उव(य)हिम्मि सलोओ पक्खित्तो असणिवेणेणं ॥ ६६
 तुडा रट्टीं यं तहाँ देवा वि हु रोस-तोसफलजणया । कालेण होति नियमा भोगगकम्मोहिं पडिबद्धां ॥ ६७
 मरिऊण नंदिमद्दा पुत्रेहिं विमाणिएसु उववन्ना । अच्चुयइंदो जाओ मरिऊणं नंदिमित्तो वि ॥ ६८
 षणदत्तो वि हु ततो तुज्जं पिया एस षणवई जाओ । षणभञ्जां वि हु एसा कमलसिरी तुज्ज जणणि त्ति ॥ ६९
 षणमित्तो मरिऊणं पंचमिवयजणियधम्मनिवहेण । एयाण तुमं पुत्तो भविस्सदत्तो त्ति संजाओ ॥ ३७०
 पमणइ भविस्सदत्तो को अन्नो एरिसं जहावत्तं । वनेउं इह सक्कइ मोत्तुणं नाणिणो तुम्हे ? ॥ ७१
 जइ इहइं न वि होजा नाणपईवा तुमेहिं सारिच्छा । ता मोहपउरलोए धम्माइपयासणं कह णु ? ॥ ७२
 एयं सोऊण महं सामिय ! जाओ मणम्मि निवेओ । इच्छामि वयं गहिउं तुम्हाणं पायंमूलम्मि ॥ ७३
 अह गंतुणं नयेर हक्कोरऊण सबलोयं च । जेइंसुयं अहिसिचइ नियरत्ते परमबुद्धीए ॥ ७४
 दाऊण तओ दाणं काऊणं जिणवराण महिं ३ । गंतुण सुणिसयासे दिक्खं भावेण सो लेइ ॥ ७५
 कमलसिरीपमुदेहिं गहिया दिक्खा महाणुभावेहिं । केहिं पि देसविरेइ अन्नेहिं वि दंसणं चेव ॥ ७६
 काऊण तवच्चरणं उववन्तो सत्तमम्मि कप्पम्मि । हेमंगयनामधरो भविस्सदत्तो य सुपवरो ॥ ७७
 तथेय य कमलसिरी संजाओ सुरवरो पहाचूले । भविसणुरूवा वि तहा संजायां रयणचूले त्ति ॥ ७८
 दोण्ह वि पडाण मज्जे सुट्टु सुगंधाण तह य मउयाण । पढमं चिय उववजइ देवो पुत्राणुभावेणं ॥ ७९
 अंतमुट्टेण तओ वीसई वरिसो व निहविगमम्मि । उट्टइ उम्मुट्टेउं नयण-मणाणंदणो सहसा ॥ ३८०
 चउसु वि दिसासु पेच्छइ सो सबं सुट्टुं तथं रमणीयं । पच्छा मणेण चित्तइ को एसो गुणमओ देसो ? ॥ ८१
 एवं चित्तेमाणो ओहीनाणेणं पेच्छए सबं । नयणेणं पिय पयडं कम्मंतरंसंचियं चरियं ॥ ८२
 सीरोदयभरियाए सुवन्नवावीए रयणखंचियाए । किकरदंसिंधंमगो मज्जणयं कुणइ पविसेउं ॥ ८३
 उत्तरिऊणं पच्छा चेइयभवणम्मि पणमिउं देवे । वायइ पोत्थयरयणं सीहासणंसिठिओ विहिणा ॥ ८४
 तस्य य अच्छइ लिहियं थणेण अरथेण संजुयं पढमं । धम्मेण इमं लप्पइ तम्हां धम्मे मइ कुणह ॥ ३८५

1 A नेह । 2 B मिति । 3 C निदए । 4 B न । 5 B वि । 6 A पंच । 7 B संगासे । 8 C भविसाणुरूवा । 9 B इहिं । 10-12 A य तहा रट्टा । 13 B हुति । 14 A D पडिबद्धा । 15 B मज्जा । 16 B मद्दा । 17 A माणिणो । 18 B तुम्हे । 19 B हुजा । 20 A C D तुम्हं । 21 A C D पायाण । 22 B जिट्टु । 23-24 B महिमाओ । 25 C it is not found in this Ms. 26 C संजाओ । 27 B पुणो । 28 A पणुवीह; B तीसइ । 29 A तस्य । 30 A सुट्टु । 31 A ओहिमाणेण । 32 B निय-नामं । 33 B जम्मं । 34 C पियाए । 35 A D देसियं । 36 B सगं । 37 B C सिहासणं । 38 B संजुयं । 39 A धम्मे । 40 A तम्हा ।

उद्वेज्जं पविसइ उआणवरम्मि सुहु रमणीए । सो पवरकुसुम-गंधे निम्मलंतरुपलवच्छाए ॥ ३८६
 वियरइ तत्थ जहिच्छं सब्बट्ठणेसु पहियवरनयणो । मन्नंतो हियएणं अप्पाणं पुत्रसंजुत्तं ॥ ८७
 विविहाइं यं ठाणाइं वत्था-ऽऽहरणाइं बहुपयाराइं । पेच्छइ कमेण सुइओ वणसंडं मेत्तिहं सुइरा ॥ ८८
 कीहं छहिं मासेहिं तहिं कवं फिर होइ पेच्छणाईयं । नजइ एगदिणेणं देवाण सुहेण कलियाणं ॥ ८९
 बहुओ वि जओ कालो वचंतो नेय नजइ सुहेहिं । दुहियाणं घडिया वि हु छम्माससमाणिया होइ ॥ ३९०
 किं जंपिएण बहुणा ? सुइय चिय णंति सुरवरा कालं । मोत्तुं आपसकरं सम्मदिट्ठिं च पाएण ॥ ९१
 अभिओर्गठियाण तहिं जं दुक्खं होइ देवजाईणं । तं नरयाओ अहियं हियएण मुणंति नार्णजुया ॥ ९२
 गस्सं पि हु लहियज्जं विह्वं वसणं च एत्थं संसारे । सम्मदिट्ठी जीवो वत्थुसरूवं वियारेइ ॥ ९३
 विहवेणं न वि मज्जइ वसणेणं नेय दीणओ जेण । सम्मदिट्ठी पायं मुणियज्जं कम्मपरिणामं ॥ ९४
 तत्थ ठिओ सो सुक्खं भुंजेज्जं च दीहकालं पि । दीवयसिहं व पच्छा सहस सि अदंसणो होइ ॥ ९५
 सत्तमकप्पम्मि ठिया ते तिच्चि वि सुरवरा गुणसमेया । अन्नोन्नं मिलिय चिय कालं गमयंति सुहकलिया ॥ ९६
 नील-निसडाणं मज्जे पुबविदेहं च भेरुपुणेणं । लवणोअहिअवरेणं सोलसविजएहिं संजुत्तं ॥ ९७
 तत्थ य विजयं कंतं गंधावइनामयं सुविकखायं । गाम-नयरोहिं कलियं धण-धन्नसमाउलं सययं ॥ ९८
 नयणं व तोयकलियं गंधवपुरं च तत्थ सुपसिद्धं । अहुट्टुपयाकिन्नं सुविसुद्धं सदसत्थं व ॥ ९९

सरओ इव सुद्धं दिसो पंडियठाणं व वाईपरियरिओ ।

अयलो व पहाणजुओ चंदणरुक्खो ध नागजुओ ॥

४००

तत्थ य तइया आसी चकी गंधवसेणओ नाम । वत्तीससहस्सेहिं रायाणं सेविओ निच्चं ॥ १
 चोदसरयणादियई नवनिहिनाहो तहेव जुवइणं । चउसट्ठिसहस्साणं छन्नउईगामकोठीणं ॥ २
 धंयकं छंतं कागणिं मणिदंडं चम्म-स्वग्ग-चहुइ य । सेण-पुरोहिय-गाहवइ-इत्थी-रिय-तुरिय-रयणाइं ॥ ३
 नेसप्पे पंडुयए पिंगल तह सबरयण महणउमे ॥ काले य महाकाले माणवगनिही य संखे य ॥ ४
 गय-तुरय-रहाण तहा चउरासी तस्स हंति लक्खाइं । चारसजोयणमाणं कडयं पि हु तस्स धणसनिहं ॥ ५
 सोलस य सहस्साइं आणं कुवंति तस्स जक्खाणं । सयकडयाओ अहियं सामत्थं सुस्सए तस्स ॥ ६
 गंधारीनामाए तस्स य धरिणीए कालपरिणइए । चविज्जं पहाचूले पुत्तो य वसुंपरो जाओ ॥ ७
 तस्स वि जोवणंसमाए सुमई नामेण भारिया जाया । भुंजंताणं मोए तेसिं कलियं सुइयाण ॥ ८
 हेमंगयसुरनाहो चविज्जं पुत्रसेससंजुत्तो । सिरिवद्धणो ति नामं उववज्जो पुत्तभावणं ॥ ९
 कालंतरेण पच्छा [हु] रयणचूले सुरो वि नामेण । नंदीवद्धणनामो तेसिं चिय जायओ पुत्तो ॥ ४१०

1 B C °वजम्मि । 2 B it is not found in, this Ms. 3 B C °मरणाइं । 4 B छहिं ।
 5 D विच्छणां । 6 B C °अहिओव° । 7 C °भाईणं । 8 B C °माणं । 9 A गुरयं । 10 B ह्यय ।
 11 A गहियज्जं, C गणियज्जं । 12 A D °सिहिं । 13 B °निसहाण । 14-15 B °विदेहम्मि । 16 A C D
 °वहिं । 17 B व । 18 B °कलियं । 19 B C पुट्टवि° । 20 C वाय° । 21 B व । 22 B C संजुत्तो ।
 23 A it is not found in this Ms. 24 A वया । 25 C °सेणतो । 26 B कागणि । 27 B
 इत्थय । 28 A C it is not found in this Ms. 29 B °तुरया° । 30 B °गया व । 31 A D
 पंदियु । 32 A °पट्टओ । 33 B व । 34 B संखे । 35 B हुंति । 36 B °सहिणं, C °सहणं ।
 37 A D गुरवप । 38 A D °परिणीए । 39 B व । 40 B लक्खण° । 41 C भुंजंताण व । 42 B
 काओ व । 43 B °वदणु । 44 A D नामेण नंदिवद्धण ।

दोन्नि^१ वि^२ य^३ वद्धमाणां तोसं वद्धंति लोय^४हिययाणं । पावाण काम-अत्था इयराणं धम्म-भोक्खां वां ॥ ४११
 भोत्तणं चक्कहरो विसयसुहं उत्तमं जहिच्छाए । हियएणं निरहिलासो तक्खणमित्तेण संबोओ ॥ ४१२
 केणावि कारणेण होइ अ भुक्खा तहेव मरणंता । तह उत्तममणुयाणं विसयासंसा-निवत्तेइ ॥ ४१३
 दाऊण महादाणं^५ रज्जिमि वंसुंवरं च ठविऊणं । तणमिव भोत्तूण सिरिं गिण्हइ दिक्खं महासत्तो ॥ ४१४
 संतं पि महापुरिसा मेल्हंति तणं व धम्मवुद्धीए । तुच्छाण अंसते^६ वि हुं पडिबंधो होइ अहिययरो ॥ ४१५
 सुंजंति ताव विसए^७ पच्छा मेल्हंति^८ सव्वा धत्तां । इयेर पुण पावरया दोण्हं वि लोयाण सुंजंति ॥ ४१६
 उत्तमसोक्खंपसत्ताजे न वि मेल्हंति^९ विसयसोक्खाइ । ताणं वि इह सुहियाणं सहलच्चियदोग्गई^{१०} होइ ॥ ४१७
 विसए य अप्पसोक्खे आसत्ता नेय धम्मकजेसु । वद्धंति महाभुक्खा विहलच्चियदोग्गई^{११} ताण ॥ ४१८
 दिक्खं गए वि तम्मिउ छम्मासं जाव रयणमाईयं । सव्वं ठाइ तह चिय पुव्वज्जियधम्मतेएण ॥ ४१९
 मण्णइ ताण पटुत्तं^{१२} जाण परोक्खे वि कज्जसंसिद्धी । दाढी^{१३} पावियलज्जा बहुयाण विवज्जए जेण ॥ ४२०
 अह अन्नया कयाई सरए सरए^{१४} व पहलगंधमि । अहियं उम्मायक्के वद्धंते^{१५} सव्वपाणीणं ॥ ४२१
 वायायणे विसाले सुमईए^{१६} समाणयं समासीणो । कुणइ वसुंधरराया सव्वदिसालोयणं गयणे^{१७} ॥ ४२२
 धवलियआसा-कासा बहुविहवणराइसोहियपएसा । निम्मलजलठाणाइ नरवंडचित्तं विणोयंति ॥ ४२३
 मणइ वसुंधरराया सुद्धिवियासो जणमि जेणेह । चित्तविणोयणकजे सरंथेवियारं तयं करिमो ॥ ४२४

को किर गयमयजणओ ? को वा सोईहिं गरहियो अहियं ? ।

को असिहत्थो कुसलो ? को दिवसो धूसरो भणह ? ॥ ४२५

एगालवियजाई एसो पण्होत्तरो पिए ! तत्तो । विहसियं जंपइ सुमई^{१८} पिययम ! नायं मए सरओ ॥ ४२६
 नरवइणा वि ये^{१९} भणियं मिन्ने पण्होत्तरं इमं तुमए । एयं अज्जं भणिमो वरथेसमत्थं^{२०} चै जाईए ॥ ४२७
 को आणासे^{२१} गच्छइ ? किं इह चक्कवायमिहुणस्स ? । को दुक्खणाणं दाया मिहुणाणं^{२२} ? मणं पिए ! तत्तो ॥ ४२८
 अह सुमई मणइ इमं एयं पिय ! जाणियं मए विरहो । मणइ वसुंधरराया विंदुच्चययं इमं सुणसु ॥ ४२९
 चिन्तंती ओहिदिणं नज्जइ लिहियाहिं^{२३} कुहुलेहाहिं^{२४} । गथं वइया खलु नारी दूराओ आगएहिं पि ॥ ४३०
 पमणइ सुमई^{२५} हिद्धा चिंतंती विंदुओ मए नाओ । संपइ पमणसु सामिय ! अट्टंगाइ निमित्तस्स ॥ ४३१
 दिव्वं च अंतरिक्खं भोमं अंगं च सरयवज्जणयं । लक्खणपसत्थेरूवं मणइ निवो अट्ट एयाणि^{२६} ॥ ४३२
 एतयंतरम्मि पेच्छइ आयासे सुद्धरम्मयं अग्गं । सेयं गइंदसरिसं नरनाहो उम्मुहो^{२७} सुइओ ॥ ४३३
 तक्खणमेत्तेणं तओ पेच्छंतस्सेव तस्स नरवइणो । वायनिवायवसेणं खंडविहंडीकओ मेहो ॥ ४३४
 देइणं तयं^{२८} राया निविज्जो सुद्धु काममोएसु । पमणइ नियधरिणीं^{२९} सो एवं कंते ! चंलं सयलं ॥ ४३५
 अघिरे विहवाइए जे^{३०} धिरसुद्धि करंति गयनाणी । ते भायण्हियतोयं पिंधंति तिसिया जहिच्छाए ॥ ४३६

1 B वुद्धि । 2 C it is not found in this Ms. 3 B it is not found in this Ms. 4 A प वद्धमाणा; B C पवद्धमाणा । 5 B लोअ । 6 A D ओक्खं । 7 A D च । 8 B दिव्वं । 9 A दाणे । 10 B C अंसतेसु । 11 B C it is not found in these Mss. 12 B भोए । 13 B मिहंति । 14 A धम्मा । 15 B दुण्ह । 16 B सुक्खं । 17 B मिहंति । 18 B तान । 19 B दुग्गई । * In B this quarter is thus found:-जे विय विसयपसत्ता; and in C as under:-जे वि य विसयासोक्खे । 20 B दुग्गई । 21 A D विहुत्तं । 22 C दाट्टिय । 23 B C सरय । 24 C वद्धंते । 25 C वट्टया । 26 C जत्थे । 27 B विपसियं । 28 B सुसुई । 29 C हु । 30 C वच्छं । 31 C समच्छं । 32 B च । 33 B आणासे । 34 C दुक्खणीं । 35-36-37 B को पि चाति वओ ? 38-39 C लेहाहिं कुहुलिहियाहिं । 40 B गइ । 41 B सुसुई । 42 C वत्थुत्तं । 43 C एसाइ । 44 A उम्मुहो । 45 B नित्तेण । 46 C वुद्धं । 47 C तं । 48 B मणइ । 49 B तियं । 50 C धरिणिं । 51 A जं । 52 B अभाणा ।

सर्वं पि जेण एयं सरयम्भसमाणयं सरूवेण । तेण सयाणा कत्थ वि पडिबंधं नेय कुर्वति ॥ ४३७
इडे दुहियं-विणडे दुक्खं नियमेण होइ लोयाण । तम्हा नाऊण इमं इहं दूरेण वजेहं ॥ ४३८
चेयणमचेयणं वा सर्वं पि असारयं अणियं च । मण-तणुदुहसंजणयं तम्मिं निबंधं^१ तओ मुयसु ॥ ४३९
देहम्मि वि पडिबंधो कुणइ दुहाइं^२ न एत्थ संदेहो । तम्हा तं कायबंधं देहविमोक्खो हवइ जेण ॥ ४४०
देहाभावो जाए पडिबंधो नेय सबभावेसु । छिन्नम्मि इहं विरोहं^३ कलहाभावो सवतीण ॥ ४४१
तम्हा गेणहामि अहं पव्वं सर्वदुक्खनिदहणिं । निंदामि य गरिहामि य इयरद बंधो ममं होजा ॥ ४४२
अन्नदियहम्मि राया अत्थाणे संठिओ जणं भणइ । मज्ज खमेजसु दुक्खं तयगहणे संठिओ अहयं ॥ ४४३
अहिंसिचिऊण रजे पुत्तं सिरिवद्धणं जणसमक्खं । जुवरजे य कणिहं पव्वं गिण्हाए राया ॥ ४४४
छंढ-ढम-दसम-दुवालसेहिं मास-दमांसखमणेहिं^४ । सोसंतो^५ नियदेहं नाण-ज्जाणाइं^६ सिकखेइ ॥ ४४५
पच्छा शाणवसेणं खविऊणं कम्मसंचयं^७ सर्वं । पावइ सो तं ठाणं जत्थ न दुक्खाइं नजंति ॥ ४४६
सिरिवद्धणो वि रजं पालइ तह लोहवज्जिओ सोमो । जह लोयाण मणेसुं सो चेव य ठाइ अणुदियहं ॥ ४४७
सिरिवद्धणं नमेउं^८ विघ्नवई नंदिवद्धणो एयं^९ । देव ! भमिअइ पुहई दीसइ ददुवयं तत्थ ॥ ४४८
एगट्टाणठियाणं गउरवभावो न होइ नियमेण । अइपरिचयाओं सत्थे सुहु अवन्ना जओ भणिया ॥ ४४९
अइवलहं पि पुरिसं चुळीए^{१०} रक्खवालरं सययं । नियमजा वि हु भन्नइ इत्थीओ^{११} वावि^{१२} हीणयरं ॥ ४५०
भासाऽऽवारविसेसो नजइ देसेसु विविहलोयाणं । उकंठा य पियाणं तम्हा देसंतरं जुत्तं^{१३} ॥ ४५१
कागा कापुरिसा वि थं^{१४} इत्थीओ तह य गामकुक्कडया । एगट्टाणे वि ठिया मरणं पावेति अइवहुही ॥ ४५२
पुहई पया वि जानइ एसो मह सामिउ ति पच्चक्खं । खग्गाई परिणीया महिला इव इयरहा लोओ^{१५} ॥ ४५३
सिरिवद्धणो वि जंपइ आलिंगिय नंदिवद्धणं तुट्टो । किं भाउय ! चहुएणं ? तुह वयणं चेव कायबंधं ॥ ४५४
लहुभाउपत्तं हिययं जइ ण वि रंजेइ भायरो^{१६} जेट्टो । ता तस्स जेट्टभावो^{१७} विहलो चिय होइ नियमेण ॥ ४५५
अन्नदियहम्मि तेहिं सर्वं काऊण पउणयं कडयं । दावाविया थं भेरी पयाणसंसुइयं सहसा ॥ ४५६
चउरंगवलसमेया गइंदखंधम्मि संठिया दो वि । उच्चिमयसियायवत्ता पंचमहासइनिग्घोसा ॥ ४५७
जेट्टाणं पणमंता दिंता दाणाइं चारणाइणं । पूयंता देवगणे नयराओ निग्गया दो वि ॥ ४५८
गामे थं नयरदोरे^{१८} गिहवयणो रायसन्निहे तह य । पेच्छंतो^{१९} नरनाहो अप्पाणं मन्नए गरुयं ॥ ४५९
नरवइणा अणुदियहं जणवयैरिद्धीए^{२०} होइ जइयधं । खीणम्मि जओ लोए खिजइ राया वि नियमेण ॥ ४६०
नइ-कूव-तलायाइं^{२१} देउटरम्माइं पव्वय-चणाइं । पेच्छंतो^{२२} पइदियहं दो वि हु वियरंति^{२३} महिवेवं^{२४} ॥ ४६१
वणमिव धरियअसोयं सीय-मणोहरयं धरियं वेरवयणं । वयणमयंकंसोहं सोहणं जणं सेवियं परमं ॥ ४६२
परमगुणाण निहाणं निहाणलाहे^{२५} वि लोहंपरिहीणं । हीणे वि धम्मकहयं हयसव्वकसायपसरं च ॥ ४६३
केवलनाणसमेयं मुणिवसहं रयणसेहरं नाम । पेच्छंति^{२६} दो वि मुइया उवविटं पाववतलम्मि ॥ ४६४

1 B वज्जिमा । 2 B मम्मि य । 3 B बंधं । 4 B दुहाइं । 5-6 A जए करत्ते; C उ करकहे । 7 C सर्वं । 8 C इयं । 9 C एवजेहिं । 10 A सोसंतो; D सोसितो । 11 A उज्जाणाहिं; B उज्जाणाइं । 12 B एवयं । 13 A D पि नमिउं । 14 B एवं । 15 B शुहाए । 16 A इत्थी वा; C इत्थीतो । 17 A वि ही; B C पाविही । 18 A नयरं; B नयरं; C नयरं । 19 B वजे । 20 A अ । 21 B एवहुयं; C एवहुया । 22 A C साओ । 23 B भायरं । 24 B भायजिहे । 25 A छि । 26 C संसुतिया । 27 B C it is not found in these Mss. 28 B नयरायरे; C नयरागरे । 29 B पिच्छंतो; C पिच्छंता । 30 B एवइ । 31 B एवागाइं । 32 B पिच्छंता । 33 C विहरंति । 34 B एवीइ । 35 B C एर [य] । 36 B C मणियं । 37 B एविकं । 38-39 B सोहं जण । 40 A D एलाये । 41 A D लोमं । 42 B पिच्छंति ।

भतीए वंदित्ता तं समणं सुहु लोयपरिकलिया । सुद्धम्मि महीवीढे उवविद्धा दो वि तप्पुराओ ॥ ४६५
तेण वि कहिओ धम्मो हिंसाइविवक्खसूयओ परमो ॥ छिन्नाइ संसयाइ लोयाणं वोहणद्दाए ॥ ६६

सिरिवद्धणो वि पुच्छइ भयवं ! लोयस्स केत्तियं माणं ? ।

कह भया ? कह व ठिई ? केरिसओ चेव विसओ त्ति ? ॥ ६७

अह जंपइ मुणिवसहो बहुओ लोयस्स एत्थं वित्थारो । लेसेणं अक्खिज्जइ किं पि वि तुम्हाण तविसओ ॥ ६८

चोइसरज्जुपमाणो ओहेणं उह्व-अहयलोथो ॥ ति ॥ उह्वं तिरियं च अहं भया वि हुं तस्स तिज्जेव ॥ ६९

वइसाहठाणकलिओ कडिहत्यंयसंजुओ जहां पुरिसो । संठाणं भणियमिणं सब्बस्स वि चेव लोयस्स ॥ ४७०

उह्वम्मि होंति देवा तिरियं देवा य तिरिय-मणुया य । देवा नेइया वि हु होंति अहे एस विसओ त्ति ॥ ७१

उह्वम्मि सर्तं रज्जु सत्तेव य तह य अहयलोयम्मि । अट्टारस य सयाइं जोयणमाणेण तिरियं च ॥ ७२

तिरियं च रज्जमाणं दो दीवा अद्धयं च मणुलोओ । सब्बे वि तत्थ नेया दीव-समुद्दा असंखेज्जा ॥ ७३

अन्नं च तेहिं पुट्टं ॥ नियचरियं पुब्बजम्मपडिवद्धं । तेण वि कहियं सब्बं जं जहवित्तं च सविसेसं ॥ ७४

सोऊण निययचरियं जाईसरणं च ताण संजायं । पच्छा मणम्मि जावो संवेओ सुहु विसएसु ॥ ७५

मणियं च तेहिं सामिय । तुम्ह समीवम्मि गिण्हिमो दिक्खं । जम्मंतरे वि जेणं दुक्खमाणं न मायणं होमो ७६

मणियं च मुणिवरेणं विज्जइ अजावि जाव छम्मासं ॥ भोगाणं कारणं कम्मं चारित्तवारणयं ॥ ७७

पच्छा होही दिक्खा दोण्हं वि तुम्हाण तह य मोक्खो वि । तम्हा गमेसुं कालं कजं परिणामओ जेणं ॥ ७८

नमिऊणं तयं दो वि हु नियनयरं पाविया सह बलेणं । जिणवरसंघाईणं पूयं वियरंति ॥ भावेणं ॥ ७९

अन्नदियहम्मि पत्तो सो चेव य मुणिवरो तहिं ठाणे । राईणं ॥ अन्नाण य उवयाररओ महाभागो ॥ ४८०

नरवइपमुहो लोओ सुणिऊणं मुणिवरं ॥ तहिं पत्तं । गंतूण भत्तिकलिओ विणएणं वंदए तुट्ठो ॥ ८१

सिरिवद्धणेण भणियं भयवं ! पुत्राई अम्ह दिवहाइ ॥ दिज्जउ संपई दिक्खं सुहु पसाएण अम्हाणं ॥ ८२

सम्मं विणएण तओ दिक्खं चेत्तूणं पायमूलम्मि ॥ सिक्खंति सिक्खणीयं ॥ तवं च कुवंति बहुभेयं ॥ ८३

एवं कुणमाणं खीणे सब्बम्मि घाइकम्मम्मि । लोया-उलोयपयासं उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ ८४

पच्छा मोत्तूणं इहं ॥ देहं कालेण सधमलमुक्खा । सिरिवद्धणमाईयं मोक्खपयं पाविया बहवे ॥ ८५

कहिय भविस्साईयं भविस्सदत्तस्स भणियंभैक्खणं । लेसेण मए एयं पंचमिफलसंजुयं दसमं ॥ ८६

इय सोऊणं ॥ एयं माहप्पं पंचमीए पयडं तु । कुणउ तयं ॥ भवियज्जणो संसरहिणएण चित्तेण ॥ ८७

अह सणियाणं एयं तवचरणं पंचमीए संघदं । संसारपवट्टणयं काऊणं जुजए कह णु ? ॥ ८८

एवं पि हु अजुत्तं ॥ जं भणियं सुहु दुट्ठं-रुट्ठेहिं । जम्हा पवित्तिहेउं निदिद्धं एवमाईयं ॥ ८९

पढमं सणियाणाओ वयाओ जेणेत्थ होइ लोयाणं । सब्बंपवित्ती धम्मे पाएणं तेण न हु दोसो ॥ ४९०

सणियाणं पि हु सेयं तवचरणं भावसुद्धिसंजणयं । पारंपरेण भणियं सुद्धत्तमिमस्स वि सुयम्मि ॥ ९१

सुद्धत्तणेण लोओ सणियाणं ताव चेव पडिवजे ॥

सत्याइवट्टणेहिं ॥ को वि हु तत्तं पि ॥ पच्छाओ (?) ॥ ४९२

1 B रम्मो । 2 A B छिन्नेइ । 3 B C केरिं सो । 4 B इत्थ । 5 B सुहसं । 6-7 B ॥ ओगमि; C ॥ ओयं ति । 8 A D महा; C वहा । 9 B हुंति । 10 A D तस्स । 11 B पुट्टा । 12 A D छम्मासा; B छम्मासे । 13 B दुह । 14 C गमेह । 15 A कम्मं । 16 C विरयंति । 17 B भावेणं । 18 C रायाणं । 19 B मुणिवरो । 20 A D दिवसाइ; B दीहाइ । 21 B दिक्खा । 22 B संपह । 23 B गडिऊण । 24 B साहुपयमूले । 25 A D तिविणऊणं । 26 B मुत्तूणं । 27 B इमं । 28 B सिरिवद्धमाणमाइ । 29 B कहियं । 30 B सोऊण य । 31 C वइ । 32 B अजुत्तं । 33 C ॥ दुट्ठं ॥ 34 C होइ । 35 A दोसा । 36 C it is not found in this Ms. 37 C सुधियमि । 38 A पडिवत्ते । 39 A ॥ वट्टणेहिं; B ॥ वट्टणेहिं । 40 C ति ।

अनेसु वि क्रन्नेसुं पाएणं सुद्धओ' इहं लोओ । अइगहणम्मि विचित्ते किं पुण धम्मस्स कज्जम्मि ? ॥ ४९३
 इय नाऊणं एयं अवमन्नियं दुब्बियह्वयणाइं । कायवा खलु एसा पंचमिया सुद्धंभावेणं ॥ ९४
 अन्नं पि हु तवचरणं जं जह भणियं च एत्थ समयम्मि । तं तह कायवं चिय सुद्धमगं एच्छमाणेणं ॥ ९५
 दोपवखुओयकरो दोसासंगेण वज्जिओ अमओ । सिरिसज्जणउज्झाओ अउच्चंदो व अक्खत्थो ॥ ९६
 सीसेण तस्स क्हिया दस विं कहाणा इमे उ पंचमिए । सूरि म हे सर एणं भवियाणं वोहणट्टाप ॥ ९७
 सद्वगयं अत्थगयं जं किं पिं वि दूसणं मए रइयं । तं सबं विउसेहिं खमिअच्चं सोहिअवं च ॥ ९८
 विरयंतेणं एयं जं कम्मं अज्जियं मए सुहयं । तेण जणो मल्लरहिओ सबो वि महेसरो होउ ॥ ९९
 मिलियाणं च दसाण वि एत्थं कहाणाण होइ विज्ञेयं । गाहाणं माणेणं दोण्णिं सहस्साइं गंयगं ॥ ५००

इति श्रीमहेश्वरसूरिविरचिते पञ्चमीमाहात्म्ये भविष्यदत्ताख्यानकं
 दशमं समाप्तम् । समाप्तोऽयं दशाख्यानकसंचदः
 पञ्चमीमाहात्म्यनामा ग्रन्थः ॥

*

इति श्रीमहेश्वराचार्यविरचितं पञ्चमीमाहात्म्यं समाप्तम् । विक्रमादित्यसंस्कृतस्य १००९

वर्षलिखितताडपत्रीयपुस्तकात् जेसलमेरुमहादुर्गे संवत् १६५१ वर्षे आपादशुक्ल

३ सोमवारे पुष्पक्षत्रे तपागच्छाधिराजभट्टारक श्री श्री ५ श्री श्री

आनंदविमलसूरीश्वरपंडित श्री श्री ५ विजयविमलगणिः

शिष्यशिरोमणिपंडितश्री आनंदविजयगणेशिव्यबुद्धि-

विमलेन लिखितमिदं पुस्तकम् । भद्रं भूयात् ।

श्रीसंघस्य कल्याणमस्तु । श्रीरस्तु ॥ छ ॥

* * *

*

1 A D सुद्धओ । 2 B भवियाणिय । 3 C सुद्धं । 4 B इच्छमाणेण । 5 C अवकत्थो । 6 B अ ।
 7 B वि । 8 B विरयंतेण य । 9 A अं । 10 B हय । 11 B हुज्जि । * B it is not to be found in
 this Ms; C the last page is defaced but from the last line which is somewhat
 legible it can be made out that it contained this; D इति महेश्वरसूरिविरचितं पञ्चमीफलमाहात्म्य-
 संचदं भविष्यदत्ताख्यानकं समाप्तम् ॥ मंथार्थं २००९ इति पञ्चमीकथा समाप्तेति भद्रं लेखकवाचकयोः ॥ शुभं भवतु ॥

ग्रन्थगतसुभाषितानां पादसूची

विषयानुक्रमेण वर्णानुक्रमेण च

N. B. The first figure denotes the number of the Canto and the second, the number of the Stanzas.

अधर्म		ज्योतिष्	
कुलकर्मभो वि हु पद्यो	३;५५	संगो य अंधपहिं	९;१२
अनुपकार		तृपा	
उदयारपरप वि हु	७;२९	तिरुवेहिं हुक्खेहिं	१;९४
अशुद्धि		दान	
भाहारामुदीप	७;८	जम्मंतरमि दिशं	१;९७
आशा		तं मोहं सो विहवो	१;२२८
भासा रक्खइ जीयं	१०;१२१	दितस्त वि पइदियहं	९;९२
उपकार		दारिद्र्य	
उद्यारेण विहणो	६;३१	एकवसिभो सिनेहो	१;७२
जो उदयारसमथो	१०;१८८	हुकलत्तं दाळिहं	७;६
तिरुउदयाररणं	२;५६	नाण-कला-विज्ञाणं	६;२६
पुण-कुलपाइणं	२;१३	मिचो सपणो धूया	६;१९
एकान्तदोष		दुर्गति	
नयहुवइणं चइणं	१;८६	पोसवस्ताप्पाणं	८;७
फन्या		हुक्कलंश	
उपपणाए सोगो	१;८८	हुकलत्तं दाळिहं	७;६
एकवसिभो तिनेहो	१;७२	दुःखकरयस्तूनि (मानिनाम्)	
सा परि मा संभूया	१;९०	अरमवखानमकजं	१;९३
हुकलत्तं दाळिहं	७;६	सुमांग्य	
फर्मन्		दोहगोणं कलिभो	१;२८१
कर्म च पुणवरइयं	९;३०	केण उवाएण पुणो	४;२१
वीर्यं च एय जीवी	२;३९	परमज्जाटिय मुत्तं	४;१४
कला		जो ववसायविट्ठणो	४;१९
काम		यट्ठमाओ धोयवओ	४;१५
यत्तं गहं मेयं	१०;२९३	स धिय भअइ छच्छी	९;१६
अणुदियहं संगेण	७;३	संभोय-वओ मज्जो	४;१६
पेठी दाहम्मिसो	५;६६	धर्म	
सुदियं अत्तणं तिसियाण	५;१०	अह जह ववपरिहाणी	६;१५
सा वेव एथ सुहया	५;८	जो धम्मं उवपसइ	२;४७
गुण		धम्मकळे पद्यवणे	३;९०
इथी वा पुरिमो वा	९;९६	सो धिय माया सण्यो	३;४६
सो धिय जायइ राया	६;३४		
गृहवास			
जेण चहिं तिलसिअइ	१;४५		
निहंरो वरपासो	३;४६		

धर्माचार्य		पुण्य	
हरलोप विप सुदभो	२,१००	भक्तविटसं वि धर्म	१०,२१९
नरक		सं मणिय जे न सिग्गार	८,८५
एकसिभो सिनेहो	१,०२	मगधितिये वि कर्म	५,२५
नारी		बबसाएण डियाण वि	६,१०
भविपारिकन कर्म	०,१०२	विहयो विगवधम्मो	०,११०
हृषिकं चेष सुदं	१,२९९		
गुदां वि कम्मार्	०,१८	पुण्य	
जन्मो बुभारामाये	१,१०५	हरलोप विप सुदभो	२,१००
मग्गा सुग्दे मेउं	१,२४०	धूया वि गुणसमेया	१,८८
पंदिषं हवणसं	०,२२		
पिट-मार्गं मेहो	१०,२३	धूया वि गुणसमेया	१,८८
भगवत्तियणं	९,१२०		
मदिकाण्णविमिहो	१,११२	पुत्री	
मायाहृषिकसिपुं	२,१०	पुण्य	
मारुते मारु सपं	८,८०		
कम्म-कुल-जार्-धनारवला	१,१९६	प्रकीर्ण	
कम्म वि मणिय हियए	५,४९	भरुउत्तमा वि छोए	५,१३
कम्मं धम्मं मेहं	३,२८	भट्टणं परिसाण	०,८२
कदवणसा य मदिका	०,१०३	भयि विरसं तीरो	३,०१
विमामाभो मदिकाभो	५,४०	भवला बाळा सीया	९,६५
सपं विप सुपणं	५,४१	अडियम्मि वि सवम्मि	१,२५१
निद्रा		भाह सुंदरीएं भवियं	१,२५४
विपेहिं बुपेहिं	१,९४	इंसरपूपसरुवा	१,२८६
निमित्त		उग्देण जसेण जभो	१,३३६
देवा संजा संजा	२,१६	उबवागो य भक्कामो	१,१९
पुविमणय द्वादिगणं	६,६८	एकसादापं धाणुं	९,१०२
कंदरु द्वादिमवणं	६,६०	डिणीएं मण्णरेण व	१,१२
नियम		को वि हू दुक्कमिबिबो	१,१५०
समसेव सदाया	४,१०१	राडिभो वि जहा सुदयो	१,८
विद्याप		गववहवा रंदाभो	४,५२
विष्णुवादिवाल जणे	८,८८	मुण्णिओ मुण्णिओ पीरा	१०,११३
एवं विव पंदिषं	१,१३०	मेदिनिदिपं मेहं	८,१२०
विपु		वेवणमवेपणं वा	६,४०
जन्मो लह उक्केया	६,९२	एकसं वि हू कर्म	०,१६
कम्म-पिं-पुण्यं	८,४६	जेण सहेओ मुण्णिओ	५,६२
पूरण		ओ भाउं सप्पाहं	२,१
मिरेव ओ व हएह	१,९५	दानगग्गणसंजा	५,१८
		रीगए जणय पहायो	४,१००
		सोमवणो धंविज्जए	१०,२६८
		मारवणो मुण्णिजग्गा	१,२२४
		परिसज्जण धम्म	१,२४९
		पुण्यवद् दिवमार्ग	१०,४४

याज्ञिकयज्ञाई	४;९७
याज्ञिके वादये	१;२४३
याज्ञिकं सत्तणं	१;२४४
बंभाइपहिं मणुमाइपहिं	१;४८४
महिलाण बंभणाण	१;३२२
महिला गो साणा वि व	३;३०
मुबलो राया लुद्धे	९;११०
रइ-पुत्तफला भजा	१;४४०
राईणं सम्माणं	७;९२
राया समणो मंती	९;१०९
लुद्धेय वि किरियापु	१;११
वयणं कज्जविहणं	१०;१९१
वसणे विहवाभावे	१०;३५२
सगुणो वि हु अदबहुअं	७;११
संघं विप लोमाणं	१;२७८
सरलो वि कुडिलरुवो	९;५०
सम्भा वि हु परहायी	७;६१
सामि सिचं च युवं	७;६३
सावत्तपाण नेहो	८;५७
प्रणय	
पक्कवसिओं सिनेहो	१;७२
किं चूणो वि हु पणभो	१;६७
जाईए मित्राण वि	१;४३१
सुत्तासुत्तवियारो	१;२३२
पूरमसम्मसकम्मं	२;१०१
निक्किसिमो न नेहो	१;७३
नेहो बंधणमूलं	१;७५
मणइच्छिपण समयं	४;६६
मिहुणाणं किर लोए	१;२९१
यारि मा जाओ नेहो	१;६८
प्रत्यक्षनरक	
हुकलत्तं दाळिइं	७;६
प्रमज्या	
आयरिपण समणं	२;१२१
जंपंति विद्धमुणिणो	१;५०१
सयणपमोए राभो	२;१२२
प्रार्थना	
अइवा सुत्तमसुत्तं	१;४३३
सुमुक्षा	
तेक्खेहिं दुक्खेहिं	१;९४
भट्ट	
ारि इळिओ वि हु भत्ता	१;३९

भाउ	
चिरपवज्जा माणं	१;५०२
जइ चित्तं न विसुद्धं	४;१२१
मद	
इको वि मओ धरिओ	१;५१
बहुहा खिज्जइ समओ	१;५२
समओ दोसासंगी	१;५३
महापुरुष	
महयाणं चरियाइं	३;११४
मातृ	
अह धरणो भणइ तयं	८;७७
उच्चियं विप होइ इमं	८;७२
सुद्धु वित्तियाण जओ	८;७०
मान	
सरिसाण वि बंधणयं	२;१८
उद्धप रविओ विंभे	१;१२२
जइ न वि गहेइ दुक्खं	३;५०
सो येव हवइ बंधु	२;१०५
मच्चिन्	
जइ मंतीण न होतो	५;२४
नइसरिसो रायाणं	८;१८
नारयेउं बुद्धीए	५;२८
मुनि	
तेणावि तयं गहिंयं	६;४६
मूढ	
अप्याणस्त परस्त य	१;१६३
यमराज	
गइभार्यं जम्मवं	१;२४२
युवतीप्रियाणि	
इद्धं गवओ वरं	१;६४
राजनीति	
उच्चारेणं मारइ	८;५५
कण्णदारविहीणं	८;२१
सम्हा निओइपहिं	८;१२
राज्याह्वानि	
सामी रट्ट अमओ	६;११४
रूपप्रदांसा	
वाला अयला गामेहया	१६;४०३

निरीतं वि द्रु क्षोभो	श्लोक	१:३५५	पोद्धारं द्व भीभो	व्यसन	१:३९
नक्षं च नक्षमेभो	धर्ममेद	१:३३२	दुकस्तं दाडिर्	व्याधि	७:९
मानुषयान धनवेप्रियान	विदेशगमन	१:३३	अधो कुटी वंगू	शकुन	९:१०
विफलपस्तुनि (भासन्नमृत्युणाम्)			पेट्टे पकिपुत्रंगे		९:१३
इपगाईं संयुयगो		१:३३२	जहू न वि गदेह दुवलं	दाधु	३:५०
अं सं कुर्जति वाभो	विभय	२:३३३	तो येव इवह वंपू		२:१०५
विहयेनं गदवचं		१०:३३२	असहायान वि कहे वि	शील	१०:३३५
दृष्टवमीभो शिनेहो	वियोगं	१:३२	वरि गम्भिमि विछीणा	सपत्नी	१:४०
अंरुपं पंरिचं	विरलयस्तुनि	१:३९०	विहयेनं न वि सम्भू	सम्भ्यगट्टि	१०:३९७
विरलयस्तुनि (चिंतातुंषाणाम्)			संयोग (मिथुनानां)		
मिरा शुक्ला दृडी		१:३०८	मिदुषाणं संजोगो		१:४०३
अहसंतो वरमं विप	धैर्यक	१:३९	सरिते वि द्रु मणुपरो	स्पृश्यतास्पृश्यता	२:१०
दृष्टवमीभो शिनेहो	धैर्यव्य	१:३२	इहलोद विप शुहभो	स्वामिन्	९:१००

ग्रन्थगतविद्योपनोत्रां वर्णानुक्रमसारिणी सूची ।

N. B. Figures in black indicate the numbers of the Cantos
and the remaining figures, those of the stanzas.

धर्मीमित्त १०; २५२, २६३, २६९, २७४
 अशुभद्वन्द्व १०; ३६८
 अशुभकण २; १२३; ४; १२४; १०; ८९
 अमृण ३; ८८
 अरिपुर १०; ३२६
 अवज्ज ६; २, ७०, ७९
 असमिविग १०; १०३, ३४२; ३६६
 अहिच्छा ९; ४४, ५७
 अहिष्ठा १०; ३५५
 ईदडा १; १६०
 ईदसम्म २; २, १९, २३, २७, ९९
 ईदुमहया १; ३७, ३३३; ९; १९, २१, २५, ३७,
 ३८; ३९, ४५, ५८
 उज्जेणी ७; ३५
 कचग १; ४०९, ४२४
 कधी २; ३५, ८२, ८३
 कपिल १०; २५०
 कव १०; ३२८, ३४९, ३६०
 कमल ३; ९२
 कमलसिरी १०; १५, १८, २९, ३१, ३२, ३६, ९२,
 ११७, १२०, १७४, १७८, १९३, १९४, १९५,
 १९८, २०८, २०९, २१०, २२३, २२७, २३४,
 ३६९, ३७६, ३७८
 कमाळा १; ३१; ५; १, ५, २०, २१, ३४, ४२, ४४,
 ४५, ४६, ५२, ५३, ५६, ६०, ६१, ६३, ६८,
 ६९, ७३, ९४, ९५, ९६, ९८, ९९, १०४,
 १०६, १०७, १०८, १११, ११२, ११३, ११५,
 ११९, १२२, १२४, १२५; ६; १
 कायदी ९; ७९
 काळिदी ३; ४
 कित्तिवदण ५; ५५, ५९, ६३, ६९, ७१, ९५, ९७,
 १०५, ११०, ११२, ११३, ११४
 कित्तिसेणा १०; ३९८, ३५९
 कुममपर १; १५१
 कुल्लेद १; ६०, ६५, २०७, २१५, २२६, २२८, २३१,
 २३७, २६०
 नागि ११

कुसुमपुर ८; ३७
 केवही १०; ३५७
 कोसल ८; ३७, ५०, ९६, १०२, १०७, ११०, ११२,
 ११७
 कोसिध १०; ३४०, ३४२
 कोसिय (वि० ना०) १; १९१
 खेतदेवया १०; १०२
 खेम २; ५०
 गंधव्यपुर १०; ३९९
 गंधव्यसेण १०; ४०१
 गंधारी १०; ४०७
 गन्धमेसरी ७; ५४
 गवडर ४; ९०; १०; ६, १६३, १६६
 गिरिनयंर ५; ५५, ६०, ७१, ९४
 गुणचंद १; १५४; ६; १०६, ११४, ११५
 गुणह ९; ७९, १००, १०५, १०६, ११३
 गुणमाला (वि० ना०) १; १६७, २५८
 गुणवह १; ३८३
 गुणसेण १; ३८३, ३८९, ४१४, ४२५, ४२६, ४२८,
 ४२९, ४३४
 गुणापुराथ १; ३१
 गुणापुराय ६; १, ५९, ७१, ७८, ७९, ८२, ९९, १०४,
 १०९, १११, १२१, १२३, १२४, १२४, १३
 गुणावर ९; १०६, ११४, ११५
 चंद २; २०, २२, ३४, ५९, ९९
 चंदर ९; १८
 चंदकता १; १५६, १७७, १८०, १८३, १९५
 चंद्रगुण ४; ७८
 चंद्रवह १; २५९, ३०३, ३६१, ४४१, ४७८, ४८२,
 ५००; १०; ७८, ७९, ८७, ८९, १२६, १५२,
 १५४, १८१, २६०, २६६, २६९, २७०, २७३
 चंद्रवह ४; ९०
 चंदा २; ६८
 चंप (०६) २; ९१
 चंगा १; ३८३

जयसेण १; ३१, ३९०, ४०४, ४१०, ४१४, ४१६,
 ४२१, ४२४, ४२८, ४३५, ४३६, ४३८, ४३९,
 ४४१, ४६४, ४६७, ४७२, ४८२, ४८७, ४९८,
 ५०३, ५०४

जयार् ३; ३९, ४३, ४९, ६३, ६९, ७२, ७३, ७६, ७७,
 ९५, ९८, ९९, १०३, १०४, १०७

जयार्णद १०; २४९, २५०

जसभर १; ४८५, ४९८

जसवग्म ८; ३, १७

जसोहर १०; ८८, ११२

जोगंधर ५; ५६, ५७, ५९, ६०, ६१

हुंडक ७; ३८, ४१, ४४

पांद १०; २५०, २५३, २५५

तकलसिला ९; ३

तारा ३; ९, १४, ३२

तिवेह १०; २६४, २७४, २७५

दमज, दमग, दमय १; २७६, २७७, २७९, २८०,
 २९३, २९८, ३०४, ३१७, ३४५, ३४६, ३४७,
 ३५७, ४६३

दामोय ४; ११८

दाहिणदेस १; ३४

दीवतिलय १०; ११२, २३६, ३४३, ३६४, ३६६

दुषवक १०; २५२, २७३

देवमह ८; ३९, ७४, ८३, ९५, १०३, १०६

देवसू १; १९६

देवी १; ३१; ९; १, ४७, ५७, ५९, ६१, ६४, ६९, ७०,
 ७६, ७९, ८४, ८५, ९४, ९५, ९७, १००, १०१,
 १०५, १०६, ११६, ११७, ११८, १२१, १२५

दोणहुठ ३; ५१

धन ४; २९, ४०, ५५, ५६, ८५, ११७

धनरत्न १०; ३२९, ३४४, ३६९

धनप्रसा १०; ३६९

धनमित १०; ३२९, ३३१, ३४५, ३७०

धनवह १०; १०, १३, २९, ३०, ४१, ५०, ९२, १७२,
 २०८, २१३, २१४, २१७, ३६९

धनवह ८; ३८

धना ७; ४, १५, ३५, ३७, ८५

धम्म (विद्योपनाम) १; १५५

धन १; ३१; ८; १, ३८, ३९, ४०, ४९, ५०, ५१,
 ५४, ५९, ६३, ६९, ७१, ७४, ७७, ७९, ८४,

८७, ८९, ९१, ९६, ९७, ९८, १०१, १०४,
 १०५, ११३, ११७, १२५; ९; १

मंद १; ३१, २; १, ७२, ७३, ७४, ७५, ८२, ८४,
 ९२, ९६, ९७, १०६, ११२, ११९, १२४, १२५;
 २; १; ५; ११९

मंदसेण १; ४३८

मंदावध २; १२४

मंदिदत्त १०; ३३०

मंदिमहा १०; ३२९, ३६०, ३६८

मंदिमित्त १०; ३३०, ३३१, ३६८

मंदीवदण १०; ४१०, ४४८, ४५४

मग्मया ५; ३

नागसेणा १०; ११२, ३६५

पउमाम ७; ३, २४, ३४, ३८

पउमावह १; ५२

पउमिया ९; १९, २६, ३७, ५६, ५८, ६४

पंचमी १; २, ३४०, ३४३, ३६४, ३८२, ४६३,
 ४७४, ४९५, ४९६; ३; ४२, ६५, ८२, ८९,
 ९१, १२५; ४; ९१, १०१, १११, ११२, १२४,
 १२५; ६; ४५, ९६, १००, १०४, १०५, १२३;
 ७; ४२, ४३, ९७, १०९; ८; ३३, ३४, ३६,
 ९४, १००, १०१, १२५; ९; २०, ३१, ३२,
 ९२, १२५; १०; ११८, ३६०, ३६३, ३६४,
 ३७०, ४८७, ४८८, ४९४, ४९७

पंचमी (महती) १; ६, १०; २; ५३, ५५, ५७, ६४,
 ९१, १२५; ५; ९१, ९६, १२१, १२४, १२५

पंचमी (लुहया) १; ६

परमजण १०; ३२७

पहाचूल १०; ३७८, ४०७

पियमेठिया १; २२७, २६१, २७९, २८०, २९८, ३१०,
 ३१६, ३२५, ३३१, ३३५, ३३९, ३४७, ३४८,
 ३५०, ३५३, ३६१, ३७१, ३७३, ४४८, ४६१

पियाणंदा १; १५७

पुक्खरदीव १; ५५

पुक्कवंत २; १५, २२, २३, ३०, ३१, ४१, ४५, ५७,
 ६३, ६४, ६९, ८१, ९०

पुहइचंदा १; ४४४, ४४६

पोषणपुर ६; ५८, १०८

घटल ९; १८

संयुवत्त १०; ४१, ४८, ४९, ५२, ५४, ५५, ५८, ६५,
 १३०, १३१, १३३, १३९, १४०, १५८, १६१,

१६२, १६८, १६९, १७८, २०४, २१५, २१८, २२५
 भद्रा १; ३१; ३; १, ३८, ४३, ४४, ४६, ४८, ४९, ५२; ५३, ५९, ६३, ६९, ७२, ७६, ७९, ८०, ८५, ९७, १०१, १०२, १०३, १०७, १२५; ४; १; १०; ३३०
 भरह १; ५५; ६; ५९, ६६, ७२, १०९
 भरहवास १; ३४
 मरुयच्छ ५; ३, ३६, ३७, १२४
 भवदत्त १०; ११२, ३६४
 भविस्सदत्त १; ३१; १०; १, २४, ३६, ३८, ५४, ५८, ६५, ६६, ८८, ८९, ९०, ९२, ९३, १०६, १११, ११९, १२२, १२६, १३२, १३३, १३४, १३७, १४६, १४७, १७८, १८२, १८७, १९२, १९४, १९५, १९६, २००, २०४, २१४, २१५, २१६, २१८, २२०, २२२, २२६, २२९, २३१, २३३, २३९, २४९, २८५, २९६, ३०९, ३०२, ३२५, ३७०, ३७१, ३७७, ४८६
 भविस्सरूपा १०; ९१, १५५, १७३, २१०, ३६५, ३७८
 भीम (वि० ना०) १; १६०, १६१, १७२
 भूपाल १०; ७, ११, २०१, २०३, २१४
 भणवेग १०; २३४, २७२, २८८
 मन्वियरूय १; ४४७
 भणिवह ८; २९
 भणोरमा १०; ४०
 मयणायदीय १०; ६३
 महण ८; ३९, ४०, ४२, ५२, ५९, १०४, १०५, ११३, ११७
 महसम्म २; २७, ३३, ३२, ६३, ७८, ९०, ९९
 महिसर १; २, ५०४; १०; ४९७, ४९९
 माणिमह ३; ६०, ७४; १०; १८१, १८३, १९२, २७५
 माहव ९; ४४, १०४
 माहिद ७; ११८; ९; ५६
 मियंकसिरी ६; ७०, ८२, १०८, ११६
 मेह ५; ४, १५, १७, १९
 रवहहह ५; ११, १५, १९, २२, ३३, ३४, ३६, ३७, ४२, ४३, ४४, ५३, ७३, ७४, ७७, ७९, ८४, १०३, १०५, १०६, १०८, ११५, १२२, १२३
 रयणचूल १०; ३७८, ४१०
 रयणसेहर १०; ४६४
 रविपह १०; २७०

रह १; १६३; ३; ९, १४, २१, ३१, ३२, ३५, ३६, ८६
 लक्ष्मणसूरि ७; ४१
 लच्छिसुंदर ९; ५६, ६७, ८५
 लच्छी ९; १५, १६
 लाडदेस ५; २
 लीलावह ९; ४५
 वज्रसेण १०; ३२७, ३४१, ३४२, ३४३
 वरदत्त १०; ४०, ४१
 वसुंधर १०; ४०७, ४१४, ४२२, ४२४
 वाणारति २; २, ९०, ९९
 वाणारती ७; ४४
 वासव १०; २५१, २५९, २६९
 विज्ञा ५; ८७
 विदु ३; ८
 विण्डु ७; ११
 विमल १; ३१; ७; १, ४४, ४५, ४८, ५४, ५८, ६०, ७६, ८५, ८८, ८९, ९६, ९७, १०४, १०५, १०९, ११०, ११३, ११४, ११९, १२४, १२५, १२६; ८; १
 विमलबुद्धि १०; ३०२
 विमला ५; ४
 विदु २; ६८
 वीर १; २११, २६५, २६६, २७५, २७९, २८८, २९५, २९६, ३४५, ३४८, ३५०, ३५२, ३६६; ४; १, ५, १०, ११, १३, २४, २९, ३०, ३२, ४०, ४३, ४५, ४८, ५०, ५३, ५८, ७६, ७९, ८०, ८२, ८४, ८६, ८९, ९७, १०२, १०४, १११, ११४, ११८, ११९, १२२, १२३, १२४, १२५; ५; १; ६; १०३, ११७; ८; २९
 वीरचंद्र ६; ६, १५, १८, २८, ४४, ४७
 संगम ६; ३
 संया ७; ४४
 संतिमह ९; ४, १७, १८; १०; २५२
 सफ १०; ३५५
 सज्जन १०; ४९६
 सज्जनय ८; १२३
 समाहितुत्त १०; २९, ३३२, ३४०, ३४५
 सरल ८; ४, १३, १५, १६, २२, २४, २६, २७, २८, २९
 सह ७; ४७, ४९, ६२, ७८, ८७, १०४, १०७, ११०, ११२, ११८
 सिंघलदीय १; ३६; १०; २५४

ग्रन्थगतावश्यकशब्दानां वर्णानुक्रमसारिणी सूची

N. B. Figures in black indicate the numbers of the cantos and the remaining figures, those of the stanzas.

अद्गाह १०; ५२
 अंग (रजस्त) ६; ११४
 अंगदित्तय ८; ६४
 अर्धगह ९; १२
 अविलीया १; १८३
 अहमियमास १; १८
 अर्द्धग १०; ४३१
 अणुसट्टि १; २५,
 अरेह ३; ८४
 अण्डलिय ९; ७८
 अम्मच्छाण १; ९२; ७; १०८
 अग्निगाह ६; १११
 अमघ ८; १८
 अमय १; १०५
 अमित ३; ५०
 अयगलघण ६; २२
 अयसेरि १०; २५७
 अय्वग ८; ६५
 अय्वारिय ३; ३५
 अयसंत १०; ३०३
 अयसमाव १; ७, ११
 अयुरकुमार ७; ३०
 अहिणिस १०; २६१

 आहजिगिंद ६; ५३
 आया १०; ३०५
 आरिसख ३; ९०
 आस १; १०५
 आसण ३; १२०, १२२
 आसा १०; १२१

 आखी ८; ८०-८२

 उक्कदनिहूण १०; ३०७
 उजवण १; २, २०-३३
 उज्जसाला १; ३९२
 उज्जाल १; १९५
 उज्जम ९; ११२
 उज्जोग ९; ३६
 उज्जण ६; ९२

उवपार १; २६९; ३; ९८; ६; ३१;
 ८; ४८, ५५-५६; १०; १८८
 उववास १०; ३०६
 उवसम ८; ३२
 उवसय १; ३२९, ३३०
 उवयूहण १; २५

 उणिमा ४; २०

 एगमविय ३; १२४
 एगालावयजाह १०; ४२६

 ओसह १; १०१

 फंदणय ३; ९०
 कम्म ९; २७, ३० (अंतराहक) ६;
 ५८ (घाह) ९, १२३ (ओहय)
 ९; ९८ (ओहलिय) ६; १००
 कम्ममास १; १७. Also see
 कंमियमास
 कंमियमास १; १८ Also see
 कम्ममास
 कट्टिय ९; ५८
 कट्टियळ १; २९०
 कट्टियळा ८; १२२
 कसा १; २४४
 कर १; ११९
 √ करकर १; ११८
 करवंदिया ८; २
 काम ४; ७; ५; १०; ६५, ६६, ६७
 काल १; २
 कुलमम्म १; २८; ३; १
 कुलमम २; १०, २१, ४१, ९०; २; १
 केवलीसमुग्घाय ५; १२३
 कोट्ट १; ४०२; ५; ५१; ८; ९७

 ख/ध १०; २४२
 √ सुंख १; १०३
 √ सुंपति १०; २४५
 खेड्ड १; ३०४

सोम १; ४४
 सोह ९; ७६

 गह १०; २७६, २८०
 गहुरिय १; १३६
 गदम १; ६४
 गलतालभनाय १; ३८
 गहण १; २
 गहणविहाण (जेट्टाप पंचमीए) १; १६
 गहणविहाण (लुहूए पंचमीए) १;
 १३, १६
 गामकुकडय १०; ४५२
 गामेहय १; ४०१
 गाथी ३; ८८
 गिहियम्म १; १७०
 गुण ९; ९६
 गुत्तीहर १०; २१७
 गोत्ती १०; २६६

 घग्घ १; ३२७
 घर १; १६८, १६९, १७०
 घरवास ९; १२०
 √ घल्ल ९; ७७; १०; १०४
 घल्लिं १०; २६६
 घुसिय १; ६४.

 चउत्थवय १; ९
 चंदण ६; ९७
 चरह १०; ९
 चिचहय १०; ७८
 सुंथियगल्ल १; १३९
 सुकंति १०; ४१६
 सुली १०; ४५०
 सुडुडुडु १; ११८
 सेहय ३; १११; ८; ३२
 सेहभवर ६; ११५
 सेहहर ६; १०७
 सेयस १०; ३०५
 सेहसक ७; ६६

छत्रमत्थ १०; ३३६
 छक्क ७; ६६
 ✓ छट्ट १; १९०, २५१
 ✓ छुट्ट १; २८६; ९; ४१
 छुट्ट १०; २१७
 छेटी १; ४२.
 छोत्रुटं १०; २२४
 ✓ छोल ४; ५४

 जडला १; ३१२
 जडिभ १; १३९
 जमराया १; २४२
 जिणवम्म १; २३०, २३३, ३७६;
 ४६०, ४७४, ४८३; ६; ९६;
 ९; ९३; १०; २६
 जिणमव ९; ५४
 जिणमव ९; ९९
 जिणवरधम्म १०; २८३
 जिणवरपूया १०; ४७९
 जोहससत्थ १०; २५८
 जोगपाणहीया ८; ६२, ७३, ७९, ९५,

 झाड १; १७४
 झाण १; ४९९; ३; १२१; ६; ११०;
 ८; ११६; ९; ३५
 झुणि १०; १८७
 ✓ झर १; १५१

 डिम ८; ५४
 डंपकुल २; १४
 डंपगोह २; ४३
 ✓ डोल ८; २१
 डोहल ३; १९, २०

 डकग ३; २६
 ✓ डुक १; ११७
 डोयणिय ८; ६३

 गिमाण १०; ४८८, ४९०, ४९१, ४९२
 गीहम्म १; ५७.

 तंपचूट्ट १; ११७
 वचनियारणा १०; ३०३, ३२४
 वदभाव (भच्छीग) १; २८
 ,, (कर-चरणणं) १; २८

वहाभाव (चरणणं) ८; १
 ,, (पाणोण) ८; १
 तिसा १; ९४
 तिहुवण ७; ४४
 तंपवण ७; २
 ✓ तुट्ट ६; ६२; ७; ११५
 ✓ तोट ७; ८९
 तोटुटं ८; १२४

 थंडिल १; ९६
 भणादिल्लस १०; ३२०
 थैरी १; २४९

 दम्म १; ४२२
 दम्म ४; २१; १०; ४३, ४६
 दादी १०; ४२०
 दणाह्यं १०; ३०८
 दार १; ३१.
 दारगाहा १; २९.
 दावण १; १४५
 दिक्खा १०; ३०६
 दिग्गलय ४; १४
 दिवायर ८; ११३
 दीणार ६; ११२; ८; ६४
 हुड १; ६४
 देव (तस्य व्याख्या) १; १३०, १३२
 देवजम्मवण्णण १०; ३७९, ३८५
 देसतिरह १; २०८; १०; २७०, ३७६
 दोहम्म १; ३८०, ३८१
 दोहलम ३; ३७; १०; २१

 धम्म २; ४५, ४७, ८५, ८९; ३;
 १०६; ११५, ११६; ६; ९५; ९;
 ५५; १०; ४६६
 धम्मिभ (तस्य व्याख्या) १; १३८
 पाटि ४; ४२

 नरय ७; ६
 नराहिव १; ३६
 नाण १; १
 नाणाइतिय १; २४
 नाममुहा १०; २०७, २११
 नाहित १०; ३१२
 निच्छय ८; ८८
 ✓ निच्छोल ९; ८४

✓ निट्ट १०; ५१
 निहा १; ९४
 निद्धणचंग १०; २६४
 निरिफट्टिं १; २९५
 निमित्त १०; ४३१
 निसग्ग ९; ११२
 नीरास १; १०५
 नेसपर १०; ४०४
 नेह २; १०१, १०३; ३; ४१; ९; ९०

 पंचगुण १; १६
 पंडुयभ १०; ४०४
 परदेस १०; ३०८, ३५२
 परिगट्ट ७; १४
 पवित्तिणी ५; ११९
 पव्वजा २; १२१, १२२; ६; १२२;
 १०; १२०
 पसव १; १४२
 पाम १; १९५
 पाहभकवपसंसा १; ३, ५
 पाडिया १; ३८
 पामूल १; १९६; ३; ९१; ७; १०९;
 ८; ११०
 पियर ६; ९२
 पियसंगम ४; १; ५; १
 पियसंजोग १; २८
 ✓ पुकार ७; ६९
 पुच्छपाट १; ३३३
 पुच्छ ८; ८५, ८६
 पुसा ६; ६
 पुरिस १; २
 ,, (दिक्खिय) ७; १२२
 ✓ पोकार ४; ७२
 पोहल ५; ५१

 फल १; २
 ✓ फिट्ट १; २१९; २; ४९, ७; ११५
 ✓ फेकार १; १०३
 ✓ फेड ३; २२, ५०
 केइती ८; ४५

 वदह ५; २८
 वंधणमुवण १; २८; ५; १, १२५
 वंधणमोक्ख ६; १

बंमलय द; १११
 बलिवट १०; १५९
 बिदुच्युय १०; ४२९
 बुद्धिया ३; १०८
 बोरी १; २८६
 ✓ मोल द; ९९
 मोहंत ४; ७४

भगवत्क १०; ३५५
 भजा १०; ३६
 भटारम ४; ८०
 भलाविय १; ३७१
 भलिमा ९; ४०
 भाडज १०; १३९, १४३
 भावणा ३; ११९
 भुक्ला १; ९४

भभ १; ५१
 मंगुल ७; ३२; ८; ५८
 मंड १; ७८
 मकडय ७; २९
 मप (अट्ट) १; ५०
 मयण १; १६३
 मरण १; १४२-१४४
 मसिपट्ट ६; २१
 मसियट्ट ९; ५३
 महिला ७; १०३; ९; ८२
 माह्णिय १; ३५८
 मायणिय १०; ४३६
 माया ८; ४२-४८
 मायासाढम ४; १९
 मालवभ १; ७८
 मिस ३; ५०; ९; १०३
 मिसत्त ५; १८
 मियणिय १०; ३१५
 मुत्त १०; ३०९
 ✓ मोल १; २९४
 ✓ मेव ५; ७; ७; ७९; ९; ५५
 मेदिहम ४; ६२
 मेवहेवं १०; २२५

मोकलकेसा १०; ७३
 मोक्ख १; २९

रज ८; १८-२१
 रङ्गाविय २; २४
 रणरणओ १; २६०
 रत्तंयरणभारम १; १३९
 रयणतिग १; १०९
 रायनीह ७; ८२
 ✓ हल १; ११७

लच्छी द; ५९
 लद्धि ८; ३२
 ललिमा ६; ८५
 लाहवगुण ९; ८४
 लोयवित्थार १०; ४६९-४७२
 लोयावाम १; ९१

वच्छल १; २५
 वत्थसमारय १०; ४२७
 वाउलि १; १०३
 वाणमंतरिया ८; १०६
 वाहिविमोक्ख १; २८; ३; १, १२५;
 ४; १

विजाठाण २; ४-५
 विणडेवं ७; १०७
 वित्त ४; ८
 विनविवं ८; १०३, १०८
 विनडेवं ७; ९०
 विरह १०; ४२९
 विवाय १०; २६०
 विहव १; २८; ३; ११३; ६; १, ६२,
 ६४; १०; १२

विहाण १; २
 वीयरग ६; १२४
 वेयाल ८; १६

संच द; १०७; १०; २२७
 पसंसा १; २३; २७
 पूया १; २५७; १०; ४७९
 संत १०; ३०३

सकयकाव १; ३
 सच्चियं १०; १९५
 सत्तु ९; १०३
 सत्थाम १; ११७
 समभ १; १०५
 सम्मत ६; १०५
 सम्महिदी १०; ९३, ९४
 सरभ १०; ४२६
 सव्वट्टसिदि १; ३६९
 सव्वविरह १; २०८; ६; १०५
 ससविसाण १०; ३०४
 सामाह्य ३; ११७
 सावत्त ८; ५३, ५७
 सावयधम्म ६; १०३
 साहम्मिभ ८; ९३
 साहम्मिय ३; ७०, ७३, ७५, १११
 सीयल ९; ४

सीलायरिय १; २५७, २५८
 सुं ४; ३५
 सुंसुमार १; २९१
 सुघरी ७; २९
 सुमिण १; ११५, ११६; ३; ११,
 १५; ७; ८५

सुरंगा ७; ५९, ८०
 सेणा १; २२२, २२४, ४४७, ४६८
 सेयंवरि १; ३२३
 सेलेसि ९; १२४
 सोक्ख (दीवंतरम्मि) १; २९
 ,, (मणुय-सुरा-सुराणं) १; २९
 सोहग १; २८
 सोहगदार १; ३३

हंठिय १०; १७
 हकारिवं ८; २५
 हकारिऊण ८; २६
 हरिचंदवरी १; ३५८
 हलिभ १; ३९
 हलिय ५; २८
 हिंठ ४; ८२; ६; ८०
 हांतय ७; ९४